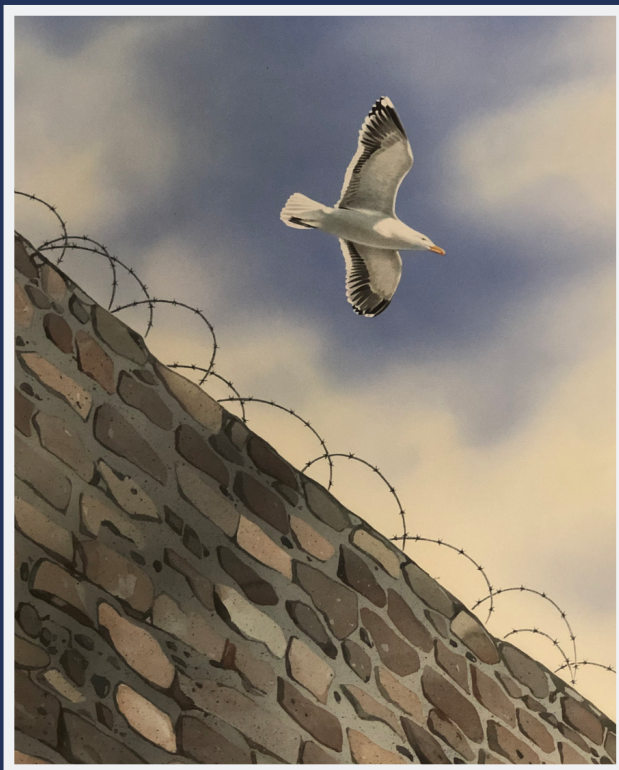

Frihet ger fred

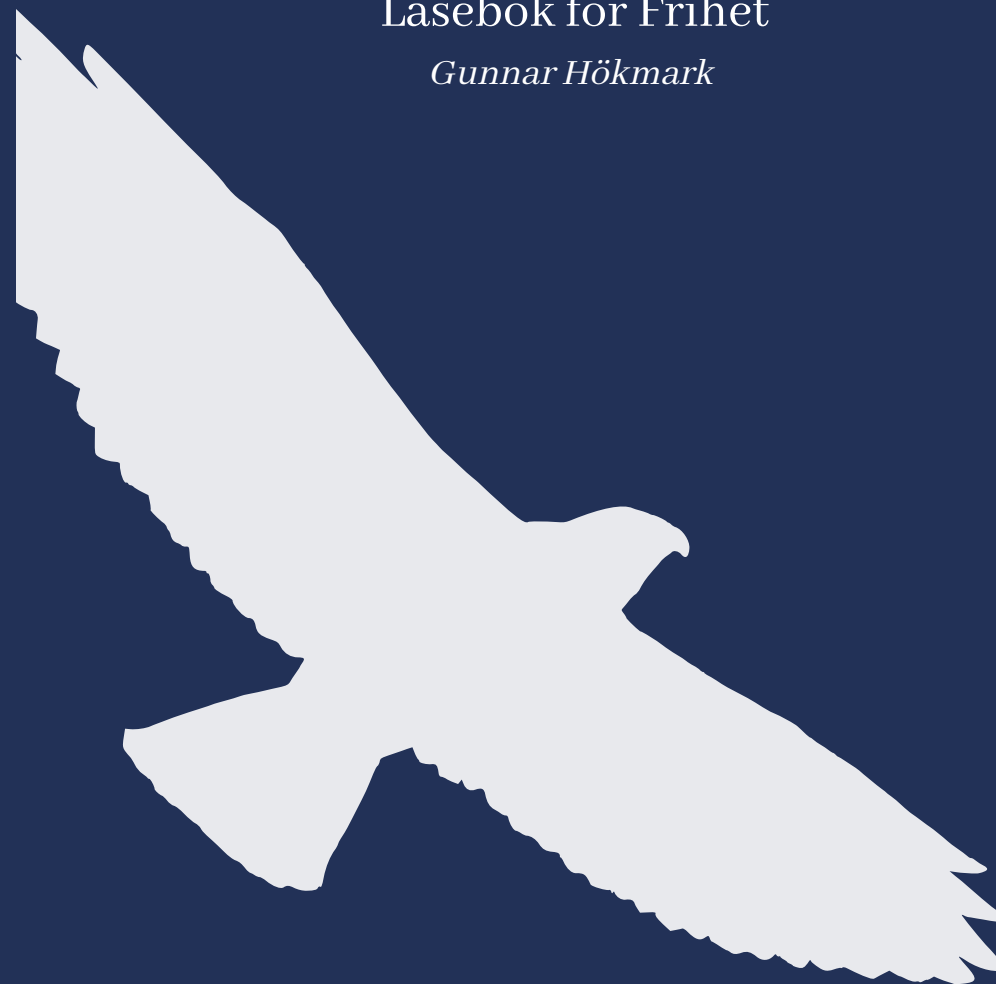
Under 1980-talet lades grunden för det fria Europa. Modiga människor som stod upp för frihet och demokrati mot diktaturernas stridsvagnar och sovjetiskt förtryck. Det stöd de fick från frihetliga krafter i Västeuropa var betydande, liksom tystnaden från dem som ansåg att säkerhet skulle formas i sällskap med diktaturernas företrädare. Som ett led i kampen mot den ensidiga nedrustningen drev Moderata Ungdomsförbundet kampanjen Frihet ger fred, utifrån den enkla sanningen att den ofrie inte har fred.

30 år senare vet vi vilka som hade rätt. I denna läsebok om frihet finns texter från då, senare och nu. Europa är i dag på många sätt bättre än någonsin, samtidigt som vi ser nya hot. Kampen för frihet och demokrati måste fortsätta.

FOR FREEDOM SINCE '52

Läsebok för Frihet

Gunnar Hökmark

FOR FREEDOM SINCE '52

Läsebok för Frihet

Gunnar Hökmark

Innehållsförteckning

Förord.....	5
Frihet ger Fred.....	7
Del 1. Det nya Europa i en ny värld.....	14
Social democracy and the dangers of neutrality (1983).....	14
Realisternas misstro	20
Sveriges relationer till de baltiska republikerna (1988).....	21
Öppenheten och friheten är diktaturens hot.....	26
Förbud mot handel med Sydafrika och Namibia (1987)	27
Varje diktatur ska mötas med det fria samhällets överlägsna kraft	31
Vi stöder Balterna! (1990 och 2018)	34
Några plötsliga ögonblick i Tartu (2005).....	35
Avtalet om att upplösa Sovjetunionen (2016)	39
Friheten i ett enat Europa (1994)	42
Utvidgningen av Europeiska unionen (2004)	61
Det gamla Europa är nyare än vi tror – om Polonium, Polen och den nya tiden (2007) .	64
Sound of Europe och Österrikes ordförandeskap (2006).....	78
Del 2. Den säkerhetspolitiska verkligheten	81
Bristande omvärldsanalys	81
Förkrigstid och efterkrigstid (2017).....	81
Rysslands utveckling– väpnade angrepp kan inte uteslutas (2003).....	84
Post och ante (2007).....	97
Friheten måste gälla inte bara för Europas folk.....	120
Frihet för dem som lever under arabvärldens diktaturer (2004)	120
A Totalitarian Veil (2006)	127
The Balance of Power and Diplomacy (2006).....	130
Kina är inte ett land som andra, kinesiska företag är inte som andra företag (2017)	141
Ryssland rustar.....	144
Rysslands återkomst och behovet av ett starkt europeiskt försvar (2007).....	144
Ryssland måste möta krav (2006).....	162
En tragisk bild av Ryssland (2006).....	164
Ryssland, Ukraina och europeisk energipolitik (2007).....	166
En ny rysk intressesfär växer fram (2008).....	173
Alliansfrihet är allianslöshet (2019).....	176
Rusta mot rysk penningtvätt (2019).....	182

Copyright © Gunnar Hökmark

ISBN: 978-91-519-1343-8

Tryckeri: CA Andersson, Malmö, 2019
www.caandersson.com

The Magnitsky Act and its name	184	A single market for telecoms (2013)	296
Del 3. Utmaningar och reformer för tillväxt	187	Opportunities and challenges from 5G and digital economy (2016)	301
Klimathotet	187	Ett enat Europa	309
Svek mot globalt miljöansvar (1989)	187	Om vad EU är för djur och de konstitutionella frågorna (2019)	309
En europeisk energipolitik för klimat, säkerhet och välbefinnande (2007)	192	En konstitution för Europeiska unionen (2003)	316
Den svenska klimatpolitiska debatten (2018)	198	Ett nytt konstitutionellt fördrag för Europa (2003)	320
Miljöpartiets klimatpolitik är en bluff (2018)	200	The pursuit of Europe (2012)	324
Klimat och tillväxt (2006)	203	Det var rätt beslut att utvidga EU österut (2017)	328
Läroplaner från de senaste 30 åren (2019)	204	Georgia is a country of old Europe	331
Sverige och Europas samhällen	208	Historien står och väger (2005)	333
Ideas from our Societies (2012)	208	Sista tåget ut före Brexit (2019)	341
Inte förpliktigade att ta emot alla, men att visa det civiliserade samhällets kraft (2016)	211	EU är en Union mer än någonsin (2019)	343
I Sverige råder svensk lag (2016)	214	Avslutande ord: Ljusets fiender	349
En liten pojke i en alldeles för stor rock (2008)	216		
Tack, kära Överlevande (2018)	219		
Om hatet och eftergifterna (2005)	221		
Israel, en demokrati som firar 70 års överlevnad (2018)	225		
Den sociala pelaren: europeisk välfärd i en tid av förändring (2017)	227		
Tillväxt och ekonomi	239		
En transatlantisk kapitalmarknad (2006)	239		
The Safest Way to Let Banks Fail (2013)	246		
Europe needs a new economic reform agenda (2015)	249		
Seven steps for Europe to regain digital leadership (2015)	252		
Real recovery requires real reform (2018)	255		
Financial markets in Europe: Is it possible to avoid a crisis? (2018)	258		
Bättre än bra (2002)	261		
Inre marknad för välbefinnande och politisk kraft (2016)	265		
Svenska banker ska stå trygga (2016)	269		
Tiden närmar sig för en anslutning till euron (2018)	271		
Skattepolitiken ska förbli nationell (2017)	274		
Om EU, euron och faktoiderna (2018)	275		
Forskning och framtidens digitalisering	280		
Sveriges och Norges dag (2006)	280		
Vi behöver ha frontforskning i Europa (2006)	282		
Developing the electronic communications market (2011)	285		
Enough spectrum to phase out roaming	291		

Förord

Europaparlamentet är en fantastisk plats. Så har det varit och så är det. När ledamöterna för de 10 nya medlemsnationerna tågade in i plenum under sina flaggor första gången det nya parlamentet samlades 2004 var det stor symbolik, men också verklighet. Så lämnade Europa ett tragiskt och olyckligt 1900-tal bakom sig. Framför låg demokratin, friheten och öppenheten.

Nu står vi tillsammans inför nya hot och utmaningar i en värld där friheten aldrig kan tas för given, men med bättre förutsättningar än någonsin tidigare. Vi är tillsammans om öppenhet, marknader och gemensam politik inför gemensamma utmaningar.

Europeiska unionen är en union där vi stiftar lagar. Land ska med lag byggas. Det är med lagar vi öppnar marknader och säkrar individers rätt, som är frihetens grund. Detta kräver både en bild och en vision av var man vill men också en förmåga att ta stegen dit.

Vi har nu tagit steg mot en stärkt telekommarknad, där jag satte agenda och drev på för att vi skulle ha så mycket spektrum att vi kunde ha de högsta hastigheterna, bästa kapaciteten och kunna avveckla extra kostnader för roaming och surf. En bankunion som bottnar i en bankkrislagstiftning som ger starka och stabila banker, som kan finansiera de investeringar vi behöver utan att riskera skattebetalarnas pengar. Excellens i forskning som bidrar till svenska universitets utveckling. En stabilare stabilitetspakt för offentliga finanser och en bättre konkurrenspolitik. En konkurrensutsatt elmarknad och en europeisk energiunion. Riktlinjer för den ekonomiska politiken som motverkade kommissionens vilja att göra stabilitetspakten flexibel för större underskott och färre reformer. Fler mandat till Sverige.

I denna lilla läsebok för frihet har jag bundit samman idéer och visioner som har legat till grund för den politik jag fört fram i rapporter, lagförslag och förhandlingar. De formuleras i många olika former. Artiklar, anföranden, bloggtexter och reflektioner från idag. Om hur Europa reste sig från diktaturernas förtryck och delningen mellan öst

och väst. Hur hoten mot vår fred och säkerhet måste mötas. Hur reformagendan för att vi ska vara en global kraft måste se ut. Hur vi utformar samarbetet så att vi upprätthåller den sammanhållning som är vår styrka och den beslutsförmåga som är avgörande. Vi är i dag en union mer än någonsin.

Ett stort tack till alla de fantastiska medarbetare, the best and the brightest, som har arbetat med ständigt gott humör och extrem skicklighet, som effektivt sett till att allting har fungerat och blivit gjort, vänligt strukit ner texter till det läsbara, och tålmodigt sett nya texter ersätta de gamla, som sett till att det ur allt detta vuxit fram en framgångsrik politik som förändrat världen lite grann och ibland lite mer. Och tacksamheten till Isabella som är centrum i den lilla värld som är viktigare än något annat och som, mestadels, är tålmodig mot en man som förlorar sig i den digitala värld som datorn fångar in.

Och till läsaren, läs lite här och där. Kanske kan Läsebok för Frihet vara en middagspresent, en konfirmationsgåva, en bok till nybliven student? Till bröllopsdagen? Bokklubben? Nej, kanske bäst ändå att du läser själv,

Gunnar

Frihet ger Fred

Plötsligt hände allt som många hade hoppats på men få riktigt ville tro på. Diktaturerna föll. Berlinmuren rasade i takt med de människor som med hackar, skruvmejslar och små spadar försökte få med sig en bit från denna ondskans symbol. Järnridån blev till fri luft. Minfalten blev till gröna ängar. Sången från frihetens körer i de baltiska staterna formade en melodi som vann över stridsvagnar. Mörkrets krafter bytte kostymer.

Det var som en berättelse ur Sagan om ringen. Mordor förlorade när sjungande ester, musicerande letter och djupt troende litauer tillsammans med gemytliga mustaschförsedda varvsarbetare i polska Solidaritet och glasögonprydda intellektuella stod upp för friheten. Tjeckiska filosofer, ungerska liberaler och rumänska präster bröt linjerna och lät modet besegra diktaturens orcher och urukaier i form av partifunktionärer, quislingar, stridsvagnar, kompanier och OMO-trupper. Till slut kollapsade även Saurons torn i Moskva. Friheten på andra sidan havet blev friheten för hela Europa.

Europas hober, alver, människor och enter hade vunnit. Frihetens vänner hade segrat. De som vågade stå upp modigt mot förtrycket kanske var hoberna. Vi som stod på andra sidan havet var kanske alverna, inte på grund av utseende men på grund av att den frihet som formade oss gav oss privilegier som vi aldrig hade förstått. Som genom ett trollslag var ester, letter, litauer, polacker, tyskar, tjecker, slovakier, ungrare, rumäner, bulgarer och många fler fria.

Det började under 1980-talet och tog fart 1988, då balterna formade den mänskliga länken för frihet, hand i hand från Vilnius i söder till Tallinn i norr. Våren 1989 hölls de första fria valen i Polen och i augusti 1991 föll Sovjetunionens diktatur för att sedan upplösas den 26 december samma år och formellt ersättas av ett Ryssland och ett samväldie av oberoende stater den 31 december.

Ett litet konkret steg på vägen mot att upplösa det kalla krigets motsättning mellan öst och väst i Europa var den polska marinens

beslut sommaren 1990 att byta radio- och kommunikationssystem från det tidigare Warszawa-paktsanpassade till ett Nato-interoperabelt system.

Det var inte främst för att integrera sig in i Nato man gjorde detta utan för att klargöra att man inte längre var operativ inom Warszawa-pakten. Jag kommer ihåg det väl för jag var i september samma år inkallad som underrättelseofficer på en stridsgrupp i södra Sverige och tvingade då med politisk näsvishet alla att ta till sig den informationen, med de krav på en förändrad krigsplanering som gav större flexibilitet än tidigare när vi varit tvungna att möta även polska förband. Det var bra men vi fick rita om mycket försvarsplanering.

Polen var en fri nation. Inte längre under sovjetisk diktatur eller under någon egen kommunistisk diktatur, inte under någon annan makt än den egna numera folkvalda regeringen.

Det var ett för Polen stort beslut att byta kommunikationssystem men ett för Europa viktigt och avgörande symboliskt steg. Det innebar att vi nu lämnade det Europa som delats av Warszawapakts styrkor på ena sidan och de demokratiska ländernas gemensamma försvar genom Nato på den andra.

Sedan Nato bildades 1949 hade vi sett ett Europa där militära förband ständigt stod beredda mot varandra på ömse sidor järnridån. Nu var det historia med konsekvenser som vi gradvis skulle komma att förstå och i en del fall övertolka.

När Berlinmuren föll hösten 1989, fyrtio år efter att Nato hade bildats, började den kommunistiska strukturen av diktaturer som format Öst och delat Europa att förlora sin politiska makt.

Ett allra första steg på denna väg hade tagits genom polska Solidaritets modiga kamp som ledde fram till det första delvis fria valet 1989, som utplånade kommunisterna från Sejmen, Polens parlament. Den demokratiska efterfrågan på diktaturens lakejer var begränsad.

När Lech Walesa, Solidaritets ledare, valdes till Polens president 1990 togs det slutliga steget mot demokrati i Polen. Det var då Polen lämnade Warszawapakten, inte bara till namnet utan till gagnet, genom att byta ut Warszawapaktsstandar till Natostandard i försvaret. Det var ett av de många stora stegen i Europa under dessa skälvande år.

Warszawapakten fanns inte längre. Det förändrade självfallet hotbilden mot Sverige. I Östersjön hade Warszawapakten disponerat två kvalificerade marinkårsregementen, som skulle anfalla i en första anfallsvåg. Det ena hade varit polskt och det andra sovjetiskt. Nu kvarstod bara det sovjetiska. Polen tillhörde nu demokratins sida. Efter att i årtal ha övat för att möta bland annat polska förband kom mina polska kolleger att bli mina bästa allierade 15 år senare i Europaparlamentet. Det är en kvalitativ skillnad som inte kan överträffas.

För vår egen del innebar det att Sveriges säkerhetspolitiska situation hade blivit mycket bättre. Frihet ger fred. Europas enande kom att bli en fredsfaktor som mirakulös. Det är lätt att säga att den inte kunde överskattas, men tragiskt nog kom alltför många att överskatta vad denna förändring innebar för vår säkerhet i ett vidare perspektiv.

En del trodde att vår säkerhetspolitiska situation nu hade blivit så mycket bättre att inga hot längre fanns. Deras förändringsanalys var digital, från ett till noll. I själva verket hade världen inte bara blivit bättre utan också annorlunda och mer komplicerad att förstå, som vi tyvärr långt senare började ta till oss.

Förändringarna sommaren 1990 följdes av ytterligare förändringar som la grunden för Europas fredliga utveckling, men också till de hot mot vår fred som vi ser idag.

För min del var det ett genomslag för en förhoppning och vision som jag burit på i förvissningen om att friheten alltid segrar. Den förvissningen har jag även i dag. Varje samhälle formas och styrs av idéer och ideal. Det kan vara frihetens ideal och värderingar eller det kan vara den råa brutaliteten i form av kollektivism som trycker ner den

enskilde och till slut alltid använder sig av våld för att säkra de högre syften som makten anser sig ha på frihetens och rättens bekostnad. Men nu var det frihetens ideal som styrde människors sinnen, som gjorde att verkligheten tolkades utifrån den frihet och den rätt som den enskilde kunde uppleva. Demokrati och marknadsekonomi var på frammarsch världen över.

De som förnekade sina medborgare friheten möttes av tankar som inte kunde acceptera att det fanns någon moral eller legitimitet i förtrycket. Diktaturer föll eftersom ingen trodde på dem, få ville vara deras lakejer och allt färre kunde vara diktaturer. Tanken vann över tanksen.

Under 1980-talet hade vi unga moderater drivit en kampanj mot den unilaterala nedrustningsrörelse som då i Europas fria länder drev kampanj för att lägga ner vapnen gentemot de totalitära diktaturens krafter, i förhoppningen om att Sovjetunionen skulle garantera Europas fred och säkerhet.

Det var en ensidig nedrustningskampanj som samlade Europas socialdemokratiska regeringar och som gick ut på att Nato inte skulle möta den sovjetiska lanseringen av medeldistansmissiler i form av SS20, som syftade till att avskilja Europas säkerhet från Förenta Staternas.

Liksom 1968-vågen samlade en hel ungdomsgeneration till krav på diktatur och planekonomi samlade den så kallade fredsrörelsen en omfattande del av både ungdomsgenerationen och därutöver de politiker som ville att demokratiernas Europa skulle nedrusta och istället förlita sig på den så kallade Gemensamma Säkerheten med diktaturerna.

Det var detta förhållningssätt som ledde Socialdemokraternas partiledning till att attackera oss unga moderater och studentförbundare för att ”återfalla i det kalla krigets korstågsfärdmentalitet” när vi krävde fria och demokratiska val i Central- och Östeuropa. Det var detta som ledde den socialdemokratiska regeringen till att 1989 förneka att de baltiska staterna var ockuperade och till att hävda att den

sovjetiska premiärministern Ryzjkov i grunden var en god socialdemokrat. Och det var detta som ledde socialdemokraterna till att säga att mina krav i Sveriges riksdag 1988 på att Sverige borde stödja de baltiska staternas frigörelsekamp var ett uttryck för att jag tillhörde ”den extrema tokhögern”.

Vi drev då som svar en kampanj under temat Frihet ger Fred. Den kom att påverka nedrustningsdebatten i den svenska politiken. Vårt tema byggde på den enkla utgångspunkten att den ofrie har ingen fred. Diktaturen är ett ständigt våld mot individens frihet. Den som böjer sig för diktaturen offrar både friheten och freden. Och vi drev på för att Sverige skulle vara en del av ett nytt Europa, att Sverige skulle bli medlem i Europeiska unionen, eller de Europeiska Gemenskaperna som det då kallades, för att senare heta Europeiska Gemenskapen och därefter som i dag EU.

Mot den bakgrunden är det obegripligt hur Liberalerna och Centerpartiet förlitar sig på Socialdemokraterna i kampen mot extremism och för demokrati. Socialdemokraterna var inga hjältar i den kamp som formade det fria Europa och som gjorde Sverige till en del av den demokratiska gemenskap som EU är. Socialdemokrater är goda demokrater, men de har ständigt haft problem med att dra gränsen mot kollektivismens övermakt.

Det må handla om hur de hyllade 1900-talets enpartidiktaturer i den tredje världen, hur de ansåg de neutrala ländernas samarbete var ett samarbete för säkerhet oavsett hur misshandlad demokratin var av den tredje världens nya furstar liksom hur de under årtionden höll ett politiskt grepp över utnämningstväsande, myndigheter och domstolar och våra viktigaste media.

I Sverige styrdes det stora Radio- och TV- monopolet under ordförandeskap av statsministerns tenniskompis och med politisk kontroll över alla viktiga utnämningar. De drev statsföretag och kontrollerade bostadsföretag och hyresgäströrelser liksom pensionärsrörelser och ungdomsrörelser och begravningsbyråer. De motarbetade och förbjöd privata alternativ liksom valfrihet när det

gällde småbarns daghem, skolorna, sjukvården och äldreomsorgen och mycket mer. Med löntagarfonderna ville de fullständigt socialisera Sverige och ställa den ekonomiska makten under den egna rörelsens kontroll.

När jag skriver detta noterar jag att deras förstanamn till Europaparlamentet hellre vill samarbeta med Europas gamla kommunistpartier än Moderaternas partigrupp EPP. I valet mellan diktaturens arvtagare och demokratins ledande partier blev valet de partier som hyllar diktaturens tid.

Men även i det svenska samhället blåste frihetens vindar in. Valfrihetsreformerna under 1990-talet. Friheten för radio och TV. Den självständiga riksbanken. Ett oberoende och robust pensionssystem. Grundlagsskyddade rättigheter med lagprövning. Avskaffade monopol inom område efter område. När världen och Europa förändrades till mer frihet blåste frihetens vindar självklart även här. Till slut blev det självklart att även Sverige skulle bli med i Europeiska unionen.

De hade fel och vi hade rätt. De förlorade och vi vann. Det var det vi såg sommaren 1990. Det var en vision som blev verklighet.

För socialdemokrater var det som jag sa en provokation. De odlade en världsbild av stater som över huvudet på sina medborgare styrde världen, där den politiska färgen var viktigare än den demokratiska kulören.

När jag 1983 som ordförande för MUF och Democrat Youth Community of Europe hälsade vänner från hela Västeuropa välkomna till Stockholm var det mitt tema. Det tal som jag då höll finns i skriften.

Och sedan följer en rad texter om hur jag såg på hur frihetens politik borde utvecklas under 1980-talet – med krav på frihet för de baltiska staterna liksom frihet i Sydafrika – och hur vi i Sverige skulle ge de baltiska staterna vårt stöd. Sedan kommer ytterligare lite texter om frihet sammanvävt med den politik den kräver för att förverkligas och försvaras. Det är nämligen min uppfattning att det är frihetens ideal som

ska styra Sveriges politiska utveckling liksom Europas. Det är frihetens värderingar som ska styra istället för extremismens brutalitet, nationalismens förakt för den enskilde och det totalitäras förtryck av friheten.

Ett land som Sverige och en del av världen som Europa kan bara fullt ut utvecklas utifrån den potential som finns hos alla människor om vi tillåter dem den frihet och öppenhet som gör att vi som individer kan blomma med alla de mångdimensionella identiteter vi alla har och som definierar den enskilde individen.

Det är något som gäller för alla länder och alla delar av världen men för oss är det den viktigaste försvarsförmågan när det gäller att bevara friheten i en värld där den nu på nytt allt mer hotas, där på nytt brutalitetens idéer om att makten ska stå ovanför rätten gör sig allt mer hörda.

I det samhälle som jag vill ha är rätten överordnad makten. Det är för mig det som Europa handlar om. Land ska med lag byggas. Europa ska vara ett lagarnas Europa. Då blir det också ett samhälle för de fria människorna.

Del 1. Det nya Europa i en ny värld

När jag var ordförande i MUF var jag också under två år ordförande i Democrat Youth Community of Europe. Det var motsvarande ungdomsorganisationer som MUF i Europa som var med där. Junge Union i Västtyskland. Young Conservatives i Storbritannien. Danskar, finnar, norrmän, islänningar, österrikare, spanjorer, malteser, portugiser och en del andra. Men det var många som inte var med.

Det är detta faktum som mitt välkomstanförande kom att fokusera på, förutom att vi måste möta nedrustningsrörelsen som underminerade den frihet vi hade för att kunna vinna den frihet de förtryckta i Europa behövde, när jag hälsade vår kongress välkommen till Stockholm 1983.

I dag 36 år senare kan jag notera att jag i Europaparlamentet har en kollega som är Lech Walesas son, så min träffbild från då var inte så illa.

Social democracy and the dangers of neutrality (1983)

Anförande vid Democrat Youth Community of Europe's kongress

Dear friends,

First of all, I would like to wish you all, delegates, observers and guests from EDS, UEJDC and the United States, welcome to Stockholm and to Sweden. We are happy to welcome friends from nearly all West-European countries to Stockholm. It proves the strength of the Democrat Youth Community of Europe.

This congress is a manifestation of the real peace-movement in Europe, bigger than those movements that in reality only are unilateral disarmament-movements. We represent 700 000 young people, active

in politics and supporting the values of freedom and democracy, values that are preconditions of peace. Without those values, no society can live in peace.

It is in the work for individual freedom we have our common political base. In free societies, as ours, every human being can develop his or her individuality.

We are talking not only about a dynamic and developing society, but of a pluralistic society with all the possibilities that human nature can provide and take care of. A free society is a peaceful society, as the respect and tolerance of the individual's integrity are the best guarantees for peace.

The market economy is a peaceful way to provide growth and prosperity; it doesn't depend on the use of force and restrictions but on the free exchange of work, ideas and initiatives of free citizens.

Democracy is the best guarantee for peace, just as freedom of speech, open discussion and democratic elections are the best way to carry out the wish for peace that all people share. It's important to emphasize these values, because together they form the concept of peace.

The social democratic parties of Western Europe seem to have forgotten this. In their march to the left, accelerated by the young socialist, they have become the parties of neutralism between dictatorship and democracy. I think there are two reasons for this.

The first is that for socialists, individual freedom and market economy are not so important, and because of their collectivist attitude, they don't see the link between these values and democracy and peace.

The second is that they, because of their ideological weakness, have been tempted to sell out a tradition of defence-positive politics in order to catch up with the so-called peace movement.

In Great Britain, the labour party has turned its policy of security upside down. In West Germany, Vogel is denying the missile-defense that Schmidt himself asked for. At the same time Social democrats like Egon Bahr, nowadays well-known to the Swedish public, are raising the question about leaving Nato in order to establish a unified and neutral Germany, with a security based upon Soviet non-intervention guarantees. I think our German social democrats should look for submarines in the Kiel-channel before they trust the Soviets too much.

In Norway, the Norwegian Labour party has problems on security issues, because there is a deep rift in the attitude to NATO and the double-track decision.

In Sweden, the social democrats are disarming Swedish defense, despite the fact that we are living under increased military pressure, symbolized by an increasing number of submarine incidents. As a compensation to defence capability they are talking about a nuclear free zone in the Nordic region based on guarantees from the same Soviets who are ignoring the borders of the non-aligned Sweden.

The Swedish Prime Minister Mr Palme, attacks those who call for free elections in East Europe and accuse them of falling back into the crusader mentality of the Cold war. At the same time, he claims that devil-pictures of the Soviet Union are dangerous for our national security.

This is a new era in the tradition of social democrat parties. Their march to the left in ideological and domestic issues has led to a foreign policy based on a neutralism that takes no notice of the differences between democracy and dictatorship.

Furthermore, it's a neutralism that ignores, or hides, the fact that a totalitarian regime by definition believes it has the moral right to enforce the regimes' political ideas and interests by violating its own citizens and other countries. This neutralism is based upon an underestimation of what democracy really is, as it in the discussion of

disarmament and peace equalizes dictatorship and democracy, regarding both their legitimacy and war-willingness.

This neutralism is dangerous for free countries. It has nothing to do with the policy of countries like Austria, Finland and Sweden. These countries are free, pluralistic societies, based on the same ideological values as other West European countries.

Our countries have chosen a security policy that has been seen as the best way to safeguard freedom and peace. This neutrality is not neutral to freedom and democracy. On the contrary, it is a neutrality to secure our values, to defend or rights to act for freedom and democracy as much as we want.

This is not the case for the new emerging neutralism among social democrat parties in Europe; it is not a neutrality of nations but a matter of neutrality to values, between free societies and to socialist ones. It is the policy of the third way, proclaimed by the Socialist International.

By closer relations to the communist parties, in West as well as in East Europe and in the third world, the socialist parties hope to establish themselves as a force between communism and capitalism. What they forget, in their eagerness to play an important role in world politics, is that this is that the third way is a way between democracy and dictatorship that puts the values of freedom and democracy aside.

Such a policy can turn a country like Sweden into a Middleland. A country neutral to the differences between democracy and dictatorship, with a policy aiming to be the third way between the third way in the west and the oppression in the east, vulnerable to political pressure as well as military. It can impose restrictions in the free debate and in this way manipulate the perspectives on the preconditions for security.

When you put socialism before freedom, you sacrifice not only democracy but also peace. Therefore, by walking the "third way" you are not supporting peace, you are betraying the fundamental concept of it.

The difference between democracy and dictatorship is essential. Dictatorships do not need to follow any agreement. They can neglect public opinion and the leadership can act carelessly, because they are not controlled by a free press and a free debate. For dictatorships, the use of violence is a day-to-day activity.

If we are successful in pointing out the values of freedom on the one hand, and the nature of dictatorships on the other, the basis of the neutralism of the peace movement will erode.

One way to understand the importance of freedom and democracy for peace is to visualize a free Europe, with free elections and human rights in East Europe as well as in West Europe.

In that case, this congress could have had delegates from member organizations in what today is called East Europe, but what would have been Europe. In that case, I would have had the pleasure of welcoming Ilan Nadel, chairman of the Young Conservatives of Romania, fighting in opposition against a social democrat party in government.

I could have welcomed Dimitrij Levlin, chairman of the young national liberals of Ukraine and wished him good luck in the upcoming elections, defending their majority against the Ukrainian agrarian-party and the socialists.

The delegation of the Christian Democrats from Poland may have been led by their international secretary Wojciech Walesa, a relative of the Walesa we know. He could have told us how the communist party dropped below the 3% level, losing their last 5 seats in parliament.

Some of this friends would have been working in opposition, some would have been supporting their government, just as Unge Høyre from Norway, Konservativ Ungdom from Denmark, just as Junge Union from West Germany, with the difference that the representatives here from Junge Union would be representing the whole of Germany.

Some of them would have been satisfied with their recent elections, just as the Young Conservatives from Great Britain or the representatives

from Junge ÖVP in Austria. Some of them would have been determined to get back into government as the Young Giscardians from France, or as Juventude Centrista from Portugal, or our Spanish friends.

Some of them would be working hard to improve their support in order to take a wider responsibility for their country, as our Finnish friends from the KNL, or from SUS from Iceland. Maybe the friends from Bulgaria would have suffered the same repression from a Labour party as our Maltese friends, but we could then have used this meeting to express our solidarity, and to discuss how to use international public opinion, to put pressure on a government which mishandles democracy.

Maybe we could have had a membership application from the Democrat Party of Albania. We would then have discussed it at the same time as we in this congress will discuss the adoption of our friends from Greece, Cyprus and Israel.

The inspiring conclusion of this vision is that if it were true today, we wouldn't in Europe be discussing the deployment of middle range missiles. We wouldn't spend vast amounts of money on expensive defense systems. We wouldn't read in the newspapers that a civilian airplane had been shot down in cold-blooded murder by the air force of a totalitarian state. We wouldn't experience foreign submarines training in the peaceful waters of other countries. How distant this vision may be, it's important to keep it alive.

From our side, we must show the citizens of the world that the ideals of freedom are just as valid for those who seek to flee from dictatorships, risking their lives over minefields or in unsteady boats, in order to reach free democratic countries, as it is for us.

Highlighting these ideas is a stronger argument against the neutralism of social democrat parties, than any complicated and matter of fact discourse on the balance between different weapon systems.

A vitalization of our common values will put the defense of free nations in the right perspective, in the service of peace and freedom. And as a

consequence of this, the understanding of the necessity of mutuality as a precondition for disarmament will increase.

Let this congress be a manifestation of a true policy for peace, a manifestation of the fact that we, who are here, represent the vast majority of young people in Western Europe. We can see this not only in our total membership but also from the results in recent elections, in the part of Europe where elections are allowed.

And let my welcome to you here also be a greeting to all the friends that could have been here, if our visions were reality already today.

Realisternas misstro

Det var väl egentligen ingen som riktigt vågade tro på att detta skulle bli verklighet. Verkligheten är som den är, som man brukar säga. De som ofta brukar hålla med en, till 100 %, brukar ofta säga Men!, men vi måste vara realist. Om det är något som verkligheten lärt mig är att den förändras och den förändras utifrån de idéer som driver förändringen. Det enda realistiska är att inse att morgondagen inte kommer se ut som i dag.

För min del har det lett till att jag anser mig vara en av de få som, trots att det som det brukar sägas är svårt att spå, särskilt om framtiden, kan spå om den. Den kommer inte bli som vi tror men heller inte som det i dag är.

Det inrymmer i och för sig ett betydande mått av osäkerhet men bara det att förstå att framtiden ligger inom dessa ramar säger oss något om framtiden. Många tror nämligen att den kommer att vara ungefär som i dag, fast lite modernare medan andra tror på de framtidsscenarios som ständigt målas upp som om de är ödesbundna. Så är det inte.

Inom ramen för den osäkerhet som mina ramar erkänner finns utrymmet för att förändra framtiden. Det underlättas av att vi ser till att värna de institutioner som ger motverkar de dåliga krafterna och stärker

de goda. Det kan vara grundlagar, oberoende rättsinstitutioner eller kanske allra viktigast ett fast europeiskt samarbete som vilar på demokratis, rättsstatens och frihetens grund. Handel, mänskligt utbyte, yttrandefrihet, fria val och fria media liksom rättsstat är några av de institutioner som det handlar om, både för det enskilda landet och för det Europa som måste stå starkt i dag och i morgon.

Det var så jag på 1980-talet ville att Sverige skulle stödja de baltiska staternas frigörelsesträvanden. I ett tal i Sveriges riksdag talade jag om hur vi genom mångfalden av kontakter skulle bidra till att stärka de goda krafterna och minska utrymmet för våldets strukturer. Det var 1988 som jag föreslog vi skulle stödja balterna, det var det som föranledde den socialdemokratiska partiledningen att kalla mig företrädare för den ”extrema tokhögern”.

Nästa text är präglad av riksdagens taleformer, men innehållet handlar om frihet.

Sveriges relationer till de baltiska republikerna (1988)

Anförande i Sveriges riksdag

Fru talman! Det vi just nu ser i de baltiska staterna är inte en ny situation utan en pågående process som till sin natur rymmer betydande osäkerheter. Vi vet inte när och om denna process bokstavligen blir stoppad. Vi vet inte heller hur långt den kan tänkas få lov att gå. Vi vet däremot att den pågår nu och att vi i Sverige känner en förvåning inför att det kunnat gå så långt som det gjort hittills.

Det finns också mycket oklara föreställningar om vad vi kan göra för att hjälpa denna process på vägen och stabilisera utvecklingen mot demokrati och ökad självständighet.

Fru talman! Det finns t.o.m. en osäkerhet om huruvida vi skall stödja denna utveckling och uttrycka vår sympati för dem som i Tallinn, Riga,

Tartu och Vilnius kämpar för att få behålla och utveckla en nationell identitet och en ökad självständighet.

Denna osäkerhet kännetecknar i högsta grad utskottsmajoritetens inställning i detta betänkande. Det är i all sin enkelhet ett fullkomligt underkännande av den moraliska dimensionen i svensk utrikespolitik att majoriteten i utskottet inte vill uttrycka sina förhoppningar om att förändringarna mot ökad självständighet skall ge positiva resultat.

Denna osäkerhet gentemot utvecklingen i några av våra allra närmaste grannländer saknar motsvarighet i all övrig svensk utrikespolitik. Jag tror inte att någon här i kammaren kan ge prov på en sådan kallsinnighet gentemot ett folks krav på ökad självständighet som den som våra grannfolk i Baltikum möter från socialdemokrater och kommunister i utskottet.

Varför vill inte socialdemokraterna uttrycka ett stöd för balternas strävanden? Det vore bra med ett klargörande här i kammaren. Kommunisternas svar är överflödigt, men det vore intressant att från socialdemokraternas företrädare få svar på frågan varför just våra baltiska grannfolk skall särbehandlas. För det finns ju ingen motsvarighet till kallsinnigheten om vi tittar på svenska socialdemokraters inställning till förtryckta folk litet längre bort. Varför kan inte balterna få våra förhoppningar till stöd?

Just nu upplever vi givetvis en oerhört känslig utveckling. Det är viktigt att ett svenskt agerande stabiliserar del som nu sker och befäster det som uppnåtts. Det vore en total felsyn att tro att vi skulle göra detta genom att vara tysta och genom att titta bort, precis som vi har gjort i 40 år!

Tvärtom är det genom vår uppmärksamhet och våra insatser för att lyfta fram det som sker i Baltikum till den internationella debatten som vi kan höja det politiska priset för den som vill stoppa utvecklingen - och "rulla tillbaka" den utveckling som ägt rum.

Genom konkreta insatser kan vi skapa kontakter och samarbete som kan vara av sådant värde för Sovjetunionen i dess helhet att priset för att stoppa och rulla tillbaka blir högre än vad man vill betala.

Fru talman! Det senaste årets händelser i Baltikum har avslöjat ett vakuum i svensk utrikespolitik. Sedan Sverige blev ett av världens första länder att de facto erkänna den sovjetiska ockupationen av de baltiska republikerna är det som om vi totalt hade tappat intresset för dessa grannländer. Kanske bidrog också baltutlämningen till att vi sökt förtränga det förtryck som våra grannar levt under.

Aldrig har under dessa 40 år de baltiska folken funnits med i svensk utrikespolitik på samma sätt som andra förtryckta folk. Och kanske finns del inget bättre sätt att beskriva skevheten i den svenska utrikespolitiken än att konstatera det absurda: Sveriges Radios utlandsredaktion sänder program på spanska och portugisiska för latinamerikaner men inte på något av de baltiska språken till våra grannfolk.

Just närheten till de förtryckta i Baltikum borde ha gett oss ett särskilt ansvar. Del har vi inte tagit, trots att närheten kunde ha gjort våra insatser meningsfulla och rent av betydelsefulla. Genom vårt geografiska läge kunde vi bättre än andra ha stått upp för förtryckta balter, med information, kontakter, stöd och sympati och genom att skapa ett politiskt pris för förtrycket. Det har vi inte gjort.

Även om man accepterar frånvaron av en moralisk dimension i svensk utrikespolitik, är detta likväl ingen ursäkt för 40 års utrikespolitisk försummelse. För vår del är det nämligen av ett betydande säkerhetspolitiskt intresse att veta och förstå vad som händer i de baltiska staterna. Det är ett underkännande av svensk utrikespolitiks realism och kompetens, när vi nu slår näst intill totalt frågande inför det som sker i Baltikum.

Fru talman! Man kan fråga sig om inte en seriös svensk utrikespolitik borde ha syftat till att kunna förstå och analysera den intellektuella, ekonomiska och politiska miljö som ligger till grund för den utveckling

som nu pågår i Baltikum. Likväl har vi totalt misstagit oss på kraften och dynamiken i den längtan efter frihet och nationell identitet som nu har blommat ut. Vi har inte förmått att se den västeuropeiskt influerade tradition som har kunnat överleva i den sovjetiska och kommunistiska miljön.

En långsiktig och stabil utveckling mot ökad frihet och självständighet för de baltiska staterna vore av intresse för alla Östersjönationer. Det gäller i miljöfrågorna, där den sovjetiska rovdriften av estniska fosfortillgångar - trots estniska protester - är ett betydande hot mot Östersjön. Ett ökat nationellt självbestämmande för alla stater kring Östersjön vore av intresse för miljöfrågornas framtida hantering.

Ett ökat utrymme för mänskliga fri- och rättigheter i Baltikum vore av realpolitiskt intresse för Sverige. En gradvis utveckling mot demokrati och ökad självständighet i Baltikum är på lång sikt av godo för fred och avspänning kring Östersjön.

Fru talman! Låt mig peka på några åtgärder som skulle kunna läggas till grund för en svensk Baltikumpolitik.

För det första bör Sverige söka medverka till att befästa varje framsteg för de mänskliga fri- och rättigheterna i Baltikum. Det gör vi genom ett ökat besöksutbyte, som engagerar människorna och inte i första hand regeringsor-ganen i Baltikum.

För det andra bör vi medverka till att institutionalisera kontakter som gör det svårt att vända utvecklingen utan materiella och politiska uppoffringar, även utifrån Moskväs perspektiv. Vänortskontakter är ett exempel, student-utbyte och utbyte av gästprofessorer mellan svenska universitet och baltiska ett annat. Sverige bör erbjuda ekonomiskt och handelspolitiskt samarbete som kan utnyttjas inom ramen för en ökad ekonomisk självständighet för de baltiska ekonomierna och som kan bidra till att göra denna självständighet framgångsrik.

För det tredje bör vi se till att medverka till så mycket insyn som möjligt. Svenska massmedia kan av uppenbara skäl göra mycket, men

också frågan om generalkonsulat med handelskontor bör kunna ses i detta perspektiv.

För det fjärde bör vi söka etablera så många kommunikationsvägar som möjligt. Fasta flygförbindelser, reguljär färjetrafik och bättre telefö-rbindelser borde kunna få ett tillräckligt underlag med tanke på de många personband som redan finns och med tanke på att Sverige jämte Finland är det närmaste västeuropeiska landet.

För det femte bör vi höja den svenska profilen vad gäller intresset för mänskliga fri- och rättigheter i Baltikum. Det borde vara självklart att Sverige tog upp övergrepp till öppen diskussion i internationella fora. Som ett litet land bör Sverige visa sympati för de baltiska kraven på ökat självstyre.

För det sjätte bör vi omedelbart, med start under 1989, ge balterna samma möjlighet som brasilianarna har, nämligen att lyssna på den svenska utlandsradion på det egna språket. Riksradios styrelse har förklarat sig vara beredd att uppta sändningar på de baltiska språken, om staten skjuter till pengar.

Fru talman! Många av dessa åtgärder måste falla på regeringens ansvar. Här finns många initiativ att ta för den utrikesminister som inser att man inte måste resa runt halva jordklotet för att möta utmaningar för svensk utrikespolitik.

Men en sak kan vi göra i dag, fru talman, och det är att vi låter Sveriges riksdag instämma i den förhoppning om en fortsatt positiv utveckling i de baltiska staterna som uttrycks i reservationen till det betänkande vi nu diskuterar. Genom att uttala vår sympati för balternas strävan till ökad ekonomisk självständighet och ökat självstyre stärker vi deras sak.

Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Öppenheten och friheten är diktaturernas hot

Det finns i vänsterns skräppropaganda ett försök att hävda att vårt stöd till frihet i de socialistiska diktaturena var ensidigt och bara riktad mot socialismen – som om det inte vore nog – medan att vi moderater stödde allt ifrån Pinochet till den sydafrikanska diktaturen.

Det är bara osant och propagandaspöken utvecklade i den egna partiapparaten för att försöka relativisera det faktum att de svenska kommunisterna, dagens Vänsterparti, med dåvarande medlemmar som Jonas Sjöstedt med flera aktivt stödde Sovjetunionens diktatur och de Central- och östeuropeiska diktaturena, ett stöd som för övrigt inte skydde några gränser och avstånd utan som nådde ända fram till Nordkorea, röda Khmererna i Kambodja, Castro på Kuba och Mengistu i Etiopien. Socialdemokraternas relation var en annan.

De stödde inte diktaturena i Europa men ville heller inte irritera dem, annat än vid enskilda övergrepp som blev särskilt uppenbara. Det förtryck som varade dag efter dag och drabbade miljon efter miljon människor såg de passivt på men reagerade när våldet blev mer extremt än normalt. I gengäld stödde de med entusiasm enpartidiktaturer och revolutionära rörelser i Afrika och Sydamerika så länge man hade röd flagga. De var aldrig någon demokratins vakthållare, vare sig i Europa eller i världen i övrigt.

Den diktatur som de däremot med kraft och med all rätt vände sig emot var den sydafrikanska apartheid-diktaturen. Den ville de bojkotta och sätta i blockad, till skillnad från alla andra diktaturer, inklusive de kommunistiska regimer som hade miljontals liv på sina samveten. De var aldrig för att bojkotta Sovjetunionen, Nordkorea, Östtyskland eller något annan diktaturregim. Det var bara apartheiddiktaturen de såg som en diktatur.

Apartheid-diktaturen var föraktlig i dubbel bemärkelse. Den var en diktatur och den gjorde skillnad på människors värdighet beroende på ras.

Vi hade ett annat synsätt på hur diktaturer faller. Öppenheten över gränserna. Handel som för fram andra värderingar än diktaturens. Medias frihet över murarna. Tvånget för människor att förhålla sig till en annan syn på frihet.

I ett annat anförande i riksdagen beskrev jag vår syn både på apartheid-diktaturen och på hur den skulle fås på fall, som kan läsas i nästa text.

Förbud mot handel med Sydafrika och Namibia (1987)

Anförande i Sveriges riksdag

Herr talman! Apartheidsystemet berör oss på ett särskilt sätt. Det väcker en avsky och ett förakt som många gånger är större ärt våra reaktioner gentemot diktaturer som faktiskt är ännu mer brutala och totalitära.

Man kan fråga sig varför det är så. Till en del är den frågan oväsentlig. Förtrycket i Sydafrika är i sig självt ett motiv för vårt engagemang och för vårt förakt för dem som bär upp systemet. Det är något sjukt i ett samhällssystem som skiljer ut människor på grund av deras hudfärg. Det är något ondskefullt i ett samhälle som påstår sig vara civiliserat men som i sina fängelser utövar tortyr mot människor som saknar självklara fri- och rättigheter. Minoritetens förtryck av majoriteten är oacceptabel för människor som hyllar demokratin. Ett system som bygger på rasism, och som är en nära parallell till nazismen, saknar gemensam nämnare med det västerländska samhällssystemet på den mest centrala punkten, nämligen respekten för varje individs lika människo-värde.

Allt detta gör frågan – varför vi berörs kraftigare av förtrycket i Sydafrika än av förtrycket i många andra länder – oväsentlig när det gäller vår uppfattning om Sydafrika. Kanske vi borde se mindre genom fingrarna när det gäller t. ex. den etiopiska diktaturen, men den berör inte vår hållning till apartheidsystemet. Systemet är, oavsett andra regimers brutalitet, förtjänt av vårt förakt.

Likväl är frågan varför apartheidsystemet intar en särställning bland världens diktaturer, och över huvud taget saknar vänner i ett världssamfund där förtrycket tyvärr är vanligare än frihet, viktig att ställa. Frågan varför apartheidsystemet väcker starkare känslor av förakt än andra diktaturer är viktig, därför att den kan ge svar på vad det är vi vill bekämpa. Det svaret har sin betydelse för vilken politik vi bör föra mot Sydafrika och vilken politik vi skall stödja i detta land.

Filosofen Isaiah Berlin berör med filosofens ord denna fråga på ett sätt som ger viss klarhet. I en föreläsning från 1958 om "två frihetsbegrepp" analyserar han förtryckta minoriteters krav på frihet. Han säger om dessa krav:

Vad de begär är i många fall helt enkelt erkännande (av sin klass eller nation, eller hudfärg eller folk) som en självständig källa till mänsklig verksamhet, en entitet med egen vilja, en grupp människor som avser att handla som de själva vill (vare sig det som de vill är gott eller legitimt eller inte), och att inte styras, utbildas, vägledas, oavsett hur varsamt det sker, såsom varar de inte fullt mänskliga och därför inte fullt fria.

Han fortsätter att tala om detta förtryck med följande ord:

Det är en despotism, inte därför att det utövar ett större förtryck än ett naket, brutalt, oupplyst tyranni, och inte heller bara därför att det ignorerar det transcendentala förnuft som är förkroppsligat i mig, utan därför att det är en förolämpning av min syn på mig själv som en människa besluten att skapa sig ett eget liv i enlighet med sina egna syften, och framför allt som berättigad att erkännas som sådan av andra. Ty om jag inte får detta erkännande, kanske jag själv betvivlar mitt eget anspråk på att vara en fullt självständig människa.

Herr talman! Det som vi ser i Sydafrika är, mot denna bakgrund, inte enbart ett politiskt förtryck, där en minoritet förnekar en majoritet ekonomisk och politisk frihet. Det är inte som en mängd olika individer majoriteten förtrycks. Det är en grupp som förtrycks, där de enskilda människorna inte finns och inte räknas som individer, och avfärdas på grund av sin hudfärg. Apartheidsystemet ifrågasätter och förnekar

individernas människovärde. Därmed berör apartheid oss alla: om en människas människovärde kan ifrågasättas, kan alla människors människovärde ifrågasättas. Människovärdet är på det viset odelbart. Det gäller alla. Varje inskränkning av människovärdet är ett hot mot oss alla. Därför går apartheid djupare än det politiska förtrycket som sådant - eftersom det ifrågasätter något som ligger djupare i det västerländska samhället än t. o. m. den politiska friheten, nämligen den politiska frihetens och det västerländska samhällets grundval; respekten för alla människors lika värde.

Herr talman! Detta faktum har sin betydelse för hur vi bör driva svensk Sydafrikapolitik. Det är inte bara dagens politiska förtryck vi skall protestera emot och driva undan. Minst lika viktigt är att vi bidrar till att återupprätta respekten för människovärdet. Det behövs ett internationellt tryck mot det politiska och ekonomiska förtrycket. Men det behövs också en dialog med dem som i Sydafrika inser att apartheid saknar framtid, vare sig de inser det av pragmatiska skäl eller av moraliska. Det är också så som fler människor kan påverkas till förmån för ett avvecklande av apartheid på fredlig väg. Försummar vi den uppgiften, försummar vi också att bidra till en framtid baserad på respekt för mänskliga fri- och rättigheter i Sydafrika.

Herr talman! Genom de åtgärder som regeringen föreslagit och som utskottsmajoriteten nu vill att riksdagen skall lagstifta om underlättar vi inte en utveckling i Sydafrika som stärker respekten för alla människors lika värde. I stället isolerar vi sydafrikanerna från att möta våra samhällsideal. Därmed utlämnas dagens unga sydafrikaner - oavsett hudfärg - till regimens propaganda, till regimens värderingar av människor och till regimens bild av omvärldens reaktioner mot apartheid. Detta stärker inte dem som i Sydafrika vill hävda respekten för människors lika värde. I stället uppnår vi det som andra diktaturregimer vill uppnå med slutna gränser, kontrollerade media, utreseförbud och censur, nämligen en information och en samhällsdebatt på regimens och enbart regimens villkor, utan att blockaden kan antas ha några effekter som försvagar apartheidregimens kontroll över landet.

Herr talman! Det är inte bara möjligheten till information och kontakter från demokratiska länder till Sydafrika som blir lidande. Möjligheten att bevaka och genom internationella medias information sätta vissa gränser för vad den vita minoritetsregimen kan göra mot apartheidmotståndet blir också lidande. Vi ser redan i dag att svenska medborgare - det må vara fackföreningsfolk, biskopar, eller journalister - får svårare att resa in i Sydafrika. Elimineringen av handeln och reduceringen av svenska företags närvaro kommer att ytterligare krympa våra möjligheter. Vi ser nu att villkoren för fristående organisationer för mänskliga rättigheter skärps. Vi hörde i dag på Morgonekot hur detta yttrar sig. Frånvaron av kontakter och stöd blir ett problem för dem som genom att hävda mänskliga fri- och rättigheter i Sydafrika gör sitt arbete för att bekämpa apartheid.

Det borde vara av intresse för oss att sydafrikanska ungdomar, som i sommar tågluffar i Europa, i Sverige kunde möta svenska värderingar och svenska ungdomar. Det borde vara av intresse för oss att normala Sydafrikanska medborgare fick den bild av det sydafrikanska systemet som regimen där aldrig kommer att ge, men som de skulle möta i Sverige.

Av detta skäl bör en översyn av de svenska viseringsreglerna göras, syftande till att sydafrikanska medborgare skall kunna möta vårt samhälles värderingar och inte enbart vara utlämnade åt den egna regimen information och doktriner. Det är också i detta perspektiv som svensk handel och svenska företag i Sydafrika skall ses. Det är just för att få möjlighet att säkra en demokratisk utveckling som Sverige bör ge ett betydande bistånd till de grupper som i Sydafrika arbetar mot apartheid.

Herr talman! Svensk Sydafrikapolitik saknar tyvärr tidsperspektiv. Vår avsky för dagens system kan ingen tvivla på. Men eftersom vår politik lämnar ytterligt begränsade möjligheter att verka för en förstärkt respekt för alla människors lika värde i Sydafrika, försummar vi framtiden. Det är en betydande moralisk svaghet i den svenska politiken. Det är en moralisk svaghet som är paradoxal, eftersom djupet

i vår avsky för apartheid beror på vår egen respekt för människovärdet. Därför vill jag, herr talman, yrka bifall till de moderata reservationerna.

Varje diktatur ska mötas med det fria samhällets överlägsna kraft

Den politik som jag förordade mot den sydafrikanska apartheiddiktaturen var samma som den som jag hade drivit på för att Sveriges skulle stödja balternas frihetskamp. Och den politiken utgjorde inte ett stöd vare sig till Sovjetunionen som system eller till den sovjetiska ockupationen av de baltiska staterna.

Det var inte vi som såg mellan fingrarna på vissa diktaturer. Det var socialdemokraterna som aldrig riktigt räknade de socialistiska diktaturerna som just de diktaturer som de var. Ingvar Carlsson skrev en gång i slutet av 1980-talet att man ändå måste inse, att planekonomierna i öst, trots ”demokratiska brister” var väl så kapabla att skapa välstånd som de kapitalistiska ekonomierna.

Socialdemokraterna var som sagt aldrig någon riktig kraft när det gällde att värna demokratin bortom Sveriges gränser eller när det gällde att se den gräns som aldrig får passeras om man ska stå upp för demokratin som överlägset samhällsskick.

Den 19 mars 1990 startade jag tillsammans med Peeter Luksep, Andres Küng och Håkan Holmberg Måndagsmötena till stöd för balternas frihet. Det var direkt efter att det som kallades måndagsmöten i den östtyska staden Leipzig hade avslutats som jag efter en kvälls diskussioner om hur Sverige brustit i stödet till de baltiska grannarna såg till att boka en torgmötestid på Norrmalmstorg och tillsammans med Peeter, Andres och Håkan skrev ett kort upprop i Svenska Dagbladet i tidningen den 19 mars, samma dag vi började.

Lite tveksamma var vi om det skulle komma några, men plötsligt vid klockan 12 stannade torgets rörelse och det stod nära 200 människor där, många svensk-ester och åter många andra svenskar som under

årtionden aldrig hade förstått den svenska tystnaden gentemot våra grannar. Vi började med några korta appeller, och ännu fler stannade till, och så såg jag hur de två öststatsforskarna Stefan Hedlund och Kristian Gerner passerade torget och bad dem säga något, och därmed var mötenas improviserade process etablerad.

Därmed var mötena på måndagar klockan 12 också etablerade. De kom att bli improviserade skeenden där ena måndagen några olika körer från Estland eller Lettland passerade, någon orkester, någon operasångare, någon författare, de olika självständighetsrörelsernas ledare och samtidigt blev de en mötesplats för information och manifestation av att de som kämpade för frihet åt balterna inte bara hade vårt stöd utan vår uppmärksamhet och det skydd som det offentliga mötet ger dem som har mörkrets krafter emot sig.

Denna kampanj för balternas frihet var aldrig något som hade socialdemokraternas och regeringens stöd. När vi hade haft ett antal Måndagsmöten till stöd för balterna kom den socialdemokratiska utrikesministern Sten Andersson, som tidigare under året förnekat att balterna var ockuperade, till Norrmalmstorg för att i stället för att stödja frihetskampen be mötesdeltagarna att hålla inne med kraven på självständighet.

Men då hade Måndagsmötena redan startat och kristalliserat en tidigare tyst men stark opinion till stöd för balterna. Fyra eller fem måndagsmöten senare och med växande mediabevakning valde till slut den socialdemokratiska regeringen att göra en helomvändning först i Utrikesnämnden och sedan genom att på olika sätt förverkliga krav som motsvarade de förslag jag fört fram i riksdagen i mitt anförande två år tidigare, då när jag blev kallad extrem tokhöger.

Den svenska socialdemokratin hade under alla åren av ockupation och förtryck ett milt overseende med förtrycket. Man var mån om att acceptera Sovjetunionen och man var mån om att bygga säkerheten i Europa på en gemensam säkerhet med förtryckarna. Sten Anderssons liksom Ingvar Carlssons och Pierre Schoris ageranden under denna tid var helt i linje den svenska tystnad inför förtrycket som var

socialdemokratins linje. Men, de hade fel och vi hade rätt. Vi vann och de förlorade. De baltiska staterna blev fria 1991.

Lördagen den 17 februari 2018 firade Sverigeesterna Estlands 100-årsdag som självständig nation. Det är en självständighet som har brutits av sovjetisk ockupation och kommunistiskt förtryck, men Estland som stat har sitt folkrättsliga ursprung i den självständighet som utropades den 24 februari 1918.

De grymheter och de svårigheter som präglat nationen Estland har aldrig brutit dess kraft att överleva som nation. I dag är Estland en fri och demokratisk nation, en självklar del av Europa och EU, med en utveckling som fjärrat sig långt ifrån den realsocialismens fattigdom och diktatur som präglade tiden under Sovjetunionen.

Det var en diktatur och ett förtryck som, som sagt, hyllades av många. Ledningen för dagens Vänsterparti var entusiastiska medlemmar i det parti som då såg det sovjetiska förtrycket som ett socialistiskt paradiset. De inte bara såg förtrycket, diktaturen och fattigdomen utan de gratulerade de sovjetiska ledarna till framgången och segrarna i socialismens kamp.

När Sverigeesterna den 17 februari firade Estlands 100 år var det nästan på en månad när 28 år sedan idén till måndagsmötena föddes och jag bestämde mig för att be Peeter Luksep, Andres Küng och Håkan Holmberg delta i ett initiativ för att stödja balterna.

Och på måndagen efter den 19 mars ägde det första måndagsmötet rum. Och efter ytterligare några månader och ett antal allt större möten, över hela landet, tvingades regeringen inse att man inte tyst kunde försvara förtrycket utan Sverige fick en politik som i alla fall försiktigt stödde balterna.

Vi stöder Balterna! (1990 och 2018)

Anförande på Norrmalmstorg under Måndagsrörelsen 1990, åter uppläst vid Sverigeeaternas 100-årsfirande i Blå Hallen, 2018

Kära vänner! Måndag klockan 12! Än en gång samlas vi här på Norrmalmstorg, den baltiska frihetens torg! Måndag efter måndag står vi här. Inte som en politisk manifestation utan som ett stöd från medborgare till medborgare. Vi som i Sverige lever i ett öppet demokratiskt samhälle till stöd för medborgare som i Estland, Lettland och Litauen kämpar för den frihet som är vår självklara.

Det är inte politik. Vi står här inte för att vi tillhör den ena eller andra politiska riktningen utan för att vi är medborgare som stöder våra grannar. Poeter, forskare, författare, akademiker och frihetskämpar. Här på Norrmalmstorg finns medborgare från hela det svenska samhället som värnar om frihet och demokrati.

Ni som en gång flydde från Estland, Lettland och Litauen, alla vi som under årtionden har känt en skam över den tystnad som har rått när det gällt våra baltiska grannar. Vi vill en enkel sak; erkänn Estlands, Lettlands och Litauens rätt till frihet! Sverige och hela det svenska samhället måste tydligt och med kraft säga en sak; vi stöder balterna!

Det är därför vi står här måndag efter måndag. Under årtionden har svenska regeringar krävt frihet och demokrati långt bort i världen samtidigt som man i praktiken har stött socialistiska enpartiregimer. Om det sovjetiska förtrycket av våra baltiska grannar har de däremot varit tysta. Nu är vi inte tysta längre. Nu talar vi! Vi kräver frihet för våra grannar, vi kräver frihet från kommunismens förtryck och vi kräver att Sverige ska stödja balternas sak!

Om vi inte vågar stå upp för balternas rätt till frihet och demokrati värnar vi inte den frihet och demokrati som hör alla till. Släpp balterna fria! Låt friheten bli lika självklar där som här! Upphör med diktaturens förtryck!

Vi stöder balterna! Och vi ger oss inte. Ses vi nästa måndag? Måndag klockan 12? Bra! Då ses vi här nästa måndag klockan 12! Välkomna!

Och plötsligt händer det!

Och så hände det som kom att prägla de magiska åren från 1989 till 1991. Befrielsen från kommunismen formade ett nytt Europa. Sovjetunionen föll sönder på bara några dagar, efter årtal och decennier av misslyckanden.

Några plötsliga ögonblick i Tartu (2005)

Utdrag ur Frihetens Värden

Det nya Europa såg jag födas på en lägergata av torkad lera. Soldaterna i det imperium som hade klappat igenom bara några dagar innan satt ute i augustisolén på barackernas verandor och putsade lojt sina vapen och sina skor. Även om de inte kände något ansvar för att bevaka något som på något sätt inte längre fanns innebar det inte att de tolererade vad som helst framför deras ögon.

Jag insåg plötsligt att vi hade gått för långt, provat både lyckan och systemet litet för mycket. Ingen kan nämligen påstå att det känns tryggt att gå längs en lägergata befolkad av desillusionerade och vilsna militärer. Den norske Høyremannen Jan Petersen, senare utrikesminister, och jag hade talat på det estniska självständighetspartiets kongress i Tartu. Vi hade klargjort våra partiers stöd för den utveckling som pågick men jag tror inte vi hade anat att vi bara några timmar senare samma dag skulle så konkret se hur långt den hade gått.

Vi insåg båda två utan att tala med varandra att vi – som i en Indiana Jones film - varken skulle gå för fort eller för långsamt. Vi skulle gå precis så fort att ingen hann reagera mot att vi var där men heller inte

så fort att det verkade misstänkt, som om vi inte hörde hemma där. Det var lördagen den 24 augusti vid det sovjetiska flygvapnets största flottilj i Baltikum.

Det var från startbanorna i Tartu, en gång svenska Dorpat, som sovjetiskt attackflyg skulle utgå för att slå ut mål i Sverige och understödja landstigningsoperationer vid en invasion. Det var så de övade och det var så strategin såg ut. Och här i Tartu hade till för en tid sedan den tjetjenske sovjetiska officeren Dudajev varit befälhavare för flottiljen innan han, enligt vad ryktena, berättade flydde med en anseelig del av flottilkassan för att bli tjetjensk upprorsledare och president, sedermera dödad av sovjetiska raketer.

Hans öde är mot denna bakgrund en påminnelse om att även i de baltiska staterna kunde utvecklingen ha tagit en annan väg än den fredliga. Historien var inte given, det är först i efterhand det framstår så.

Vad som från början hade varit en oskyldig guidning för att se nationalmuseet i Tartu hade en halvtimme senare lett oss till att promenera över ängarna från det museum som visade sig vara stängt fram till den sovjetiska flygbasen bara för att se den på avstånd.

Frånvaron av vaktpersonal hade lett oss, långsamt och försiktigt, till att gå allt närmare och närmare fram mot basen tills vi kom ända fram till landningsbanorna och kunde fotografera de stridsflygplan som stod där. Det kändes som att vara långt bakom fiendens linjer samtidigt som de tomma vaktornen gav det hela en surrealistisk känsla. Jag skojade med Jan Petersen att han kunde få min kamera om vakterna kom.

Det var knappt vi kunde tro våra ögon. Sovjetunionens största flygbas för anfall mot Sverige, och Norge, stod obevakad. Efter att ha nuddat vid landningsbanorna tog vi vägen tillbaka till Tartu över bevakningsförbandets läger. Det märktes att de var demoraliserade och inte längre visste vad som gällde. Sovjetunionen existerade fortfarande i en formell bemärkelse men i realiteten var det i upplösning.

Kuppen i Moskva

Bara några dagar tidigare, på natten mellan söndagen den 18 augusti och måndagen den 19 augusti hade den misslyckade putschen i Moskva genomförts. Revanschisterna som genom en kupp försökte stoppa Gorbatjovs perestrojka hade inte tillräcklig tro på sig själva för att fullfölja men urholkade samtidigt Gorbatjovs ställning. Den ryske presidenten Jeltsin tog över i kraft av ett växande folkligt stöd och personligt mod. När han stod på stridsvagnen och talade till de trupper som hade kommenderats in för att ta makten la han grunden för Rysslands väg mot demokrati och upplösningen av det sovjetiska förtrycket. Men samtidigt, när han stod där var det allt annat än säkert hur det skulle gå.

På kvällen den 20 augusti återupprättade Estland sin nationella självständighet och motsvarande skedde dagen efter den 21 augusti, eller egentligen timmarna efter midnatt, i Lettland. Litauen hade redan tidigare förklarat sin självständighet utan att erkännas av andra länder.

Dagen som jag var i Tartu skrev Jeltsin i sin egenskap av president i den ryska sovjetiska republiken under ett dekret om erkännande av de baltiska länderna. Dagarna därpå följde erkännanden från en lång rad andra länder, från Sverige och EU den 27 augusti. Och den 6 september erkänner det ännu existerande Sovjetunionen att de tidigare sovjetiska republikerna, de ockuperade länderna, Estland, Lettland och Litauen är självständiga länder.

Det är först i efterhand vi vet hur det gick och även om utvecklingen i dag framstår som självklar och naturlig var den inte det då. Historien är en skrattspegel som ibland lurar oss att tro att den följer en fast linje. I själva verket förändras linjen varje dag för att först i efterhand framstå som en linje från då till nu.

I början på året hade de ryska OMO-trupperna invaderat Vilnius och Riga i ett försök att kväva den upprorsanda som präglade dessa länder. Det var egentligen inget konstigt med det. Så hade sovjetmakten gjort under årtionden med dissidenter och med olydiga i dessa länder och så

hade man gjort i Pragkuppen 1948, Berlin 1953, Ungern 1956, Tjeckoslovakien 1968 liksom man var på väg att göra i Polen när den polske generalen Jaruzelski 1981 förekom dem gentemot de krav på demokrati som nybildade Solidarnosc då förde fram. Uppror slogs ner i sovjetsystemet. Frihet bekämpades och människor dödades. Sådan var socialismen.

Det är först nu vi vet att det blev en fredlig fortsättning på demokratiseringen, att Estland, Lettland och Litauen blev självständiga nationer, att de påbörjade en omvandling till rättsstater och marknadsekonomi med ett program som kallades chockterapi som socialdemokrater varnade för, att de fick frihandelsavtal med EU genom sina avtal med Sverige, att de blev medlemmar i Nato och därefter i EU och att Vytautas Landsbergis liksom den estniska frihetskämpen Tunne Kelam som jag båda träffade då bakom järnridån nu är ledamöter i samma parlament och partigrupp som jag eftersom även Sverige kom att bli medlem i EU.

Det kunde vi inte tro då och inget av detta var något vi kunde ta för givet, inte minst eftersom det var många som hade andra uppfattningar om både Sveriges och de baltiska staternas väg.

Allt detta lärde mig att historien ständigt står och väger. Inget kan tas för givet. Passivitet och stagnation ökar utrymmet för de dåliga krafterna. Aktivitet och modet att stå upp för grundläggande demokratiska värden när de är hotade kan avgöra.

Samma sak gäller för de kommande 15 åren. Lika stor osäkerhet om vilken väg som utvecklingen ska ta har vi i dag som för 15 år sedan, med den viktiga skillnaden att vi i dag är förankrade i en gemensam struktur av samarbete, lagar och grundläggande värden.

Det sägs ibland att det är svårt att sia, framförallt om framtiden. Men det finns två saker som med säkerhet kan sägas om den. Den ena är att det inte kommer att bli som det är och den andra att det inte kommer att bli som vi tror. Mellan dessa två punkter kan mycket hända men bara så är bra att ha klart för sig för det säger oss att politikens

utmaningar alltid handlar om att kunna möta det okända, det nya och det oförutsägbara.

Avtalet om att upplösa Sovjetunionen (2016)

Anförande i Bryssel vid högtidlighållandet av signeringen av överenskommelsen i Belavezja

It was a start for the Europe of today, with the emergence of Russia, European of its kind and grand by its true history. This Russia was liberated by the dissolution of The Soviet Union as was all the grand nations that could emerge from the decades of communist oppression. The Communist oppression was not only an oppression of citizens but also of national identities, history, culture and plurality given by a strong society.

25 years ago, six leaders from Russia, Ukraine and Belarus signed the accords. Among these were Boris Yeltsin from Russia, but also Mr Gennady Burbulis from Russia and Mr Stanislav Shushkevich from Belarus – the two latter joining us here today for this celebration.

By signing the Belavezha accords, Russians, Ukrainians and Belarusians freed themselves from a history where dictatorship had hindered economic, social and cultural development, where the weakness of a dictatorship over the borders was replaced with the hopes of the futures of societies and nations. Russia could never develop in to a grand nation in the brutal frames of Soviet rule because no nation can rise to higher levels pressured down and contained by dictatorship and occupation. So in the process following the signing of the accords Europe did not only become more peaceful but also very much richer.

For Russia it was a start of a new history as a nation in the House of Europe. Because even if Russia is a country reaching from the Baltic Sea in the west and to Bering's sea in the east it is European by heritage, culture, tradition and its history.

The dissolution of Soviet Union paved the way for the Europe of today; the freedom of all our nations in the community of European states provides opportunities for our common future.

There were only winners on the 8th of December 1991 and today we can pave the way for a new start of Europe by honouring the plurality and strength of our national identities and the best of our common heritage and human values. Russia, Belarus and Ukraine can only benefit of their best potentials and opportunities as European nations by committing themselves to take part in the European house where democracy, freedom, rule of law and respect for all the other nations are the foundation.

The 8th of December was a visionary day and today, on the eve of the day before the eight of December 2016, 25 years later, the best of our visions still remain to be fulfilled.

Det var överenskommelsen i Belavezja som beslutade att upplösa Sovjetunionen till förmån för ett Oberoende Staters Samvälde. Det slöts mellan den Ryska federationens ledare Boris Jeltsin och Gennady Burbulis, Ukrainas Leonid Kravtjuk och Vitrysslands Stanislav samt deras respektive premiärministrar.

Det var en överenskommelse mellan tre av de fyra sovjetiska federationer som en gång instiftat Sovjetunionen. De kaukasiska länderna, som var den fjärde signatären till Sovjetunionen, hade redan tidigare i olika former förklarat sina självständigheter. Efter revanschisternas misslyckade kupp i Moskva under augusti fanns det ingen återvändo för det fanns inget att återvända till. Sovjetunionen hade förlorat sin legitimitet även inför dem som var de närmaste privilegierade av dess förtryck. Det fanns ingen förmåga att upprätthålla en omoralisk regim och en med kommunistisk vapenmakt påtvingad sovjetisk federation som inge trodde på, ingen ville ha och ingen längre var rädd för.

Så utvecklingen fortsatte vidare. De nya självständiga staterna formade sin framtid. Den 25 december hissades för sista gången Sovjetunionens flagga över Kreml. Dagen efter den 26 december hissades den ryska federationens flagga vitblå-röda flagga vilket markerade att Sovjetunionen inte längre fanns. Formellt upphörde Sovjetunionen slutligen att existera den 31 december 1991 med Ryssland som i de flesta delar arvtagare till dess förpliktelser och avtal.

Det var inte alla som jublade över denna utveckling i Europa. Vänsterpartiets företrädare talade med gråten i halsen om hur den avancerade sociala modell som de menade att framförallt Östtyskland stått för inte längre fanns. Andra som Pierre Schori varnade de befriade staterna för att genomföra marknadsekonomiska reformer, i den enfaldiga socialistiska tanken att ju längre de höll fast vid planekonomierna skulle välfärden stå sig i dessa bankrutta och ruinerade länder.

För Sveriges del hade utvecklingen inneburit att även Socialdemokrater ansåg att vi borde begära ett svenskt medlemskap i Europeiska Unionen. För dem hade Sovjetunionens existens varit ett argument för Sverige att stå utanför den europeiska gemenskapen, i en befängd tanke att vi av respekt för förtryckets krafter skulle stå mellan demokratierna och diktaturena för att inte missa möjligheten att bygga en gemensam säkerhet med dem utan att ifrågasätta förtrycket och ockupationerna av andra länder. Så såg den socialdemokratiska vakthållningen för demokratin ut, den var eftergiven, underdånig och vilsen.

När frihetens idéer kom att prägla hela Europa präglade den också Sverige som fick en ny regering hösten 1991. Den kom att avskaffa löntagarfonder, genomförde privatiseringar av statliga företag, införde valfrihetsreformer och tog itu med den ekonomiska kris som skapats under 1980-talet av den socialdemokratiska utgiftspolitik och den satte fokus på Europa.

En av de viktigaste insatserna var frihandelsavtal med de nu befriade baltiska staterna tillsammans med ett intensivt arbete för att understödja dem i sitt arbete med att genom förhandlingar få bort ryska militärbaser.

De frihandelsavtal Sverige slöt med våra baltiska grannar tog vi med oss när vi den första januari 1995 blev medlemmar i EU. Det lå i sin tur grunden för att de så snabbt kunde bli medlemmar redan 2004. Vi hade öppnat dörren för dem, och vi såg till att den misstro som fransmän, briter och tyskar hade mot dessa tidigare sovjetstaters medlemskap i EU övervanns.

Och när förhandlingarna var klara vidtog kampanjen för den svenska folkomröstningen. För oss moderater var medlemskapet inte bara en fråga om att vara med i en europeisk gemenskap utan att låta frihetens och demokratins ideal genomsyra hela Europa och låta vår strävan efter människors frihet och möjligheter i det svenska samhället komma till uttryck också genom en frihetlig politik i EU. Inför folkomröstningen talade jag om detta på vår kommunala rikskonferens våren 1994, som var en upptakt inför folkomröstningskampanjen. För oss handlade det inte bara om medlemskap utan om att kunna förverkliga moderat politik.

Europeiskt samarbete är inte bara en viktig förutsättning för att värna demokrati och frihet mot de hot vi i dag möter från rysk aggression, kinesisk statskapitalism, Donald Trumps opålitlighet och motvilja till avtal, den snabba globaliseringens ekonomiska tillväxt i andra delar av världen. Det är också en viktig förutsättning för det svenska samhällets utveckling, för människors frihet och för den svenska ekonomins konkurrenskraft.

Friheten i ett enat Europa (1994)

Anförande vid Moderata Samlingspartiets kommunala rikskonferens

Han hade ett chockerande förslag: "that will astonish you. (...) The first step in re-creation of the European family must be partnership between France and Germany. In this way only can France recover the moral leadership of Europe. There can be no revival of Europe without a spiritually great France and a spiritually great Germany."

Så föll orden från en person som kanske mer än någon annan visste vad det innebar att i brinnande krig, i mänskligt elände och en moralisk, mänsklig och materiell förstörelse större än vad den västerländska civilisationen någonsin tidigare sett exempel på ta ansvar för freden. Han visste vad kriget innebar.

Vad det innebär att bära bördan av beslut som kostade människors liv och som räddade andras. Hur nära tyranniet, våldet och förstörelsen lever med demokratin, toleransen och välståndet. Och han visste vilka krav det ställs på de politiska ledare som är beredda att bära ansvaret för friheten och demokratin. Att det inte bara är frihetens försvar utan också fredens samhälle som kräver politiskt ledarskap och förmåga att bygga en grund för människors samverkan över gränserna.

Han såg tydligare och tidigare än andra hoten mot civilisationen torna upp sig, och han såg att det inte rörde sig om hot mot en enskild nation utan mot hela Europa och därmed mot Europas samtliga folk. Vare sig kriget eller friheten, demokratin och framtidens fred var för honom några abstrakta begrepp i en intressant intellektuell diskussion. De var en del av den europeiska verkligheten och det var upp till Europas folk att forma den.

Det handlade för honom inte om teoretiskt filosoferande utan om den europeiska civilisationens mest dyrköpta erfarenheter som kunde räknas, beräknas och beskrivas i stupade, mördade, förnedrade och förintade. Förstörda städer och utplånade samhällen. Små barn. Kvinnor och män. Judar, kristna och muslimer. Briter, tyskar och fransmän likaväl som greker, österrikare och tjecker.

Han hade sett det komma: "I saw it all coming and cried aloud to my own fellow-countrymen and to the world, but no one paid any attention," och han fortsatte: "There never was a war in all history easier to prevent by timely action... It could have been prevented in my belief without the firing of a single shot, and Germany might be powerful, prosperous and honoured to-day, but no one would listen and one by one we were all sucked in the awful whirlpool."

Människornas värdighet och Europas välstånd krävde samarbete. För Churchill var det så självklart att Europas folk måste skapa en garanti för att framtiden inte på nytt skulle bära med sig förstörelsen och förnedringen. Han talade i Zürich den 19 september 1946 för "a kind of United States of Europe" baserat på några av de mest grundläggande värden som andra världskriget hade utkämpats för. "Let there be justice, mercy and freedom. The people have only to will it, and all will achieve their heart's desire."

Han föreslog en europeisk enhetsprocess eftersom han så tydligt såg den som ett försvar för det som hans Storbritannien hade kämpat för under andra världskriget. Toleransen, friheten, demokratin och det öppna samhället. Det handlade om ett nytt enande av Europa, en enhetsprocess som ingen nation skulle vara utestängd ifrån, en stor fredsordning för Europa.

Hans engagemang för ett enat och fredens Europa var sannerligen inte opåkallat eller tomma ord.

Han talade i ett Europa som på nytt såg de mörka molnen sänka sig ner över kvinnor och män som blott ville leva sina liv i frihet och i fred. Och han såg att Europas enda möjlighet att för gott förpassa ondskans krafter åt sidan var genom ett samarbete som över gränserna säkrade frihetens och demokratin värden. I ett Europa delat genom förtryck eller fattigdom skulle freden aldrig vara säker.

I vår tid är sannerligen vare sig det europeiska enandet eller den europeiska freden säkrad. I det forna Jugoslavien ser vi hur byar förintas och hur människor mördas och förnedras. Det händer i vårt Europa. Vi ser hur minoriteter förtrycks och hur olika etniska grupper står emot varandra liksom vi ser hur materiellt armod och brist på marknadsekonomi och fri handel stänger människor ute från både samarbete och välfärd.

Vi ser hur de rödbruna krafterna liksom tidigare i Europas historia, både före och efter andra världskriget skapar sig ett utrymme där frihetens och demokratin krafter inte når över gränserna utan där gränserna

begränsar människors hopp och framtiden och deras rätt till fred. Vi ser det just nu. I vårt Europa. Precis som Churchill såg det i sitt Europa. Både före och efter andra världskriget.

Vad det handlar om är att vi i Europa nu måste lägga grunden för ett samarbete som gör varje europé delaktig i frihetens, demokratin och välståndets utveckling. Det finns ingen större kraft för att uppnå detta än ett samarbete som över Europas gränser grundar sig på fritt tänkande, fri handel, öppna gränser, fritt resande och människors frihet att arbeta, företaga, försörja sig, skapa och tänka allt det nya som formar framtidens Europa.

Drömmen och visionen att ingen ung kvinna eller man, ingen uppfinnare eller vetenskapsman, ingen student eller företagare skall begränsas av något annat än sin fantasi och handlingskraft är den mest kraftfulla vi kan ha om en framtid i fred.

Och därför är det fantastiskt att skåda att i dag är krig mellan Frankrike och Tyskland en otänkbar tanke. Det är fascinerande att vi i dag, vi i Sverige och vi i Europa, nu upplever en europeisk enhetsprocess mot ett nationernas Europa som kan ge denna kraft och detta hopp som Europas folk behöver. Från Stettin vid Östersjön till Trieste vid Adriatiska havet likaväl som från Kiruna i norr till Palermo i syd. Europarådet med dess vaktslående om mänskliga fri- och rättigheter och det europeiska kulturarvet vinner, med medlem för medlem, medborgare för medborgare, från förtryckets diktaturer till frihetens Europa.

Kol- och stålunionen blev EEC, som blev EG, som utvecklades till den inre marknaden och EES-samarbetet och som nu genom Sveriges, Finlands och Österrikes avtal om medlemskap tagit ett nytt steg för europeiskt enande och därmed ytterligare ett steg för Europas fred och välstånd. Och det är detta perspektiv och denna vision som det handlar om, inte om mjölkkvoter, bidrag eller ens snus.

Det handlar för Moderata Samlingspartiet om friheten, freden och demokratin. Om varje kvinnas och mans rätt att leva i frihet, respekt

och tolerans. Det handlar inte om något mindre än den frihet som vi försvarar från Tornedalen i norr till Smygehuk i syd. Den friheten vill vi nu att Europas folk för gott skall vinna genom samarbete från norr till syd och från öst till väst! Det är vad det handlar om!

Vi kämpar för Europa och står upp för Sverige.

Sverige skall vara en fullvärdig och suverän stat i det nationernas Europa vi vill ha. Ingenting mindre än att varje svensk skall ha full rätt och full suveränitet att som delaktig i Europas framtid få vara med om att bestämma över den egna framtiden är acceptabelt för oss. Och ingenting mindre än en politik som lägger friheten och demokratin som grund för Europas framtid kan vi acceptera. Och än mindre kan vi acceptera att Sverige skall stå utanför fredens och samarbets Europa. Aldrig kan vi acceptera att Sverige skall vara ute. Sverige skall vara inne!

Detta har det för oss handlat om under decennier!

När Jarl Hjalmarsson tog strid för att det var rätt att säga att Sovjetunionen stod för förtryck och var ett hot mot freden lika uppenbart som demokratiernas försvar i väst var ett bidrag till den!

När Gunnar Heckscher lade grunden för svensk Europapolitik genom att klargöra att Sverige hörde hemma i det europeiska samarbetet. Att vi svenskar en gång skulle vara medlemmar.

Vi kunde aldrig acceptera att Europa var delat. Vi kunde aldrig acceptera förtrycket av våra grannländer lika lite som vi kunnat acceptera något annat förtryck. Vi kunde aldrig acceptera att halva Europa stod utan rösträtt, demokrati, mänskliga fri- och rättigheter. Vi såg, förstod, kände och visste att diktaturen var ett hot mot demokratin. Deras ofrihet var ett hot mot Europas fred. Socialismen var ett övergrepp mot människorna, mot kulturen, mot civilisationen, mot vår miljö och därför mot vårt Europa!

Vi kommer aldrig förlåta dem som lät mörda sina landsmän. Vi kan inte finna någon ursäkt för dem som spärrade in unga män och kvinnor bakom taggtråd och nationsmurar och som förnekade dem utbildning, lika lite som vi kan finna något förmildrande hos dem som deporterade demokraten, den troende, den oppositionelle, den judiske landsmannen, sin syster och broder till koncentrationsläger och död.

Och vi får i arbetet på att forma ett frihetens och fredens Europa inte glömma att vår kritik av förtrycket sannerligen inte var självklar, än mindre okontroversiell. Vi förde en ideologisk debatt med dem som hävdade att "Såväl Sovjetunionen som länderna i Östeuropa har genomfört en snabb industrialisering och har en hög bruttonationalprodukt. Det finns åtskilligt att invända mot systemet i dessa länder, men det bevisar ovedersägligen att kapitalismen inte har monopol på att skapa materiell välfärd." (Det var Ingvar Carlsson som skrev detta i en skrift publicerad så sent som 1989)

Och vi förde en utrikespolitisk debatt mot dem som attackerade oss för att "återfalla till den korstågsanda i syfte att befria Östeuropa som härskade på konservativt håll i väst under det kalla kriget. Enligt denna syn måste något av systemen gå under och neutralitet vara snarast omoralisk"

Låt oss än en gång och en gång för alla göra klart att vi alltid önskat bidra till Östeuropas frihet, vi har alltid velat att det kommunistiska förtrycket skulle gå under och vi har aldrig stått neutrala mellan frihet och förtryck!

Därför är vi stolta över det som Jarl Hjalmarsson gjorde vårt parti till och vi är stolta över att vi har fått låna hans namn till vår nybildade internationella stiftelse. Med Jarl Hjalmarsson-stiftelsen som bas skall vi öka vårt arbete för att ge de partier i det gamla Östeuropa som idag kämpar för en snabb omvandling mot marknadsekonomi, rättsstater och stabila demokratier vårt stöd.

Och jag kan lova er, vi skall göra allt vad vi kan för att befrielsen skall bestå, att det socialistiska systemets förtryck aldrig skall återuppträda och

för att ingen vare sig i Sverige eller de före detta socialistiska länderna skall stå likgiltiga mellan demokrati och diktatur!

Lika självklart som vi då attackerade system med slutna gränser vill vi nu arbeta för människornas frihet över gränserna. Vi visste att planekonomi och isolerade ekonomier alstrar fattigdom och elände. Därför vill vi förverkliga en öppen ekonomi och en integration över gränserna.

Vi kunde aldrig ursäkta system som såg mellan fingrarna med förtryck av medborgarna. Därför vill vi nu bidra till en europeisk rättsordning som garanterar och ger skydd till varje europés rättigheter. De frihetens idéer som ställde oss i täten för arbetet mot förtrycket i öst ställde oss också i täten för att Sverige skulle bidra till det europeiska samarbetet.

Vi kunde aldrig acceptera förtryckets Europa och vi kommer alltid att arbeta för ett frihetens Europa. Vi kunde aldrig acceptera att gränserna stängdes för Europas folk och vi kommer alltid att arbeta för att gränserna skall vara nationernas identitet men aldrig människornas begränsning. Vi kunde aldrig acceptera den slutna ekonomin under statens kontroll och vi kommer alltid att arbeta för den öppna ekonomin under människornas kontroll. Vi kunde aldrig acceptera det samhällssystem som gav stagnation och vi kommer alltid att arbeta för ett samhällssystem som genom individens rätt ger hela samhället dynamik och vision.

Vi vill ha en ekonomi där var och en behövs och där vi var och en vet att varje insats gör skillnad, må det vara ingenjörens tankar om hur hon tror att bilen skall se ut, sjuksköterskans omtanke om patienten, lärarens extra plugg med barnen, företagarens köp av en ny maskin, marknadschefens analys av var hon tror kunderna i Europa finns, säljarens sökande efter den produkt eller tjänst som kunden vill ha och behöver, bilarbetarens sista koll av kvaliteten innan bilen går av bandet i Trollhättan eller Torslanda, programmerarens slit över natten.

Vi vill att var och en skall känna att det hon eller han gör betyder något för honom eller henne och för företaget, familjen och vår framtid. I vårt

Europa är det människor och inte gränser som räknas!

Det är därför vi vill ha friheten över gränserna, friheten till skydd för den enskildes rätt och friheten att fatta de gemensamma besluten. I vårt Europa finns det inga beslut om framtiden utan att det finns en svensk eller svenska bakom.

I vårt Europa är svenska folket, individ för individ, medborgare för medborgare, kvinna och man, ung eller gammal, innanför och inte utanför. Gul, svart eller vit, det hör inte hit! Det är frihetens och fredens Europa! Med alla Europas folk i frihet!

Mot oss har vi samarbetets fiender. Jag menar inte de som tvekar och funderar, alla de som känner en osäkerhet inför framtiden, samma osäkerhet som vi alla var och en känner inför den ovisshet som framtiden i ett öppet samhälle innebär, eller alla de som vill veta, och har rätt att få veta, om samarbetet i Europa ger mer eller mindre osäkerhet. Jag menar de som alltid varit emot den ekonomiska tillväxten och som ser ett hot i varje ny ide och ny tanke som inte kan kontrolleras och begränsas.

Det handlar om dem som vill att staten med hjälp av gränserna skall kontrollera ekonomin och människornas liv. Jag tänker på dem som ser ett hot i att människor över gränserna träffas och möts i idé, tanke och gemensamt arbete.

De som skyr och motarbetar den förändring som följer av idéernas och människornas gränslösa dynamik. Jag tänker på de som medvetet vill utnyttja människors rädsla för det främmande som en politisk tillgång för sig själva. De som talar om det nordiska som en markering mot andra och en gräns för oss själva istället för en kulturell gemenskap som ger vår trygghet med andra. De som i alla tider och i varje debatt vill sätta en gräns för den enskilde och för samhället, de som vill ge den politiska makten kontrollen över människors vardag genom att begränsa vår tillvaro och vår frihet.

De som inte känner äkta stolthet över det svenska och det vi kan bidra

med utan som känner rädsla, förakt och främlingskap inför allt vad det nya och det utländska kan innebära för deras syn på hur andra människor skall leva.

Gudrun Schyman och Vänsterpartiet som ägnat årtionden åt att misstänkliggöra och bekämpa den fria ekonomin. Det är klart att de är emot den fria ekonomin i Europa lika mycket som de är emot den fria ekonomin i Sverige! Och det är helt naturligt att hon inte gillar fria och öppna gränser. Hon tillhör ett parti som i årtionden har hyllat dem som stängt gränser för det egna landets medborgare. Hon kan aldrig se en vision i ett Europa utan gränser. För henne är politiken en fråga om att sätta gränser. Vänsterpartiet är och har sannerligen aldrig varit ett frihetens parti. Låt oss aldrig glömma att de är taggtrådens parti!

Taggtråd mot handel. Taggtråd mot företagande och taggtråd mot människor. Hur skulle de kunna acceptera ett Europa som bygger på frihet när de alltid försvarat förtryck? Hur skall de kunna leva med en demokrati över gränserna när de försvarat diktaturen inom gränserna?

Och Per Gahrton och miljöpartiet som är emot frihandel och ekonomisk tillväxt. Som nu säger att det inte är bra med medlemskap för att det inte är bra för frihandeln, företagen och tillväxten! Plötsligt vet Per Gahrton bättre än företagen vad som är bra för företagen och investeringarna i Sverige. När företrädare för Trelleborgs AB säger att "Ett nej till EU vore en tragedi för Sverige" säger Gahrton att ett utanförskap vore bra för Trelleborg. När företrädare för Atlas Copco säger att "Vår tillverkning i Sverige kommer förmodligen att minska", säger Gahrton att den säkert kommer att öka.

Och så låter det från svenskt näringsliv och från Gahrton: "Vi kommer att förlägga en allt större del av våra aktiviteter utanför Sverige än vad vi annars hade tänkt" säger Astras chef, då säger Gahrton att de säkert kommer att lägga en större del i Sverige eftersom det är bättre att vara utanför än innanför. När Saab Scania's chef säger "Skulle vi tacka nej till medlemskap, är jag mer orolig för sysselsättningsutvecklingen för våra anställda i Sverige än för själva företaget", säger Gahrton att han är mer orolig för företaget och de anställda om Sverige är innanför

istället för utanför. Är det inte fantastiskt att denne gamle förmente miljökampe nu blivit den ledande förkämpan för industriell produktion i Sverige, så intensivt att han nu kan tala om för svenska företag bättre än de själva vad som är bra och inte bra för dem. En vacker dag blir han konsult "Näringslivets kärlek – min belöning".

Det är den upp- och nervända världen. Per Gahrton brukar på fullt allvar varna för en europeisk union som enligt hans påståenden skulle avlösa Sovjetunionen. Men jag hörde aldrig Per Gahrton varna för det sovjetiska förtrycket med samma intensitet som han idag varnar för den europeiska demokratin och människornas frihet.

Att jämföra fria och demokratiska nationers samarbete för att garantera människors frihet och trygga vår gemensamma framtid med Sovjetunionens förtryck, förakt och förnekande av mänskliga fri- och rättigheter avslöjar. Men omvänt, att jämställa Sovjetunionen och det förtryck som människorna där drabbades av, avslöjar ännu mer.

Jämställer man det demokratiska samarbetet i Europa med diktaturens Sovjet begår man en ousäktlig handling mot dem som led under förtrycket. Då har man överhuvudtaget inte förstått eller lärt något av vad som förekom i Estland, Lettland och Litauen lika lite som man begripit det minsta av vad som skedde i det övriga Sovjetunionen.

Då är man i grunden likgiltig för andra människors lidanden och besatt av sina egna föreställningar. Då begriper man inte varför folken i dessa länder liksom i det övriga Central- och Östeuropa inget hellre vill än att deras nationer skall bli delaktiga i det europeiska enandet på frihetens och demokratins grund. Det beror inte på att folken i öst har fel och att extremister Sverige har rätt, det beror på att de vet vad frihet är men det har den svenska vänstern och samarbetets fiender aldrig begripit!

Och det är i frihetens tjänst vi nu skall göra Sverige starkt i det nya Europa. Vi skall leda en frihetens omvandling av det svenska samhället. Steg för steg. Och vi gör det dagligen. I kommunerna. I landstingen. I riksdag och regering.

Vi har gjort det med barnomsorgen. Jag kommer ihåg när jag för några år sedan fick Köbladet, till Köföräldrar, där jag fick information om att Södermalm var indelat i ett antal olika distrikt, där barnen förmodades bli inplacerade i kö till barnomsorgsplats, men som man hyggligt och vänligt påpekade, för att visa att man inte var så hemskt byråkratiska, kunde man under vissa omständigheter få byta distrikt efter särskilt beslut. Det fanns en inbjudan till köföräldramöten och man kunde som köförälder alltid få lov att ringa en särskild kötelefon för att få besked om var man stod i kön, den kunde man ringa dygnet runt, vilket bara var ett annat sätt att tala om att det var en automatisk telefonsvarare man fick tala med.

Vi har gjort det med sjukvården. Vi kommer alla ihåg hur det lät under 80-talet: Tio år i kö med utsliten och värkande höftled” och “Tomma operationssalar trots kö” är exempel på rubriker vi kunde läsa i tidningarna under förra mandatperioden.

Vi har infört vårdgarantin. Man skall inte längre behöva stå i kö för vissa typer av operationer. Och det har gett resultat. Redan förra våren var det bara 300 patienter i hela landet som inte hade kunnat erbjudas behandling inom tre månader.

Vården har helt enkelt blivit bättre och effektivare. Köerna har minskat och antalet behandlade patienter blir fler.

Vi har fått ett helt nytt utbud av skolor - friskolorna – som tvingar alla skolor att tänka igenom hur man för varje elev skall vara den bästa möjliga skolan. Antalet friskolor är idag drygt 250 stycken. Det är en ökning med 180 under denna mandatperiod. Vi är genom en ny läroplan, nytt betygssystem och skolor som elever och föräldrar tillsammans med lärare bestämmer över på väg att bygga Europas bästa skola med hjälp av det enda som kan göra en skola till Europas bästa, nämligen kunskaper och kompetens.

Och vi har sänkt skatten. Förutom alla andra skattesänkningar har sammantaget 2,2 miljoner skattebetalare fått sänkt kommunalskatt tack vare oss moderater. Och om våra förslag hade fått majoritet i andra

kommuner där vi inte har makten hade ytterligare 1,2 miljoner människor fått sänkt skatt. Och får moderata kommunalpolitiker som de vill kommer ännu fler medborgare få sänkt inkomstskatt under nästa mandatperiod.

Och vi har sänkt de skatter som ger fler och växande företag och därmed fler och nya jobb. Vi har förändrat alla de stora utgiftssystemen till det bättre så nu har närvaron på arbetsplatserna ökat och produktiviteten ökat. Sverige är ett land som konkurrerar och vinner i konkurrensen.

Vi har lagt grunden för en vårdnadsersättning med avdrag för styrkta barntillsynskostnader genom förslag till riksdagen. Vi är på väg att förpassa kedjebrevssystemet ATP till gången historia för att istället bygga upp ett pensionssystem som bygger på ett samband mellan avgifter och förmåner. Vi har gjort socialdemokraterna en historisk tjänst genom att visa att man kan ha nytta av löntagarfonderna, om man avvecklar dem.

Vi har nu uppnått att kurvorna pekar rätt. Alla kurvor som 1991 pekade fel pekar i dag rätt. Antalet nya jobb. Arbetslösheten. Budgetunderskottets utveckling. Konkurserna. Exporten. Produktionen. Marknadsandelarna. Tillväxten. Skattetrycket. Hur skall de förklara det?

Det blir inte lätt för när kurvorna pekar uppåt för Sverige är socialdemokraterna inte glada. Först säger de att kurvorna inte alls pekar uppåt. Sedan säger de att de inte pekar så mycket. Sedan säger de att det har varit värre – och det är ju sant.

Och därefter säger de att den moderata politiken är gräslig och bryter mot den politik som de förde, ni vet den politik som ledde oss in i krisen, för att sedan säga att det inte alls är den moderata politikens förtjänst att kurvorna pekar uppåt, om de nu gör det vilket de ju egentligen inte gör eftersom vi inte har socialdemokratisk regering.

Och om det pekar uppåt så är det egentligen deras förtjänst. Och

dessutom var det inte alls deras fel att de pekade neråt utan Moderaternas. Därför 1980-talet var ju högerens årtionde som det heter.

De glömmer att de regerade när det gick neråt och det är vi som regerar när det nu går uppåt. Vi skall se till att sossarna får vara ensamma om att glömma detta. Väljarna skall i valet ha klart för sig att valet är ett val mellan den politik som förde oss in i krisen och den politik som nu, steg för steg är på väg att föra oss ut ur den. Det finns inget enklare val än att rösta på en politik som i svåra tider ger resultat istället för att rösta på en politik som redan en gång lett oss in i krisen. Varför skulle de få en andra chans när de aldrig borde fått den första chansen!

I vårt Sverige kan man vara stolt över det vi gjort med köerna. Vi kan vara stolta över det vi gjort med skatterna. Vi skall känna en stolthet över att Sverige som nation går i täten och bryter nya vägar. Vi skall känna en stolthet över att sjuksköterskan i dag får lov att göra ett mycket bättre jobb än för några år sedan. Vi skall känna en stolthet över lärarinnans insats för barnen som blir bättre och bättre.

Stolthet över dem som i industri och näringsliv visar att svenska företag är starka, nytänkande och konkurrenskraftiga därför att vi tillsammans kan göra ett bra jobb.

Vi skall ha ett samhälle där vi alla känner stolthet över den skillnad som vår egen insats gör för arbetet, företaget, patienterna, barnen och de sjuka liksom för vår nation. Sverige är ett land i problem men vi har visat att vi är ett land som kan lösa problem för Sverige är ett land på väg!

Men till alla medborgare som nu känner av vilken roll det egna ansvaret och det egna beslutet har för vardagen och för Sverige har socialdemokraterna bara ett budskap. Tillbaks till socialkontoret och köbladet om Du är småbarnsförälder. Tillbaks till landstingskön om Du är sjuk. Tillbaks till skolkontoret om Du vill veta vilken skola Dina barn skall gå i!

Tillbaks med skattepengarna moderaterna sänkte för Dig. Det faktum

att sänkta skatter betyder något för familjer och hushåll berör inte socialdemokraterna. De vill slipa spara i det offentligas utgifter, därför vill de höja skatterna för att på det viset finansiera de växande räntorna som följer av en växande upplåning. Det är ansvarslost och dumt. Det finns inget större hot mot den svenska välfärden än socialdemokratisk Laissez-faire-politik.

Inför den kommande mandatperioden har vi tre stora uppgifter. Det ankommer på oss att föra debatten. Socialdemokraterna har bara kraft att först säga nej och sedan säga kanske. Sverige skall för det första få en stark identitet i det nya Europa. Det ställer krav på att vi förmår vinna svenska folket för ett ja till framtiden genom att ja till Europa.

Det ställer också krav på att vi förmår att i Europa och som nation kan medverka till en snabb omvandling av de gamla socialistiska ekonomierna. Vi skall fullfölja våra insatser för att gå i täten för stödet till de baltiska staternas suveränitet och frihet. Vi skall visa i praktisk handling att länder som Sverige kan ge de tidigare felutvecklade länderna i Öst ett stöd med kunskaper och ekonomiskt samarbete som för gott vänder deras ansikten mot det öppna samhällets och demokratins framtid. Vi skall verka för att människorna i Ryssland känner av de krav och de möjligheter som ett europeiskt samarbete baserat på frihet och demokrati innebär för dem och deras framtidstro.

Sverige skall vara ett land som går i täten för att Europas framtid skall byggas på marknadsekonomi, frihet och välstånd. Vi skall vara med om att utveckla det europeiska samarbetet till att genom fri handel och kraftfulla insatser ge stöd för utvecklingen mot stabila rättsstater och demokratier i Öst. Vi skall verka för att Europas länder tillsammans står för fri handel. Vi skall ta en aktiv del i att utveckla Europas säkerhetsstrukturer. Vi skall vara med om att utveckla ett allt närmare samarbete baserat på att Europas folk känner att Europasamarbetet berör de nationella problemen och utmaningarna, inte en nivå bortom det egna inflytandet. Vi vill inte ha ett centralismens Europa, vi vill ha ett nationernas Europa.

Hur ser socialdemokraternas politik för Sverige i Europa ut? De vet för det första inte om vi skall vara med eller ej, för det andra vet de inte hur man stöder utvecklingen mot marknadsekonomi och demokrati. Säg vad man vill om Pierre Schori, men han har aldrig gått i täten för demokrati och marknadsekonomi fattiga länder. Hans bästa grenar är de omvända. Vi kan inte visa upp Fidel Castros bästa svenske vän för de befriade folken i Europa. De skulle aldrig förlåta svenskarna!

Vi skall för det andra genomföra en jobbrevolution. Den arbetslöshet som i dag drabbar människor och vårt land är oacceptabel. Vi kommer aldrig att vara nöjda förrän vi har en ekonomi som ger den dynamik och öppenhet som krävs för fler och växande företag för det är det och enbart det som kan ge fler och nya jobb.

Nu pekar kurvorna rätt. Det innebär inte att problemen är över. Det innebär däremot att vi i den faktiska verkligheten har fått se prov på en politik som genom att vända kurvorna rätt kan föra oss ut ur krisen till skillnad från den politik som förde oss in i krisen. Det finns inga starkare argument för att fullfölja denna politik än just arbetslösheten och budgetunderskottet. Både arbetslösheten och budgetunderskottet understryker nämligen varför vi nu måste fullfölja den politik som leder ur krisen mot att göra Sverige till ett ledande tillväxt- och företagarsamhälle.

Och vi skall ha klart för oss vari problemen består. Det är inte så att de unga som söker jobb inte duger. De behövs. De är inte så att den som söker ett nytt jobb efter det som han eller hon förlorade inte höll måttet. De behövs. Vi kan aldrig acceptera den statiska föreställningen att det finns ett begränsat antal jobb som därmed skulle döma ett modernt samhälle till färre och färre jobb och fler och fler som inte behövs. För det finns ingen brist på jobb. Det finns däremot hinder för att utföra de arbetsuppgifter som behöver utföras. Därför skall vi genomföra en jobbrevolution som ger tillväxt och dynamik till vårt samhälle.

Arbetsrätten måste reformeras så att det blir lättare för företag att anställa när det går bra och lättare att överleva när det går dåligt. Arbetsrätten skall vara den enskildes skydd mot godtycke och för att jobbet skall vara så tryggt som det kan vara i en föränderlig värld.

Vi skall utveckla kunskap och kompetens så att den enskilde ständigt kan bygga på den bästa försäkring som kan ha mot arbetslöshet, nämligen just kunskap och kompetens. Det skall vara lätt att flytta och bredda sin kompetens men det skall också finnas bättre möjligheter att i företaget där man är kunna fördjupa sin kompetens. Vi skall styras av insikten att det alltid finns en kunskap eller kompetens som ger jobb.

Skattekilarna måste minskas. Sänkta kommunalskatter är ett av de viktigaste inslagen för att på det viset öka förutsättningarna för de nya jobben. Socialförsäkringssystemen måste utvecklas mer mot grundtrygghet och ett ökat samband mellan den enskildes avgifter och förmåner. Vi måste genom skattepolitiken ge tjänstesektorn en möjlighet att växa och svara upp mot de behov som finns i vårt samhälle. Ju färre svartjobb vi har ju fler riktiga jobb kommer vi ha. Och jobb ger jobb. Fri handel ger fler jobb!

Vi måste få en ny flexibilitet när det gäller lönerna. Det är bättre att börja med en låg lön än att inte börja alls.

Och vi måste fullfölja politiken för att genom fler och nya företag skapa förutsättningarna för fler och nya jobb. Jag blir förvånad när socialdemokrater numera talar om 5% i arbetslöshet som en normal siffra. Det bygger på att man accepterar de hinder för en flexibel arbetsmarknad som de tillsammans med fackliga organisationer byggt upp. Det kommer vi aldrig acceptera. För oss är jobben viktigare än facket.

Vi skall genomföra en social revolution. Under de gångna åren har vi genomfört de första stegen på en valfrihetsrevolution. Nu skall vi fullfölja en politik som bemyndigar människor. Det handlar om att förändra ett socialt mönster där vi måste känna ett större ansvar men också en större kraft inför vad vi själva kan göra för oss själva och för andra.

Vi skall bemyndiga människor genom att fullfölja en politik som gör att besluten om vardagens viktiga frågor kan fattas hemma vid köksbordet. Som gör att vi inser att den insats vi själva kan göra kan vara den skillnad som ger oss trygghet.

En fortsatt reformering av socialförsäkringarna är viktiga i detta perspektivet. Ett införande av ett sjukförsäkringssystem ger sjukvården bättre förutsättningar och medborgarna större myndighet gentemot sjukvårdsgivarna. Det offentligas bidrag till välfärden bör i allt större utsträckning gå vägen direkt till medborgarna i stället för att fastna i byråkratier och offentliga institutioner.

Det skall nu bli lättare att äga sin egen bostad. Hyresgäster i kommunala bostadsföretag skall kunna köpa sina lägenheter.

Det måste bli lättare att driva företag, inte minst inom det vi kallar tjänstesektorn. Det handlar inte bara om enstaka reformer för att öka valfrihet och personligt ägande. Det handlar om att ge medborgaren en ny social roll i vårt samhälle som bemyndigar och som ger kraft. Som gör att vi ser de egna möjligheterna innan vi ställer krav på andras möjligheter. Som gör att vi får en växande självrespekt för vad vi själva kan göra i form av ansvarstagande och skapande. Som gör att vi för gott lämnar ett samhälle med undersåtar till förmån för ett medborgarnas samhälle.

Det handlar om att vi alla, unga och gamla, måste vara en del av ett samhälleligt liv, som stärker gemenskaper och som ger oss ett ansvar som vi aldrig kan överlåta till någon annan, ansvaret för att vi själva skall göra vad vi kan för våra närmaste. Att känna ansvar. Att hjälpa till att välja var man skall bo som äldre. Att kunna bestämma vilken skola flickan eller pojken skall gå i. Att veta att man kan välja det som passar bättre än det som passar sämre. Att veta att man har anledning att bry sig, tänka och fundera kring den egna barnomsorgen eftersom man kan påverka och själv besluta. Detta är varje människas rätt i vårt samhälle.

Ansvar sätter förutsättningarna för engagemang. Begränsat ansvar begränsar det mänskliga engagemang som ett bra samhälle behöver människor emellan.

Det finns en farlig process i ett samhälle som vårt. Om vi känner att vi mindre och mindre behövs, som människor, behöver vi till slut andra mindre och mindre. Och ju mindre vi behöver andra, ju mindre och

mindre behövs vi själva. Och plötsligt står vi där, mitt i en ensamhet, kanske inte i en fysisk bemärkelse, men väl i en mänsklig.

Då blir livet tomt. Då blir vi anonyma. Då förlorar vi lite grand av den identitet som vi som medmänniskor har i gemenskapen med andra. Och då förlorar vi också lite av det självförtroende och den kraft som krävs för att vi skall känna en glädje i det skapande som för vårt samhälle framåt.

Mina vänner, Moderata Samlingspartiet är en politisk rörelse för att varenda människa i vårt land, kvinna eller man, yngre eller äldre, skall känna att hon behövs. Att hon är en del av vårt samhälles skapande. Att hon har ett ansvar som ingen annan tar. Att hennes insatser på jobbet betyder något, både för henne själv och för andra. Att hon är oersättlig som förälder, omistlig som barn, självklar som vän, behövd som medarbetare.

Mitt i den ekonomiska krisen, mitt i budgetdiskussioner, mitt i besparingsvärvet, mitt i verkligheten skall vi veta denna enkla sak: ett samhälle där människor tror att de inte behövs kan inte resa sig upp och uträtta stordåd. Ett sådant samhälle kan aldrig vinna det mänskliga samhällets högsta kvaliteter, nämligen den respekt och tolerans som bottnar i att vi respekterar både våra medmänniskor och oss själva.

Där ligger grunden för den politik som skall omvandla det svenska samhället till ett ledande kultursamhälle i ordets vidaste bemärkelse, ett land där människor inom samhällslivets alla områden skapar, tänker, arbetar, för att de vet att de alla behövs. Det är i denna idépolitiska vision som vår praktiska politik finner sin konsekvens och sin moderata identitet. Vi skall göra Sverige till ett land och ett samhälle där frihet, gemenskap och medborgarskap är ett uttryck för att varenda individ behövs!

Den lille pojken som springer i väg till en skola som tar tillvara på hans bästa möjligheter, trots att han är blyg och hellre vill hänga över en dator än spela fotboll. Flickan som cyklar i väg från kemilektionen för att hinna leda fotbollskursen, trots att hon inte är avlönad. Mannen och kvinnan som talar om sin framtid och som vet att de med egna insatser

och ansvar kan forma ett liv där deras kärlek till varandra också blir en trygghet för familjen.

Forskaren som kan bryta ny mark trots att hon är inne på ett spår som inte gynnas av den politiska majoritetens anslag och vetenskapliga prioriteringar. Företagaren som känner en medvind i samhället för att vi alla vet att det är genom skapande som vi för Sverige starkt i det nya Europa.

Kvinnan som vet att hon inte behöver välja mellan att utveckla och bidra med sin professionella kompetens och barnen eftersom alternativen är fler än vad kommunfullmäktige någonsin kan tänka. Ett samhälle där kvinnor och män verkar i en öppenhet som gör att var och en kan utveckla sin kompetens utan att behöva tänka på att vilket kön eller tro att man skall göra avkall på sin identitet. Mannen som i resonemangen med sina föräldrar vet att han kan hjälpa dem påverka sitt boende på ålderdomen utifrån deras önskemål, inte lyssna till besked från någon annan.

Studenterna som på kaféet resonerar om en framtid utan gränser, där varje kvinna och man vet att deras framtid är öppen för deras kunskap och kompetens. De gamla föräldrarna som lever ett liv där de kan dela vardagens bekymmer och glädjeämnen med barnen.

Det är det samhället vi vill ha. Starkt i Europa. Öppet för sina medborgare. Utan gränser för den mänskliga kraften. Utan hinder för de unga. Mycket ansvar i frihet. Ett nationernas Europa där Sverige är med och bidrar till friheten och freden. Ett Norden som känner trygghet och säkerhet inför en fredlig utveckling bland våra grannar. En framtid som är trygg och ljus för oss och våra barn.

Ett samhälle som bara sätter en begränsning för våra bästa stunders längtan, nämligen vår egen fantasi. Det är det samhället och den framtiden vi skall vinna Sverige för i folkomröstningen och i valet 1994. Låt oss därför ge Carl signalen liksom vi ger våra medlemmar och väljare signalen. Vi är redo att stå upp för friheten och för Sverige

i det nya Europa. Vi är redo att i praktisk politik och en hård valkampanj vinna Sverige för en ny framtid. Den striden vinner vi!

Vi vann folkomröstningen. Sverige blev medlem i Europeiska unionen. Det drev fram en omfattande liberalisering av det svenska samhället men gjorde också Sverige till en del av de liberaliseringar och marknadsreformer som präglat EU sedan denna tid. Den inre marknaden. Tjänstesektorns liberalisering och marknadsreformer. Mediamarknaden. Transport, flyg och tåg. Post och hamnar. Telekomsektorn och den digitala agendan. Finansmarknaderna och banksektorn. Samarbetet kring ekonomisk stabilitet.

Allt har inte gått som det borde. En del har gått för långsamt. De ekonomiska stabilitetsreglerna bröt även de stora mot vilket la grunden för den ekonomiska krisens djup från 2008.

Men det är demokratins och politikens villkor. Och EU är en demokrati.

Utvidgningen av Europeiska unionen (2004)

Anförande på Norrmalmstorg med anledning av EU:s utvidgning

Det är en fantastisk dag denna första maj. Det är det slutliga nederlaget för den socialism som under årtionden delade Europa och som förtryckte halva Europas folk.

Det är en triumf för den frihetens och öppenhetens idéer som till slut fick diktaturerna att rämna.

Det är en seger för demokratins idéer som bröt igenom muren och järnridån med en kraft som visade sig överlägsna centralkommittéer, gränsvakter, OMO-soldater och stridsvagnar. Det är en dag att fira.

De som i dag marscherar under de fanor som under årtionden symboliserade förtrycket förstår inte vad den socialistiska diktaturen och dess symboler betydde för människorna. Hur de förnedrades och hur den förtrycktes. Hur den urholkade civilisation, moral och människovärde.

Det gjorde de inte då heller. De förnekade ockupationen av de baltiska staterna, försvarade Sovjetunionen mot vad de kallade demonisering och hånade kraven på fria val i Öst som ett återfall i det kalla krigets korstågsfaramentalitet. En del av dem gratulerade till och med förtryckarna till sina framgångar, försvarade diktaturerna och ursäktade förtrycket.

En sak måste därför sägas. Det var inte de som drev fram förtryckets fall. Det var inte de som stod upp för demokratin när människor förtrycktes och det var inte de som kämpade för alla folks frihet. När de demonstrerade för socialism kämpade vi för frihet. Denna första maj är inte en triumf för deras kamp. Det som Europas folk firar i dag är socialismens nederlag och frihetens och öppenhetens seger. De röda fanorna passar sämre i dag än kanske någon annan tidigare gång. De symboliserar en skamfull historia som vi i dag säger adjö till.

Detta har sin vikt att sägas i dag av det enkla skälet att vi också säger adjö till det gamla Europa. Det var ett Europa som vi kallade väst och som ytterst vann sin trygghet under det kalla kriget genom amerikanska förband på europeisk mark. Det var ett Europa som var sammanfogat till en gemensam politisk identitet. En del av världen som vuxit ihop under århundradens och decenniernas oavbrutna öppenhet och närhet till det moderna Västeuropa. Nu är EU mer än Västeuropa.

Nu är Europa större än så. Det innebär starkare grund för fred och säkerhet än någonsin tidigare. Det innebär större möjligheter än vad någon tidigare generation någonsin tidigare har haft till frihet, fred och välstånd.

Men det är också ett större Europa och med det fler skillnader. De som vill odla motsättningar och misstänksamhet mot andra människor har

större förutsättningar. Skillnaderna mellan samhällen är större än vi känner igen från det gamla Europa. Ett halvt sekel av förtryck har satt sina spår i de samhällen som i dag träder in i Europeiska unionen.

Det kommer att kräva öppenhet och respekt. Öppenhet över gränserna och respekt för att samhällen är annorlunda. Vi har redan i Sverige och i Europa sett hur politiska krafter söker måla upp motsättningar, söker misskreditera de nya ländernas ekonomiska politik och vill ersätta de gamla gränserna med nya hinder och regleringar. Det kommer att försvåra tillväxten i de nya länderna, det kommer att motverka integrationen och det kommer att väcka krav på hinder i andra riktningen mot människor och företag från vårt land. Det är raka motsatsen till en politik för att ena Europa, det är en politik för att dela upp Europa i en rikare och en fattigare del.

Det finns nu på steget in i det nya Europa fyra grundläggande förhållningssätt som krävs för att vi utvidgningen skall leda till ett vi också kan lämna klyftorna bakom och göra skillnader till något att överbrygga istället för att motivera nya skiljelinjer.

Det första handlar om att vi inte får hemfalla åt det kortsiktiga och det opportunistiska när vi ser på de förändringar som kommer att inträffa under de kommande 15 åren precis som så mycket hände de gångna. Det fanns sannerligen dem som ville använda sig av det kortsiktiga för att stå i vägen för friheten och öppenheten.

Det andra handlar om att vi skall vara benhårda om vars och ens likhet inför lagen men aldrig kräva likformighet i våra olika samhällen. Det är ur dagens skillnader som ny handel och nya tankar kommer att sätta sin prägel i det nya Europa.

Det tredje handlar om att vi aldrig får se slutenhet som en metod att uppnå trygghet i vårt eget samhälle. Det är istället vår egen förmåga till föränderlighet som kommer att vara avgörande för att vi skall kunna stå i mitten av det kraftfält som geografin på nytt har satt Stockholm och Sverige i.

Det fjärde handlar om att vi måste stärka de gemensamma institutioner som bär upp gemenskapens politiska kraft och förmåga att leva upp till de gemensamma mål som Europeiska unionen syftar till att förverkliga.

Denna dag är vare sig socialismens eller de röda fanornas dag. De röda fanor som i dag vajar i vinden tillsammans med krav på nya hinder och begränsningar minner oss om att inget är självklart i hur Europa skall utvecklas.

Det var aldrig någonsin självklart att vi skulle komma hit där Europa står i dag. Desto mer vi förstår hur fantastisk de senaste 15 årens politiska utveckling är, desto mer förstår vi att denna dag är en triumf för den frihet och öppenhet som ställdes mot dem som hellre ville bevara det gamla.

Desto mer vi förstår att det är denna frihet och öppenhet över det gemensamma Europas gränser som kommer att ge ett nytt Europa, som inte hemfaller åt nya motsättningar och en ny tids konflikter utan istället förverkligar drömmen om ett Europa som står starkt i sin frihet och öppenhet för varje medborgare.

Det gamla Europa är nyare än vi tror – om Polonium, Polen och den nya tiden (2007)

Utdrag ur Världen väntar inte

En gång fanns det en tanke på att Granada i Spanien skulle göras till europeisk huvudstad. Det var under en tid då frågan om Europas enande hade andra former än dagens, och då spanska kungar ansåg att de hade en särskild roll i detta enhetsverk. Bortsett från alla skäl som låg till grund för de tankarna hade det haft sina poänger.

Granada är en vacker stad, som kröns av den mäktiga fästningen Alhambra. Staden var under 800 år centrum för en muslimsk civilisation i Europa och var i slutet det sista muslimska fästet innan

morena drevs ut från Spanien samma år som Columbus upptäckte Amerika. Då hade Muhammad XII kapitulerat och givit upp kontrollen över Granada till det spanska kungaparet Ferdinand och Isabella den 2 januari 1492.

Det säger något om hur historiens vingslag slår åt olika håll. Det fanns muslimska kungadömen i Europa ända fram till att européerna hann upptäcka en annan värld. Den nya världen kom att bli en tillflykt inte minst för dem som sökte religionsfrihet i norra Europa. Samtidigt ledde det moriska fästets fall till att den spanska judiska befolkningen genom ett kungligt beslut den 30 mars samma år fick välja mellan att konvertera sig kristendomen eller finna andra platser att bosätta sig på.

Islam kom att bli en religion som utvecklades i en annan värld utanför Europa, och mestadels i konflikt med Europa medan Amerika kom att bli en del av den europeiska världen och i modern tid våra närmaste allierade.

Den judiska befolkning som fördrevs tog till stora delar vägen till det ottomanska imperiet, till platser som är dagens Rumänien, och länderna på Balkan och Ungern. Efterföljande generationer 400 år senare utsattes där för förintelsen i ett Europa som i sin tur räddades av USA. Och i dag lever vi i en tid då en totalitär islamism, långt ifrån den toleranta civilisation som präglade Cordoba, Malaga och Granada, är ett hot mot de demokratiska värden som präglar den västliga världen, ett hot som många vill tolka som en konflikt mellan oförenliga kulturer och civilisationer.

En lärdom av den moriska historien i Europa är att den inte bara bidrog till utvecklingen av europeisk kultur. Den stod också för en öppenhet och en vetenskapsinriktning som saknades i ett Europa som kom att präglas av inkquisition, liksom av de religionskrig och förföljelser som senare blev en extra drivkraft för emigrationen till den nya världen.

Och tänker vi på 1500-talets religionskrig i Frankrike, med Bartolomeinatten och Henrik av Navarra som ansåg att Paris kunde vara värt en mässa, 30-åriga kriget, Nordirland och kriget på Balkan,

ser vi att även i Europa följer tolerans och öppenhet inte alltid religionens tänkta linjer.

Lika lite som vi ska bortse från de hot som en totalitär islamism innebär, lika lite ska vi acceptera att fattigdom och förtryck i arabvärlden ska översättas till en konflikt mellan civilisationer. Frågan om Turkiets roll som en sekulär stat i Europa får en belysning ur detta historiska perspektiv, liksom vikten av att inte låta extremerna bli utgångspunkten för hur civilisationer beskrivs. Europa har formats både av renässans, reformation, kristna religionskrig och muslimsk närvaro, det gamla Spanien liksom genom det ottomanska imperiets närvaro ända in i 1900-talet och det arv som definierar dagens Balkan. Vår trygghet och säkerhet är beroende av att vi kan överbrygga klyftor som både hör till vår historia och till den nya världen.

På samma gång som vi kan känna stolthet över europeisk gemenskap och kultur bör vi också känna en viss ödmjukhet. Det är en gemenskap och kultur som har en blandningens historia, där just blandningen och förändringen har gett oss dagens Europa och det som vi i dag upplever som europeiskt. Det gäller inte minst nationernas och staternas framväxt.

Europeiska länder då och nu

När den tidigare ryske FSB-agenten och sedermera brittiske medborgaren Litvinenko mördades i London var det inte bara ett uttryck för vad som skulle bli en ytterligare motsättning mellan Ryssland och EU. Det påminde också om att dagens Europa präglas av en historia, som inte bara handlar om andra världskriget och efterkrigstiden.

Mordet i London gjorde grundämnet polonium, med tabellnumret 84, och dess isotop 210, världsberömt på nytt. Det upptäcktes 1898 av den första kvinnliga forskare som fick Nobelpriset, nämligen Maria Sklodowska som belönades för just denna upptäckt. Som en politisk manifestation döpte hon ämnet efter sitt då inte existerande hemland – Polen.

Upptäckten av polonium gör Marie Curie, född Sklodowska, unik av flera skäl. Dels för att hon under sin levnadsbana fick ytterligare ett Nobelpris, dels för att hon är den enda kvinnan som fått två Nobelpris och dels för att hon är den enda pristagaren som har fått nobelpriset i två olika vetenskapliga discipliner. Som forskare bedrev hon en del av sin utbildning och forskning vid det flygande universitetet som var en underjordisk verksamhet i tsartidens Polen, och till slut valde hon, på flykt från den ryske tsarens polis, att verka i Paris där hon träffade Pierre Curie.

Poloniumets genomslag i media sa oss något om vår tid och dess historia. Det är som om den värld, det europeiska samhälle och den politiska logik som föregick första världskriget och dess olika fredsavtal nu sätter sin prägel på internationell politik.

Så konstigt är det kanske inte, eftersom utvidgningarna av EU 2004 och 2007 satte punkt för den värld som det första världskriget födde, i form av fredsavtal och europeiska staters uppdelning av världen utanför Europas gränser. Liksom utvidgningen också slutligen satte punkt för andra världskriget och dess uppdelning av Europa.

Det är ett stort stycke europeisk historia som nu passeras och fram träder ett Europa och en värld som en gång kontrollerades av européer med olösta konflikter och geografiska realiteter som de såg ut före första världskrigets utbrott. De existerar nu inom vår tids ekonomiska och politiska realiteter men också inom ramen för en gammal geografi. På det viset var det mediala genomslaget för polonium en påminnelse om en tid som var.

Polen återfick 1918 sin självständighet efter att under 123 år, sedan 1795, ha varit delat mellan Preussen, en del av det som i dag är Tyskland samt Ryssland och Österrike. Polen är också ett land som med betydande misstänksamhet betraktar Rysslands ökade politiska och ekonomiska närvaro i Europa, liksom man känner en misstänksamhet mot det samarbete som sker mellan Ryssland och Tyskland på energiområdet i allmänhet och genom byggandet av en pipeline på Östersjöns botten i synnerhet.

Jugoslavien blev samma år till ett kungadöme - serbernas, kroaternas och slovenernas - som en följd av de balkanska krigen före första världskriget samt det österrikisk-ungerska kejsardömet fall och ottomanska imperiets slutliga sammanbrott efter världskriget, ett sammanbrott som också ledde till att dagens Irak formades, i början som ett brittiskt mandat, utifrån de tre regionerna kring Basra, Mosul och Bagdad. I båda fallen doldes nationella och etniska motsättningar i de statsbildningar som skedde.

Det är det tidiga 1900-talets stater på Balkan som nu förhandlar med EU om medlemskap och medlemsperspektiv och det är sunnimuslimer, shiiter och kurder i Irak, vars motsättningar nu håller på att slita sönder landet, på ett sätt som motsvarar vad som skedde på Balkan för 15 år sedan.

Och Ryssland blev 1917 som nationell identitet på en gång omvandlat till en rådsrepublik inom Sovjetunionen och samtidigt överordnad alla dess folk, inklusive det under några få år självständiga Georgien som såg Stalin växa upp med studier på bland annat ett prästseminarium i Tbilisi, något som även med mycket små mått mätt inte gav så mycket i försonlighet och människokärlek.

Men det var också i det förrevolutionära Ryssland som Alfred Nobel och hans familj var företagare och byggde upp den förmögenhet, med bland annat oljefälten i Baku som en bas, som han senare testamenterade till framtida generationers Nobelpreis. Även då var oljan, den internationella företagsamheten och snabb rysk tillväxt fenomen som präglade politiken.

Georgien kämpar i dag för sin självständighet och stabilitet gentemot ett Ryssland som försöker underminera det genom att bland annat öva politisk utpressning med hjälp av gasleveranser. Polen, som fått känna på konsekvenserna av den ryska ekonomiska krigsföringen, har aktivt medverkat till att uppskjuta förhandlingarna om EU-Rysslands partnerskapsavtal framåt i tiden eftersom Ryssland blockerar import av polskt kött, i grunden av samma skäl som man också blockerar importen av georgiskt och moldaviskt vin.

Länderna på sydöstra Balkan – Kroatien, Makedonien, Albanien, Bosnien-Hercegovina, Montenegro och Serbien samt snart Kosovo – är inne i en långsiktig process av förhandlingar antingen om medlemskap eller för att bli kandidatländer parallellt med medlemsförhandlingarna med Turkiet som blev kvar när det ottomanska imperiet slutligen föll 1922.

Det är som om nuets ekonomiska realiteter nu kämpar med det förgångnas politiska motsättningar i en värld som skiljer sig från den förra genom att den är mycket större än Europa.

Lägger man till den ständigt pågående konflikten inom EU om hur unionen ska förhålla sig till Turkiet och dess medlemsförhandlingar, så ser vi ett ytterligare exempel på hur det förgångna träder in i den nya tidens politiska verklighet. Det innebär inte att allt eller ens det mesta är som förr.

Marie Curies fosterland finns som ett självständigt land. Det gör även Estland, Lettland och Litauen. Tjeckien och Slovakien är två brödraländer, sida vid sida i EU. Och på Balkan förenas länder som för några år sedan inte fanns annat än i minnet till en verklighet inom ramen för europeiskt samarbete.

Den som för några år sedan trodde sig se historiens slut har istället snarare fått se dess återkomst. Det är vad mycket av vår tids utmaningar handlar om. Och det är när vi ser i de lite längre perspektiven som vi också kan se de dramatiska misstag som kan upprepas i vår tid, och hur länge felaktiga beslut kan förfölja oss. Den fortsatta utvidgningspolitiken kommer att prägla Europa, antingen genom att vi inkluderar andra och överbryggar skillnader och motsättningar eller lämnar dem åt sina öden och andra politiska kraftcentra.

Samtidigt ger detta oss, med Polen som ett exempel, en bild av hur historien förklarar att vi är olika i Europa. Polen är ett land som lever både i den snabba utvecklingen mot ett modernt land och med en svårighet att hantera sitt förflutna. Angivarna och fienderna mitt bland de egna som ingen riktigt vet vilka de var. Rapportörerna som arbetade för den kommunistiska säkerhetspolisen. Quislingarna som valde

förtrycket av sina landsmän för att själva vinna fördelar.

Kanske har Polen till och med svårare än andra central- och östeuropeiska länder att hantera detta just eftersom landet har en så plågsam och svår nationell historia. Landet har ständigt erövrats och ständigt delats. Sedan det sena 1700-talet har Polen nästan alltid varit delat, ifrågasatt eller ockuperat, ända fram till vår tid.

Polen är ett av många europeiska länder som inte fanns före första världskriget, som efter det återuppstod och som på nytt i det andra världskrigets första fas delades genom Molotov-Ribbentroppakten, ett land som i krigets slutskede hade fler soldater i stridande förband mot Hitlertyskland än något annat europeiskt land förutom Storbritannien.

Ett land som genom Warszawaupproret mot tyskarna försökte vinna sin självständighet men sveks av de ryska förbanden. De väntade istället utanför gränsen på att det polska motståndet skulle vara nerslaget för att man sedan skulle marschera in och driva bort tyskarna och ockupera landet, efter att man i Katynmassakern mördat stora delar av den polska officerskåren.

Polen styrdes därefter under decennier av ständigt nya marionettregimer, fram till att Solidaritets genombrott 1980 signalerade en ny framtid. Genom fredlig frihetskamp skapade Solidaritet en ny polisk agenda för det förtryckta Östeuropa, som de gamla kommunistpartierna inte kunde hålla emot. I Polen skapade den fria fackföreningsrörelsen Solidaritet tillsammans med kyrkan ett politiskt rum vid sidan om den nationella militärmakt som under det sista decenniet av förtryck upprätthöll den kommunistiska ordningen.

I den miljön, med angivarna och svikarna, de utländska makterna som delade och ockuperade och med så mycket av den nya tidens politiska kultur formad i det civila samhällets underjordiska rum, fostras lätt en misstänksamhet mot andra både inom och utom det egna samhället.

Den polska frihetskampen var mer politisk, mer baserad på kyrkan som en fristad och pågick i längre än i andra tidigare kommunistdiktaturer,

där det totalitära förtrycket inte gav något utrymme annat än de desperata upproren. Desto större är misstänksamheten mot dem som inte deltog och framförallt mot dem som motverkade en frihetskamp som också per definition handlade om Polen som en nationell identitet.

Och för ett land som genom historien har befunnit sig i kläm mellan andra större stater blir det viktigt att synas och att finnas till. Det är inte underligt att både polsk inrikespolitik men också polsk Europapolitik följer en logik som mer präglas av misstänksamhet, myter och konspirationstänkande mot andra än av öppenhet och försoning. Likväl är landet, trots de politiska konflikterna, stadigt inlemmat i europeisk demokrati och rättsstat. Valet hösten 2007 visade inte bara detta, utan också att demokrati och öppenhet bidrar till ett samhällsklimat som kan få ett svårt utsatt samhälle att blicka framåt.

Därför är Polen mycket mer ett exempel på något annat och bättre än vad misstänksamheten kan leda ett samhälle, nämligen styrkan i den europeiska integrationen och de krav som den ställer på rättsstat, öppet samhälle och demokrati. Medlemskapet i EU har gett det polska samhället en stabilitet som annars kanske hade varit i fara.

Men exemplet Polen säger oss mer än så. Vi är alla olika för att vi har olika historia, har fått se våra samhällen under århundraden och under det moderna samhällets utvecklas olika under olika förutsättningar. Det är inte de som är utlänningar och vi som är normala. Vi är alla utlänningar, och är det några som inte är normala så är det vi svenskar.

Att vi är olika delar vi med alla andra länder. Ekonomi och näringsliv har vuxit fram på olika sätt, en del länder är mer präglade av sin industrialisering, andra av sitt jordbruk, åter andra av internationell handel. Frågor som rör lagstiftningstradition, religionen och kyrkans roll och nationella identiteter och dess konflikter har påverkat oss alla, mer än vi som individer riktigt gillar när vi gärna ser våra livsval och attityder som självklara. Men engelsmän är engelska, italienare italienska, spanjorer spanska och fransmän är mycket franska.

Det är bara vi som är normala som sagt, välkända som vi är för vår

ödmjukhet. Men kanske är vi lika mycket svenskar som vi ibland tycker att fransmän är franska. Det kanske inte är en tillfällighet att vi irriteras över att fransmännen begär att alla ska tycka som de, och att deras problem och utmaningar ska vara Europas. Vi, som gärna anser att vår agenda ska vara överordnad andras, blir självfallet störda av sådana attityder.

Det är som sagt inte olikheten gentemot andra som gör oss onormala. Utan något som mycket mer än något annat bidrar till vår syn på Europa och därmed EU. Vi har sluppit undan de traumatiska kollektiva minnen som alla folk i Europeiska unionen har. Vi har på det viset en enkel och rak historia, som präglar vår gemensamma identitet.

Stockholm är den enda huvudstaden i Europa som vare sig har den okände soldatens grav eller motståndskämparnas monument. Vi har heller inget ockupationsmuseum eller något museum över förtrycket. Vi lever inte med de traumatiska minnen som det innebär att någon eller några i varje familj stupade i kriget, dödades av bomberna, arkebuserades av krigsförbrytare, deporterades eller torterades ihjäl av förtryckare.

Till storheten i det europeiska integrationsarbetet hör att det tog sin början bara sju år efter andra världskrigets slut, en tid som är lika långt tillbaka som år 2000 är från i dag, i ett Europa som fortfarande befann sig i ruiner, bokstavligen och bildligen. Barn och familjer som inte hade hittat hem, människor som aldrig blev återställda från krigets fasor, den förtvivlade saknaden över dem som dött och minnena av grymheterna och brutaliteten med det hat som det självklart födde. Vi svenskar har förmånen att inte ha dessa minnen som en del av vår historia. Det borde vi uppskatta, snarare än att ta för självklart. Inte minst alla de människor som under årtiondens lopp har kommit till oss på flykt från motsvarande minnen borde väcka oss i den frågan.

Men vi skiljer oss också på ett annat sätt. Samtidigt som vi inte har de svåra erfarenheterna i modern tid av krig, förtryck, ockupation, ändrade gränser och inbördeskrig har vi en längre nationell historia som ger oss en självklarhet i synen på oss själva.

Vi lever i ett land som har funnits länge och som har en självklar nationell identitet. De allra flesta av Europas länder och av EU:s medlemmar har inte vår oavbrutna historia. Om vi bara tar år 1800 som ett exempel, början på ett århundrade som la grunden för det moderna Europas framväxt, så ser vi att de allra flesta av dagens europeiska länder inte fanns då.

Tyskland blev först i samband med avslutningen av det fransk-tyska kriget 1871 en stat i modern mening även om dess föregångare – det heliga romerska riket av tysk nation – under århundraden var en central gestalt i europeisk historia som förening av tyska stater, tysk kultur och tyska språket.

Men 1871 lyckades den preussiske ministerpresidenten Bismarck, förutom att samtidigt bland annat lägga beslag på Alsace, där Strasbourg ligger, ena de tyska staterna att smälta samman i ett kejsardöme, som i sin tur föll efter första världskriget och 1919 ersattes av Weimarrepubliken, som i sin tur störtades och följdes av Nazityskland. Efter kriget följde inte bara den moraliska skulden för nazismen, förintelsen och det andra världskriget utan också delningen av landet i Öst- och i Västtyskland, som först efter murens fall 1989 kunde bli dagens Tyskland 1990.

Italien blev en stat först 1861 efter att Sardiniens premiärminister Cavour och frihetskämpan Garibaldi enade det gamla kungariket Sardinien med Neapel och Sicilien och en lång rad italienska småstater under en monarki som varade fram till början av 1920-talet, då Mussolinis fascistiska diktatur tog över. Mussolini förde senare landet in i en allians med Hitlertyskland, vilket ledde till att Italien besegrades av de allierade under andra världskriget. Det moderna Italien såg sin födelse som stat med republiken 1946.

Belgien, som är i Europas centrum genom att både EU och Nato har Bryssel som huvudstad, var under medeltiden en del av det tysk-romerska riket. Under det spanska Habsburg fick Belgien en viss självständighet som en del av de sjutton nederländska provinserna.

Efter att ha erövrats av Napoleon blev Belgien efter diverse konflikter självständigt 1830 och är ett land, som fortfarande präglas av århundradens delning mellan valloner och flamländare som gemensamt kallas sig belgare men inte känner sig riktigt hemma i samma land. Liksom så många andra länder ockuperades Belgien av tyskarna under andra världskriget.

Holland växte under 1600-talet fram som De sju förenade Nederländerna och blev en av världens mäktigaste handelsnationer, präglad av sjöfart och handelsstationer världen över. Som så många andra länder föll det under franskt styre med Napoleon och fick tillsammans med Belgien och Luxemburg självstyre 1815 och fick se Belgien bryta sig ur 1830. Under andra världskriget ockuperades man av Tyskland och blev fritt 1945.

Luxemburg har en lång historia av nationell identitet, men blev först 1867 en suverän stat som ockuperades under både första och andra världskrigen.

Irland blev efter en lång tid av engelsk överhöghet ett eget kungarike under 1500-talet, men blev en del av Förenade kungariket Storbritannien och Irland 1801. Efter inbördeskriget 1921-1922 delades ön och den södra delen blev en fristat inom det brittiska samväldet, som först 1949 förklarade sig vara en självständig republik.

Storbritannien – som vi ofta förväxlar med England – har en lång historia som nation och statsbildning, men den är i hög grad präglad av att det är ett förenat kungadöme där England visserligen är dominerande men likväl bara ett land av flera. De andra är Skottland, Nordirland och Wales, och vi ser i dessa dagar en stark rörelse för framförallt skotsk självständighet från den union som beslutades av de engelska och skotska parlamenten 1707.

Grekerna utropade sin självständighet 1820 efter ett uppror mot det ottomanska imperiet som landet tillhört sedan Konstantinopels fall 1453. Efter att ha varit indraget i båda världskrigen fick landet sina nuvarande gränser 1947, gränser som ibland på papperet och på

frimärken ifrågasätts av grannlandet Makedonien. Fram till 1949 plågades landet av ett inbördeskrig, där kommunistiska styrkor ville infoga Grekland i den sovjetiska maktsfären. En militärkupp 1967 gjorde demokratins vagga till en diktatur fram till 1975, då landet blev en modern demokrati.

Dagens Slovenien var under medeltiden delat främst mellan Venedig och Bayern. Från 1300-talet kom det att tillhöra Österrike ända fram till första världskrigets slut och det österrikiska kejsardömet sammanbrott, då Slovenien från 1918 ingick i det som senare kom att kallas Jugoslavien tillsammans med Serbien och Kroatien. Efter andra världskriget blev detta det socialistiska Jugoslavien som Slovenien frigjorde sig från först 1991 i samband med upptakten till krigen på Balkan.

Finland var under mer än 700 år en del av Sverige och blev 1809 ett storfurstendöme inom Ryssland fram till tsarväldets fall. Då blev Finland en självständig nation, som drevs in i inbördeskrig mellan röda och vita och därefter i inledningen av andra världskriget angreps av Sovjetunionen. Efter andra världskriget tvingades Finland in i en vänskaps- och biståndspakt med Sovjetunionen samtidigt som man, till skillnad från Sovjets andra grannar, lyckades förbli en fri nation. Pakten upphörde först 1992, efter Sovjetunionens fall.

Estland var under medeltiden hemvist för Tyska orden men kom att från mitten av 1500-talet tillhöra Sverige ända fram till 1721, då landet blev en del av Ryssland. Efter tsardömet fall utropades självständigheten 1918 och varade fram till andra världskriget, då landet erövrades både av Sovjetunionen och av Nazityskland. Efter världskriget ockuperades Estland av Sovjetunionen ända fram till 1991 då landet återgick till den självständighet som utropades 1918.

Lettland fick också sin moderna självständighet 1918, efter att under århundraden som Livland och Kurland ha tillhört Tyska orden, stått under inflytande av Polen-Litauen, varit svenskt (Livland) mellan 1629 och 1709 och ryskt (Kurland) 1795- 1918. Lettland annekterades 1940 av Sovjetunionen, ockuperades av tyska trupper 1941, togs tillbaka som

en del av Sovjetunionen 1944 och förnyade sin självständighet 1991.

Litauen var under medeltiden en stormakt. Från slutet av 1500-talet var Litauen i union med Polen med territorium ända ner till Svarta havet, men landet drabbades av samma delningar och elände som Polen och återuppstod, liksom sina baltiska grannar och Polen, som republik efter första världskriget. Landet såg denna självständighet gå förlorad på samma sätt som grannländerna och var ockuperat av Sovjetunionen fram till dess fall 1991 då man återtog sin självständighet.

Ungern har en lång och fascinerande historia som nation. Plågades svårt av mongolernas attacker, kom under 1500-talet att till en dominerande del tillhöra eller stå under det ottomanska imperiets kontroll, från 1600-talet kom Ungern under Österrikes kontroll och blev till slut en del av dubbelmonarkin.

Dagens Tjeckien och Slovakien tillhörde under mycket lång tid det österrikiska kejsardömet, blev till det nyskapade Tjeckoslovakien efter första världskriget, ockuperades av Sovjetunionen efter andra världskriget och blev fria nationer först vid dess fall 1991, varefter man 1992 fredligt delade upp sig i länderna Tjeckien och Slovakien som aldrig funnits dessförinnan.

Efter 500 år som en del av det ottomanska imperiet återuppstod Bulgarien 1878 till nationell identitet som ett bulgariskt furstendöme, som 1908 blev till ett kungadöme som under mellankrigstiden pendlade mellan demokratisk regim och diktatur. Efter andra världskriget kom Bulgarien att tillhöra den sovjetiska sfären med en kommunistisk diktatur och blev självständigt först 1991.

Rumänien bestod under medeltiden av Moldau och Valakiet, medan Transsylvanien tillhörde Ungern. Dagens Rumänien tillhörde från 1500-talet fram till självständigheten 1878 det ottomanska imperiet. Efter det andra världskriget blev Rumänien en kommunistisk diktatur som efterhand markerade mot Sovjetunionen men in i det sista brutalt styrt av diktaturen.

Österrike har en lång historia som centralpunkt för det habsburgska imperiet med en lång rad olika folk och språk, ett eget litet EU under kejserligt styre kan man säga. Det blev efter första världskriget en tysk-österrikisk republik bestående av huvuddelen av de tyskspråkiga delarna av det gamla habsburgska väldet och nekades av världskrigets segrarmakter att ansluta sig till Tyskland. Istället blev landet 1920 republiken Österrike, som 1933 ersattes av en diktatur och som 1938 anslöts till Hitlertyskland som Ostmark. Efter andra världskriget stod Österrike under ockupationsmakternas kontroll fram till 1955.

Spanien formades som sagt i sin moderna skepnad genom återerövringen, "La Reconquista" då muslimerna 1492 drevs ut ur landet. Under lång tid var Spanien en stor europeisk nation genom personunion med det habsburgska väldet och en global stormakt, men under Napoleontiden förlorade landet sin nationella suveränitet och vid början av 1800-talet stod Spanien under franskt styre, något som upphörde 1814 med Napoleons fall. Från 1930-talets inbördeskrig blev Spanien en diktatur som upphörde först 1975, då det moderna Spanien föddes.

Portugal ingick 1580 en personalunion med Spanien efter att ha sett sin stormaktsroll gå förlorad under mitten av 1500-talet. Under Napoleonkrigen var Portugal nära knutet till Storbritannien. Monarkin ersattes 1910 av en republik som 1926 störtades av en militärdiktatur som präglade landet fram till 1974 då det moderna Portugal startade en ny tid.

Det är som sagt inte många av EU:s medlemsstater som fanns vid 1800-talets början, inte heller vid 1900-talets början. Framförallt är det väldigt få som från den tiden till idag har varit självklara nationella identiteter. Många av dem som under detta sekel vann en nationell identitet förlorade den redan efter första världskriget, andra som utropade nationell suveränitet just efter detta krig fick se den förlorad under andra världskriget och genom järnridåns fall.

Sverige är, tillsammans med Frankrike, Danmark, Storbritannien, Portugal och Spanien, nationella identiteter och nationalstater med en

lång historia. Sverige och Frankrike är tillsammans med Danmark unika, med en långvarig politisk historia på en gång baserad på kontinuitet som stat och på obruten nationell identitet. Det är inte underligt om det bidrar till en självkänsla som lätt leder till övermod och just en övertro på det självklara i vårt oberoende från andra.

Därför är kanske vi svenskar, i vår övertro på oss själva och vår egen samhällsmodell, mer lika fransmännen än vad vi vill erkänna för oss själva. När en svensk talar kring Sverige och svensk samhällsutveckling finns det rätt mycket "gloire" kring hur vi gör i Sverige och med en överlägsenhet kring vilket moraliskt ansvar vi har för världen i övrigt.

För fransmännen blir EU till ett projekt för att sprida den franska synen till övriga Europa, medan vi svenskar har en tendens till att inte vilja låta vår egen ordning störas. Kanske är det detta, och inte bara att Frankrike har en protektionistisk historia medan vi har en långvarig frihandelsinriktning, som förklarar varför svenskar i politiska sammanhang så ofta irriterat understryker att fransmän är väldigt franska. Det kanske beror på att vi å vår sida är väldigt svenska och liksom de tillverkar bilar och flygplan, anser oss ha rätt i det mesta och sjunger om en stolt och ärorik historia.

Sound of Europe och Österrikes ordförandeskap (2006)

Under ledning av det österrikiska ordförandeskapet kommer nu ansträngningarna att dra gränserna för unionen och Europa att tillta. Det österrikiska ordförandeskapet arrangerar den 27 januari en konferens under temat Sound of Europe, med syfte att diskutera vad Europa är för att framförallt, vilket är det negativa syftet, definiera vad Europa inte är. Det är en process som lätt blir destruktiv och utestängande snarare än stärkande av det gemensamma.

Antingen finns den europeiska identiteten eller så finns den inte. Men den kan inte skapas på konferenser eller vid toppmöten. Försöker man

definiera den i politiska, kulturella eller religiösa termer kommer man skapa fler konflikter än gemenskaper. Antingen vet man vad Europa är, och det är ett brett begrepp, utan att behöva definiera det och välkomnar de som uppfyller kraven eller så försöker man skapa en konstlad definition som mer har funktionen att stänga ute än att skapa en europeisk identitet och som har sin udd mot Turkiet.

Det är i grunden en historielös strävan. Europa har vuxit fram ur ett långt historiskt skeende som erfarenheter och intryck som förenat och påverkat människor av olika kultur och olika ursprung, inte som en beskrivning av samma kultur och ursprung. Det är vår historia och geografi som förenar oss och de är inga absoluta eller objektiva begrepp som låter sig definieras.

Österrikes historiska relationer med det Ottomanska imperiet efter belägringarna av Wien är av ett annat slag än Sveriges, som efter Karl den XII fram till vår tid definierades av att vi ansågs vara Turkiets främsta vän, på samma sätt som Spaniens historiska relation till den muslimska världen är en annan än Frankrikes. Österrikes moderna historia rymmer andra förhållningssätt till Tyskland än Frankrikes och Storbritanniens på samma sätt som relationerna till länderna på Balkan skiljer sig. Och så fortsätter det i en historisk väv som binder oss samman i de mest osannolika mönster.

Vad som är höjdpunkter av europeisk civilisation och vad som är barbariets triumfer följer inte alltid de mönster vi helst vill se men de har alla bidragit till den mångfald av klokskap och kultur som är grunden för dagens Europa. Det är dessa olikheter och skillnader som är Europa just för att de möts med varandra och på olika sätt präglar oss.

Men tyvärr finns det många i dag som hellre, i strid med dessa erfarenheter, vill tala om vilka som inte tillhör Europa hellre än vilka som kan välkomnas. Det är inte den gamla Europavisionen som formades efter andra världskriget och det är heller inte den som ska forma framtidens Europa. Att säga detta innebär inte att Europa inte har några gränser eller att det inte finns några gränser för EU. Det innebär

bara att det är något som vi vid varje tid måste bedöma utifrån de förutsättningar och kriterier som är relevanta. Varför ska man definiera en identitet vars styrka är att den inte behöver definieras?

Del 2. Den säkerhetspolitiska verkligheten

Bristande omvärldsanalys

Alltför mycket av politik utformas i efterhand, efter att något har inträffat. Mer sällan på förhand, innan det inträffat eller för att i bästa fall om det handlar om faror och hot för att det inte ska inträffa. Det är inte efter terrordådet vi ska bygga upp krisberedskapen, utan innan. Inte efter skogsbränderna vi ska bygga upp förmåga att bekämpa skogsbränder, utan innan. Det är inte efter krig vi ska bygga upp vår försvarsförmåga utan innan.

För mig handlar Europeiska unionen om vårt ansvar för att bygga upp de institutioner och förutsättningar i form av samarbete, välstånd, sammanhållning och frihet som gör att vi kan värna demokratin mot alla dess hot. Det ställer krav på vårt nationella försvar liksom på den gemensamma utrikes- och försvarspolitik Europa behöver.

Det är slående hur socialdemokrater fortfarande har en oförmåga i att vända försvarets utveckling mer än 15 år efter det visat sig att den säkerhetspolitiska analys som uteslöt risker för väpnade angrepp mot Sverige under överskådlig tid.

Fortfarande i dag 2019 så sjunker försvarets förmåga trots marginella tillskott i en tid då den borde både återhämtas från försummelserna och stärkas för att kunna möta den upprustning som nu definierar verkligheten runt omkring oss.

Förkrigstid och efterkrigstid (2017)

Debattartikel i Svenska Dagbladets Säkerhetsråd

Historiskt sett har vi haft nästan lika många förkrigstider som efterkrigstider. Varje krig och konflikt har haft sitt förstadium liksom

de har haft sina eftertider. Likväl tenderar vi att tala mer om efterkrigstidernas erfarenheter och fred och mindre om förkrigstidernas utmaningar och hot.

Förklaringen är enkel. Efter ett krig eller en konflikt vet vi vad som har inträffat och vad som präglar vår tid, framtiden vet vi mindre om. Likafullt är varje eftertid ständigt en förtid till det som komma ska, oavsett de förhoppningar vi har om att kunna möta utmaningar och nå den eviga freden. Det är efterkrigstidens stämningar, Eftertiden, som oftast formar den politiska agendan och som därmed håller kvar fokus på det förgångna istället för på de utmaningar som ligger framför oss.

När de baltiska länderna 1991 blev självständiga och Sovjetunionen föll samman i sin socialistiska dysfunktion och omoral blev hela världen friare. Åren dessförinnan hade de central- och östeuropeiska länderna trätt fram som fria stater på väg till demokrati. Tyskland hade återförenats och en våg av demokratiska revolutioner präglade världen. Vi levde i en eftertid. Efter det kalla kriget och efter den tid då världen hade delats in i den tredje, andra och första världen, där västvärlden var den första och den kommunistiska världen den andra. Säkerhetspolitik och försvarspolitik präglades av efterkrigstidens analyser.

Sovjetunionen fanns inte längre. De stora invasionsplanerna mot Sverige och andra delar av Europa fanns inte längre. Den som hävdade att det likväl fanns framtida risker mot svensk och europeisk säkerhet avfärdades förnumstigt med en förment modernitet att det kalla kriget nu var över. Det var som om att hot mot fred och säkerhet så entydigt var knutna till den tid som hade varit att inga andra hot än dem som man hade upplevt kunde finnas.

Men vi levde samtidigt i en förtid, inför den tid som alltid är av ett annat slag än det vi hoppas på och förutspår. Rysslands demokratiska utveckling kom i början av 2000-talet att vändas till despoti och nationalistisk revanschism, ungefär samtidigt som svensk säkerhetspolitisk doktrin i eftertidsandans blindhet slog fast att Rysslands väg till demokrati var oundviklig samt att väpnade angrepp mot Sverige kunde uteslutas för överskådlig tid framöver. Den

europiska och än mer den svenska debatten utgick från eftertidens upplevelser snarare än förtidens förändringar.

Därför nedrustade Sverige och övriga Europa medan Ryssland upprustade. Därför trängde den ryska regimens allt mer despotiska prägel inte igenom i vår säkerhetspolitiska analys, lika litet som retoriken om Rysslands rätt till sitt nära utland och hoten mot omvärlden, revanschismen och demokratins förtvinning gjorde det. Desinformations-, destabiliserings-, cyber- och ekonomiska krigföringsoperationer syntes inte på våra radarskärmar annat än som enskilda och politiskt mer slumpmässiga företeelser.

Paradoxalt nog var hotbilden ”det stora invasionsanfallet” som mest dominerande hos dem som var allra mest fokuserade på att vi levde i tiden efter det kalla kriget. Eftersom Sovjetunionen och dess militära kapacitet inte längre fanns kunde detta hot uteslutas. I den världsbild som formats av det kalla kriget fanns ingen annan hotbild av dignitet. Eftertidens falska trygghet oroades inte av förtidens utmaningar och hot.

Men vi lever ständigt i en förtid och i förtiden kan vi agera i medvetenhet om de risker och hot den för med sig. Krig och konflikter är inte oundvikliga utan kan undvikas om vi ser hoten och utmaningarna växa fram och agerar utifrån dem, samtidigt som risken för att de inträffar blir större om vi förtränger dem.

Sedan 1991 har freden, stabiliteten och säkerheten kring Östersjön blivit oändligt större. Men det innebär inte att nya hot inte växer fram utifrån de förutsättningar som en ny tid skapar. Gotlands betydelse har förändrats och vuxit i en situation när de baltiska staternas säkerhet vid rysk aggression förutsätter att Ryssland inte kan kontrollera Gotland, och Rysslands förmåga att störa dessa transporter ställer krav på att kontrollera Gotland. Vi är sammanlänkade i fred vilket innebär att varje krigsfall, oavsett sannolikheten för det, påverkar oss alla och gör Gotland strategiskt avgörande.

Det gör också att Sveriges ställning som allianslöst land blir mer utsatt

och ensamt. Då var Sverige ett territorium viktigt inom ramen för ett större konventionellt krig, i dag blir svenskt territorium avgörande för även mindre konflikter och därmed också utsatt för fler avgränsade krav och hot.

Sverige måste ha ett starkt försvar som kan värna svenskt territorium och suveränitet mot de många olika nivåer av krigföring som är så mycket mer möjliga när det inte längre handlar om antingen ett stort invasionsanfall eller ingen väpnad attack alls. Har vi det kan vi i förtid undvika konflikter som i eftertid blir omöjliga att läka och vars förluster vi inte kan åtgärda genom eftertidspolitik. Det är som med terrordåd - ju mindre förberedda vi är, desto mer utsatta blir vi. I efterhand hjälper ingen politik hur omfattande krav den än ställer på det som borde ha gjorts.

Vi behöver nu ett starkt försvar som återhämtar de senaste 15 årens försummelser,. Först genom ett engångsbelopp på 40 miljarder för materiell återhämtning och rustning och sedan genom årliga ökningar av försvarsanslaget inom ramen för en normal budgetpolitik. Ett medlemskap i Nato gör vår del av världen inte bara sammanbunden i fred utan också i försvar och säkerhet.

Så ser en förtidspolitik ut, som just i förtid undviker det vi aldrig kan undvika när det väl har hänt. Det är i dag det bästa bidrag vi kan ge till de baltiska staternas säkerhet och till stabiliteten kring Östersjön. Det är ett sätt att hedra Sverigeesterna som i dagarna firar 60 år. Det är i förtiden vi kan säkra freden. Inte i eftertiden hur gärna vi då än vill.

Rysslands utveckling– väpnade angrepp kan inte uteslutas (2003)

Avvikande uppfattning Försvarsberedningen

Försvarsberedningens arbete bedrivs med en stor öppenhet för olika synpunkter och reflektioner. Arbetet är emellertid så upplagt att det är Försvarsberedningens ordförande som avgör den slutliga textens innehåll och därmed de bedömningar och förslag arbetet till slut

mynnar ut i. Jag har i detta sammanhang inga synpunkter på detta men vill för klarhetens skull tydliggöra att de slutliga formuleringarna och bedömningarna är ordförandens, om än efter en mycket allsidig och öppen diskussion präglad av stort tillmötesgående gentemot olika åsikter och perspektiv på internationell politik och den säkerhetspolitiska miljön.

För min del vill jag mot denna bakgrund i detta yttrande fokusera på de större frågor där jag har en avvikande uppfattning eller en annan tolkning av viktiga skeenden än den som framgår i beredningens rapport. Det känns dock angeläget att ställa dessa synpunkter mot bakgrund av några mer övergripande bedömningar.

Det är en radikal förändring som skett av den säkerhetspolitiska situationen i Sveriges närområde. Sovjetunionens upphörande, det kalla krigets övergång till avspänning med den minskade betydelse av svenskt territorium som detta lett till, Tysklands enande, de baltiska staternas frihet, Europeiska unionens och Natos utvidgning till länder som Polen, Litauen, Lettland och Estland samt Rysslands utveckling mot ett stabilare demokratiskt och öppet samhälle, allt detta är förändringar som alla var och en för sig hade haft stor betydelse och som tillsammans har skapat en radikalt ny säkerhetspolitisk situation i Sveriges del av världen.

Det är en utveckling som leder till ökad integration och ökat beroende länderna emellan. Den ger ökad förutsebarhet och ökad stabilitet. Det europeiska fredsprojektet i form av integration mellan länder och samhällen har visat sig ha precis den fredskraft och förmåga att skapa en gemensam säkerhet som varit dess allra mest grundläggande motiv. Sveriges medlemskap i EU är ett viktigt bidrag till den ökade säkerhet som i dag präglar vår del av världen.

Lägger man till detta de konsekvenser för den internationella utvecklingen som det kalla krigets upphörande lett till i form av avspänning och bättre relationer mellan de forna supermakterna är förändringen uppenbar. Risker för ett invasionsanfall mot Sverige, eller motsvarande större väpnat angrepp exklusivt riktat mot Sverige, kan med hänsyn till demokratins genombrott i Ryssland, den

begränsade militära förmågan i Ryssland samt Natos och EU:s utvidgning i praktiken avskrivs som en dimensionerande grund för det svenska försvarets utformning. Detta utesluter enligt min mening däremot inte andra former av väpnade angrepp vilket jag återkommer till nedan.

De hot som vi har att möta i framtiden är gemensamma för oss och för andra. Det gäller i vårt närområde gentemot mer konventionella hot och det gäller i ett globalt perspektiv gentemot den vidgade hotbild som kan drabba Sverige eller andra länder. Den vidgade hotbilden, som är mindre bunden av gränser och närhet, visar på en bred skala av hot och risker som är gemensamma och som måste mötas gemensamt. Vikten av att ta detta på allvar understryks av det tragiska faktum att i Europa har under 1990-talet fler människor omkommit i krig än under perioden mellan 1945 och 1990. Fredsinsatserna i Bosnien, Kosovo, Albanien och Makedonien är tydliga exempel på gemensamma utmaningar som krävt gemensamt agerande i Europa och över Atlanten. Det är också, som beredningen konstaterar, en viktig förutsättning för den europeiska säkerheten att den transatlantiska länken hålls stark och bidrar till en tydlig amerikansk närvaro i Europa.

Efter det kalla krigets slut har vi sett hur en lång rad olika lokala och regionala konflikter, som tidigare kontrollerades inom ramen för supermakternas övergripande konflikt, kunna växa fram. Vi har också kunnat konstatera att det nu blivit möjligt för världssamfundet i olika skepnader att gripa sig an dessa med fredsskapande eller fredsframtvingande insatser. Det är av ett stort värde och bör bejakas som en möjlighet att lägga grunden för en fredlig utveckling.

Den nya och vidgade hotbild som träder präglas av ökad svåröverskådlighet och fler aktörer. Det gäller både enskilda stater och icke- statliga aktörer som kan operera i skydd av olika regimer, antingen på grund av dessa regimers politiska vilja eller deras oförmåga att hävda sitt territorium. I detta perspektiv är vare sig geografisk närhet eller kontroll över enskilda länders territorier avgörande för säkerhetspolitikens utmaningar. De hot som nu måste kunna mötas handlar i betydande utsträckning om att för olika politiska syften tvinga fram ett visst agerande hos olika länders regeringar. Det är hot som

undergräver självständighet och suveränitet samtidigt som de på olika sätt riktar sig mot befolkningen i både nya och i mer klassiska former.

Utvecklingen av asymmetriska hot bidrar till denna vidgade hotbild men kan enligt min mening inte ses för sig själva utan måste ses i ett större sammanhang. De leder snarare till en ökad risk för konventionella konflikter än till att de ersätter dessa. De asymmetriska hoten bidrar till en ökad instabilitet genom att de sänker tröskeln för olika former av väpnade angrepp. Vi ser i dag en värld med en ökad instabilitet och där olika regionala och lokala konflikter tenderar att ha en global spridning och betydelse. Det påverkar även Sveriges och svenskarnas säkerhet.

Det är i tolkningen av denna bakgrund och detta skeende som jag på ett antal avvikande uppfattningar i frågor som är av den betydelsen att de också kan påverka innehållet i kommande försvarspolitiska inriktningar och beslut.

1. Utvidgningen av EU och Nato leder till en säkerhet som är gemensam och som därför ställer krav på gemensamma insatser för att värna den. Mot den bakgrunden måste den svenska säkerhetspolitiken diskuteras. Vi måste analysera både vad medlemskap i Nato innebär och vad utanförskapet kommer att innebära.

Utvidgningen av EU och Nato kring Östersjön bidrar till ökad säkerhet men leder också till en gemensam säkerhet som måste hävdas med gemensamma insatser. Den traditionella svenska säkerhetspolitiken med en militär alliansfrihet syftande till neutralitet i krig saknar därför i dag sina traditionella förutsättningar.

Det finns i dag efter det kalla kriget inga block eller militära allianser att vara neutral gentemot. Det skulle för Sveriges del som medlem i EU vara uteslutet att förhålla sig neutralt till ett väpnat angrepp på ett annat medlemsland i EU. Om detta finns det numera en bred enighet i Sveriges riksdag. Det innebär emellertid att den militära alliansfriheten inte har något säkerhetspolitiskt syfte längre.

Försvarsberedningen säger sig utifrån den internationella utvecklingen inte se någon anledning att ändra den säkerhetspolitiska linjen med

militär alliansfrihet. Det anser jag är fel. Både den internationella och europeiska säkerhetspolitiska utvecklingen talar för att Sverige med stor öppenhet bör analysera och värdera både medlemskapets innebörd och den militära alliansfrihetens. Den säkerhetspolitiska situationen i vår del av världen har radikalt förändrats. Att utifrån detta inte se någon anledning till att förändra den svenska säkerhetspolitiken kan bli till nackdel för svensk säkerhet.

Risken för att detta förhållningssätt övergår till att i praktiken att vara en icke-politik som begränsar handlingsfrihet och svenskt inflytande över den egna säkerhetspolitiska situationen är enligt min mening betydande.

Detta understryks av att Sveriges säkerhetspolitiska linje numera konstaterar att de hot som riktar sig mot freden måste mötas med gemensamma insatser:

Hot mot freden och vår säkerhet kan bäst avvärjas i gemenskap och i samverkan med andra länder. På det globala planet är det främsta uttrycket för detta vår stöd till Förenta nationerna. Genom vårt medlemskap i den Europeiska unionen deltar vi i en solidarisk gemenskap vars främsta syfte är att förhindra krig på den europeiska kontinenten.

Att mot den bakgrunden avvisa en diskussion om medlemskap i Nato, som är den organisation som är den dominerande gemensamma säkerhetspolitiska strukturen, och inom vars ramar Sveriges viktigaste internationella fredsinsatser görs, saknar logisk grund.

Det faktum att Försvarsberedningen entydigt konstaterar att utvidgningen av Nato till de baltiska staterna stärkt säkerheten och stabiliteten i Östersjöområdet gör det svårt att hävda att inte ett svenskt medlemskap skulle få samma effekt.

Det borde för Försvarsberedningen vara av utomordentligt stor vikt att studera vad en alliansfrihet utan något uttalat syfte i händelse av krig eller väpnade angrepp i vår närhet innebär i säkerhetspolitisk bemärkelse. På motsvarande sätt borde det vara angeläget att studera vad utanförskapet innebär när det gäller vårt inflytande över den

säkerhetspolitiska situation i den del av världen som är av avgörande betydelse för svensk säkerhet.

I det utvidgade Nato kommer säkerheten kring Östersjön vara en viktig fråga. Det innebär att de beslut som fattas inom Nato, till exempel för att möta en ändrad hotbild eller nya spänningar, kommer att fattas utom räckvidd för Sverige, trots att de kommer att ha en avgörande förutsättning för vår säkerhetspolitiska miljö.

Jag anser att ett svenskt medlemskap i Nato är ett naturligt steg i svensk säkerhetspolitik, inte minst mot bakgrund av hur synen på gemensamma insatser och ansvar beskrivs i den nu gällande säkerhetspolitiska linjen.

Det borde vara en uppgift för Försvarsberedningen att både studera och analysera vad ett medlemskap innebär i förhållande till ett utanförskap i den nya miljö som i dag präglar norra Europa.

Utformningen av det svenska försvaret skall präglas av att det är med gemensamma insatser vi hävdar Sveriges oberoende och självständighet.

2. I diskussionen om den vidgade hotbilden är det enligt min mening viktigt att slå fast att det fortfarande är de militära hoten som är de mest förekommande och som har de största och värsta konsekvenserna.

I rapporten framställs enligt min mening de nya hoten som att de är på väg att få en i det närmaste med de konventionella hoten likvärdig betydelse. Detta anser jag vara fel. Detta är uppenbart vid en blick utöver världen.

Samtidigt som Försvarsberedningen slutförde sin rapport stod världen inför ett mycket stort och konventionellt militärt krig med stora militära resurser till lands, till sjöss och i luften med anledning av Irak-konflikten.

Det tidigare kriget mellan Irak och Iran präglades av brutal konventionell krigföring. Iraks angrepp på Kuwait genomfördes med konventionella militära medel och FN-alliansens frigörelse av Kuwait

präglades av storskaliga konventionella militära operationer med moderna stridsmedel.

Motsvarande gäller de konflikter som präglat Balkan under 1990- talet och som i dag präglar den internationella utblicken. Indien – Pakistan är ett exempel på en konflikt som domineras av militära hot, både vad gäller konventionella medel och av risken för kärnvapen användning.

Krigföringen i Afghanistan ett annat exempel på en konflikt som präglas av militär krigföring. Spänningen mellan Kina och Taiwan är ett tredje exempel där militära hotbilder domineras.

Nordkoreas konflikt med sina grannar är i grunden en militär konflikt som innehåller både omfattande konventionella militära resurser och hot om kärnvapen. Det samma gäller de hot som ett antal diktaturer i arabvärlden riktar mot landet Israels existens.

Även i en lång rad inomstatliga konflikter förs striden med konventionella militära medel och med de fruktansvärda konsekvenser som detta leder till. Det är enligt min mening uppenbart att dagens konflikter runt om i världen domineras av militära medel.

Detta innebär inte att de nya hoten inte skall tas på allvar men det är enligt min mening viktigt att sätta in dem i ett större säkerhetspolitiskt sammanhang där de inte står för sig själva utan är medel i konflikter som normalt präglas av militär konfrontation och militära hot.

Utvecklingen av så kallade asymmetriska hot snarare förstärker riskerna för konventionella militära konflikter än försvagar dem. Med asymmetriska hot avses de hot som en militärt svagare part kan sätta in mot en militärt starkare. Terror i olika former är exempel på sådan asymmetri.

Terrordåden den 11 september 2001 har kommit att sätta bilden av denna nya och vidgade företeelse av hot mot det civila samhället. Självordsbombare från Västbanken i Israel är ett annat makabert exempel på asymmetriska hot mot en konventionellt starkare motpart. Självfallet ställer de asymmetriska hoten särskilda krav på förmåga att motstå och skydda sig emot dem.

Men de skapar genom sin existens också en ökad instabilitet och hot som ökar kraven på symetriska medel, det vill säga konventionella militära stridskrafter. Det gäller framförallt den terrorism som befinner sig inom ramen för ett större sammanhang av ideologisk konfrontation eller nationell frigörelse.

Då utlöser de asymmetriska hoten växande behov – faktiska eller upplevda - av att kunna kontrollera det territorium där de asymmetriska hoten utgår ifrån. Det kan gälla Afghanistan, Västbanken eller Irak. Detta framstår som än mer uppenbart när det gäller terrorism förenat med hot om användande av massförstörelsevapen.

För de länder som är eller känner sig hotade av denna förening av hot – terrorism i form av hot om massförstörelsevapen – kommer det framstå som fundamentalt att kunna bekämpa detta hot med de konventionella medel man förfogar över. De asymmetriska hoten tenderar därför snarare att trappa upp lokala och regionala konflikter än att vara ett självständigt säkerhetspolitiskt fenomen. De ställer krav på förmåga till skydd och bekämpning av terrorismen som sådan men också på konventionell militär förmåga att kunna ingripa i olika delar av världen mot dessa hot.

Detta är en utmaning som även Europa måste kunna möta om man inte vill finna sig i att andra utformar politiken för att möta dessa hot. Det kommer enligt min uppfattning vara fullkomligt avgörande för världssamfundets och FN:s trovärdighet att man kan förfoga över de konventionella militära medel och den politiska vilja som krävs för att upprätthålla internationell rätt inom dessa områden. Annars står vi inför risken av en spridning av massförstörelsevapen till regimer och rörelser som saknar varje form av förutsägbarhet och som har uppenbara brister i sin syn på människolivet.

3. Det finns ett mönster av regimer i världen där frånvaron av demokrati ger en ökad instabilitet. Den instabiliteten påverkar också Sveriges säkerhet. Det är därför av en avgörande vikt att världssamfundet kan agera för att hävda demokrati och mänskliga fri- och rättigheter där de hotas.

Det kalla krigets slut har minskat risken för en stor global konflikt. Därigenom skapas emellertid större utrymme och större möjligheter för regimer och rörelser att utveckla en aggressiv politik i sin del av världen. Det finns ett bälte av diktaturer som går från arabvärldens förtryckarregimer till ett antal asiatiska regimer bortom demokratisk kontroll där den absurda och verklighetsfrämmande Nordkoreanska regimen intar en särställning.

Ett genomgående drag i dessa regimer är frånvaron av respekt för mänskliga fri- och rättigheter och för människolivet. De drivs av en långtgående irrationalitet och oförutsägbarhet och är både en orsak till interna spänningar och konflikter samtidigt som de utnyttjar dem till att mobilisera de egna medborgarna till hat mot andra människor och länder.

Det är mot denna bakgrund jag inte kan dela den beskrivning som beredningen gör av Mellersta Östernkonflikten och staten Israels agerande. Mellersta Östernkonflikten måste ses mot bakgrund av att Israel är omgivet av länder där demokrati och respekt för mänskliga fri- och rättigheter saknas. Flera av dessa regimer har haft och har som sina främsta mål att utplåna den israeliska staten. Om man bortser från detta urholkas förutsättningarna att verka för fred. Det är oacceptabelt att världssamfundet utan starka reaktioner tillåter dessa hot att fortleva mot en medlemsstat i FN.

Dessa regimer stannar heller inte vid sina hot utan understöder aktivt olika terrororganisationer och självmordsbombningarna. Frånvaron av demokrati och mänskliga fri- och rättigheter verkar i sig självt destabiliserande inom och mellan regionens länder.

Nordkoreas beteende i strid med internationell rätt är ytterligare ett annat exempel på en regim som genom sin hänsynslöshet och förakt för demokratiska värden utgör ett hot inte bara mot den egna regionen utan mot den globala stabiliteten som sådan.

Det är viktigt att se det hot som karaktären av dessa regimer utgör mot sina egna grannar och andra delar av världen. De konflikter som dessa regimer är involverade i fortlever inte på grund av olika olyckliga omständigheter utan framförallt genom regimernas politiska inriktning.

Det förtryck som deras medborgare lever under är inte en konsekvens av något annat än av det förtryck som deras regimer står för.

Enligt min mening står vi här inför en konfrontation mot mänskliga fri- och rättigheter som ger en betydande instabilitet med stora spridningsrisker över hela världen, både vad gäller terrorism, konflikternas räckvidd och risken för användande av massförstörelsevapen. För att kunna möta detta hot mot fred och stabilitet måste kraven på ökad respekt för mänskliga fri- och rättigheter öka och kunna hävdas av världssamfundet.

Försvarsberedningen tar i ett antal olika sammanhang upp resonemang kring USA:s unilaterala agerande i olika frågor. Det finns självfallet anledning att i olika sammanhang vara kritisk mot ett sådant agerande men i en lång rad olika frågor måste detta agerande sättas in i sitt sammanhang där världssamfundet självt inte har förmått att agera.

4. Rysslands nuvarande utveckling kan inte tas för självklar. Den politiska och ekonomiska utveckling som i dag präglar Ryssland leder otvetydigt till ett stabilare samhälle och till en ökad förutsägbarhet i utrikespolitiken. Marknadsekonomiska reformer har lett till ökad mångfald, ett starkare civilt samhälle samt bättre ekonomisk tillväxt och en större öppenhet gentemot omvärlden.

Det finns en djup insikt i det ryska näringslivet och det politiska systemet att Ryssland är beroende av goda handelsrelationer och utländska investeringar vilket förstärker viljan att agera som en god granne och partner gentemot Europa. Goda relationer med USA har kommit att bli en viktig förutsättning för Rysslands ekonomiska utveckling och för dess roll i internationell politik.

Demokratins ställning har testats och befasts under 1990-talets stormiga år då utvecklingen tidvis inte var självklar. Då som nu spelade marknadsekonomin och behovet av fortsatta reformer en avgörande roll för styrkan hos de demokratiska och gentemot omvärlden positiva krafterna.

Det mesta talar för att denna utveckling kommer att fortsätta. Ryssland kommer då att utvecklas till en stark ekonomi i Europa och i världen

samtidigt som det kommer att vara ett samhälle inlemmat i en internationell ordning av demokrati, rättsstat och fri handel.

Denna utveckling har inte varit en självklarhet under det gångna decenniet även om starka skäl har talat för den och visat sig vara avgörande. Att den goda utvecklingen inte är självklar även om starka skäl talar för den gäller även under det kommande decenniet.

Under 2003 är det val till Duman. Presidentvalet 2004 får en avgörande utveckling för den politiska inriktningen och förmågan att fullfölja reformprocessen. Och efter 2008 skall under alla omständigheter en ny president träda. Den som då träder till kommer att ha samma personliga betydelse för den politiska och ekonomiska utvecklingen som president Putin har haft. Det finns självfallet en betydande osäkerhet inför denna utveckling.

Om inte dagens utveckling mot stabilitet i det ryska samhället fortsätter kommer heller inte den förutsägbarhet i utrikes- och säkerhetspolitiken som präglar dagens Ryssland fortsätta att utvecklas. Det kan inte uteslutas att krafter som vill stoppa den ekonomiska reformprocessen får en ökad makt och ökat inflytande. En sådan utveckling kan vara förbunden med en ökad misstro mot omvärlden och en agenda som återställa rysk prestige genom demonstrationspolitik snarare än genom den ekonomiska utvecklingen.

Min uppfattning är att detta inte är den sannolika utvecklingen men likväl en utveckling som är så pass allvarlig att den på ett annat sätt än vad Försvarsberedningen gör måste tas i beaktande för svensk säkerhetspolitik.

5. Försvarsberedningen utesluter i sitt betänkande alla former av väpnat angrepp från någon stat mot Sverige. Det är ett uteslutande som är så kategoriskt och långtgående att jag inte kan instämma i det. Det är enligt min mening historielöst och bygger på förutsättningen att Ryssland fortsätter att utvecklas som i dag. Det bortser också från den osäkerhet som en utveckling av ökad instabilitet i världen innebär också för Sverige.

Vi kan i dag utesluta de hotbilder som präglades av ett sovjetiskt invasionsanfall över Östersjön. Som jag tidigare understrukt är Ryssland en radikalt annorlunda stat än det forna Sovjetunionen, med en öppenhet mot omvärlden och en ekonomi som inlemmas i europeisk och internationell ekonomi.

Den militära förmågan är begränsad samtidigt som den strategiska betydelsen av att kontrollera svenskt territorium som präglades av det kalla kriget inte längre finns. Det internationella beroendet växer och därmed också beroendet till goda relationer med omvärlden. Det politiska priset för en aggressiv politik skulle även för en regim med en annan inriktning än dagens verka avhållande. Även om någon skulle vilja betala det politiska priset för detta finns andra begränsningar.

Utvidgningen av Nato och EU innebär en helt annan säkerhetspolitisk verklighet för hela Östersjöområdet och inte minst för Sverige.

Det kommer mot denna bakgrund inte vara möjligt att genomföra ett större angrepp mot Sverige utan att därmed angripa andra länder som är inlemmade i Nato och EU. Å andra sidan kommer en aggressivitet mot andra länder i vårt närområde också beröra oss. Detta kan man inte bortse ifrån i diskussionen om väpnade angrepp. Detta bör också enligt min mening prägla utvecklingen av Försvarsmakten till att även i försvaret av Sveriges självständighet och oberoende präglas av att det är med gemensamma insatser detta utförs.

Även om vi gentemot större angrepp är inlemmade i en större gemenskap finns det även andra former av väpnade angrepp som måste kunna hanteras. Det gäller de olika former som utgör mer allvarliga och medvetna incidenter samt väpnade angrepp i en nivå mellan det som är rena incidenter och större väpnade angrepp. Kraven på Sveriges egna förmåga att kunna möta dessa blir större ju lägre nivån är på formen av angrepp. Det gäller inte minst när vi står utanför alliansen.

Genom att utesluta alla former av väpnade angrepp utesluter Försvarsberedningen en lång rad olika risker med hot på en lägre nivå. Det kan gälla militär styrkedemonstration, det kan gälla användande av militära hot för att framtvinga eller påverka beslut eller för att avskräcka från svenskt agerande i olika situationer, för att ta några

exempel. Försvarsberedningens konstaterande att incidenter inte kan uteslutas motsäger det man själv hävdar om alla former av väpnade angrepp.

Enligt min mening avvisar Försvarsberedningen alltför kategoriskt alla former av väpnade angrepp, bland annat med hänvisning till en allians vi inte ens är medlemmar i.

Att mot den bakgrunden ta bort kravet på en anpassningsförmåga under den kommande 10-årsperioden anser jag vara fel. Det leder i praktiken till en försvarspolitik som inte utformas för att ha en militär förmåga att möta hot och angrepp mot Sverige utan bara för att utföra internationella insatser i andra delar av världen. Det är en politik som kan leda till ökad osäkerhet i vår närhet.

6. Sverige måste militärt och politiskt bidra till att Europa får en större förmåga till gemensamma militära insatser för konflikt- och krishantering i olika former.

Försvarsberedningen konstaterar att Sveriges förmåga att bidra till internationella insatser bör öka. Den konstaterar också att Sverige bör kunna bidra i en omfattning som svarar mot andra jämförbara länder. Detta ställer i sig större krav på svensk militär förmåga. Detta understöder jag med kraft.

Det råder också en enighet om att Europas förmåga bör bli större. Jag vill dock för min del understryka att bristerna i den europeiska förmågan är av den arten att de urholkar Europas politiska förmåga att leva upp till en egen internationell agenda.

De brister det handlar om är kvalitativa brister vad gäller ledning och strategiska förmågor. Men det handlar också om kvantitativa brister. Europa måste inom ramen för de olika säkerhetspolitiska strukturer som nu formas, både inom EU och inom Nato, kunna bidra med väsentligt större och omfattande förmågor än vad dagens mål anger.

Det innebär att de europeiska ländernas försvarspolitik måste inriktas inte bara på reformering för ökade gemensamma insatser utan också på

en omfattning och kvantitet som gör att man kan leva upp till de krav som en instabil och osäker värld ställer.

För min del vill jag därför understryka att de mål som bör gälla för uppbyggnaden av gemensamma styrkor måste vara väsentligt större än dagens.

Post och ante (2007)

Utdrag ur Världen väntar inte

”Bara så du vet det står du på vår dödslista.”

Orden föll på ett naturligt sätt på skolgården i Ystad. Som mottagare av hotelsen kände jag mig lite hedrad och stolt. Jag antog att den inte omedelbart var på väg att omsättas i praktik utan först i händelse av den stora revolutionen. Dessutom föreföll den lokala KFML(r)-gruppen inte ha sålt tillräckligt av tidningen Proletären för att verksamheten skulle ta riktig fart. Ändå var hotet i grunden allvarligt menat; om det blev en revolution, så skulle sådana som jag röjas ur vägen.

Det säger en hel del om den tankevärld som rätt stora delar av den svenska vänstern levde i under åren 1968 och 1969. De hade celler, de tuggade teser och såg socialismen som en vetenskap som av sig själv skulle omsättas till en verklighet som redan var spikad och klar. De som stod i vägen skulle så att säga ställas åt sidan. I marschen mot det socialistiska samhället betydde individer och mänskliga liv inte så mycket. Planerna var färdiga, kontakterna med utländska grupper fanns och tankevärlden om proletariats diktatur var tydlig och klar.

Så är det inte längre, men tankesätten finns kvar. De som tror sig ha sett den stora och slutgiltiga visionen anser ofta att den enskilda människan inte betyder så mycket. Ibland kan det vara hennes uppfattning, ibland hennes drömmar eller idéer. Ju mer detaljerad visionen är, desto mindre värt blir den enskildes liv om det faller utanför utopins ram. Varje individ, med sina idéer och sitt skapande, blir då en störning i tavlans och med sina åsikter ett hinder på vägen.

De totalitära har alltid sina interna motsatser. Vi ser det i dag då så kallade antifascister beter sig just som fascister mot andra som de anser är fascister. Våldsamma förespråkare av våld möts med samma medel. De har alla det gemensamt att de anser att den egna förklaringen, den egna uppfattningen och den egna tron ger dem rätt att med våld tvinga andra, hindra andra och styra andra.

På Tullgatan i Ystad körde en stor motorcykel fram bakom mig. De sista meterna gled den sakta, så att jag till slut vände mig om och såg mc-föraren med det nedfällda visiret, läderjackan och läderbyxorna utan att känna igen personen. Först när han fällde upp visiret och lät meddela att han ansåg att vi skulle samarbeta för att bekämpa kommunisterna kände jag igen honom som ledaren för Demokratisk Allians.

Det var de som försvarade USA i Vietnam – mer för att de försvarade USA i alla lägen än för att de eftersträvade friheten. De försvarade vad som än skedde i kampen mot kommunisterna bara för att det var i kampen mot kommunisterna. För dem var det inte demokratin och frihet som var målet, utan kampen mot kommunisterna. Och den kampen kunde enligt dem ske med icke-demokratiska metoder om det skulle behövas.

Den kommunistiska rörelsen här hemma – i revolutionära celler nere i olika källare och tonårsluckor eller vid makten i andra länder – var förvisso ett hot mot både frihet och mänsklig värdighet. Deras idéer motarbetade jag. Men utan att man samtidigt har målet, och kravet, på en väg mot frihet och demokrati gör man sig till sina motståndares spegelbild. Det är lätt att kompromettera de egna idealen och de egna motiven. Och då finns ingen vinnare, annat än konflikten.

Varje gång det blir så är det de enskilda människorna som är de stora förlorarna. Kvinnor och män. Gamla och unga. Alla. Ibland förlorar de sin rätt, ibland sin frihet att bestämma över det egna livet och ibland förlorar de livet därför att andra vill det eller helt enkelt offrar dem för just sin utopi. Och historien har bjudit på många utopiska tankar, där klassen, rasen, nationen eller ledaren har stått i centrum.

Jag kommer aldrig att förstå hur det kan komma sig att det finns så många som är så okritiska mot sig själva och så övertygade om sin egen sanning att de vill förändra människors liv för att passa in i deras mönster och värderingar. Hur kan de anse att den politiska makten är deras för att styra över de människor som har valt dem, eller för att ta makten från dem helt och hållet?

De anser sig ha rätt att bestämma över oss andra och i stort sett allt ska vara föremål för deras beslut – ingen personlig sfär ska finnas. Ibland kallas denna totala politiska makt för ”utvidgad demokrati”, ett bisarrt nyspråk. Det är alltid den enskilda och lilla människan som förlorar på denna maktfullkomlighet. Inte för att hon är liten utan för att en maktutövning som inte vill känna vid några gränser gör människor små.

Mitt politiska engagemang bottnar i friheten. Den enskilde ska ha rätten och möjligheten att styra sitt liv. När friheten en gång bröt fram, i de stadsstater som började idka handel, i upplysningstidens nya syn på människan, och i industrialismens Storbritannien, har framsteg följt. Ju friare samhällen har varit, desto mer blomstrande har de utvecklats och framstegen har inneburit väldiga standardökningar. Men historien är i hög grad en kamp mellan friheten för den enskilde och alla dem som av någon anledning har velat begränsa den för att istället centralstyra samhället och människorna – om det nu har varit i religionens, nationens, klassens eller utopins namn.

Egentligen skulle vi som försvarar frihet bara behöva säga: Se dig omkring! Vilka enorma underverk har inte friheten lett till? Sedan människor fick möjligheter att verka för sina idéer, skydda frukterna av sina insatser, investera, handla och skapa har världen utvecklats snabbt och kraftfullt till det bättre. Ändå har friheten sina motståndare, bland dem som vill kontrollera och de som är rädda för framtiden. Och självklart bland de totalitära. Den yttersta formen av ofrihet är att tvingas leva i en diktatur, oavsett regimens färg. Den ofriheten måste ständigt bekämpas. Tyvärr segrade inte alls friheten slutgiltigt med vägen av demokratisering under tidigt 1990-tal. Historien tog inte slut.

Vi ser förtrycket i Burma, Nordkorea, Kuba, Iran och Vitryssland – i TV, dagstidningar och via Internet. Regimer som styr i egenintresse och inkompetens med hot, våld och terror mot den egna befolkningen. Hur vi i den demokratiska världen förhåller oss till regimerna och de förtryckta kan påverka deras framtid. Dessutom definierar vår ståndpunkt en del av vad vi är och vad vi står för här hemma.

Staten och kampen för frihet

För min del finns det en bild som förklarar vikten av friheten, respekten för den enskilde och vårt gemensamma ansvar att ge detta ett försvar, i form av rättsstat, försvar för demokratin och genom att överbrygga motsättningar mellan folk. Det är en bild som de allra flesta har sett någon gång. Jag såg den i en historiebok i skolan. Det är bilden på en sexårig pojke som med en alldeles för stor keps på huvudet och en rock som går ner över de bara knäna står med armarna sträckta uppåt.

Bakom honom står två Gestapo-soldater med gevären riktade mot honom och runt omkring står hans familj i desperation och skräck. Den lille judiske pojken i Warszawahettot symboliserar för mig den enskilda människan när hon är försvarslös och utlämnad åt den brutala ondskan. Hans familj, hans släkt och han själv var försvarslösa när det civiliserade samhället inte längre kunde hålla emot barbariets krafter. Hans familj och släkt gick under i Förintelsen, själv lär han åtminstone till för några år sedan ha levt utanför Jerusalem som familjens ende överlevande.

Sen mötte jag dem igen, människorna som flydde undan den brutala maktens ondska. Till Ystad kom de flyende från Milosevics etniska rensning, de som kom i väg i tid. Det var många sexåriga pojkar och flickor som kom i väg med sina mammor och pappor men det var många som blev kvar i massgravar och i husruiner. I Ystad slussades de vidare till gymnastikhallarna i skolorna. I Norrevångskolans gymnastiksal såg jag dem, där de på madrasser på golvet väntade på något som i alla fall var bättre än det de flytt ifrån.

Det är därför vi behöver en stark stat i dess allra mest grundläggande betydelse. Stark nog att värna människors rätt, men begränsad för att inte gå den enskildes rätt för när. Stark nog att skydda friheten, men begränsad för att inte urholka den. Stark nog att upprätthålla de mångas möjligheter, men begränsad för att inte bli mångfaldens motkraft. Stark för att ge alla trygghet, men begränsad för att låta tryggheten utformas av människorna själva. Stark som skydd för tolerans, men begränsad för att toleransen ska bli verklighet. En stark stat, men begränsad så att samhället kan vara så mycket större.

Människor har kapacitet att uträtta fantastiska stordåd – konstruktivt, vänligt, innovativt, tolerant och generöst. Det är därför en majoritet av jordens befolkning idag har högre levnadsstandard än någon människa hade för ett par hundra år sedan. Men historien har också visat att vi har en motsatt sida, att människor är kapabla att vålla enorm förödelse och lidande. Det yttersta syftet med att utforma ett samhälle och dess institutioner måste vara att hindra ondskan, men låta det fantastiska utvecklas.

Det åstadkoms genom en stark stat – men som ger medborgarna stor frihet. En stat som inte är stark riskerar att släppa fram våldet. Men en stark stat som begränsar medborgarnas frihet blir ett hinder mot utveckling och framsteg.

Varje gång det optimistiskt har uttryckts att mänskligheten har lagt barbariet bakom sig har något hänt som har motbevisat detta. När samhällets formella och informella institutioner faller samman bryter kaos och våld lätt fram. Mina första bilder av detta, som grundlade mitt engagemang, må härröra från det jag lärde om andra världskriget och det jag såg under kalla kriget. Men det sker även idag. Och om vi inbillar oss att inget behöver göras för att motarbeta våldet och förtrycket idag kommer det att finnas i högre grad imorgon.

Vi behöver bara blicka mot Balkan i början på 1990-talet, då Europa stod handfallet, mot Rwanda då vi tittade bort, eller mot Sudan och Darfur. Efter andra världskriget var det så många som sa att ”det får aldrig hända igen”. Och så lät vi det hända igen, också kort efteråt. I de

baltiska länderna, där Sovjetmaktens brutala ondska marscherade in och sände tusentals familjer i godsvagnar till en annan kontinent av läger och kyla.

Utanför Hotel Svea i Simrishamn såg jag som 13-åring första gången de gistna små båtar som familjer vintertid flydde i när de lämnade länder som jag då för första gången lärde känna. Länder som vi plötsligt efter andra världskriget valde att negligera, samtidigt som vi gav Sovjetunionen miljardlån, deporterade balter och glömde bort Raoul Wallenberg för att inte förarga Stalin.

Ser man på de små båtarna ser man också det som dessa människor flydde från på andra sidan Östersjön. Båtarna ligger där än i dag och vittnar om den förtvivlan som drev mammor och pappor att med sina barn riskera livet över en stormig Östersjö. Och de visste vad de gjorde.

Gulag var något som många valde att inte se, därför att det inte passade in i bilden av hur våra relationer med Sovjetunionen skulle se ut, för att vi inte kunde tänka oss att mänsklig värdighet kunde förtrampas så totalt. Många ansåg sig kunna ursäkta förtrycket med att det hade sin historia och politiska bakgrund.

För att kunna förstå hur diktaturen kan överleva måste man inte bara förstå förtryckets logik, och vad den gör med de människor som får leva i rädslan. Man måste också förstå hur diktaturen kan locka sympati och förståelse från dem som lever i demokratins trygghet och frihet. De behöver inte ens vara rädda, de riskerar inte att förlora förmåner utan ställer ändå upp och säljer helt gratis ut sina medmänniskor. Och diktaturen behöver dem, för förtrycket behöver förståelse för att framstå som rumsrent.

I samma läroböcker som undervisade oss om demokratin och dess värden påstods det att de baltiska folken, liksom sina systrar och bröder i det övriga Sovjetunionen och i Central- och Östeuropa, hade valt ett annat samhällssystem. Vi levde i tysthet bredvid världens mäktigaste och mest totala diktatur i den allmänna uppfattningen att den gjorde sociala framsteg som trots allt ursäktade de demokratiska bristerna.

Och den borde inte utsättas för kritik. Det blev många sexåringar som år efter år i diktaturens vardag förlorade ett liv i värdighet, om de inte förlorade livet på tåget till Gulag, utan ett ord till försvar.

När några av oss på 1980-talet ställde krav på fria och demokratiska val i Öst- och Centraleuropa attackerades vi av statsministern med beskyllningar om att vi präglades av det kalla krigets "korsfararmentalitet" och att vi "demoniserade" Sovjetunionen på ett sätt som skadade svensk utrikespolitik. Att vi i själva verket ville upprusta med atombomber. Och när jag i Sveriges riksdag för första gången lät föra fram kravet att Sverige skulle stödja de baltiska folkens frihetskamp, angreps jag för att tillhöra "den extrema tokhögern".

Så extremt och stolligt var det, att kräva frihet för människor som levde nära oss, så nära att det krävdes mer än bara ord, och inte bara långt bort där det inte kostade oss något annat än just ord. Det kloka och det ansvarsfulla, det realistiska och pragmatiska, trodde de, var att hellre förstå förtryckarna än de förtryckta.

Förtryckarna sågs som de förtrycktas företrädare istället för deras förtryckare. Så kunde en sovjetisk statsminister utmålas som en god socialdemokrat. Så kunde förre statsministern Ingvar Carlsson beskriva planekonomierna i öst som ekonomier, jämbördiga med de kapitalistiska ekonomierna, när det gällde att skapa välfärd.

Det enda kloka var ju att se att förtrycket och fattigdomen faktiskt var där, det var inte inbillning. Det enda realistiska var att ställa krav på demokrati och mänskliga fri- och rättigheter, för ingen annan kunde göra det. Det enda pragmatiska var att försöka ge demokratins krafter vårt stöd, för annars skulle det inte bli någon förändring. Istället förnekade Sveriges regering inte bara att de baltiska länderna var ockuperade, den förnekade till och med att Baltikum ville ha självständighet.

Mer realistiska, kloka, ansvarsfulla och pragmatiska var vi inte som nation. Vi såg inte diktaturen för allt förtryck. Vissa föreföll ha överseende med förtrycket därför att regimerna uppgav sig arbeta för

vackra målsättningar om jämlikhet och befrielse. Man hade – och har – inga större bekymmer med att dela flaggor, symboler och högtidsdagar med de röda förtryckarna.

Och det gör mig fortfarande förbannad. Det är en likgiltighet mot människors värde som förenas med en övertro på den egna moralen, en elitistisk tro på en överhet man själv anser sig tillhöra. Den går alltid ut över den enskilda människan som står där och vill leva sitt eget liv, så gott hon eller han förstår och vill.

Det är en attityd som bygger på att andra människor kan reduceras till objekt för andras egna, överlägsna tankar. Det var därför som även goda demokrater kunde ursäktas förtrycket i öst, eftersom de ändå ansåg att det fanns en plan för hur människors liv skulle läggas till rätta på bästa sätt. Bakom varje diktatur finns det en tro på övermänniskan, att några bättre än alla kan se det bästa för var och en.

Är detta relevant idag, annat än som en viktig del av vår historia? Ja, jag tror att vi måste se och förstå historiska händelser och skeenden för att kunna agera i nuet och bedöma hur verkligheten utvecklas – för att ta ställning och kunna påverka framtiden. Historien tar inte slut, utvecklingen tar bara nya vägar. Kampen mellan frihet och förtryck fortsätter, i nya samhällen och skepnader men med samma grundläggande uppställning.

Det fria Europa

Det yttersta målet med den Europeiska unionen är, och måste vara, att skapa ett Europa som aldrig mer släpper fram förtrycket. Inte i ett enda europeiskt land. Ytterst för att ge ett så starkt skydd för den enskildes rätt att små pojkar eller flickor aldrig behöver se sina familjer och sig själva hopplöst utlämnade åt den brutala ondskans godtycke.

Men inte så defensivt som att det bara är ett motstånd mot den brutala ondskan. Utgångspunkten måste vara den enskildes rätt som en självklarhet. Och att vi definierar rätten och friheten till den enskilde snarare än till grupper och kollektiv, att vi reducerar gränser och

därmed kategoriers, och kollektivs betydelse till förmån för den enskilda människan. Inte så att vi inte kommer att vara skåningar, svenskar, protestanter, katoliker, judar eller muslimer, kvinnor eller män, utan så att vi främst är den individ vi är och sedan är det upp till oss att förverkliga och leva med den identitet och personlighet som vi känner är vår.

Den stora möjligheten med Europatanken är att den kollektiva identiteten och kategoriseringen inte tar överhanden över oss, kidnappar oss och tvingar oss till ett liv och en vardag som inte är vår utan andras förutbestämda, där vi själva inte är subjekt utan objekt för andra.. I ett öppet Europa ska man kunna vara svensk med turkiskt, etniskt eller grekiskt ursprung och fullvärdig europé.

För mig syftar EU till att skapa ett samarbete, som säkrar respekten för den enskildes integritet och värdighet. Som respekterar människovärdet genom att på allvar respektera den enskilde. Det är min utgångspunkt för det gränslösa och fria Europa.

Den fria rörligheten, öppenheten över gränserna, rätten till likabehandling, konkurrenslagstiftningen och rättsstaten är projekt som nu är hela Europas. Men det har varit en lång och ständigt pågående kamp för att förverkliga dessa tankar och idéer. På den europeiska arenan likväl som den kommunala eller nationella möts olika ideologiska uppfattningar om vad den politiska makten ska användas till.

Det var många, även i Sverige som 2004 ville inskränka den fria rörligheten för de nya medlemsstaternas medborgare. Hela debatten om polska rörmokare och social turism var ett uttryck för frestelsen att kategorisera, att utmåla ”de andra” som hot.

Då var det många som förnumstigt klargjorde att det handlade om att vara realist, att vi måste ta ansvar för välfärden och att vi riskerade social dumpning. De fick fel. Det blev ingen social turism, det blev ingen massinvandring av bidragstagare. I själva verket var det just olyckskorporna som saknade realism. Det var de som motverkade den

dynamik som bidragit till Sveriges, Storbritanniens och Irlands välfärd. Det var de som motverkade att svart arbetskraft skulle kunna bli vit och som glömde att det är arbete som mer än något annat skapar social trygghet.

”Vi och dom”

Men rädslan för de andra är alltid stor, och den påverkar oss alla. Om vi inte har förmågan och viljan att betrakta den kritiskt, med utgångspunkten att vi talar om individer även när vi talar om ”dom”, riskerar vi att bana väg för dem som mer aktivt vill dela in oss i ”vi och dom”. Och den utvecklingen kan föra oss långt bort från den harmoni och öppenhet som vi tycker är självklar.

Europa kan bara bygga på mångfald. Vår bredd av kulturer, språk, religioner och traditioner är tillgångar. När det fria utbytet inom Europa underlättas, så ökar dynamiken. Men Europa måste vara starkt för att upprätthålla friheterna för alla européer. Och Europa måste vara starkt för att kunna verka för frihet också utanför Europa.

I Estland vill små ryska grupper odla motsättningen mellan ryskt och estniskt. I Ryssland ser vi hur en motsättning mot omvärlden på nytt byggs upp och tar sig uttryck i en utrikespolitik som bärs upp av samma idéer och förhållningssätt mot demokratin som inrikespolitiken präglas av. Några exempel. Mordet på Litvinenko i London och de många mordena på journalister i Ryssland. Motståndet mot en lösning i Kosovo, som präglas av samma idé som ligger bakom kriget i Tjetjenien och som samtidigt länkar sig till Rysslands stöd till separatiströrelser i Georgien och Moldavien.

Hoten mot polacker och tjecker att kärnvapenspetsarna kommer att riktas mot dem om de tillåter en utplacering av amerikanska missiler för att skydda den amerikanska kontinenten. Ambitionen att Putin ska förbli vid makten som premiärminister när grundlagen hindrar honom från att sitta kvar som president. Insatserna för att hålla den vitryska diktaturen under armarna och för att hindra den orange revolutionen i Ukraina att orientera landet mot väst. Blockaden av polskt kött och

trycket på Estland. Monopoliseringen av distribution av gas till Europa, som följer samma tanke som koncentrationen av ägande och makt över gas- och oljetillgångar i Ryssland.

På Moskvas gator hämtas georgier in och förvisas. Den som tror att motsättningar mellan människor och grupper av folk hör historien till har inte lärt sig något. Den upprepar sig aldrig, den stannar inte, men den förnyar sig på samma gamla teman.

Vi ser också totalitär islamism som gör hatet till både religion och politik. Utvecklingen i Iran är kanske det främsta uttrycket för detta, men kanske än mer alarmerande är att antisemitismen legitimeras och underblåses både av iranska och arabiska ledare. De läroböcker som produceras under den palestinska myndigheten innehåller gamla antisemitiska schabloner. Muslimska ledare förklarar att judar är annorlunda människor, som har ett skamligt förflutet och skamliga karaktärer, utan att någon reagerar. Det händer även i vårt eget samhälle. Sverige har antisemitismen bland unga muslimer kommit att bli framträdande.

Det finns inget som fyller mig med så mycket förakt och vrede som den dumma intoleransen, den råa maktfullkomligheten och det maktmissbruk som är dess konsekvens. Vi har sett det så många gånger. Tänk på den amerikanska södern med intoleransen riktad mot svarta som krävt sin rätt, att deras små barn skulle få gå i skola och åka i samma buss som vita. De som bränner böcker och slår sönder konst därför att tankarna känns främmande.

Klasskämpar som agiterar klass mot klass för att de i den enkla bilden kan odla de känslor och den konfliktstämning som gynnar de egna politiska syftena. Politiker som så gärna vill lägga människors liv till rätta, som om de leker med sitt eget dockskåp eller sin egen ångmaskin, för alla de undersåtar som de inte tycker förstår bättre. De som vill skydda medborgarna mot omvärlden och allt som sägs i media, som vill skydda mot globaliseringen och mot förändringen.

De som står för motsatsen är och har varit många. Människor som

vågar, kämpar och envist verkar för frihet. Proletärförfattarna – det svenska litterära arvets kanske främsta företrädare – som lyfte fram den enskilda människans frustration och ofrihet. De modiga som går över gränsen, de som tycker det är självklart att äldre människor ska få välja var de ska bo därför att de ser dem som individer och inte ett grupproble. De som slår vakt om yttrandefrihet för att de vet att det inte handlar om att gilla vad som sägs utan att gilla den enskildes frihet. De som slår vakt om den enskildes integritet och rättssäkerhet även när det sägs att den som har rent mjöl i påsen intet har att frukta, därför att de vet att den enskilde har rätten till sitt privatliv.

Men kanske är det så att fördomarna och viljan att kategorisera sitter i oss alla, och att det är utgångspunkten för hur vi känner innan vi tänker. Och det är när vi som individer och som samhälle inte kan förhålla oss kritiskt till dessa känslor och reaktioner som vi riskerar att dras med i en helt annan anda än det öppna samhällets.

Det finns de som älskar att indela mänskligheten i ”vi och dom” för att för att känna att de som individer står över de andra. ”Dom” på andra sidan gränsen. ”Dom” på andra sidan läktaren. ”Dom” i den andra församlingen. ”Dom” i den andra byn. ”Dom” av det andra könet. ”Dom” på den andra avdelningen.

Det uppträder överallt. Och alltid är vi bättre och ”dom” sämre, konstigt nog eftersom ”dom” ju också är vi och vi är ”dom” för de andra. Jag upphör aldrig att förvånas över hur angelägna även kloka människor är att kategorisera i kollektiv för att slippa se individen. ”Dom” är listiga. ”Dom” dansar bra och är rytmiska. ”Dom” talar lustigt. ”Dom” är snåla. ”Dom” förstår inte sitt bästa. ”Dom” blir tryggare om vi gör så här.

Omtanken om ”dom” kan vara oändligt stor men den bygger alltid på att alla ”dom” reduceras som individer och självständiga subjekt. Och därför kan också deras uppfattningar reduceras med hänvisning till hur de är. ”Dom” är ju så klart för Israel. ”Dom” rika, ja det är klart att de vill sänka skatten. ”Dom” där esterna hjälpte tyskarna under andra världskriget. Ryssar har en annan syn på demokrati. Tyskar är som de är. Araber har en annan kultur, där demokrati inte fungerar.

Det är klart att vi alla är olika och ett resultat av varifrån vi kommer och vad vi är. Vi formas som människor i en miljö som är vår. Och skåningar, göteborgare, stockholmare och norrlänningar har fler specifika egenskaper än just bara dialekten. Problemet och dumheten uppstår när vi låter kategoriseringen ta överhanden och definiera individen istället för att vi låter individen definiera sig själv.

Det finns i varje civiliserat samhälle en ständigt pågående konflikt mellan dem, som talar och vill besluta för ”dom” och dem, som talar om den enskildes rätt. Men i dagens Sverige och i dagens Europa ses det som en del av ett gammalt och passerat mönster, inte vår egen tid. Vi tänker och definierar nämligen alltför ofta vår tid som tiden efter – post – något annat. Efterkrigstiden. Efter det kalla kriget. Efter Sovjet-eran.

Det brukar sägas att generaler planerar för det senaste kriget. Och det ligger mycket i det. Allt vi vet och allt vi kan bygger på det som vi känner till, de referenser och mönster vi kan förklara och de strukturer vi kan hantera. Vi kommer ihåg det som har hänt och vi tenderar att förbise det som inte har hänt, eftersom det inte har hänt och därför inte går att minnas. Våra erfarenheter och våra intryck har formats av det som har hänt. Ofta allra mest av det allra senaste.

Morgondagen

Det är aldrig lätt att förstå vart ett samhälle är på väg, än mindre var vi kommer att vara i morgon. Det förgångna är lättare att förstå och diskutera. Därifrån har vi konkreta minnen och erfarenheter, begrepp som vi delar och förstår. Det går i efterhand att dra en rak linje från det som har varit till det som är nu. Det är hit vi kom från då. Men det finns ingen rak linje från nu till senare. Dels eftersom vi inte vet vad som kommer att hända, än mindre hur vi själva kommer att agera för att påverka, om vi kan det.

Problemet med en bild av nuet som är präglad av gårdagens begrepp och föreställningar är paradoxalt nog att den hindrar oss från att ta vara på det vi kan lära av historien för att istället leda oss till att försöka

förstå nuet med gårdagens begreppsapparat. Då kan vi visserligen lätt förstå varifrån vi kommer men inte var vi är och än mindre vart vi är på väg eller vart vi vill. Som Alice i underlandet fick höra från katten: Om man inte vet vart man ska spelar det ingen roll vilken väg man tar:

'''Would you tell me, please, which way I ought to go from here?'
'That depends a good deal on where you want to get to,' said the Cat.

'I don't much care where--' said Alice.
'Then it doesn't matter which way you go,' said the Cat.
'--so long as I get somewhere,' Alice added as an explanation.
'Oh, you're sure to do that,' said the Cat, 'if you only walk long enough.'''

Winston Churchill var ett undantag av stora mått. Under 1930-talet, när politiker och intellektuella runt om i Europa såg Nazitysklands framsteg som en tysk återhämtning från första världskriget, som ett Tyskland som återtog sin kraft och styrka, såg han de mörka molnen hopa sig över Europa.

Och efter andra världskriget analyserade han inte Europa utifrån en efterkrigsanalys. Han underströk att ett fredligt Europa måste bygga på Tysklands och Frankrikes försoning, på att dessa stora nationer skulle finna varandra i vänskap och förtroende. Han såg den nya era som skulle komma att prägla världen mer än något annat de kommande 50 åren när han beskrev en järnridå som delade Europa mellan öst och väst:

From Stettin in the Baltic to Trieste in the Adriatic an iron curtain has descended across the Continent. Behind that line lie all the capitals of the ancient states of Central and Eastern Europe. Warsaw, Berlin, Prague, Vienna, Budapest, Belgrade, Bucharest and Sofia; all these famous cities and the populations around them lie in what I must call the Soviet sphere, and all are subject, in one form or another, not only to Soviet influence but to a very high and in some cases increasing measure of control from Moscow.

The safety of the world, ladies and gentlemen, requires a unity in Europe, from which no nation should be permanently outcast. It is from the quarrels of the strong parent races in Europe that the world wars we have witnessed, or which occurred in former times, have sprung.

Han såg de nya mönster som trädde fram och var inte bunden av de gamla. Han såg också att den nya tiden skulle kräva en annan säkerhetspolitisk logik än den gamla. Han befارade att Europa åter igen skulle riskera att, genom sina inneboende konflikter, bli skådeplatsen för ett nytt världskrig om man inte kunde göra länderna till varandras partners istället för att vara varandras motparter.

From what I have seen of our Russian friends and allies during the war, I am convinced that there is nothing they admire so much as strength, and there is nothing for which they have less respect than for weakness, especially military weakness.

For that reason the old doctrine of a balance of power is unsound. We cannot afford, if we can help it, to work on narrow margins, offering temptations to a trial of strength.

Last time I saw it all coming and I cried aloud to my own fellow countrymen and to the world, but no one paid any attention. Up till the year 1933 or even 1935, Germany might have been saved from the awful fate which has overtaken her and we might all have been spared the miseries Hitler let loose upon mankind.

There never was a war in history easier to prevent by timely action than the one which has just desolated such great areas of the globe. It could have been prevented, in my belief, without the firing of a single shot, and Germany might be powerful, prosperous and honoured today; but no one would listen and one by one we were all sucked into the awful whirlpool.

Vi talar i dag om postindustrialismen, postmodernismen, post-kalla kriget och post-Sovjetunionen. Det innebär att vi diskuterar vår tids samhälle och ekonomi genom att förhålla oss till den tid som var.

Det innebär att vi försöker förstå vår tid med industrialismens begreppsapparat utan att vi lever i industrialismens tid. Det är därför

1970-talets politiska strider nu utkämpas ännu en gång. I ett kunskapssamhälle, som bygger på den enskildes unika kompetens och förmåga, är kollektivavtal och Saltsjöbadsavtalet riktmärken för den politiska debatten. Vår arbetsstrygghet utformas i det synsätt på jobb och företag som formades under 1970-talet, därför att det var då vi utvecklade vår begreppsapparat. Den är inte baserad på den dynamiska arbetsmarknad som kunskapssamhället kräver. Industrialismen krävde utbytbarhet mellan individerna, byggde på tanken att välfärden kunde läggas till rätta för alla på samma sätt och på att så många arbetstimmar som möjligt skulle läggas ner.

Kunskapssamhället handlar om olika behov, men också om att ingen är utbytbar mot någon annan. Vi är faktiskt i princip alltid på fel arbetsplats eftersom vi alltid kan vara ännu bättre någon annanstans, och det finns alltid någon som kan vara bättre där vi är idag. Så såg industrialismen inte ut. Då spelade det mindre roll om vi var på rätt plats, eftersom varje kompetens var enkel att definiera. Likväl bygger vår begreppsapparat om anställningstrygghet på 1970-talets förutsättningar. Så är det med våra analyser och begrepp på område efter område.

Vår syn på säkerhetspolitiken är på motsvarande sätt formad under en tid då Sovjetunionen var det ultimativa hotet och invasionsanfallet det begrepp som var tankefiguren för hur försvaret skulle utformas. Då var Europa delat och gränsen mellan öst och väst tydlig och klar. På ömse sidor fanns en miljon man redo att marschera över gränsen, ackompanjerade av massivt pansarunderstöd och kamp om luftherraväldet. Alla andra konflikter var antingen ett uttryck för denna övergripande konflikt eller inordnades under den av den enkla nödvändigheten att det i kärnvapenbalansens tid inte fanns utrymme för regionala konflikter som kunde växa och påverka den globala säkerheten.

Så är det inte i dag. Det finns inget Sovjetunionen. Det finns därför inget invasionshot mot Sverige av det slag som under decennier formade det svenska försvaret. Det är ett så självklart konstaterande att det är irrelevant för den säkerhetspolitiska diskussionen. Frånvaron av

Sovjetunionen och den tidens invasionshot innebär nämligen inte att det inte finns andra hot, både från Ryssland och från världen i övrigt, som vi måste förhålla oss till.

I dag finns det inte någon överordnad konflikt som hindrar små regionala konflikter att påverka andra delar av världen. Tröskeln för en konflikt i Europa var under det kalla kriget mycket hög, nu är den mycket lägre.

Det är en framgång för mänskligheten att Sovjetunionen är borta. Men det betyder inte att de närmast eviga konflikterna är över eller att friheten har segrat. Vi lever inte bara i ett post-sovjetiskt säkerhetsläge eller i ett postindustriellt samhälle. Vi lever i en ny tid och en ny värld. Den är global och består av en mängd olika aktörer. Den har en förändringstakt som är högre än någonsin och den innebär att nya aktörer och andra delar av världen är på väg att få en betydelse som bara Europa och USA tidigare har haft. Därför är det svårare än någonsin tidigare i mänsklighetens historia att veta vart vi är på väg. Vi kan göra bedömningar och vi kan dra dagens kurvor längre fram i tiden. Men utvecklingen är inte linjär.

Några bedömningar är mer säkra än andra. Ryssland kommer att bli starkare, men på kort sikt knappast mer demokratiskt. Vi ser det i form av en mycket stark ekonomisk utveckling, en massiv upprustning samt ett fortsatt förfall för demokratin.

Kinas tillväxt kommer att fortsätta, men utan att låta demokratin växa fram. Det kan bli ett öppnare samhälle, men säkert också ett land som alltmer kommer att använda sin ekonomiska framgång till säkerhetspolitisk styrka och militär förmåga. Det är inte med demokratis idéer och respekten för mänskliga fri- och rättigheter som Kina kommer att verka för ett ökat inflytande i främst Afrika, men även på andra kontinenter, inklusive vår egen.

Indien, Kina och Ryssland kommer samtliga att sträva efter att ha militär förmåga och ekonomisk styrka så att de kan påverka utvecklingen i andra länder och i andra delar av världen. Vilka idéer

kommer de regeringar som styr dessa länder att verka för internationellt – i Afrika, Asien, Mellanöstern – när de är betydligt kraftfullare än idag?

I en sådan värld är det en fördel om vi kan se konflikten mellan idéer och ideal som ständigt närvarande istället för något som kan definieras bort som tillhörigt en annan tid.

Vår tid är en annan, men om demokrati och frihet ska förbli starka värden krävs det förmåga att ta de konflikter som respekten för den enskildes frihet ställer. Den lille judiske pojken i Warszawaghettoen tillhör en annan tid, men risken för att små flickor och pojkar ska råka ut för den brutala maktens ondska blir större ju mer vi förtränger den.

När jag första gången reste till Tallinn för att möta den estniska frihetsrörelsen kände jag hur djupt jag kom in i ett KGB-land, präglad av det sovjetiska förtrycket. Jag hade med mig några Ericsson Hotline telefoner, som skulle lämnas där. De gick att använda över Finska viken, och jag minns hur jag smög mig upp på Domberget för att ringa hem. Från hotellet gick det inte att få en linje för utlandssamtal. Det kändes som att KGB följde mig i ryggen, men frihetskänslan att kunna ringa ut i den fria världen var enorm.

Under dessa år fanns det i Estland, liksom i Lettland och Litauen, en ständig medvetenhet om att inmarschen kunde komma, att självständighetsrörelsen skulle slå ner. På Norrmalmstorg i Stockholm försökte vi skapa en internationell scen för stödet till balterna, och lyckades. Men där, på andra sidan, kändes otryggheten och rädslan. Där byggde vi upp utbildning och kontaktnät, bjöd in estniska ledare till Stockholm för utbildning och kontaktskapande.

”Gunnar, jag längtar efter den dagen då Estland är ett lika tråkigt land som Sverige.” Detta till synes udda önskemål uttryckte en av de estniska frihetskämparna för mig. Men med det menade han inte tråkigt i dess egentliga betydelse, utan normalitet. Den som gör att man inte ständigt lever i rädsla, att man inte är i medias huvudrubriker om strid och kris och den andra dagen kan vara rätt lik den andra.

Det tillhör Europas stora framgångar att vi har uppnått denna normalitet för så många. Estland har i den här bemärkelsen blivit ett tråkigt land som andra delar av Europa – om än betydligt mer framgångsrikt, tack vare radikala ekonomiska liberaliseringar. Ökningen av välståndet, inkomsterna och de nya jobben i Estland har varit fantastisk. Inte minst har detta kommit dem till del som har lägst inkomster.

EU och framtiden

Europeiska unionen har varit avgörande för de sagolika framstegen. Vissa verkar tro att den institutionella konkurrensen mellan länder hade lett till ännu bättre resultat i form av demokratisering och ekonomisk liberalisering för Öst- och Centraleuropa. Det är helt fel. EU har bidragit till att etablera grundläggande mänskliga rättigheter, demokrati och marknadsekonomi i större delar av Europa än någonsin. EU har varit en kraftfull magnet, där det lockande inträdet och kraven för medlemskap har varit avgörande. Så var det när de forna diktaturerna Spanien, Portugal och Grekland kom med. Och så var det med Öst- och Centraleuropa.

EU är ingen perfekt politisk struktur. Det finns ingen sådan. Och en rad politiska beslut – från arbetstidsdirektiv till jordbrukspolitikens utformning – är det lätt att ogilla. Men det är en del av demokratin att i grunden alla politiska beslut är ogillade, åtminstone av några. Så är det också när de fattas i Sveriges riksdag eller i kommunfullmäktige där vi bor. Men EU har gett förutsättningarna för en mängd politiska beslut som går i rätt riktning, som öppnat marknader, minskat gränsernas betydelse och ökat enskildas frihet. Det har lett till avreglering och förenkling vi aldrig annars hade kunnat uppnå.

Men viktigare är att den grundläggande idén om ett politiskt samarbete, en inre marknad och integration har varit framgångsrik. Dagens säkerhet och stabilitet är unik i Europas historia. Länder och folk har återförenats med varandra. Vi har återvunnit suveränitet, som vi delar med andra, över frågor som den gamla nationalstaten hade förlorat just på grund av att dagens värld är annorlunda än gårdagens.

Den inre marknaden är världens största marknad. Utvidgningen har spritt rättsstat, öppenhet, stabilitet, demokrati och marknadsekonomi till fler länder än någonsin, länder som är en del av vår verklighet. Det återstår ännu mycket att göra, och allt som har gjorts är inte perfekt, lika lite som allt är perfekt i Sverige. Samtidigt som vi med all rätta kritiserar byråkrati och detaljregleringar får vi inte glömma det som är större: för varje ny reglering på gemensam nivå avvecklas 30 nationella regleringar (inklusive Norges, Islands och Liechtensteins eftersom dessa länder tillhör det ekonomiska samarbetsområdet).

Sedan Sverige trädde in 1995 har unionen mer än fördubblats. På drygt 10 år! Då hade unionen 12 medlemmar, nu utgörs den av 27 olika europeiska länder. Utvidgningen har förändrat Europas politiska karta och gett medborgarna ett friare och öppnare Europa. När Sverige gick med trodde nog inte ens de främsta optimisterna att skulle gå så snabbt.

De som gärna tänker i ”vi och dom” odlar ibland misstro mot de nya medlemmarna, de nya medlemsnationerna odlar gärna misstro mot de gamla, och det finns de som misstror handel och globalisering. Ska EU vara reglerande eller liberaliserande? Öppet eller slutet mot omvärlden? Bejaka eller motarbeta förändring? Sådan är demokratin.

Den fria handeln är kärnan i EU, men det är inte alltid den som hyllas när Europa möter världen. Det finns de i EU som menar att fri och ostörd konkurrens inte är ett viktigt mål för unionen, utan som gärna vill odla ekonomisk patriotism och som tror att protektionism gör oss starkare. Det är inte ”EU” som fattar dessa beslut, vare sig det handlar om protektionism eller öppenhet, byråkrati eller frihet. Det är politiska aktörer som i den politiska debatten driver de frågor de tror på, oavsett om det är den nationella debatten eller debatten i EU.

Det avgörande tillkortakommandet i den svenska Europadebatten är att vi inte lyckats inkludera Europapolitiken och EU i den nationella diskussionen om hur politiken i vårt samhälle formas. EU finns på något sätt inte med i vår syn på beslutsprocessen, trots att vi på europeisk nivå, i bland annat Europaparlamentet, hanterar mängder av

politiska frågor som direkt påverkar det svenska samhället, liksom de påverkar det grekiska eller estniska.

I takt med framgångarna har utmaningarna blivit större. Det är fler som vill bli medlemmar eftersom EU är så framgångsrikt. Klimatfrågorna blir ett ansvar för EU just genom unionens förmåga att agera. Globaliseringen ställer krav på en konkurrenskraftig ekonomi över hela den europeiska kontinenten. Tryggheten och stabiliteten i vår omvärld är vårt intresse, men står också i vår förmåga att hantera. EU, med all den mjuka makt som unionen kan utverka men också med militära resurser när de är nödvändiga, behövs på den internationella scenen för att lägga grunden för fred och demokrati och frihet.

Vardagsfriheten

Det är inte bara globalt som friheten förtrycks eller hotas. Friheten beskärs och begränsas också i våra demokratiska samhällen. Även här finns idén om att styra andra och lägga livet till rätta. Människor görs till objekt för den styrande maktens uppfattningar. Det kan handla om hur deras vård och barnomsorg ska se ut, hur skolan ska vara, eller hur de ska bo, leva och arbeta. Vi får ständigt höra representanterna för denna idé uttrycka att om staten inte styr, ställer och beskattar så blir det inte bra. Människor anses inte kunna själva.

I grunden handlar det om en oförmåga att se den enskilda människan som en medborgare med lika stor rätt att göra dumheter som de styrande har. Oförmågan att se och erkänna olikheter leder till likriktning. Det annorlunda, det som är grunden för förnyelse och förbättring, förkvävs. Istället för att staten eller det offentliga räcker ut handen när det har gått fel eller griper in när det har gått snett lägger vi livet tillrätta för så många som möjligt på förhand. Ambitionen om lika möjligheter blir då till ett tvång om allas lika resultat oavsett önskemål eller ansträngning.

Ett annat problem när staten ska göra allt åt alla är att ett misstag blir gigantiskt, omfattar alla. Ett annat är att den frihet och kreativitet som är framstegens motor förkvävs.

Det är därför som det måste finnas ett starkt skydd för den enskildes egenmakt. Att friheten att välja sitt liv ska vara utgångspunkten. Det är bara så vi kan respektera den enskilda människan, hennes liv och verklighet. Det är bara så vi omsätter tolerans och mänsklig värdighet i politik. Det kräver mycket av varje samhälle, eftersom vi är snara att gripa till kategorisering och indelning av människor i flock och i grupp. Och då förlorar de omedelbart en del av sin personliga identitet.

Det vi ska fatta gemensamma beslut om i samhället – om det är i kommunen, staten eller Europa – ska hanteras demokratiskt. De som har uppdraget att styra det gemensamma ska vara valda, arbeta i öppenhet och granskas. Men den offentliga makten måste begränsas. Allt ska inte vara gemensamt, allt ska inte vara politik. Majoritetsbeslut om det personliga är odemokratiskt. Det främjar min frihet föga att de som bestämmer är valda, om de styr över alla delar av mitt liv.

I hög grad är detta en klassisk ideologisk konflikt. När politiken väl tagit kommandot kan det vara svårt att vända om. Så var det en gång med dagis. Att entreprenörer skulle få starta och driva dagis utmålades som slutet på humanitet och kvalitet i barnomsorgen. Nu vet vi att det var tvärtom. På liknande sätt går nu debatten om att öppna sjukvården för entreprenörer och konkurrens. Och så skulle debatten ha låtit om staten hade monopol på att tillverka bilar. Kan vi vara säkra på de privata biltillverkarnas kvalitet? Kommer alla att ha råd med en bil? Kommer de att vara miljövänliga?

När friheten avskaffats och staten tagit över på ett område – även i ett demokratiskt samhälle – uppstår helt enkelt starka krafter som vill bevara det så. Särintressen kan vinna på den rådande ordningen. Medier beskriver varje förändring som ett hot. Och det rådande har sin makt över tanken. Jag vill att friheten för vanliga människor i Sverige ska öka. Det hoppingivande är att så många länder blivit mycket mer frihetliga de senaste 20-25 åren.

Också Sverige har blivit betydligt friare tack vare en rad reformer. Lägre marginalskatter, avreglerade marknader, EU-medlemskapet, de öppna gränserna, valfrihet i skolan, viss valfrihet i pensionssystemet –

exemplen är flera. Men varje gång har förändringen motarbetats av populister och särintressen. De som tjänar på den rådande ordningen försvarar den. Per definition är de ofta få och väl organiserade och de förlorar tydligt på förändringarna. Vinnarna på reformerna ofta är många, men vinsten otydlig eftersom förändringen ligger i framtiden.

Till de mest upprörande och återkommande argumenten för status quo hör att det skulle vara mer ”socialt” eller bäst för människor med små resurser att inte förändra. Möjligen används påståendet för att dessa grupper är lättare att skrämja med förändringen eftersom de redan har små marginaler. Men fakta visar att det är tvärtom. Land efter land som har liberaliserat har framför allt sett tydliga förbättringar för de sämst ställda. Det är de som har lämnat utanförskap och fått jobb, de med lägst lön som har fått ordentliga ökningar, de äldre som har sett pensioner öka.

Det är förändringar för att släppa fram entreprenörskap och tillväxt som ger ett mer socialt och sammanhållet samhälle. Stagnation – och att med politik styra människor för att behålla det gamla till varje pris – skapar sociala problem och konflikter. Så har det varit i land efter land, också i Sverige. Utvecklingen de senaste 10-15 åren efter den intensiva reformperioden under tidigt 1990-tal har lett till ordentliga standardökningar, främst för vanliga medborgare. Och det är inte för att vi avstod från förändring på ett antal områden, utan för att vi gjorde en hel del på andra områden.

Jag är moderat, svensk och europeisk med min hemhörighet i Skåne. Och jag är engagerad i frågan om vilka idéer och principer som ska prägla människors liv i framtiden. Frihetens idéer och liberala principer måste vara utgångspunkten för att den enskildes rätt skall värnas och om den enskildes vardag ska bli som han eller hon önskar och om vårt samhälle ska ha förmåga att möta nya utmaningar. Men det handlar för min del inte bara om idéer och ideal, utan också om de konkreta förändringar som bekräftar dem, och som frigör skaparkraften i vårt samhälle.

Friheten måste gälla inte bara för Europas folk

Med Europas alltmer stabiliserade frihet och med återföreningen blev det allt mer uppenbart att också rikta blickarna mot den del av världen där några av de mest brutala förtryckarregimerna stod och står att finna, i arabvärlden.

Under lång tid hade dessa diktaturer betraktats ur ett slags Lawrence of Arabia perspektiv, som primitiva samhällen och kulturer av ett annat slag som vi inte kunde ställa krav på eftersom det underförstått ansågs att arabers frihet var mindre värd och mindre viktig, framförallt om förtrycket av araber utfördes av andra araber.

Det var en gammaldags och kolonial uppfattning som präglades av en slags omvänd rasism och en uppfattning att Sverige skulle stå neutralt mellan förtryckare och förtryckte eftersom vi skulle stå neutralt till dessa regimer i deras konflikt med den västliga världens demokratier.

Vi kom senare att se att Europa under lång tid borde ha stått bakom demokratikrafterna i dessa länder istället för att söka goda relationer med deras förtryckare. De despoter som då hyllades som radikala och progressiva var som alla andra despoter människor som överlevde genom brutaliteten i sitt förtryck. I dag ser vi hur Mellanösterns stater är under upplösning på ett sätt som frigör våld, krig och terror som riktar sig mot varje demokratiskt och öppet samhälle.

Frihet för dem som lever under arabvärldens diktaturer (2004)

Anförande klockan 12 på Norrmalmstorg

Det är ett viktigt steg att nu här på Norrmalmstorg ställa kravet på frihet och demokrati för alla dem som lever under arabvärldens diktaturregimer. Här ställdes en gång - måndag efter måndag – kravet på frihet och demokrati för våra baltiska grannar.

Det var ett krav som avfärdades som ett återfall i det kalla krigets korstågsfarmormentalitet.

Det fördömdes som ett initiativ värdigt den extrema tokhögern.

Kraven på frihet från förtryck avfärdades med att vi målade anti-sovjetiska demonbilder. Så såg det ut då och så ser det ut i dag när det gäller arabvärlden.

Men det var rätt att ställa krav på frihet och demokrati. Det var rätt att ställa krav på frihet och självständighet för de baltiska staterna. Det var rätt att peka ut Sovjetunionen som en förtryckets diktatur med allt det förakt för mänsklig värdighet som präglade det sovjetiska förtrycket. De baltiska staterna var ockuperade. Det förtryck som i Europas socialistiska diktaturer ständigt utövades mot enskilda människor var ett brott mot mänskligheten.

De som skäms i dag är inte dem som stod upp för friheten och demokratin. De som skäms, eller som borde skämmas är de som accepterade och legitimerade förtrycket. De som krävde att vi som reagerade mot förtrycket skulle skämmas är de som bör på skammen.

Den svenska tystnaden inför förtrycket av halva Europa och av Sovjetunionen hade en lång historia. Det var neutralitetspolitiken under andra världskriget som i sin tillämpning under efterkrigstiden byggde på att vi inte var beredda att anse det ena systemet som bättre än det andra. Det var beundran och naiviteten inför den socialistiska planhushållning som lockade så många i Västeuropa. Det var fascinationen inför de socialistiska målen och inför de löften som gavs.

Och det var oförmågan att se var gränsen för demokrati och diktatur gick. Problemet då och nu var att alltför många inte visste var gränsen mellan mänsklig anständighet och mänsklig förnedring måste dras.

När den spanska Francodiktaturen föll 1975 förkunnade Sveriges Radio att nu hade Europas sista diktatur fallit. Halva Europa levde

fortfarande under kommunismens förtryck men Sveriges Radio ansåg likväl att den sista diktaturen hade fallit.

Det berodde på att man inte kunde se skillnad mellan demokrati och diktatur. Allra minst de medieföretag som i sitt programuppdrag hade till uppgift att värna demokratins ideal.

Det var också ett utslag av att man inte såg dem som förtrycktes utan bara lyssnade till dem som förtryckte.

Det var med de kommunistiska ledarna som Västeuropas demokratier skulle försonas tyckte man, inte med de förtryckta och förföljda folken. Alltför många kunde inte se förtrycket när de såg en diktatur. Och de förstod inte att utan frihet ingen fred.

I dag upprepar sig samma företeelse med arabvärlden. När regeringens utrikespolitiska deklaration lästes upp i riksdagen förra veckan nämndes inte ett ord om det förtryck som råder i Iran och i arabvärldens diktaturer. Trots att vi här har ett bälte av unikt grymma och brutala diktaturer som förenas av sin vilja att slå ner på alla krav på demokrati, som öppet hotar att utplåna en annan nation och som fostrar och stöder extremism och våld fanns inget ord om detta.

Det var bara ett land i denna region som fördömdes och det var den enda demokratin som i sin tur hotas till sin existens av diktaturena. Starkare än så uttalades inte Sveriges stöd för demokratisk utveckling i Mellersta Östern. När Sverige talar om Mellersta Östern är det demokratin och inte diktaturena som fördöms. Därför är det viktigt att här i dag ställa kraven på frihet och demokrati i Mellersta Östern och i arabvärlden.

Där finns några av världens mest brutala och människoföraktande regimer.

Där finns Iran som offentligt utlovar att utplåna Israel. Ett Iran som den 20 februari skall gå till val utan att det tillåts någon opposition. Sveriges

utrikesminister hade förra veckan inte ett ord att säga om det faktum att iranierna i denna är berövade sin rätt att välja sina företrädare.

Så talar tystnaden och så glömmar man dem som förtrycks. Så kan inte demokratin försvaras. Vare sig i andra delar av världen eller här hemma bland de grupper som lever i uppfattningen att frihet och demokrati är relativa begrepp.

Där, i Mellersta österns och arabvärldens diktaturer, lever en stor del av världens befolkning i en fattigdom och en förnedring som bara kan utvecklas och bestå i diktaturer. Där frodas hat och hoten om våld mot var och en som vågar utmana förtryckarnas världsbild och där fostras en våldsideologi som är en fara för människor världen över.

Det behövs möten här på Norrmalmstorg för frihet och demokrati.

Precis som en gång alldeles för många ursäktade, legitimerade eller blundade för förtrycket i Öst är det alldeles för många som i dag tycks anse och acceptera att respekten för islam också kräver respekt för förtryck.

Andra lever i föreställningen att man av tolerans för en annan kultur skall tolerera grymhet och brutalitet i tron att man därmed visar respekt för andra människor. De menar på fullt allvar att kraven på frihet och demokrati är västerländsk kulturimperialism.

De har fel. Respekt för en diktatur är aldrig ett uttryck av respekt för andra människor, bara av accept för förtryck och nonchalans mot andra människor.

Andra tycks tro att demokrati och frihet är värden som är oförenliga med arabvärldens historia och med araber. Och det finns de som på fullt allvar menar att människorna i arabvärlden, i Damaskus, i Bagdad, Riyadh, är förtryckta av Israel, USA, globaliseringen, västvärlden eller Nato.

De har alla fel. Islam berättigar lika lite som någon annan religion till förtryck och brott mot mänskliga fri- och rättigheter. Människor med

islamsk tro har samma rätt till frihet, demokrati och mänskliga rättigheter som vi som är samlade här i dag. Därför skall vi ställa kravet att Europa skall göra sin röst för frihet och demokrati hörd även i Arabvärlden.

Det finns ingen kultur som legitimerar och som ger historisk rättfärdighet åt förtryckare av andra människor. Det finns ingen människa på vår jord som anser att förtrycket är lättare att bära eller mer rättfärdigt bara därför att hans och hennes föräldrar förtryckts, torterats och avrättats. Ingen i Irak, ingen i Iran, ingen i Libyen och ingen i Saudiarabien.

De som menar att det är av respekt för arabvärlden och av respekt för araber som vi skall stå tysta när araber förtrycks har en rasistisk uppfattning som är förnedrande för araber. Den är antidemokratisk och skall bekämpas just därför. Låt gärna Norrmalmstorg bli en plattform för detta.

De som menar att mänskliga fri- och rättigheter och demokrati är oförenliga med arabvärldens tradition och människor förstår i själva verket inte vad som skiljer mellan demokrati och diktatur och kan därför inte försvara demokratin när den hotas, vare sig det sker i en annan del av världen eller i Sverige. Demokratin och friheten är människornas rätt, var de än lever, vilken religiös övertygelse de än har och vilka ledare de än har.

Förtryckarnas motiv kan aldrig tillåtas legitimera förtrycket. Förtrycket av människor är lika fel i Libyen som det var i Lettland, lika omoraliskt i Iran som det var i Ungern, lika orättfärdigt i Saudiarabien som i Sovjetunionen och ett lika stort brott mot mänskligheten i alla dessa länder som det en gång var i Europas kommunistiska diktaturer.

De som hävdar att det är någon annan än förtryckarna som förtrycker människor av islamsk tro, i Iran eller i den arabiska världen, glömmer en sak. De glömmer att förtryckta människor aldrig förtrycks av någon annan än av sina egna förtryckare.

De som menar att förtrycket är givet av andra går i själva verket förtryckarnas ärenden genom att legitimera dem som företrädare för sina förtryckta folk. Men låt oss aldrig glömma att den som företräder sitt folk aldrig behöver använda sig av förtryck.

Saddam Hussein företrädde inte sitt folk, han förtryckte och mördade sina egna medborgare.

Ayatollorna och mullorna som förnekar sina medmänniskor rätten till fria val i Iran företräder inte iranierna utan förtrycket.

Syriens diktator Hafez al-Assad skall inte respekteras som syriernas företrädare utan behandlas som deras förtryckare.

Det saudiarabiska kungahusets diktatur är inte ett uttryck för arabisk tradition och kultur utan för förtryck av människor.

Det är en omvänd rasism som präglar den europeiska synen på arabvärlden. Vi förutsätter och accepterar att arabiska samhällen inte har plats för demokrati och araber inte behov av frihet. Det är som om det vore i sin ordning med förtryck av araber så länge det är araber som förtrycker araber.

Det är ett förhållningssätt som urholkar respekten för demokratin och människovärdet, inte bara i arabvärlden utan också i vårt eget samhälle. Och så länge förtryckta människor i arabvärlden upplever att omvärlden accepterar det förtryck de lever under försvagas kraven på demokrati och reformer.

Det skapar bitterhet och en högst förståelig känsla av att vara övergivna av en värld som ställer kraven på demokrati högt, utom när det gäller araber.

Det är inte svårt att i Europa finna dem som uppfattar arabiska tyranner som acceptabla och respektabla företrädare för araber. Som direkt eller indirekt menar att arabvärlden lever under ett helt annat förtryck än de egna förtryckarnas.

Det finns många i Sverige och i övriga Europa som i denna anda menar att förtrycket beror på Västvärlden eller på Israel, som faktiskt menar att det är judarna världen över som bidrar till att araber världen över förnekas mänskliga fri- och rättigheter.

Därför stöts många när kraven på demokrati och frihet tar ett steg från talarstolarnas allmänna betraktelser till konkreta krav på arabvärlden och till krav på att upprätthålla internationell rätt. En lång rad debattörer framställer sådana krav som ett uttryck för intolerans gentemot islam eller gentemot arabvärlden.

För dem som lever i tron att vi visar solidaritet med fattiga och förtryckta araber genom att respektera deras förtryckare är det viktigare att visa att vi kan leva med diktaturerna i en slags gemensam säkerhet än att säga att gemensam säkerhet kräver ett gemensamt ansvar för frihet och demokrati.

Ett viktigt steg i den fortsatta utvecklingen av en internationell rättsordning vore om Sverige och EU tillsammans med den övriga demokratiska världen ställde arabvärldens ledare till ansvars för det förtryck de utövar och den fattigdom de skapar.

Vi måste klargöra att arabvärldens förtryckare och inga andra bär ansvar för förtrycket och att förtrycket av arabiska människor är lika oacceptabelt som allt annat förtryck.

För förtryckarna är det naturligt att vända hatet och frustrationen utåt, mot omvärlden och mot de värderingar som står för frihet. Fortfarande finns det ett antal regimer, med Iran i spetsen, som utmålar Västvärlden, fria samhällen och judar som fiender och som har som överordnat mål att utplåna staten Israel. EU måste klargöra att detta är oacceptabelt och oförenligt med varje del av den internationella rättsordningen.

Detta är desto viktigare som många i västvärlden vill ge förtryckarna rätt och som menar att det är förekomsten av Israel som föder terrorism och hat, inte diktaturerna. Genom att acceptera detta förhållningssätt undergräver vi respekten för demokratin och öppnar också upp för den anti-semitism som vi i dag ser växa fram i Sverige och i Europa.

EU måste utveckla en utrikespolitik som ställer krav på att det internationella samfundet både kan och vill agera mot förtryck och på ett proportionellt sätt verka för att upprätthålla grundläggande mänskliga värden. Det finns inget bättre sätt att bidra till en lösning av Mellersta Österkonflikten än att just i denna region ställa krav på demokratiska ideal och respekt för andra människor.

De kraven ställs i dag här på Norrmalmstorg. Det är bra att de kommer att ställas måndag efter måndag. Det var vad Måndagsrörelsen en gång handlade om. Att som medborgare kräva frihet och demokrati för våra medmänniskor.

Det var få som trodde att det skulle bli verklighet för balterna. Men friheten och demokratin vann. Och det gör den alltid bara kraven ställs. För när diktatur ställs mot demokrati vinner alltid demokratin.

A Totalitarian Veil (2006)

Debattartikel i New Europe den 9 december

We are still used to the simple and transparent political pattern of the cold war. The enemies were on the other side of the borders and the borders were easy to point out. Behind them were dictatorships and planned economies – societies more or less closed to us. It was us, them and the others living in the so-called undeveloped world where poverty was combined with political weakness.

The world was divided. The concept of “The Third world” presumed the existence of the Second world and the First world, concepts we tend to have forgotten.

We were the First world, unchallenged regarding political strength and economic dominance and only challenged by the Second world regarding military force. The conflict between the First and the Second

World, which was about the divided Europe after World War 2, could more or less explain and control all other conflicts in the world.

Today there is one world and we are all in the middle of it wherever we are.

China will be the world's biggest economy by 2040. In 8 years, 800 million people will be middle-wage earners in the so-called BRIC-countries (Brazil, Russia, India and China) only. They will be middle-wage earners, not by their standards but by our. The balance of the global economy is shifting from us in the direction of the emerging economies. Never has the world seen such big markets being opened, and never have we seen such an enormous increase of labour supply.

But dictatorships and grey-zone democracies will also enjoy economic growth, due to globalisation, of a kind that their political systems could not create on their own. Globalisation makes it possible for dictatorships to meet the efficiency of market economy and free trade without having free and open societies as fundamentals. Thus the global economic dominance of democracies risks being weakened as the economic role of dictatorships is strengthened.

This is even more problematic as we can see totalitarian Islamism emerge, challenging stability and security not only in the Middle East but also in other parts of the world. There is a Totalitarian Veil falling down not only over our civilizations' cradle and cities like Cairo, Teheran, Bagdad, and Bethlehem. It is also covering the light of democratic ideas in the suburbs of most of our European cities. It is hindering research, the freedom of speech, market economy and the respect of human rights from developing.

Under that Veil, ideas of oppression, terror, censorship and hatred emerge. This Veil has no geographic borders and cannot be seen as an outcome of Arab, Iranian or Muslim civilization, no more than Communism was a consequence of Western civilization or Nazism of European identity. However, it emerges from the Muslim world. We

can see its shadows, either by threats of terror or by the threat of the overturn of regimes. It is by definition opposing enlightenment.

The impact of the Iranian development of missiles, the exports of weapons to its agents in Lebanon, its financing of terror, and the threat to eliminate a nation is an indication of what could be coming. The development in Iraq, Afghanistan, Lebanon and Syria is alarming. The worries in Egypt, Saudi Arabia, Indonesia and Pakistan demand a new era of an ideological containment.

This calls for a new era of transatlantic cooperation with consistent policies. We need to influence the emerging economies in order to ensure that the road to prosperity is used for the democratisation and stabilisation of open societies. More than ever the voice of democracy in the world must be coherent, setting the standards for democratic countries.

By using our economic strength to enforce the rules of the WTO and rules of competition we can contribute to the separation of business and industry from state, securing the deepening of sound market economies in countries like China or Russia.

Russia, for example, would prosper from the competition rules of the EU applied on the gas- and petroleum industry. Such rules would benefit democracy and a Russian market economy.

The threats of totalitarian Islamism and the development of economical strong dictatorships are calling for action. We have to be active and strong in our influence on the emerging economies of today in their aim of becoming the democracies of tomorrow. That would be a contribution to the containment of totalitarian ideas wherever they reside.

The Balance of Power and Diplomacy (2006)

Anförande på universitetet i Tel Aviv

Ladies and Gentlemen,

Sometimes in history, as well as in politics, the most important things that happen are those that do not happen. However, since they do not occur, we cannot remember them, because we have nothing to remember and therefore nothing to learn from.

This is true in our personal lives and in international politics. And it tells us how difficult it is to judge and value the different parameters of Power and Diplomacy. There is an asymmetry between those two concepts. The achievements and the failures of power are visible and have an unmistakable impact on history. At the same time, successes or shortcomings of Diplomacy are sometimes not visible and thus more difficult to trace back to the efforts made or not made.

Two years ago, a big European country was catastrophically close to civil war. It would have had an enormous impact on European security, since it would have involved one of the strongest military powers in the world. It would have led to a huge number of people killed in war and that would have led to a large number of refugees. These consequences would have been widely known in Tel Aviv, but even more so in Stockholm, Brussels and other European capitals.

But due to diplomacy and the use of soft power Ukraine never fell into civil war. Instead it got a new start for democracy, with hopes and aspirations to become part of the West, of Europe and of the open societies of the world. So we have nothing to remember except big demonstrations outside the Parliament in Kiev, songs by the Eurovision contest winner 2004 Ruslana, and the psychological fight for power between the old regime with Russia on their side and the leadership for a new time with Europe and the West on the other side. As we all know, the struggle for democracy in Ukraine goes on and will go on for quite some time.

Now we witness another battle, with some of the same pretexts, in the outskirts of Europe, bordering to Asia. In Georgia we see how Russia tries to erode democracy and stability, by supporting separatist claims in South Ossetia and in Abkhazia, with military presence inside Georgia and with the ever present threats to block exports of gas to Georgia. Georgians in Russia are being expelled or mistreated. It is a process that could lead to the use of military force, but where Russia is restricted in part by the reaction in the international community and international public opinion.

The interest and the commitment from the EU and the US to secure a peaceful development with the full respect for Georgian sovereignty is an explanation to what so far has not happened and hopefully will not. But whatever happens in the future, we will never be able to state categorically that this was the shortcoming of diplomacy, because diplomacy might not be enough. In case of a victory, it might seem like diplomacy was the main reason for a peaceful settlement.

I remember from the end of 1989 how one of the leading personalities in the Estonian independence movement told me: “Gunnar, I long for the day when Estonia is just as dull as Sweden” meaning when Estonia would not be in the daily headlines because of Estonian claims for independence and the Soviet occupation. Now, nearly 20 years later Estonia is a reasonably dull country in this context. It is a member of the European Union, it is part of NATO and it is not subject to occupation or direct threats of military force.

During a period of nearly 20 years, Estonia has transformed from being a part of the Soviet Union to an independent and sovereign state recognized by the international community, from a planned economy to a leading and vital market economy, from a dictatorship to a full-fledged democracy. This transformation has been an integral part of the transformation of Europe as we have seen it in country after country. The European Union of today is the result of a peaceful fight for democracy and freedom which never lead to the use of military force, neither between countries nor in civil warfare.

This could easily have been the outcome in the Balkans, which in the early 1990's was erupted by brutal warfare, shattered by civil war, ethnic cleansing and mass murder of civilians. When the war had broken out, it called for military forces to put an end to it, and still today the military presence of the EU and NATO is a precondition for stability and peace in the region.

What are the lessons learned from all this? Well, the first lesson is that diplomacy and soft power can be quite successful, but without the presence of power and military resources these instruments lack credibility. The second lesson is that soft power and diplomacy is not enough when hatred and tensions overtake reason and rationality. And, as we see very clearly in Iraq, hard power and military resources can be enough to win a war but not enough to establish peace.

For nearly 50 years, the presence of Power safeguarded peace in Europe. It was the balance of terror, the balance of conventional military forces and the awareness of the fundamental threats that kept the West together and kept peace and freedom in Europe. And it was by all means quite successful. The Cold war remained cold for half a century in spite of the fact that the world had never seen such a big number of military troops confronting each other day after day along the borders of the Iron Curtain. Neither did we see the actual use of military power in Europe nor the use of nuclear weapons. So far, hard power achieved something that could never have been achieved by diplomacy. The threats from the communist empire were contained and countered.

The military conflicts in other parts of the world were many, but in Europe there were none. In Europe, where the core and the origin of the conflict between East and West was established after World War II in the shape of the Iron Curtain, peace prevailed due to military power. And the war that everyone feared never came.

Even if the conflicts in the rest of the world were many, they were never allowed to spread and to emerge into global conflicts. They were regional and they were kept regional, may that have been in Korea, Vietnam, Mozambique, Angola, or the Middle East. Even if they were

part of a global pattern they remained regional. Due to a balance of power and diplomacy, the world succeeded to uphold world peace, at the cost of peace in some of its non-European regions, but still in contrast to the threats to global stability that were reality.

Today we see the opposite, how regional conflicts threaten to develop into global conflicts because they are not contained in a global framework and because they are not defined by their regional context. They are defined by a conflict that is less geopolitical, less defined by geographical borders and less transparent than the conflicts of the Cold war.

There are a number of reasons why conflicts today are not as simple as they were for decades, if simple can be used as a description of a global context where the whole world was the hostage of nuclear deterrence and terror balance.

The first is the emergence of asymmetrical warfare and the use of weapons of mass destruction.

The second is that, due to the absence of one single global conflict, the thresholds between different forms of warfare have been reduced.

The third is that the world is multi-polar and no longer bipolar.

The fourth is that the main conflict of the modern world cannot be defined in geopolitical terms, with clear geographical borders; it is a conflict of ideas that is taking place everywhere.

The fifth is that in a globalized world problems and conflicts become global, however regional they are from the beginning.

This changes the role and balance of diplomacy and power, the relation and dependence between soft power and hard power.

While the point of departure during the Cold war was military power, which gave room for diplomacy and soft power, where possible and

where results could be achieved, the point of departure in the multi-polar world will be soft power and diplomacy.

But while it was relatively easy to formulate the policies and strategies of hard power and military conflicts, it is by definition more difficult to do the same for diplomacy and soft power. This is true in spite of the fact that multi polarity and the complexity of relations between countries have increased and it calls for more consistence in policy development. The challenges of today cannot be met by military power only and military power will not be sufficient to meet and contain the threats that we are facing.

That is very much true for the Iraq that we see today, for the development in Afghanistan and for the Israeli experience in southern Lebanon.

You can put it like this; it is difficult today to tell how the world looks. That was not the case during the Cold war. And it is even more complicated to foresee and forecast how the world will look in the future.

We are still so used to the simple and transparent political pattern of the Cold war. The enemies were on the other side of the borders and the borders were geographical and easy to define. Behind them were dictatorships and planned economies, societies that were more or less closed to us and closed for their citizens.

Trade, cultural contacts, political contacts and all contacts between our societies were matters of controlled and administrative decisions on the preconditions of the dictatorships. It was us, them and the others living in the so called undeveloped world where poverty was combined with political weakness.

This was the divided world that once gave way for the concept of the Third world which presumed the existence of a Second world and a First world.

And we were the First world, unchallenged in political strength and economic dominance, only challenged by the Second world regarding military force and capability of destruction.

Today there is only one world and we are all in the middle of it, wherever we are. Wherever we are, we are exposed to competition, knowledge, science and production of global goods and services. At the same time that we can reach the whole world from wherever we are.

Some parts are wealthy, and some less so. Despite these differences, poverty is not a function of a divided world but of our ability to reach other parts of the world.

The impact of the change is tremendous. Regions formerly dominated by poverty have today won the war against misery and have reduced the ratios and numbers of poor. Development of science, research or products in China, India or Brazil does not take place in another world – it is a part of our world. None of us are acting in a closed world. We are all acting at the same level, with the same opportunities and restrictions. And with that background, we can define three trends of great importance.

The first has to do with the globalisation and its economic consequences.

In 2040, China will be the world's biggest economy. In 8 years time 800 million people will be middle-wage earners in the so called BRIC-countries alone, that is Brazil, Russia, India and China. They will be middle-wage earners measured by our standards, not by their own.

This presents a picture of the change and of the magnitude of the change that we are now facing. It is not a question of the future, but of the present or even of tomorrow. It is shifting the balance of the global economy away from us and the transatlantic economy in the direction of the emerging economies. This is really not a problem, only a challenge for the vitality and dynamics of our economies. Never has the world seen such big consumer markets being opening up, and never have we seen such an enormous increase of labour supply on the global

market. And we can benefit from both of these phenomena if we keep up the change.

The transatlantic economy provides us with the opportunity to take the lead in this global development, without having to fear open markets and competition but with readiness to share our knowledge, our products and services with others.

The second trend is more problematic and underlines the necessity of the transatlantic relations. It is taking place under the surface of globalisation. It is the fact that dictatorships and grey-zone democracies will also enjoy economic growth, due to globalisation of a kind that their own political systems couldn't create.

Globalisation makes it possible for dictatorships and non-democratic regimes to meet the efficiency of market economy and free trade without having the free and open society as a fundament for the economic development.

And in countries that do not wholeheartedly apply the rules of market economy, rules of law and respect for human rights, there is a risk that the wrong forces make use of the economic growth, by accelerating corruption, undermining democratisation and letting growing prosperity be misused for other purposes than for the best of the citizens.

The global dominance of democracies, because of their leading economic role of today, will be weakened and the economic role of dictatorships will be strengthened, all others equal. And we do see that Chinese influence in Africa is increasing, which not only impacts the standing of Europe or the US on this continent, but also the standing of human rights and democracy.

So it is not only the economic balance that is shifting in the world, but also a change of the balance between democratic ideas and dictatorships if we do not manage to support democracy even more in the parts of the world where it is questioned.

Dictatorships will otherwise be a stronger part of the world economy than ever and grey-zone economies, with the instability they bring about, will play a more important role. Surely this is weakening the ideas of democracy and undermining the world from moving towards further democratization.

This is even more problematic due to the third trend; the emergence of totalitarian Islamism as a threat to open societies across the world and as a destabilising force to peace and security.

It is clearly visible in the Middle East, in Iran as well as in southern Lebanon, in the West Bank as well as in the streets of the capitals of the Arab world. The Muslim Brotherhood in Egypt, the Taliban's in the valleys of Afghanistan, the Madras schools in Pakistan and Indonesia, the Hamas in Damascus, in Gaza and Ramallah, the Hezbollah in the Lebanese government, the demonstrations outside Western embassies in the Middle East and corresponding movements trying to make their way in Turkey as well as into Bosnia.

It is a totalitarian movement, not a religious one, calling for oppression and denial of human rights, expressing hatred against Western nations and open societies, hailing violence and martyrdom through suicide bombings. We can see the consequences of their beliefs and hatred in endless murders and blind violence in Baghdad, terror strikes in Bali, Madrid, London and Ankara as well as in Tel Aviv and Haifa. It is an extremist movement, similar to the emergence of Nazis or Communists with very much the same aim, using hatred and confrontations in order to impose totalitarian rules on their own people as well as on others.

There is, if I may phrase it so, a Totalitarian Veil falling down over some of our civilizations' most ancient cities like Teheran, Damascus, Baghdad, Beirut, Bethlehem and Cairo. However, it also casts its shadows over cities like London and Madrid and it covers the light of democratic ideas in the suburbs of most of our European cities.

Under that veil the ideas of oppression and dictatorship emerge. Terror and threats, censorship or self-censorship, hatred and violence foster, and a state where no one knows who is a friend and who is an enemy.

This veil is not dividing societies or countries from each other but it is dividing people. It has no geographic borders and cannot be seen as an outcome of either Arab, Iranian or Muslim civilization, not more than Communism was a consequence of Western civilization and Nazism a European identity. It is emerging in the Muslim world and has its core in Iran, the West Bank and in Southern Lebanon. And it can suddenly; by an overturn of old regimes enlarge its dominance in other countries.

It is destabilising the security of all parts of the world where it covers countries or where we can see its shadows, either by threats of terror or by the threats of the overturn of regimes.

It is a threat to world peace. It hinders open dialogue and transparent policies. It is by definition opposing enlightenment and is fostering hatred, racism and violence.

The impact of Iranian development of missiles, the exports of weapons to its agents in Lebanon and other places, its financing of terror, and the threat to eliminate a nation is a sign of what could be coming. The development in Iraq, Afghanistan, Lebanon and Syria is alarming, the worries in Egypt, Saudi Arabia, Indonesia and Pakistan demand a new era of containment, not in a geographical sense but in an ideological.

Just as the Iron Curtain was directed against the people behind it, the veil is hindering development, dividing societies and reducing individuals to objects for others aims and visions.

It calls for a new era of cooperation between democracies, based on the transatlantic economy, with consistent policies and continuous economic growth. We need to ensure that the road to prosperity is used for the democratisation and stabilisation of open societies. To succeed, we need to be strong economically as well as politically. The voice of democracy in the world must be coherent and consistent, setting the standards for democratic countries, drawing the borders for dictatorships and facing the totalitarian challenge.

A strong democratic world, with prosperous economies, a strong growth and cutting-edge innovations can lead in a globalized world and strengthen the values of an open society and democracy.

It can put pressure on dictatorships and it can promise more than totalitarian movements, it can offer better opportunities for prosperity and independence than terror organizations, it can strengthen democratic forces in oppressed countries and it can weaken the appeal of dictatorships.

It can engage countries to engage in trade and cooperation, institutional reforms, development aid, innovations, science, education, political stability and peacekeeping. The European Union has a number of opportunities in this respect in its neighbourhood policies and its enlargement policy.

A Europe where Turkey is a member of the European Union will be a much more credible partner for countries in the Middle East. This will be a Europe much more disposed to call for democratic change in Moslem countries.

By using the economic strength to ensure that the rules of the WTO and rules of competition that we more or less share, we can contribute to the separation of business and industry from state, securing the deepening of sound market economies in countries like China or Russia.

Russia is, for example, a society that would prosper from the competition rules of the EU applied on the gas- and petroleum industry. Such rules would benefit democracy and a Russian market economy as well as Russia's relations with Europe. It would contribute to the independence of Russian business life from the Russian state. And a Russia that is developing towards democracy will be a much better partner facing the threats of totalitarian Islamism and a country like Iran.

Although we must stand firm defending free societies against terror and violence our main challenge is how to develop the soft power of the

democratic world and the transatlantic economy, the power of innovations, of trade, of open societies and of leadership in a globalized world in order to strengthen the ideas of democracy and freedom. To lift up the veil and cast light and hope over all people who today live in its shadows and in darkness.

At the same time Europe must be more ready to contribute to peace operations where they are needed. We cannot claim that we should share the political agenda with US if we cannot contribute with military resources for peace and stability that will be needed. In order to use soft power to contain threats from terrorism and totalitarian movements we must be able to balance it with a consistent foreign policy drawing the line against those who undermine democracy and who threaten with use of military force and terror.

The threats of totalitarian Islamism and the development of economically strong dictatorships and rogue states are calling for action. We need to increase the relative strength of democratic market economies, to defend the leading role of the transatlantic economy, to make its achievements more attractive, to make its institutions more inspiring, and to set the ground for its rules in the economy and its division between state and business as global as possible.

We should aim to be so strong that the examples of democracy, freedom of speech and distribution of power will influence the emerging economies of today to be the democracies of tomorrow. That would be a contribution to the containment of totalitarian ideas wherever they reside as well as to stability and peace.

This cannot be done by Europe alone, it cannot be done by the US alone and it will not be done by those regions and countries of the world where democracy is not a fundament of society. It must be done by democratic nations, based on an understanding that military power is not enough to achieve peace and stability, but that war cannot be avoided without asset of military power.

That is the balance of Power and Diplomacy that a new time requires. I want the European Union to be a credible and successful partner in

this regard, since it has unique opportunities and resources at hand. However, the EU requires a consistent and decisive strategy on foreign policy and allies who safeguard values as freedom, human rights, democracy and open societies.

Kina är inte ett land som andra, kinesiska företag är inte som andra företag (2017)

Kinas köp av företag i världen är en del av en normal världsekonomi, för den som vill öppenhet och fri handel, och samtidigt inte, eftersom Kina inte är ett öppet samhälle och en öppen ekonomi. Ägandet av de stora kinesiska företagen står ofta under den kinesiska staten, och kommunistpartiet, eller under privatpersoner som i sin tur står i nära beroende till den kinesiska staten. Det innebär att det kinesiska näringslivet blir en del en strategisk tillgång till den kinesiska regimens utrikes- och säkerhetspolitiska mål.

Det innebär en ökad kinesisk makt bara genom ägandet och beroendet samtidigt som det ger Kina under kommunistpartiets ledning en strategisk resurs för inflytande, påverkan och maktutövning. Det är uppenbart när det gäller strategiska tillgångar som infrastruktur, telekom och andra områden för högteknologi och forskning. Det som inte är ett problem i och mellan öppna ekonomier blir till ett problem av något slag när det handlar om en regim där företag, näringsliv och investeringar får strategiska syften för elitens maktutövning.

Det är till exempel naivt och tro annat än att mycket stora kinesiska investeringar i Afrika är frikopplade från den kinesiska diktaturregimens utrikes- och säkerhetspolitiska strävanden. Det samma gäller mycket stora investeringar längs den nya silkesvägen. Och det gäller självfallet investeringar i Europa, från Grekland till Göteborg. Företag som står oberoende från sina länders regimer spelar en annan roll i samhällsekonomi, internationell ekonomi och

mellanstatliga relationer än företag som är instrument för en regims maktutövning och ambitioner gentemot andra länder.

Det innebär att företag som är direkt underordnade regimers kontroll spelar en annan roll än de som i första hand styrs av privata ägarintressen. Det innebär också att företag som är underordnade diktaturregimers styre agerar på ett annat sätt än företag i en fri ekonomi. Det handlar om skillnaden mellan hur diktaturer och öppna samhällen fungerar. Företag under diktaturens kontroll styrs av en annan logik än företag i ett fritt och öppet samhälle.

På samma sätt som Gazprom inte kan betraktas som ett vanligt kommersiellt företag måste man analysera och reflektera över de stora kinesiska företagen, deras investeringar och företagsinköp.

I en tid då makt och krigföring inte bara utövas med militära medel utan också med andra nivåer av krigföring, påverkanspolitik och strategiska tillgångar finns det anledning att föra den diskussionen. Det gäller inte minst som Kina gärna använder sin ekonomiska makt för att straffa andra. Så var fallet när den norska Nobelpriskommittén delade ut sitt pris till en kinesisk dissident och så är fallet när Grekland beroende av kinesiska investeringar inte vill att EU riktar kritik mot förtrycket av mänskliga fri- och rättigheter i Kina. Kina ser sina investeringar och sina företag som en del av en strategisk resurs för att påverka vår världsordning. Och för att vara tydlig, det är inte den liberala världsordningen man vill värna.

Svaret är inte att stänga Kina ute eller att etablera en ny tids protektionism. Däremot måste kraven ställas på Kina att vara lika öppna som mot andra länder. Kinesiska företag som agerar på den internationella marknaden måste leva upp till grundläggande krav på transparens och öppenhet, inte minst vad gäller ägande. Företag som är underordnade främmande makters regimer bör utsättas för en prövning om de kan och vill agera på den internationella marknadens villkor eller på regimens.

När nu en betydande del av Volvo lastvagnar kommer i kinesisk ägo ser vi komplexiteten i dessa frågor. Å ena sidan har Volvo Cars en

framgångsrik historia bakom sig. Å andra sidan är en förklaring till detta mycket stora resurser för investeringar som i grunden bara är möjliga att upprätthålla i en ekonomi där näringsliv och regim går hand i hand under förtryckets logik. Vi vinner inget på att stänga Kina ute men vi kan förlora mycket på att inte inse att i en global och öppen ekonomi är en regim som lever efter en helt annan politisk logik en utmaning, inte bara mot den fria ekonomin utan även mot vår framtida konkurrenskraft.

Vi bör gärna se att Kina och kinesiska företag deltar i den globala ekonomin som en aktör bland andra men vi bör inte lura oss att Kina och kinesiska företag är aktörer som andra. Vi bör agera för att värna den liberala världsordningen och den öppna globala ekonomin, inte låta dess frihet och globalisering bli dess svaghet.

Ryssland rustar

Rysslands återkomst och behovet av ett starkt europeiskt försvar (2007)

Utdrag ur Världen väntar inte

Europa måste ha en långsiktig förmåga att bidra till militär trupp för att bidra till stabilitet i länder som behöver stöd för att bygga upp en samhällsordning som är demokratins och inte förtryckets, annars kommer andra att bidra till en samhällsordning som är mer inspirerad av den ryska, kinesiska eller iranska. I alla fall är detta ett hot mot vår värld och våra värderingar som riskerar att undergräva en internationell ordning präglad av demokrati och förnuft.

Vi måste ha förmågan att stå emot hot mot våra egna samhällen när de riktas för att urholka vår vilja och förmåga att värna om en internationell rättsordning präglad av FN-stadgans fri- och rättigheter. Det innebär också att vi med militära medel måste kunna stå emot väpnade angrepp, hot om terror, mineringar eller repressalier mot svenska förband. Risker för att missiler riktas mot Europa från de regimer som bygger missiler med en räckvidd som når till Europa måste vi ta på allvar och ge möjligheter att möta.

Om inte det internationella samfundet kan skapa en ordning där demokrati och mänskliga fri- och rättigheter är utgångspunkten kommer vi få en annan internationell ordning, där andra värden och andra krafter dominerar.

Supermakten Sovjetunionen har ersatts av ett Ryssland med en allt starkare olje- och gasekonomi. Parallellt med demokratins förfall utvecklas en utrikespolitik som inte i första hand bygger på det kalla krigets hårda militära makt utan på soft power, där militär förmåga och närvaro, handel, energidistribution och bojkotter, politiska löften och veto mot internationella beslut tillsammans syftar till ett ökat

internationellt inflytande. Hotfulla ord och löften om energileveranser blandas med konkreta påtryckningar och aggressiv retorik som dömer ut dem som har en annan uppfattning.

Ryssland rustar i dag i mycket snabb takt och i en omfattning som motsvarar 50 gånger den svenska militära budgeten. Det innebär inte att de kan bygga upp den förmåga som en gång invasionsanfallet krävde. Men det innebär att de bygger upp en militär förmåga som kan utöva påtryckningar, förändra maktbalans och som kan användas för sina syften.

Hoten mot Sverige och svensk säkerhet var inte en engångsföreteelse under det kalla kriget utan har i olika former genom historien präglat stabiliteten kring Östersjön. Frånvaron av Sovjetunionen innebär inte att Ryssland inte kan innebära hot mot sina grannländer.

Under det kalla kriget var det existensen av militär närvaro och förmåga som var avgörande, både vår del av Europa och på den europeiska kontinenten. Även i framtiden kommer militär förmåga och närvaro skapa sina egna förutsättningar utan att det handlar om väpnade konflikter. En militär förmåga kan skapa ett "fait accompli" när det gäller frågor som rör vem som kontrollerar Östersjön, vad man får göra där och vilka friheter man kan ta sig mot olika grannländer. I en tid då den militära förmågan inte dimensioneras utifrån invasionshot räcker det med små insatser för att nå resultat.

Det har blivit regel att vi talar om EU och förmågan att bedriva soft power för att stärka demokrati och mänskliga fri- och rättigheter men lika viktigt är att vi kan möta soft power som syftar till att söndra mellan länder, utveckla politiska och ekonomiska påtryckningar och skapa en militärt dominerande position. Behovet av militär förmåga är i dag mer mångfacetterat än under det kalla kriget.

Den som tror att militära medel har använts för sista gången bör vända sig ut och betrakta världen. Iran, Darfur, Irak, Somalia, Etiopien och Eritrea, Irak, Afghanistan, Pakistan och Indien, hoten mot Israel, Kina och Taiwan, Nordkorea, Kongo, Tjetjenien, Liberia är begrepp som i

hög grad är förknippade med våld men också med risken för en snabb internationalisering. Användandet av mjuk makt är inte begränsat till EU och demokratins krafter.

I de delar av världen där människor i dag lever under ständig våldsutövning, etnisk rensning, terror och krig är frågan om stabilitet frågan om vilken ordning som en gång ska råda, en fråga som i hög grad kommer att präglade framtidens internationella ordning.

Framväxten av stora asiatiska ekonomier som Kina och Indien förändrar inte bara den globala ekonomins balans utan också den internationella politikens utgångspunkter och därmed den globala säkerhetens förutsättningar. Vi ser det i form av att det är Kina som har en avgörande betydelse för utvecklingen i Burma men också i form av att Kina i allt större utsträckning utvecklar förmåga att med militära och ekonomiska medel, med hård och mjuk makt, ska kunna påverka utvecklingen på den Afrikanska kontinenten. En internationell världsordning som i allt större grad präglas av de värden som den kinesiska regimen står för kommer att innebära en försvagning av demokratins ställning i världen på ett sätt som också kommer att påverka vårt eget samhälle.

Detta är ett ytterligare argument för att EU ska utveckla en starkare transatlantisk länk tillsammans med USA. Det handlar om att fördjupa det ekonomiska samarbetet och de gemensamma finansiella marknaderna. I samband med att parlamentet våren 2006 diskuterade det kommande toppmötet EU- USA och den transatlantiska länken drev jag igenom målet om en gemensam transatlantisk kapitalmarknad senast 2010 med de krav som detta innebär för utvecklingen av försäkringsmarknader, aktiebörsernas öppenhet för den andra sidan av Atlanten, gemensamma redovisningstandards, likvärdiga konkurrensregler och möjligheter till direktinvesteringar på ömse sidor Atlanten.

Den vägen kan en transatlantisk ekonomi utvecklas med konkurrenskraft och en ledande global ställning som samtidigt bidrar till den ekonomiska utvecklingen i andra delar av världen. Vad än

viktigare är att en sådan ekonomi kan bidra till att stärka de grundläggande samhällsvärderingar som präglar USA och Europa i en värld där annars den ekonomiska och politiska balansen riskerar att försvaga deras ställning. Det ger större förutsättningar för samarbete mellan USA och Europa när det gäller internationell säkerhet och värnet av en internationell ordning som präglas av demokratins värderingar. Det ger också större förutsättningar att låta soft power få en större betydelse för det gemensamma agerandet.

Det är centralt att vi kan utöva soft power för att stärka fred och säkerhet baserad på demokrati och frihetens värden men den behövs också för att möta soft power med andra syften, som syftar till att utveckla inflytande över andra länder och regioner till förmån för intressen där demokratin är underordnad.

Vi ser redan i dag hur andra försöker utveckla mjukare påverkan på vårt samhälle när kraven på att anpassa den svenska yttrandefriheten till de krav som muslimska grupper i andra delar av världen, och i Sverige, ställer. Och vi kommer att se hur Kina framförallt kommer att använda sitt exportöverskott och sin handel till att stärka sina intressen och sin ställning i länder som Sudan, Moçambique, Angola, Liberia, Etiopien, Nigeria och Zimbabwe utan att ställa regimerna i dessa länder inför krav på respekt för mänskliga fri- och rättigheter. Och Kina kommer kunna bidra med en betydande militär förmåga för att bevara ordning och stabilitet där inte andra delar av världssamfundet vill eller kan.

En framtid där det är Kina och Ryssland som erbjuder ordning och stabilitet i de delar av världen som i dag präglas av konflikter och motsättningar kommer inte att stärka en fred på demokratins villkor utan en ordning präglad av den syn på demokratin som dessa regimer har.

Det är därför avgörande att EU kan leva upp till de krav på militär förmåga som våra utrikespolitiska ambitioner och partnerskapet med USA kräver. En framgångsrik användning av soft power förutsätter också en förmåga till hard power, det vill säga militär förmåga för konflikthantering och fredsskapande.

Det är viktigt att Sverige och Europa har militär förmåga att bidra till stabilitet och fred utifrån demokratiska värden. Försvarsberedningen som la grunden för 2004 års försvarsbeslut var över partigränserna överens om att både EU och Sverige i dag har för liten förmåga att kunna göra det som både det internationella samfundet och EU har en moralisk plikt och ett säkerhetspolitiskt intresse att kunna göra. Det gäller fortfarande.

Det är en av de viktigaste biståndspolitiska insatserna vi kan göra, att bidra till att våldet och barbariet upphör, så att det finns en grund för mänsklig utveckling. Det är mot den bakgrunden rimligt att vi finansierar internationella operationer med biståndsanslaget. De uppfyller samma syfte som traditionellt bistånd och de är intimt förknippade med svenska biståndsinsatsers förutsättningar även i övrigt. Annars löper vi risken att det svenska försvaret blir mindre ju mer vi använder det samtidigt som vi inte kan bidra där vi behövs som allra mest.

Hard power förblir viktigt

Behoven är långt större än vad det internationella samfundet i dag kan möta. Och för varje konflikt, varje terrorhot och varje inbördeskrig där den demokratiska världen inte kan agera ger man efter för andra värden och intressen. Antingen leder det till den fortsatta brutaliteten och ondskan som förstör människors liv och samhällens utveckling, som driver flyktingströmmar och urholkar internationell moral. Det kommer att påverka våra samhällen och vår säkerhet. Eller så innebär det att en annan ordning uppstår, baserad på andra värden som försvagar de som idag dominerar.

Det glöms lätt bort i den försvars- och säkerhetspolitiska debatten att om inte det internationella samfundet agerar utifrån de krav som demokratiska värden och mänskliga fri- och rättigheter ställer kommer vi få en annan ordning, formad av andra krafter. Riskerna handlar inte bara om vår oförmåga utan också om andras förmåga att hävda sina intressen och värden.

Det är därför avgörande att vårt försvar kan utföra internationella insatser och i en större omfattning än i dag. Vi försvarar vår säkerhet där hoten mot säkerheten finns. Där har vi i Sverige redan lagt fast målet att vi ska kunna fördubbla våra insatser mot idag. I den försvarsberedning som la sin rapport 2004 var jag pådrivande för att det internationella behovet och vårt ansvar för en förmåga som motsvarade detta skulle vara dimensionerande för det svenska försvaret.

Men det är lika naturligt att inse att dessa hot också kan rikta sig mot oss här hemma. Då krävs att vi också i vårt land kan utveckla en militär styrka för att möta hoten. Det kanske inte blir en storskalig invasion över havet utan ta sig andra uttryck och där hot på väsentligt lägre nivå kan vara mycket mer mångfaldiga och därför också lättare att utföra än de storskaliga invasionshoten en gång. De säkerhetspolitiska hoten mot Sverige började inte med Sovjetunionen och slutade heller inte med den.

Frånvaron av storskaliga hot utesluter inte småskaliga och asymmetriska hot, som är lätta att utföra men som kan vålla stor skada och inskränka vår suveränitet. Det kan gälla allt från synpunkter på vad som får publiceras i svenska tidningar, var svensk trupp får befinna sig till reglerna för sjöfart, passering, oljetransporter och närvaro i Östersjön, för att ta några exempel.

Det innebär att vi måste kunna hävda territoriell integritet, kunna slå vakt om vår rätt till närvaro i Östersjön, kunna balansera andras närvaro, kunna stå emot militära påtryckningar och hot och möta angrepp i form av terror, mineringar eller kränkningar som syftar till att skapa en ny ordning i vår del av världen. Det ställer krav på flygförband som kan agera i luften men också understödja markförband, det ställer krav på fartyg över och under vattnet, och det ställer krav på förband som kan möta angrepp och hot på marken. Det kan gälla allt från förmågan till väpnad strid, till närvaro, bevakning och kontroll över vårt territorium. Och det är motsvarande uppgifter som ska fullgöras med samma förband som vi använder här som på internationella insatser.

Det är dessa nya förutsättningar som måste ligga till grund för det svenska försvaret. I första hand måste det användas för att värna vår suveränitet under de nya förutsättningarna, att försvara vårt territorium mot de hot som finns eller kan växa fram och våra intressen i vår del av världen. Samma globalisering som gör det nödvändigt med internationella insatser långt borta gör det nödvändigt med insatsberedd militär mycket nära. Det är två uppgifter som är högst verkliga i den värld vi lever i.

Historien vare sig upprepar sig eller tar slut. Den förnyar sig, både vad gäller traditionella utmaningar och nya. Vi lever i en värld där behovet av europeisk militär förmåga är stor, för att skapa fred och hindra konflikter att bli till hot mot vår säkerhet men också där tröskeln för olika former av hot mot Sverige har sänkts samtidigt som de som kan hota oss är fler. Det kräver en omedelbarhet i insatsförmåga som det gamla invasionsförsvaret inte behövde ha, samtidigt som det också innebär att det till skillnad från det gamla invasionsförsvaret faktiskt används i pågående och svåra militära operationer.

Det gamla invasionsförsvaret kunde luta sig tillbaka på gammal och befintlig materiel. Det nya kräver en utbildning, övning och materiel som är modern och anpassad till givna situationer. Det är den militära materielen som gör förbanden och den måste finnas tillgänglig både för utbildning, beredskap och insatser. En minskning av utgifterna för den militära materielen påverkar direkt vår militära förmåga i en situation där vi i dag inte kan leva upp till de ambitioner som vi har. Den påverkar bokstavligen vad vi kan göra i Tchad, Afghanistan eller i Kosovo.

Då blir gapet mellan våra ambitioner och vår förmåga så stort att det riskerar både våra Europapolitiska ambitioner och vår förmåga att hävda vår egen säkerhet. Det brukar ofta sägas att det är det säkerhetspolitiska behovet som ska avgöra försvarets utgifter. Den utgångspunkten bör man ha. Men det innebär inte att vi kan dimensionera försvaret och dess utgifter från detta utan det krävs också en avvägning mot det statsfinansiella utrymmet. Det har inneburit att vi i dag inte har den insatsförmåga som vi borde ha.

Om man anser att viss materiel kan avvecklas eller inte behöver tillföras innebär det därför inte att det finns ett utrymme för att sänka vår förmåga eftersom behoven av ny materiel är så pass stora och omfattande. Det är den militära materielen som gör förbanden. Mindre nyanskaffning leder till ett mindre modernt försvar med mindre förmåga. Färre transportfordon innebär mindre rörlighet, färre pansarfordon innebär sämre skydd, mindre beväpning innebär fartyg som inte kan användas i militära situationer.

Till ett avancerat försvar finns det mycket lite materiel att köpa från den så kallade hyllan. Skyddsvästar finns inte på hyllan, moderna uniformer finns inte på någon annan hylla lika lite som avancerade stridsfordon, luftvärnsmissiler eller sjukvårdshelikoptrar gör det. De kräver en utveckling och samverkan liksom det krävs när andra länder köper till exempel Gripen från Sverige. Vare sig detta plan eller något annat stridsflygplan finns på någon hylla.

Det som vi däremot bör göra för att få väsentligt mer verkan och förmåga är att driva på en utveckling där vi får gemensamma europeiska standards och gemensamma program för utvecklingen av stridsmateriel mellan Europas länder. Det är självfallet av intresse för Sverige att kunna bidra med en avancerad industri inom detta område men med fri och öppen konkurrens även när det gäller de mest avancerade vapensystemen.

Vi har ännu inte fått se vad det kostar att långsiktigt hålla en hög insatsförmåga på den nivå som vi har satt som mål. Vi vet däremot att det är nödvändigt att kunna göra det. Om Sverige drar ner på sina ambitioner kommer detta att påverka vår förmåga att driva på när det gäller den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken men det kan också innebära att andra länder också drar ner på ambitionerna.

Vi har intresse av en hög europeisk förmåga. Vi kommer också ha intresse av att ha en stark svensk insatsförmåga, för insatser både i vår närhet och utanför Europa. Mot den bakgrunden lyckades jag i den gamla försvarsberedningen få igenom en öppenhet för att Sverige skulle kunna ansvara för en nationell svensk stridsgrupp. Den skulle ge

oss nationella operativa förutsättningar men också en förmåga att leda utvecklingen av europeisk förmåga.

En framtida säkerhetspolitik som innebär ett svenskt närmande till Nato innebär inte att vi kan utnyttja andra, det måste innebära att vi kan bidra till stabiliteten i vår del av världen. Inte för att det ser ut som att vi måste kunna göra det i dag men för att det om 10 år kommer att ha hänt saker i vår del av världen som vi inte har möjlighet att förutse. Det kommer att ta lång tid innan utvecklingen i Ryssland eventuellt vänder till det bättre. Det kommer bli alltmer uppenbart att vi måste kunna bidra till de internationella insatser där EU kan spela en ledande roll och vi måste kunna möta hot mot vårt eget land.

Det finns tyvärr inget i vår värld som säger att konflikter och militära hot hör historien till. I dag är det nära nog tvärtom. Det finns ingen tydlig gränslinje mellan två olika definierade sidor. De flesta konflikter vi ser i dag ligger bortom det internationella samfundets kontroll liksom de ligger bortom de starkaste militärmakternas förmåga att behärska. Irak, Sudan och Darfur, Kongo, Irans hot mot sin omvärld, Syriens och Irans destabilisering av Libanon, Afghanistan och Pakistan, Balkan i allmänhet och Kosovo i synnerhet, för att bara ta några exempel från en värld som innehåller många fler hot, med lägre tröskel till våld, än under det kalla kriget.

För svensk del har denna nya värld inneburit att vi i dag har fler svenskar än någonsin tidigare i skarpa militära operationer runt om i världen, trots att vi både i Sverige över partilinjerna och i EU också är överens om att vi än så länge kan bidra med för lite sett till de behov som finns och det ansvar som Europa har. Det svenska försvaret används i dag mer än under det kalla kriget. Läger vi till detta ett militärt allt starkare Ryssland som på nytt uttrycker sina säkerhetspolitiska ambitioner i aggressiva ordalag ser vi självfallet ett nytt mönster som påverkar oss.

En stor del av värdet av europeiska värden har under decennier varit baserat på USAs förmåga till ledarskap som garanterades genom överlägsna ekonomiska och militära resurser och dess närvaro med

trupp i Europa. Det gällde under det kalla kriget i balans mot den sovjetiska sfären och det gällde under 1990-talet efter det att Sovjetunionen upplösts och USA blev den globala stormakten. Det hade stor betydelse för utvidgningen av Nato och EU liksom för den internationella agendan för demokrati och respekt för mänskliga fri- och rättigheter. I den tid vi nu lever i är den militära förmågan inte lika avgörande, eller tillräcklig, helt enkelt eftersom konflikter och motsättningar inte främst utövas med militära maktmedel på slagfältet utan genom inflytande, påtryckningar och i våra samhällen och i våra ekonomier.

Utvecklingen i Irak har visat att militär förmåga inte är tillräckligt för att vinna freden när fienden är där man själv är, när gränslinjen går mellan människor i samma stad och samma kvarter, inte mellan länder och politiska system. I Afghanistan ser vi samma fenomen liksom i Pakistan där en regim med en överlägset stark militär makt bakom sig drivs till att införa undantagstillstånd och avlysa val. Den israeliska offensiven mot Hizbollah och dess raketbeskjutning visar samma sak, det är svårt att militärt besegra en motståndare som inte slåss med militära medel på ett slagfält utan med civila i bostadskvarter. Det militära övertaget räcker inte i en konflikt som utkämpas på fler slagfält än det militära.

I en sådan värld räcker inte den militära dominansen för att värna det öppna samhället och demokratin, vilket innebär att även en supermakt behöver det internationella samfundets stöd för att med full kraft övervinna .

Det är därför rimligt att tro att den amerikanska politiken framöver kommer att präglas av större tveksamhet och mindre vilja till internationellt engagemang, framförallt när det står i konflikt med länder som Ryssland och även Kina, helt enkelt av det skälet att det blir svårare och svårare att uppnå något i svåra internationella frågor utan att dessa länder ger sitt stöd och eftersom USA kommer att behöva dessa två länders stöd i frågan om Iran och dess kärnvapenutveckling, Nordkorea och dess kärnvapen och möjligheterna att gradvis komma ut ur Irak.

Det faktum att de amerikanska krafterna för protektionism stärktes i kongressvalet ökar risken för ett USA som drar sig för att engagera sig när det behövs. Det har vi redan sett i diskussionen om Darfur och vi riskerar att se det när Ryssland i ökande utsträckning som nu sker, sätter press på Georgien.

Om inte Europa i detta globala perspektiv kan bidra till stabilitet kommer andra regioner och regimer med helt andra politiska syften att göra det med nya risker som följd, alternativt att sönderfallet i länder runt om världen växer fram till nya konflikter med räckvidd till både Borås och Sverige. Så ser världen ut i dag. Svaret på den utmaningen är inte att nedrusta med vare sig fyra eller en miljard utan att säkra att vi tillsammans med andra medlemsstater inom EU kan bidra till säkerhet utomlands och samtidigt värna svenska intressen i vår del av världen.

Vi bör bidra till att höja den europeiska förmågan att hävda gemensam utrikes- och säkerhetspolitik, vår förmåga att vara en partner till USA med krav på inflytande och bestämmande, vi bör säkra att vi alltid kan värna utsatta människor, vi bör finansiera internationella operationer genom biståndsmedel eftersom de för utsatta människor är det bästa biståndet vi kan ge och inte får utebli och vi bör utveckla en gemensam europeisk försvarsmaterielindustri.

Vi har ett större ansvar. Vi är ibland de enda som kan ta ansvar. Den förmågan måste vi ha utan att hoppas på USA.

Rysslands återkomst

Enligt den officiella biografen tog Vladimir Putin 1975 sin examen i juridik vid Leningrads statsuniversitet. Senare tog han enligt samma biografi en doktorsexamen i ekonomi. Enligt tidigare biografier skedde detta 1997 vid St Petersburgs institut för gruvforskning.

Den avhandling som han då presenterade lär inte vara helt lätt att finna men amerikanska forskare som lyckats med detta har kunnat påvisa betydande likheter med en amerikansk management studie från början på 1990-talet, Strategic Planning and Policy, skriven av de amerikanska

professorerna William King och David Cleland vid University of Pittsburgh 1978 . Deras studie översattes i början av 1990-talet till ryska.

Den avhandling som Putin fick sin doktorshatt på, vilket var beundransvärt med tanke på att han efter ett antal år i bland annat Östtyskland, St Petersburgs styre då började sin karriär i Moskva som biträdande chef för den ryske presidentens verkställande byrå, hade titeln ”Den strategiska planeringen för regionala resurser under utveckling av marknadsmässiga relationer”, eller på engelska *The Strategic Planning of Regional Resources Under the Formation of Market Relations* och handlade om hur staten bör hantera sina råvaruresurser. Eller om man så vill, hur staten ska ta kontroll över hantera sina olje- och gasresurser för strategiska syften.

Det finns rätt mycket dunkel kring denna akademiska merit men den säger mycket om både det ena och det andra. Putin är sannerligen inte den ende som varit intresserad av akademiska titlar under sin politiska bana men valet av tema för avhandlingen är oavsett hur den är tillkommen intressant. Att skapa en vertikal kontroll över mineraler, gas och olja för att kunna konkurrera och utöva makt var uppenbarligen en tanke som fanns redan hos den yngre Putin, efter många år inom rysk säkerhetstjänst.

Och det är denna utveckling som mer än något annat lagt grunden för både rysk inrikes- och utrikespolitik. Inrikes har Putin sett till att staten har tagit över gas- och oljeindustrin, knutit dem och deras resurser nära Kreml, jagat ut ur landet eller fängslat dem som fortfarande hävdade sin äganderätt till privatiserad egendom eller som hade en ekonomisk maktbas som hotade Putins politiska bas.

De stora energikonglomeraten är dessutom ägarna till de stora mediaföretagen som den vägen är nära knutna till Kreml samtidigt som andra maktcentra i form av regionerna inte längre har självstyre utan ledare som utses av Kreml. Det som fackliga ledare i Sverige ville göra genom löntagarfonderna har Putin gjort genom oljemiljonerna: knutit ägandet av näringsliv och media till den politiska makten.

Pressfriheten, näringslivets självständighet och samhällets mångfald har eller håller på att gå förlorad i Ryssland.

I en värld där ekonomi och näringsliv blir allt mer integrerade, inte bara genom handel utan också genom investeringar och verksamhet över gränserna, blir detta en utveckling som inte bara präglar Ryssland utan också påverkar Rysslands och ryska företags agerande i andra delar av världen. Ekonomi och näringsliv blir i en sådan utveckling statens förlängda arm. Det är det vi ser i dagens Ryssland och det är så Rysslands återgång till icke-demokrati har konstruerats. Inte genom Partiets makt över staten utan genom statens makt över råvaruresurser, näringsliv och media.

Den upplösning av demokratin som vi har präglat den inrikespolitiska ryska utvecklingen präglar också den ryska utrikespolitiken. Man försöker destabilisera Georgien, stödjer ryska separatiströrelser där och i Moldavien, utnyttjar oljevapnet mot Ukraina liksom Georgien, mot de baltiska länderna, mot Ungern, Tjeckien och Slovakien, sluter bilaterala energiavtal med de stora europeiska länderna som Tyskland, Italien, Frankrike och Spanien, blockerar frågan om Kosovos självständighet, motverkar ett samlat agerande mot Iran, hotar tjecker och polacker med att låta rikta missilerna mot dessa länder, låter mörda brittiska medborgare i London eller låter i alla fall hindra den polisiära utredningen av misstänkta mördare, sätter blockat på vin från Moldavien och kött från Polen, bygger gasledningar för att kunna använda gasleveranser som hot mot ett land utan att ett annat land drabbas, köper energiföretag och gasledningar för att stärka monopol i leveranser med mycket mer.

Det är inte ett förtryck och en misshandel av demokratin som sker på den andra sidan gränsen utan i en värld där gränserna har förlorat sina gamla betydelser och där ett övergrepp där är ett övergrepp här. Där ekonomier blir allt mer integrerade och där den statliga politiska kontrollen, den bristande insynen och öppenheten blir en fråga för oss och inte bara för dem eftersom den ryska ekonomin också är en del av vår ekonomi.

Cypern är det land från vilket det sker störst direktinvesteringar i Ryssland. I Grekland gör ryska turister av med dubbelt så mycket pengar som andra turister. I Bulgarien och i Serbien finns en gammal närhet till den ryska identiteten. I Grekland och i Italien har Gazprom ett växande inflytande över energidistribution. Beroendet till rysk gas är stort i hela Europa och kommer av allt att döma att växa, samtidigt som Rysslands egna gastillgångar kommer att drabbas av underskott de närmaste åren i förhållande till gjorda åtaganden. I Bulgarien och i Serbien finns en gammal förståelse för och närhet till det ryska som också manifesteras i ett stort beroende. Ryssland försöker gentemot dessa länder och ett antal andra öka Europas beroende till Ryssland och samtidigt minska Rysslands beroende till Europa.

Det innebär nya utmaningar för europeisk utrikes- och säkerhetspolitik och förmågan att motstå den ryska politikens mjuka till halvhårda medel.

Det är ett Ryssland som är på frammarsch både ekonomiskt och politiskt. Ekonomiskt genom den tillväxt som de omfattande oljeintäkterna ger och politiskt genom det energiberoende som omvärlden har. Ryska affärsintressen som är nära länkade till den ryska staten växer sig starkare i Europa, inte minst i dess östra delar. Den planerade gasledningen genom Östersjön är ett av många uttryck för hur man strategiskt vill öka sin förmåga att använda gasleveranser som en del i ett politiskt spel.

Det understryker behovet av en europeisk politik som på en gång är fast när det gäller de värden, lagar och regler som måste gälla för ett ryskt-europeiskt samarbete och samtidigt öppet för Ryssland som en partner.

Östersjöregionen är den del av Europa där EU möter Ryssland under förutsättningar som ger goda möjligheter att både påverka och ställa krav. Ser vi på tiden från senare delen av 1980-talet är det just soft power och politisk påverkan som varit som mest framgångsrik i att påverka den ryska utvecklingen och denna regions säkerhet.

Europaparlamentet har antagit en rapport om europeisk Östersjöpolitik som tagits fram inom ramen för ett samarbete mellan parlamentariker

från de olika östersjöländerna. När vi på en pressträff presenterade denna rapport pekade jag på Östersjöregionens unika förutsättningar att vara en europeisk utgångspunkt för att påverka den framtida utvecklingen i Ryssland och relationerna med EU. Men det är också kring Östersjön som Ryssland aktivt arbetar för att påverka Europa och EU.

Ryssland är på många sätt på väg att bli den centrala aktören för europeisk politik. Det gäller frågan om Kosovos framtid, demokratins ställning i ett Ryssland som ska vara en partner till Europa, frågan om den framtida politiken gentemot Iran, den europeiska energipolitiken, Gazproms insatser för att vinna en ökad dominans som distributör till den europeiska marknaden och sammanhållningen europeiska länder emellan.

Det som inger bekymmer är att regimen inte verkar bekymra sig om sitt goda rykte, snarare vinnlägger man sig om ett rykte som ska skrämma och på den vägen inge respekt. Man kan reflektera om det som nu sker genom politiska påtryckningar på grannländer som Estland, Litauen och Polen, för att inte glömma Georgien, i själva verket handlar om en uppmarsch till presidentvalet 2008 och till det Dumaval där Putin nu avser att kandidera för att från den parlamentariska plattformen leda Ryssland när konstitutionen inte tillåter honom att denna gång bli omvald som president men väl att utpeka sin efterträdare.

Det allvarliga är att det som nu sker i förhållandet till andra länder är ett uttryck för den inrikespolitiska utvecklingen där demokratin får ett allt mindre utrymme och det auktoritära styret ett allt större. Och det kommer självfallet att påverka synen på Ryssland som en partner i en mångfald av olika sammanhang, men inte minst när det gäller europeisk energiförsörjning.

Det som är relativt klart att den försämring som finns av både den inrikespolitiska situationen och i förhållandet till andra länder har sina rötter i Kreml och inte kunde ske utan att det fanns ett tyst stöd för aktioner som riktade sig mot andra länder, eller mot de egna medborgarna. The Guardian gav i veckan en syn på de cyberattacker

som har riktats mot Estland som förstärker detta perspektiv.

Dialogen med Ryssland måste upprätthållas men europeiska positioner kring grundläggande värden måste också försvaras. I den delen var toppmötet i Samara en framgång i bemärkelsen att den ryska ledningen tvingades konstatera att man inte kunde splittra EU. I nästa steg måste Ryssland se att man har mer att vinna än förlora på ett konstruktivt beteende. Det är kanske i detta perspektiv som valet och installationen av Nicolas Sarkozy kommer att spela den största rollen i europeisk politik, nämligen i förutsättningarna att utveckla en gemensam och konsekvent Rysslandspolitik.

Det måste göras också för att hantera den uppbyggnad av monopol och kontroll över distributionen av gas till Europa som Gazprom ihärdigt fortsätter med. Det gäller dels utländska investeringar i olje- och gasutvinning i Ryssland, där man i praktiken nu har trängt ut både Shell och BP från gemensamma investeringar som är nödvändiga för framtiden men som till sin natur riskerade den politiska användningen av gas- och oljeexport. Det gäller också Gazproms uppköp av företag i EU och utanför EU som syftar till att kontrollera distributionen av gas till Europa. Det är ett agerande som måste bedömas utifrån europeisk konkurrenslagstiftning på samma sätt som har gällt för Microsoft. Och det är inget som kommer göra Vladimir Putin gladare. Men det är likväl en del av ett regelsystem som måste ligga till grund för ryskt-europeiskt samarbete och som kan bidra till en bättre utveckling i Ryssland.

Det gäller mer än något annat utvecklingen i Ryssland och Rysslands förhållande till Estland. Det är EU och den gemensamma säkerhets- och utrikespolitiken som utmanas när Ryssland utöver politiska påtryckningar, låter den estniska ambassaden i Moskva belägras med hot om våld mot den estniska ambassadören – som också mötte den svenske på väg till henne –, bojkottar estniska varor åtminstone i Moskva, samt antyder blockad av energileveranser till Estland.

Det är i grunden en ekonomisk och psykologisk krigföring Kreml och Putin nu bedriver gentemot det som är Sveriges grannland och en

medlem i Europeiska unionen. Det sker i ett samhälle där inget sker utan att det finns ett åtminstone tyst medgivande från den politiska makten. Det är uppenbart att den politiska makten underblåser oroligheter och motsättningar istället för att göra tvärtom.

Det kan finnas skäl att erinra sig vad det hela handlar om för att på det viset sätta in det ryska agerandet i ett mönster som tyvärr är vidare än den konflikt man nu etablerar med Estland. Den estniska regeringen beslutade att flytta en staty som är en symbol över stupade sovjetiska soldater under invasionen av Estland i slutfasen av andra världskriget. Det är vad sovjetmakten under decennier kallade en befrielse av Estland, med innebörden att ockupationen skulle skapa den socialistiska friheten.

Det var med den sovjetiska invasionen som Estland liksom de övriga baltiska länderna infogades i Sovjetunionen under kommunistisk diktatur och det var denna ockupation och detta förtryck som den estniska frihetskampen och den sjungande revolutionen som påbörjades under slutet av 1980-talet vände sig emot och i augusti 1991 lyckades häva genom att den ryske presidenten då, Boris Jeltsin, skrev under ett dekret som erkände de baltiska staternas självständighet.

Då befriades Estland, både som nation och samhälle. Då blev både ester och ryssar i Estland fria människor efter att under årtionden ha förtryckts av Stalin, Chrustjov, Breznev, Chernenko, Andropov och till slut Gorbatsjov. Det var samme Jeltsin som för någon vecka sedan gick bort som erkände deras frihet och det är hans efterträdare Putin som nu tillåter en ny politik utvecklas mot självständiga länder. Det är som ett återfall i det kalla krigets brutala sovjetiska maktutövning och det som nu sker säger mycket mer om Ryssland och vart Ryssland är på väg än om Estland eller estnisk politik.

Det som Putin nu agerar mot är att den gamla sovjetmaktens symboler för ockupation och förtryck flyttas. Det är ett uppbrott från den tid då man i Ryssland förpassade sovjetmaktens symboler antingen till historien eller till undanskymda kvarter och då städer som Leningrad och Stalingrad döptes om. I praktiken vill nu Putin göra tvärtom.

Det är ett Ryssland som medvetet och återkommande använder sig av energipolitik för sin utrikespolitik. Som avbryter gasleveranser till Ukraina, och Västeuropa, till Georgien och nu åter igen till Estland när man tycker det passar den egna utrikespolitiken. Det är en återspeglning av den doktorsavhandling som Putin har sitt namn på, även om det har ifrågasatts om han själv skrev den, och som handlar om det strategiska utnyttjandet av råvaror. Det är detta som Ryssland nu gör, för att utöva påtryckning på ett självständigt land och för att intervensera i ett fritt lands demokratiska beslut, för att medvetet underblåsa motsättningar mellan ryska och estniska befolkningsgrupper och för att destabilisera.

Det är ett agerande som väl följer det mönster vi har sett i Ryssland de senaste åren. Mötesfriheten inskränks. Journalister mördas utan rättsliga följder. Ledande näringslivsmänniskor försvinner eller fångas. TV-kanaler står under växande statlig kontroll. Den regionala demokratin har upphävts för centralstyre. Valkampanjerna lämnar ett allt mindre utrymme för andra än den styrande makten. Georgier i Moskva diskrimineras och förföljs. Kriget i Tjetjenien är brutalt och skoningslöst.

Det är denna utveckling i Ryssland som nu också sätter sitt spår i den ryska utrikespolitiken gentemot Europa. Det handlar om brutalt maktspråk och det är desto allvarigare eftersom Ryssland så uppenbart inte verkar bry sig om den bild man därmed sätter av sig själv. Det är ett Ryssland som medvetet väljer att underminera sitt förtroende som partner och energileverantör till Europa för att kunna trakassera och hota ett land i Europa och en medlemsstat i EU.

Det verkar som om Ryssland har gett upp ambitionen att utveckla ett gott rykte och hellre väljer att ståta med ett dåligt. Det är en utmaning för EU som kräver tydliga gränser och som måste sätta sitt spår i europeisk energipolitik. Oavsett hur långt Ryssland går denna gång visar det som nu sker att man är beredd att inte ta hänsyn.

Det är ett förhållningssätt som riktar sig mot hela EU och som gör att denna fråga är vidare än en konflikt mellan två grannländer. På sina håll har det förts fram krav på att EU borde tacka nej till det planerade

toppmötet mellan Ryssland och EU. Det anser jag vara fel. Toppmötet gör det möjligt att tydligt och bestämt visa att Rysslands agerande inte är förenligt med växande samarbete och ökat förtroende. Det får inte finnas tvivel om att EU står bakom Estland och att Estland inte är ensamt. Det kan kommuniceras genom att man träffas, inte genom att man låter bli att träffas.

Ryssland utmanar EU och måste mötas av ett tydligt och bestämt svar. Det gäller desto mer som Ryssland med Gazprom medvetet söker skapa en monopolistisk kontroll över energidistributionen till Europa, framförallt till de forna öststatsländerna men också gentemot länder som Tyskland, Italien och Grekland.

Ryssland måste möta krav (2006)

Toppmötet mellan EU och Ryssland i går blev ingen framgång för någondera sidan utan snarare ett stillastående. Det har sina skäl. Konkret handlade det om att Polen blockerade förhandlingar så länge som Ryssland blockerar import av kött från Polen. Men det finns också ett vidare perspektiv som skapar en tveksamhet om europeisk Rysslandsstrategi.

Mordet på Anna Politkovskaja och den tidigare FSB-agenten Litvinenko utgör två händelser som skapat många frågetecken inte bara kring den politiska utvecklingen i Ryssland utan också kring president Putins roll i dessa händelser. Det kan självfallet vara så att den ryska säkerhetstjänsten inte har något med vare sig det ena eller det andra mordet att göra. Precis som ett antal andra mord på oberoende journalister, politiker och affärsmän som varit en irritation för den styrande eliten inte alls behöver vara kopplade till den regerande gruppen i Moskva.

Det kan vara ett uttryck för en framväxande laglöshet men det är i så fall en laglöshet som i första hand riktar sig mot dem som kritiserar, utreder och ifrågasätter den ryska regimens maktutövning. Det gör att

ansvaret, det må vara passivt eller aktivt, faller på den regim som de mördade har varit kritiska till. Ett laglöst samhälle som ser sina oberoende medborgare mördas utan att något görs åt det låter laglösheten drabba demokratin.

Lägger man till detta den bild som präglas av den ryska regeringens uttalade politik i stödet till den vitryska diktaturen, i stödet till den valfuskande regering i Ukraina som till slut efter den orangea revolutionen hösten 2004 till slut tvingades avgå, repressalierna och hoten mot Georgien samt kriget i Tjetjenien växer fram en bild av ett Ryssland som måste tas på allvar.

Lägger man dessutom till detta det faktum att Ryssland medvetet använder handelspolitik till att utöva makt mot sina grannar, det må vara när det gäller gasleveranser till grannar eller blockad av vin från Georgien, kött från Polen och kanske även från Rumänien och Bulgarien finns det anledning att ställa tydliga krav på de villkor som bör gälla för samarbetet mellan EU och Ryssland, om det inte ska leda till att ett ökat samarbete leder till ett ökat beroende som enskilda medlemsstater själva inte kan hantera när Ryssland använder sig av det.

Lägger man dessutom till detta att Ryssland målmedvetet söker lägga sig till med företag som innehas av konkurrenter för att skapa nya monopolsituationer som en europeisk aktör, framförallt inom energiområdet finns det skäl att lägga fast tydliga spelregler när det gäller konkurrens och ömsesidighet när det gäller investeringar och företagsköp.

När Polen nu har använt sitt veto mot att starta förhandlingarna med Ryssland, så länge Ryssland blockerar polsk export av köttprodukter utan att det finns annat än politiska skäl, skapar det en situation som fryser relationerna mellan EU och Ryssland samtidigt som det också innebär att Ryssland förlorar de fördelar landet skulle kunna vinna på ett vidare samarbete.

Det är inte säkert att Putin beklagar detta i ett mer kortsiktigt perspektiv. Det ger möjlighet att agitera mot Europa och det som

upplevs som europeiskt intrång i ryska affärer, det vill säga reaktioner mot övergrepp mot mänskliga fri- och rättigheter. Kanske upplever han därmed också en större frihet att agera mot Georgien. Samtidigt så finns det i det ryska samhället ett behov av ökade kontakter med Europa, av det enkla skälet att man behöver europeiska kunskaper och långsiktiga avtal, inte minst för att kunna klara av att investera i energisektorn, både när det gäller utvinning av gas och olja och distribution genom eftersatta pipelines.

För Europa och EU gäller nu att använda denna tid att utveckla en fast men öppen politik gentemot Ryssland. Det gäller krav på att Ryssland skriver under det gemensamma energicharteret, accepterar europeiska konkurrensregler och ställer upp på krav som handlar om en handel och ett ekonomiskt samarbete som inte är en funktion av den ryska regeringens utrikespolitiska mål gentemot enskilda länder utan som sker av ekonomiska skäl för medborgarnas bästa.

I torsdags fick jag igenom ett antal krav i Industriutskottets beslut om energipolitik som bland annat innebär att EU:s konkurrensregler ska appliceras på ryska aktörer på samma sätt som på andra, krav på att pipelinesystem ska vara öppna för konkurrenter samt energicharteret ska vara en grund för det gemensamma samarbetet inom energiområdet.

En tragisk bild av Ryssland (2006)

Några gånger träffade jag henne och förundrades över hennes mod. Många andra gånger läste jag om henne som en av de modigaste opinionsbildarna i Ryssland. Economist artikel om den mördade Anna Politkovskaja uttrycker den beundran för hennes insatser som delas av en hel värld, utom av den ryska maktapparaten som till slut eliminerade henne.

Detta var inte en uppgörelse mellan rysk maffia och det ryska rättssystemet, det var självklart inte ett rånmord. Det var ett mord som

kastar en mörk skugga på regimen Putin och på den väg som Ryssland nu går allt snabbare på. Det som är allra enklast att konstatera är att det ryska samhället inte var starkare än att det kunde försvara livet på en kritisk debattör. Men det räcker inte. Detta var ett mord som säger mycket om vart Ryssland är på väg, om den maktfullkomlighet och arrogans som präglar dess ledning och om Rysslands ställning som demokrati.

Det är ett Ryssland som har lämnat den demokratiska ambitionen bakom sig. Som bedriver en hårdhänt politik mot Georgien, med ryska trupper kvar i landet och med ständiga hot om avstängda gasledningar, militär konfrontation och ett pågående stöd till utbrytargrupper. Det är samma Ryssland som maktspelar och håller den vitryska diktaturen vid liv och försöker destabilisera Ukraina för att bryta landets väg mot Europa. Det är också ett Ryssland där rasistiska mord och etnisk förföljelse har blivit legio och där media mer eller mindre kontrolleras av staten. Gas- och oljeindustrin är i detta Ryssland inte en självständig industri i konkurrens och öppen handel utan den förlängda armen på den ryska staten.

Europa behöver en konsistent och modig politik som på en gång kan hantera riskerna med beroendet till Ryssland för energiförsörjning med behovet av att reagera när demokratin undergrävs genom att en modig kvinna mördas i en hiss. Det är ett Ryssland som med allt större ekonomisk makt kan bli en allt farligare stormakt, för sina grannar och för Europa men ytterst allra mest för sina egna medborgare.

En viktig insats för att värna demokratin i Ryssland och Europas relationer med landet är den fortsatta förhandlingsprocessen med Turkiet. Det minskar beroendet till Ryssland för gasleveranser, det minskar risken för att Turkiet vänder sig till Moskva och det stärker Europas roll i en del av världen där Ryssland vill destabilisera och undergräva självständiga regimer.

En annan är att med konsekvens kräva att Ryssland måste leva upp till grundläggande kriterier för att kunna få en ledande plats i internationellt samarbete och i G8 gruppen. En tredje är att ställa samma krav på den ryska gasindustrin som vi ställer på den amerikanska dataindustrin. En

fri och rättvis konkurrens förutsätter att industri och företag verkar fristående av staten och under villkor som gör det möjligt för andra att konkurrera. På det informella EU-toppmötet i Lahti om mindre än två veckor måste synen på Ryssland utifrån dessa perspektiv vara en utgångspunkt för den Rysslandspolitik det finska ordförandeskapet vill utveckla.

En annan viktig insats är att fördöma mordet på Anna Politkovskaja och det faktum att det har kunnat ske. Mordet på henne, tonen mot Georgien och kriget i Tjetjenien är olika uttryck för en utveckling i Ryssland som världen måste reagera mot. Den är ett hot för oss alla.

Ryssland, Ukraina och europeisk energipolitik (2007)

Utdrag ur Världen väntar inte

Hotet om att bryta gasleveranserna till Ukraina satte inte bara fokus på den europeiska energipolitiken och dess sårbarhet utan också på behovet av en gemensam Rysslandspolitik, både vad gäller synen på demokrati och mänskliga fri- och rättigheter i Ryssland och på vilken roll Ryssland spelar gentemot sina grannländer och sina europeiska partners. Det är ingen tvekan om att Ryssland medvetet utnyttjar sina gasresurser, liksom oljetillgångarna, för att påverka de länder som en gång ingick i det sovjetiska imperiet. Det gäller Ukraina men har också drabbat de baltiska länderna i olika omgångar. Och det kan självfallet gälla ett Europa som gör sig alltför beroende till Ryssland.

Det ligger därför ett starkt europeiskt intresse i att motverka den utveckling som präglar dagens Ryssland och att stödja en utveckling som bygger på demokratiska värden. Ryssland kommer inte att bli en trovärdig partner och god granne utan att dess politik och samhällssystem präglas av en återupprättad utveckling mot rättsstat, demokrati och en öppen marknadsekonomi.

Det ställer krav på en enad europeisk front i synen på Ryssland och en gemensam politik för de värden vi måste hävda istället för skilda politiska agendor. De som likt förre förbundskanslern Schröder i Tyskland och Berlusconi i Italien hävdar att Ryssland är en perfekt demokrati gör inte bara demokratin en tjänst utan också Ryssland och Europa.

Gaskonflikten har också understrukt det ansvar som Europa har för utvecklingen i Ukraina. Det är inte acceptabelt att låtsas som att Ukraina antingen inte finns i Europa eller inte vill bli medlem i EU samtidigt som Ryssland på olika sätt försöker återföra landet till den gamla ordningen och den gamla intressesfären. Det är att göra både Europa och Ukraina en tjänst.

I all sin tydlighet har gaskonflikten också satt fingret på svagheter i den europeiska energipolitiken. Naturgas har många fördelar men också uppenbara nackdelar. En av dessa är att den kräver en infrastruktur i form av ledningar som skapar ett beroende och ett utelämnande till den man handlar med.

Naturgas utgör 25% av energitillförseln i EU. Av denna bidrar Ryssland med 40 %, en nivå som beror på utvidgningen och de nya medlemsländernas traditionella beroende till rysk energi. Före utvidgningen kom knappt 20 % av naturgasanvändningen i EU från Ryssland.

Det paradoxala är att det i dag är de gamla medlemsländerna som vill öka sitt beroende medan de nya, visa av erfarenheterna och allvaret i risken, vill minska sitt beroende.

Det är ett beroende som till viss del har varit ömsesidigt, vilket vi också såg ledde till att det uppnåddes en uppgörelse utan att Ukraina tvingades på knä eller ut i kylan. Den naturgasledning som förmedlar den ryska gasen till Ukraina är nämligen samma som distribuerar 90% av den ryska naturgasen till Europa. Det gav Ukraina en förhandlingsposition som inte ska underskattas. Det var därför det fanns ett intresse från rysk sida att nå en kompromiss, inte bara för att

det är dålig reklam att stänga av energitillförseln till ett land utan också för att ukrainarna hade ett maktmedel att sätta emot, nämligen kontrollen över transiteringen av gas till Europa.

Samtidigt som Ryssland gärna ökar Europas beroende till rysk gas vill man föga förvånande därför minska sitt beroende till andra länder för att kunna transitera gasen. Sedan i höstas driver Ryssland, med den avgångne tyske förbundskanslern Gerard Schröder som styrelseordförande, ett företag - North European Gas Pipeline (NEPG) - som till hälften (51%) ägs av ryska Gazprom och till en knapp andra hälft med var sin del ägs av tyska BASF och E.ON - som för övrigt äger Sydkraft - som vars affärsidé är att lägga en pipeline på Östersjöns botten för att gå runt alla tänkbara transiteringsländer.

Med start från det som en gång var svenska Viborg, i den del av det finska Karelen som sedan Fortsättningskriget är inom ryska gränser, ska en ledning dras till tyska Greifswald, som också fram till 1800-talets början var svenskt, ska en ledning dras.

Till mycket höga kostnader och till stora miljörisker kommer Ryssland därmed att minska sitt beroende till andra länder och därmed ha ett större eget manöverutrymme när det gäller gasleveranser. Ekonomiskt sett är det svårt att se hur detta dyra projekt ska kunna vara lönsamt, politiskt sett kommer det ge Ryssland ökad kraft.

Och politiskt har det, tillsammans med hotet om att stänga tillförseln till Ukraina, som nu i en liknande form upprepas gentemot Georgien, gett Europa en ny energidiskussion som kommer att handla inte bara om ökad försiktighet när det gäller naturgas utan också en ny syn på kärnkraft liksom på framförallt biomassa som ett alternativ till naturgas.

Gaskonflikten har framförallt tvingat fram en diskussion om Europas förhållande till Ryssland som inte bara handlar om en vänskaplig partner utan också om en stormakt med ambitioner som sträcker sig utöver vad en normal demokrati har gentemot sina grannar.

Energifrågan, i form av osäkra oljeleveranser, är den gemensamma nämnaren för ett annat skeende som också tornar upp sig med det nya året och det är Iran.

Läsaren av detta brev har stött på denna fråga här många gånger av det enkla skälet att jag anser att Iran som ett internationellt problem är så stort att ingen riktigt vill se det för vad det är. Iran vill faktiskt utplåna ett annat land från kartan. Man bygger i hemlighet och i strid med internationella avtal ut en förmåga att arbeta sig igenom hela kärnbränslecykeln. Man utvecklar medeldistansmissiler med Nordkoreas hjälp. Man finansierar terrorism och självmordsbombningar genom Hizbollah. Det är ett mörkt moln av 1930-tal över den iranska regimen, som ackompanjeras med en tidstypisk antisemitism i sin grövsta form. Och det är svårt att se vad en regim skulle kunna göra mer för att provocera världssamfundet, förutom att gå i krig i enlighet med sina hotelser.

Under förra veckan var frågan om Irans kärnbränsleprogram uppe till diskussion på ett möte i London med deltagande av inte bara EU-länder och USA utan även Kina och Ryssland, som länge varit tveksamma till att föra frågan om Irans brott mot icke-spridningsavtalet till FN-säkerhetsråd. Vad som exakt kommit ut ur detta är oklart men mycket talar för att i alla fall EU för frågan till säkerhetsrådet. Om det inte görs tappar man i grunden också förmåga att föra fortsatta samtal med den iranska ledningen. Det understryks av att Iran nu hotar med att minska oljeproduktion och starta anrikning av uran i industriell skala om frågan förs upp till Säkerhetsrådet. Viker man sig för detta har man i praktiken lämnat fältet fritt för Iran att agera hur man vill.

I våras pekade jag vid några tillfällen på de problem som den planerade gasledningen mellan Viborg och Greifswald innebär både för Östersjön och för ett antal av Östersjöländerna. Den byggs gemensamt av ryska Gazprom och bland annat tyska energiföretaget Eon men det är i grunden svårt att förstå den ekonomiska logiken om man inte sätter in den i ett större maktpolitiskt perspektiv. Ryssland vill kunna transitera gas utan att vara beroende till dagens transitländer som bland annat Polen.

För den politiska möjlighet detta innebär, bland annat när det gäller att kunna använda distributionen av gas som ett politiskt maktmedel är ryska Gazprom berett att investera för mer än vad som normala företagsekonomiska kalkyler motiverar beskriver Krister Wahlbäck, en av Sveriges främsta säkerhetspolitiska experter och tidigare ambassadör vid UD om de risker den nya gasledningen innebär för svensk säkerhet, miljön i Östersjön och europeisk energipolitik. Det bör Sverige reagera mot när planerna nu kommer att diskuteras med Östersjöstaterna, menar han.

Gasledningen kommer inte bara att gå över den svenska kontinentalsockeln utan kommer också att innebära mycket konkreta miljörisker, inte minst eftersom den kommer att gå genom gamla minfält från första världskriget och riskerar att frigöra bland annat senapsgas. De som vill värna Östersjöns miljö bör inte acceptera denna utbyggnad som bygger på rysk säkerhets- och utrikespolitik snarare än sunda företagsekonomiska bedömningar. Det kräver förmåga till konsistens och politiskt mod, större än det som krävs för att ryta till mot regimer långt bort.

EU-kommissionens grönbok räcker inte för att möta Europas energiproblem. Gaskonflikten mellan Ryssland och Ukraina i början av året blev en väckarklocka för den europeiska energipolitiken som nu har resulterat i en grönbok för en ”uthållig, konkurrenskraftig och säker energitillförsel”. De erfarenheter som redan tidigare våra baltiska grannar och Polen kunde vittna om blev nu uppenbara för de gamla medlemsländerna.

Gaskonflikten visade att energipolitiken är en del av en geopolitik som europeisk utrikespolitik måste bygga på. Beroendet till Ryssland är en del av denna verklighet, beroendet av stabilitet i Kaukasusregionen en annan, utvecklingen i Iran en tredje och situationen i Mellersta Östern en fjärde. Tillförseln av olja, naturgas och el är inte bara en energipolitisk fråga utan en fråga för den inre marknaden och för den gemensamma utrikespolitiken. Denna insikt präglar också den grönbok om den framtida energipolitiken som EU-kommissionen presenterade

i onsdags. Tyvärr undviker den några av de viktiga vägval som EU och medlemsstaterna nu måste göra.

Europa behöver en gemensam energipolitik för de frågeställningar som utgår från det faktum att vi om något år kommer att ha en så gott som fullvärdig inre marknad för energi. Sårbarheten i energitillförseln är ett gemensamt problem. Stigande priser kommer att påverka hela den europeiska ekonomin och kan delvis mötas genom en effektivare inre marknadspolitik. Energipolitikens geopolitiska dimension kommer att ställa krav både på den gemensamma utrikespolitiken och på handelspolitiken. Samtidigt måste medlemsstaternas energipolitik diskuteras i skenet av de gemensamma förutsättningar och utmaningar vi har.

För det första måste vi inse att europeisk ekonomi kommer att behöva mer energitillförsel och ökad elanvändning om vår roll i den globala ekonomin ska kunna försvaras och utvecklas. Om vi inte lyckas med detta kommer energianvändningen flytta till andra delar av världen för att sedan importeras till Europa genom de produkter som blir resultatet.

För det andra måste vi därför våga fatta de beslut som är avgörande för om vi ska klara koldioxidmålen. Det innebär att vi inte bör investera fast oss i en ökad naturgasanvändning och att vi inte ska utveckla ett samarbete med Ryssland som ger ökat beroende och som i sig underlättar en ökad olje användning. EU bör sträva efter säkra oljeleveranser från många olika håll samtidigt som vi öppnar upp för en ökad användning av inhemska biobränslen på kommersiell grund.

Vi bör därutöver ompröva den rådande energipolitik som innebär att närmare 50 kärnkraftsreaktorer står under avveckling, på kortare eller längre sikt. Det är framförallt länder som Tyskland, Belgien och Sverige som måste tänka om. När målet är att på en gång minska koldioxidutsläppen, effektivisera energianvändningen, trygga energiförsörjningen och minska beroendet för att samtidigt säkra energi till rimliga priser är det ansvarslost att driva fram en avveckling som leder till bristsituationer, högre elpriser, större koldioxidutsläpp och ett ökat beroende till fossila bränslen och deras leverantörer.

Det är snarare så att fler länder än Finland och Frankrike bör överväga ökade investeringar i kärnkraft, inte för att det i sig löser våra energiproblem men för att det bidrar till en bättre balans i vår energimix, lägre koldioxidutsläpp och ökat oberoende.

För Sveriges del är det viktigt att avvisa en naturgasintroduktion eftersom det skapar ett beroende till en dyr infrastruktur som slår ut utvecklingen av bioenergi i olika former helt enkelt genom att de rörliga kostnaderna blir så mycket lägre när investeringarna väl är gjorda jämfört med bioenergi som visserligen kommer att vara totalt sett billigare men med högre rörlig kostnad.

För det fjärde bör vi medverka till att våra baltiska grannländer och Polen blir mindre beroende till Ryssland. Ett led i en sådan ansträngning är att utveckla ett baltiskt elnät som går runt Östersjön, som tar vara på de produktionsmöjligheter som finns och som bidrar till allas leveranssäkerhet och lägre elpriser.

För det femte bör EU och Sverige som ett led i en europeisk energipolitik ifrågasätta den gasledning som från Viborg i Karelen, dagens Ryssland, och Greifswald i Tyskland som till mycket stora kostnader och miljörisker syftar till att undvika betydligt billigare transittrafik genom bland annat Polen, vilket skulle öka Rysslands utrymme för att bedriva påtryckningspolitik när det passar utan att det påverkar leveranserna till Tyskland.

För det sjätte bör vi ge de förnyelsebara energiformerna största möjliga marknad, inte ökade subventioner, genom att slå vakt om att den inre marknaden för energi öppnas och förblir öppen. Det innebär bland annat att kommissionen måste vara konsekvent när det gäller statsstöd liksom när det gäller möjligheterna för företag att över gränserna samarbeta och slå sig samman.

Det behövs en europeisk energipolitik som skapar större oberoende, som bygger mer på teknisk utveckling, som lever upp till miljömålen för bland annat utsläppen av koldioxid och som kan utvecklas med hjälp av de krav en marknadsekonomi ställer. Det är inte utökad

beroende till Ryssland Europa behöver och vi behöver slå vakt om att enskilda länder inte ska behöva utsättas för politiska påtryckningar genom energipolitiken. Det är heller inte massiva insatser för att subventionera förnyelsebara energiformer vi behöver utan öppna marknader för de kommersiella och teknologiska framsteg nya energiformer kommer att kunna göra med höga oljepriser som bakgrund. En europeisk energipolitik måste vara tydligare än vad kommissionens grönbok är och måste våga ta sikte på de kontroversiella avgöranden som krävs för framtida energisäkerhet och miljömål.

En ny rysk intressesfär växer fram (2008)

Debattartikel i Dagens Nyheter

Med sina energipolitiska intressen når Ryssland längre in i Europa än Warszawapaktens bataljoner gjorde. Kombinationen av ökad rysk militär förmåga, utvidgade säkerhetspolitiska intressen i form av kontroll över betydande delar av den europeiska energiförsörjningen samt en uppenbar vilja till maktutövning gentemot andra länder är självfallet ett hot mot europeisk stabilitet och svensk säkerhet. Det är tid att glömma det kalla krigets invasionshot och istället se de hot som ett ökat ryskt inflytande och makt demonstrationer med Putinregimens politik kan innebära för Östersjöregionen.

Regeringen bör utforma svensk försvars- och säkerhetspolitik utifrån den nya tidens utmaningar, inte utifrån frånvaron av den gamla tidens hot.

Mitt under det pågående serbiska presidentvalet slutförhandlade ryska Gazprom i januari köpet av 51 procent av NIS, det stora serbiska energiföretaget (lika stort som Vattenfall). Samtidigt sade Ryssland nej till ett självständigt Kosovo och gav därmed Serbien sitt stöd i denna fråga som står i centrum för europeisk politik. Ryssland dominerar nu energidistributionen och har skaffat sig en maktposition i Serbien som

balanserar mellan Europavägen och en kompromisslös nationalistisk hållning i Kosovofrågan.

Serbien är inget undantag utan snarare en del av ett vidare mönster där Ryssland stöder nationalistiska ryska intressen i Georgien, Moldavien och på motsvarande sätt serbiska nationalistiska intressen i Kosovo, Serbien och Republika Srpska i Bosnien.

Kontrollen över distributionen av gas är en strategisk resurs som Ryssland använder sig av mot Europa. Redan i dag står Ryssland för 40 procent av naturgasleveranserna till EU, för enskilda länder är andelen väsentligt mycket större.

Våra baltiska grannländer har återkommande mött denna typ av maktutövning kopplad med en politik som underblåser motsättningar mellan ryska grupper och ester respektive letter. Svenska Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har när det gäller gasleveranser redovisat närmare 60 händelser sedan 1991 där Ryssland har använt avstängda gasleveranser som ett politiskt vapen. Nord Stream/Gazproms planerade gasledning på Östersjöns botten är en omväg för att kunna sätta länder som Polen och Litauen under press utan att andra europeiska länder påverkas. Inga ekonomiska eller kommersiella intressen uppväger de miljömässiga uppföringar och risker som ledningen innebär.

Gazproms investeringar i infrastruktur och ledningar i Europa är uttryck för hur den ryska regimen prioriterar kontrollen över gasdistributionen snarare än investeringar i nya gastillgångar och ökad gasutvinning i Ryssland.

Bara under januari månad i år har Gazprom ingått avtal med Österrikes statskontrollerade energiföretag OMV som innebär ett 50 procent ägande av Central European Gas Hub, det redan nämnda avtalet med Serbien genom Gazpromneft som innebär en kontroll av 51 procent av det serbiska gas- och oljemonopolet NIS, och ett avtal med Bulgarien där Putin lyckades utverka att ryska företag ska äga 50 procent av South Stream genom landet och 51 procent av en ledning genom Bosporen

där Bulgarien och Grekland får dela på den resterande mindre hälften. Samtidigt undersöker man möjligheterna att göra motsvarande avtal med Kroatien, för att kontrollera South Stream.

Redan tidigare har man gjort motsvarande avtal i Italien och Grekland. Genom kontrollen över South Stream försöker Ryssland motverka utbyggnaden av en av EU prioriterad ledning, Nabuco-ledningen, som utan rysk kontroll skulle kunna förse Europa med gas från Turkmenistan och Kazakstan över Turkiet. Med South Stream utbyggd och under Gazproms kontroll får Ryssland kontroll även över dessa leveranser.

Sedan tidigare äger Gazprom helt eller med minst 50 procent tre stora gasföretag i Österrike, North Transgas i Finland till 100 procent och Gasum Oy till 25 procent, majoritets- eller mycket stora minoritetsposter i sju tyska gasföretag. Gazprom har också strategiskt ägande i Grekland, Storbritannien, Italien och Nederländerna.

I Estland, Lettland, Litauen, Polen, Slovakien, Slovenien, Tjeckien, Ungern, Rumänien och Bulgarien äger ryska staten genom Gazprom eller motsvarande mycket stora andelar i företag som är verksamma med gasdistribution eller lagerhållning. Samma mönster av ägande präglar stora verksamheter i Vitryssland, Moldavien och Serbien.

I Schweiz äger man RosUkrEnergo som förmedlar turkmensk gas till Ukraina och Polen samt 51 procent av Nord Stream som ska bygga ledningen från Ryssland till Tyskland genom Östersjön. I Turkiet äger man 45 procent av Turusgaz och 40 procent av Bosphorus Gaz.

Samtidigt som EU diskuterar lagstiftning för att separera distribution av gas från produktionen för att säkerställa konkurrens, agerar Ryssland i den motsatta riktningen för att kontrollera distributionen av gas till Europa även när den sker från andra länder.

Från Kaukasus till Balkan över Central-Europa och upp till de baltiska staterna ser vi hur Ryssland flyttar fram sina positioner för den politik som präglar regimen Putins inrikespolitik. Diskussionen om Kosovo,

Georgien, gasledningen i Östersjön, påtryckningarna mot Polen och Tjeckien i frågan om missilutplaceringar, konflikten med Storbritannien om Litvinenko-affären och blockaden av produkter från Polen och Moldavien är några framträdande exempel på en konfrontation mellan ett alltmer nationalistiskt Ryssland och europeiska värden.

Vi ser hur behovet av svensk och europeisk militär styrka i vår del av Europa ökar, inte för att möta det kalla krigets invasionshot, utan för att motverka att den ryska intressesfären kommer att dominera militärt där den möter Europas. Europaparlamentets och den svenska regeringens initiativ för en europeisk Östersjöstrategi måste förenas med en förmåga att genom militär närvaro och förmåga värna om Östersjön som ett europeiskt hav och stå emot makt demonstrationer.

De förslag som nu behandlas i Europaparlamentet om separation av distribution av både el och gas från produktion innebär att ryska företag verksamma inom EU ska mötas av samma krav. Det innebär också en möjlighet för EU-kommissionen att säga nej till tredjelands investeringar i EU om det inte föreligger ömsesidiga investeringsmöjligheter. En utveckling av det europeiska elnätet är ett ytterligare led i en sådan politik. Ökad användning av kärnkraft i Sverige och i Östersjöregionen är andra inslag för att reducera Rysslands säkerhetspolitiska utväxling av sin energipolitik. Men allra viktigast är att svensk säkerhets- och utrikespolitik tar sikte på den utmaning som försvarsberedningen inte såg. Säkerhetspolitik får inte utformas utifrån det man vill se utan utifrån det man inte vill se. Det ansvaret ligger nu hos regeringen.

Alliansfrihet är allianslöshet (2019)

Debattartikel i Svenska Dagbladet Säkerhetsrådet

Det krävs tre decennier för att en ny verklighet eller en ny teknologi ska forma verklighetsförståelse eller teknikanvändning. Det tog tid innan järnvägen kom att forma samhällen med stationssamhällen,

industrier och en ny tids transportekonomi, liksom det tog tid innan bilarna frigjorde sig från den design som styrde de gamla hästdroskorna.

Först ungefär 30 år efter IT-revolutionen, Internets födelse och datachipsens snabba utveckling frigjorde sig persondatorer och mobiltelefoner från den gamla tidens föreställning om hur en skrivmaskin eller en telefon skulle se ut för att istället med smartphones och plattor utgå från den nya tidens teknik.

Förklaringen är både enkel och komplicerad. Den verklighet vi har vuxit upp med har gett oss våra kunskaper, format vår förståelse av världen och lärt oss hur man förstår och hanterar hot, problem och utmaningar inom de ramar vi behärskar.

Det kalla kriget formade flera generationers syn på säkerhetspolitikens förutsättningar. Det kalla kriget blev säkerhetspolitikens ram och det är inte underligt. Det var formativt för Sverige och för världen från början av 1950-talet, då Winston Churchills tal från 1946 om en järnridå som delade Europa, hade satt sig.

När Nato som en konsekvens av Sovjetunionens hot mot den fria världen bildades 1949 som en försvarsallians för Europas fria länder fick vi en värld där Väst stod mot Öst, där mycket stora och insatsberedda militära styrkor på var sin sida av järnridån stod mot varandra.

Terrorbalansen, ständigt marschberedda militära förband och järnridån definierade det kalla krigets verklighet samtidigt som i stort sett väldigt få konflikter ägde rum utanför de ramar som konflikten mellan Öst och Väst satte globalt.

Sverige var utsatt för det sovjetiska hotet liksom alla andra men valde alliansfriheten, ej att förglömma med ett hemligt militärt samarbete med Väst som grund, tillsammans med en försvarsförmåga som var en av Europas största relativt vårt lands storlek. Det svenska flygvapnet var ett av Europas starkaste under 1950- och 1960-talen. Alliansfriheten hade sin enda mening i att ett krig i Europa skulle vara

mellan de två krafter som stod mot varandra och att Sverige med ett tillräckligt starkt försvar då kunde stå utanför.

Det säkerhetspolitiska hotet var en sovjetisk invasion i stor skala över Östersjön – som krävde förberedelser – för att tillsammans med Warszawapaktens förband för att skapa ett styrkeövertag både i norr och i söder. Vårt försvar baserades därför på tid för mobilisering och förberedelser. Först under 1980-talet kom insikten om risken för ett kuppartat överfall, ett scenario som dock inte riktigt kom att påverka försvarets utformning när det gällde omedelbar insatsförmåga.

Sovjetunionen, hot om storinvasion och alliansfrihet mellan Nato och Warszawapakten var de fundamentala hörnstenarna i den svenska verklighetsbild som formades och som varade i fyra decennier fram till att Berlinmuren föll 1989 – i år för just trettio år sedan. USA blev till den enda dominerande supermakten i vad som från början blev en unipolär värld.

Ryssland var en stormakt som tog trevande steg till demokrati. Nato kvarstod som ett försvar för fria demokratier, men präglades under lång tid av en identitetskris där terrorism och andra hot fick träda i stället för de hot som inte längre ansågs finnas. Det hot som format den svenska säkerhetspolitikens förutsättningar – Sovjetunionens massiva militära förmåga och diktatur, scenariot om den stora invasionen samt konflikten mellan Öst och Väst – fanns inte längre. När det hot vi hade en gemensam förståelse inte längre fanns blev det till en offentlig sanning att det inte längre fanns något hot.

Samtidigt ledde järnridåns fall och globaliseringen till att göra gamla begrepp som den Tredje världen, som förutsatte den Andra och Första, till historia. Efter en tid av USA:s totala dominans fick vi en värld som innehöll många fler regimer som med egna mål sökte ökad makt och dominans över andra.

Det fanns inte längre någon självklart balanserad motkraft till dessa nya hot och eftersom de heller inte såg ut som det kalla krigets hot såg ut såg vi dem inte riktigt klart. Den fortsatt dominerande kartan från det

kalla kriget gjorde det svårt orientera i den nya verkligheten. Istället fick förhoppningar ersätta kunskap och befintlig information. Ryssland sågs så sent som 2008 som på väg mot demokrati och mot västlig integration trots att det var åtta år efter Putins tillträde med påbörjad upprustning, revanschism och brutal despoti.

Trots nya krig och asymmetrisk krigföring som attentaten mot World Trade Center och kriget i Afghanistan, de ryska krigen i Tjetjenien, Saddam Husseins invasion av Kuwait och alliansens befrielse av landet, ansågs det 2004 uteslutet att någon skulle vilja använda väpnat våld mot Sverige.

Men nu har det gått 30 år sedan muren föll och en ny världsordning formats. Den är instabil och den underminerar demokratins självklarhet i land efter land. Vi ser en kartell av auktoritära regimer växa fram liksom rörelser som antingen definierar demokrati på sitt eget sätt eller helt enkelt föraktar den. Det finns ingen självklar och tillräckligt stark motkraft som balanserar och sätter ramar för de farliga krafter som nu växer fram.

Ryssland bedriver krig i Ukraina och har ockuperat Krim, liksom man har invaderat och ockuperat delar av Georgien och Moldavien. Man bedriver en kontinuerlig aggression och påtryckningspolitik mot sina grannländer och mot andra europeiska länder, liksom mot USA. Rysk destabilisering, rysk penningtvätt och ryska aktioner har påverkat valen i ett flertal länder och även Brexitomröstningen.

I länder som Grekland och Italien ser vi regeringar som ser positivt på den ryska politiken. I ett antal länder i Central- och Östeuropa liksom på Balkan ser vi hur omogna demokratier riskerar undermineras och försvagas av auktoritärt ledarskap, korruption och rysk påverkanspolitik. Ungern, Rumänien, Polen, Tjeckien och Slovakien är några exempel inom EU. Den ryska påtryckningspolitiken mot länder som Serbien, Montenegro och inte minst Bosnien-Hercegovina är betydande.

Parallellt med detta skeende utvecklas den kommunistiska partikapitalism som präglar Kinas utrikes- och säkerhetspolitik. Det handlar om köp av företag som inkluderas i den kinesiska utrikes- och säkerhetspolitiken och det handlar om en intensiv tävlan om ekonomisk dominans och ledarskap i nya teknologier som 5G, artificiell intelligens, biomedicin, rymd och nya material. Kina utvecklar ny infrastruktur för att bidra till sin egen ekonomiska utveckling, liksom till andras, men också för att säkerställa regional dominans och global makt.

Den islamistiska extremismen följer ett annat mönster. Den föds ur Mellanösterns många konflikter, präglas av terrorism och hat liksom av krav på att dess regler ska följas även inom demokratiska rättsstater. Varje öppet samhälle där rättsstaten är överordnad som garant för individens frihet är utsatt för dess hot, inte bara genom terroraktiviteter utan genom ökade krav på parallella rättssamhällen.

Mot dessa krafter finns i dag inte någon balanserande, trovärdig och stark motkraft som kan hålla tillbaka hoten. USA har under Donald Trump resignerat som den fria världens ledare och har i själva verket kommit att odla ett personligt kamratskap med de auktoritära regimer som undergräver demokrati och rättsstat världen över.

Avtal, allianser och militärt bistånd blir i de många nät av samarbete och rättsordning som västvärldens demokratier utformat till något som är osäkert. Till denna osäkerhet kommer, förutom Brexit och dess konsekvenser, att osäkerheterna kring den framtida förmågan och stabiliteten i länder som Tyskland, Frankrike och Storbritannien i dag är större än på mycket länge. Europeiska unionen i sin helhet kan däremot genom sin sammanhållande kraft, genom ländernas samarbete och ömsesidiga ansvar, inte minst när det gäller att etablera ett djupare försvars- och säkerhetspolitiskt samarbete, vara en global aktör och partner och samtidigt bidra till den stabilitet som Europa behöver och den trovärdighet Nato som kräver.

Det finns fem avgörande slutsatser att dra av detta;

- För det första är Sverige ett land som är lika utsatt som andra länder för hot mot demokrati, rättsstat, öppet samhälle, suveränitet och gränser. Vi har ingen frisedel från något av detta.
- För det andra finns tydliga militära hot mot oss i form av konventionella militära operationer eller demonstration av militär övermakt för dominans i till exempel Östersjön. Det gäller också i form av andra militära operationer som cyberattacker mot infrastruktur och begränsade väpnade aktioner. Samtidigt är vi redan i dag utsatta för den krigföring som nu pågår i form av destabilisering, desinformation, ekonomisk krigföring, korruption förenad med maktpolitik och kriminalitet samt politiska hot.
- För det tredje är det bara genom att stärka vår konventionella försvarsförmåga som vi kan möta snabbt växande militära hot samt bidra till stabiliteten i vår del av världen. Det är i sin tur en förutsättning för att kunna möta de hot som finns på nivåerna under de militära.
- För det fjärde finns det i denna värld inget att vara alliansfritt emellan. Alliansfrihet är allianslöshet. Nordiskt samarbete är bra, Atlantiskt samarbete är viktigt, Trepartsavtal bidrar och Organisation av gemensamma övningar är värdefulla men ger inte en summa säkerhet som motsvarar medlemskap i *NATO*. Att stå utan allierade ger inte längre någon särskild möjlighet att stå utanför krig, bara en särskild risk för andras maktutövning mot oss. Ett medlemskap i Nato är av avgörande vikt för svensk säkerhet liksom för våra grannars.
- För det femte är Europeiska unionen en avgörande möjlighet till sammanhållning för demokrati, ekonomisk styrka samt säkerhet och suveränitet mot de hot vi nu möter. Samtidigt är EU en förutsättning för vår förmåga att värna rättsstaten och den fria handeln även globalt. De som vill riva ner detta samarbete och

som vill föra Sverige ut ur det försvagar medvetet en nödvändig kraft för en internationell rättsordning baserad på den liberala demokratins värden samtidigt som de gör oss mer utsatta för andras hot och maktutövning.

30 år efter murens fall 1989 måste nu en ny verklighet tränga in 2019. Alliansfrihet är allianslöshet. Vi är lika hotade som andra. Frihet och fred kräver ett starkt försvar. Europeiska unionen och Nato är avgörande gemenskaper för svensk säkerhet. Efter 30 år är det dags den verkligheten får forma svensk säkerhetspolitik.

Rusta mot rysk penningtvätt (2019)

Debattartikel i Dagens Industri

Det pågår ett krig mot Europas demokratiska institutioner och rättsstater. Ryssland har redan ritat om Europas gränser genom annekteringen av Krim. Det andra kriget pågår under ytan, men är lika allvarligt.

Rysk penningtvätt används till att finansiera extrema politiska partier och rörelser, brott, korruption och subversiv verksamhet som fastighetsköp och försvarspolitiska installationer i länder som är utsatta för rysk krigsplanering.

Penningtvättsoperationer som tar dagar att genomföra kan ta år att upptäcka och dess storlek är svår att uppskatta. I en offentlig utskottsutfrågning i Europaparlamentet uppskattade professor Anders Åslund att den ryska regimen har tvättat mellan 7 200 och 11 800 miljarder kronor, samt att mellan 90 och 136 miljarder kronor har plockats ut ur statliga gasjätten Gazprom.

Penningtvätt, som tidigare har handlat om kriminellas tvätt av pengar för att göra dem vita, sker nu genom den ryska regimen grå zoner i en omfattning som saknar motstycke. Kleptokratins övertagande av

företag och underrättelseorganisationers planering att föra ut pengar ur Ryssland kan sedan användas till destabilisering.

I USA har sådana aktiviteter på djupet påverkat det amerikanska samhället. Omfattningen av utredningarna är uppenbar och bekräftad av de amerikanska underrättelsemyndigheterna, enbart motsagd av den amerikanske presidenten som står i fokus för delar av utredningen.

Motsvarande operationer pågår gentemot europeiska länder. I Åbo skärgård byggdes fasta anläggningar intill den finska marinens rutter. I länder som Malta, Cypern, Bulgarien och Storbritannien har möjligheter funnits att köpa europeiska så kallade ”gyllene” pass, och politiska ledare har köpts eller vävts in i beroende.

Journalisten Daphne Caruana Galizia mördades 2017 när hon grävde i kopplingarna mellan maltesiska staten och ryska oligarker. Likaså den slovakiske journalisten Jan Kuciak mördades när han undersökte statlig korruption.

Svarta pengar har finansierat aktioner i sociala medier och penningbidrag till politiska rörelser som går i ryska intressens riktning. Den brittiska Leave-kampanjen fick inför brexit-omröstningen 2016 den största politiska donationen i landets historia med pengar som än så länge bara kunnat spåras till Isle of Man. Samtidigt utreds kampanjens ledare Arron Banks för sina kopplingar till Ryssland.

Rysk penningtvätt sker i så stora proportioner att den får säkerhetspolitiska konsekvenser. År 2015 uppskattade den amerikanska staten att 2 700 miljarder kronor årligen tvättades via landet och den brittiska staten menade att samma siffra för deras land var 1 100 miljarder kronor.

Deutsche Bank misstänks ha bidragit till att ha tvättat 90 miljarder kronor åt den ryska maffian. Danske Bank anses genom sin estniska filial ha tvättat ofattbara 2 000 miljarder kronor från Ryssland till Europa. Den lettiska banken Trasta Komercbanka bildades som en

privatbank i det gamla Sovjetunionens Lettland som Riga bank, i praktiken en bank för penningtvätt åt ryska intressen.

Ryska svarta pengar döljs i Europa genom skalföretag. I Berlin ägs till exempel flera byggnader av Arkadij Rotenberg, som har sanktioner mot sig, och i London är det omvittnat att många tomma lyxbyggnader är köpta av ryska svarta pengar.

I en rapport som nu behandlas i EU-parlamentet har jag krävt att finansiella tillsynsmyndigheter och andra finanspolitiska myndigheter ska öka samarbetet över nationella gränser och utveckla samarbete med underrättelse- och säkerhetstjänster.

Därtill behövs skärpta straff för penningtvätt och utvidgade sanktioner (samt hårdare tag mot dem som bryter mot dem), i enlighet med den Magnitskij-lagstiftning som nu beslutas om i flera länder. Förfarandet med ”gyllene pass” måste upphöra omedelbart och preskriptionstiden för penningtvättsbrott förlängas.

Därför har jag också understrukt hur viktigt det är att EU följer Europaparlamentets krav på en europeisk Magnitskijlag för att slå tillbaka mot de element i Ryssland som genom uppenbara övergrepp mot rättsstat, lagar och mänskliga rättigheter berikar sig och för över pengar till andra länder.

Kriget pågår. Det är dags att vi försvarar oss.

The Magnitsky Act and its name

Debattartikel i EUObserver

On Thursday, the European Parliament will vote on a resolution to introduce a sanctions regime for human rights violations, more known as a “European Magnitsky Act”. The Parliament has prior to this adopted a report on EU-Russia political relations, which included a call

for a European Magnitsky Act. We must now act on these calls for common action.

It is regrettable that members of the Socialist and Green party group together with the extreme right and left earlier this week voted against the name Magnitsky.

Including Magnitsky’s name in the legislation, rather than the more bureaucratic name, the “European human rights violations sanctions regime” does not only have a symbolic meaning by remembering the murder of Sergei Magnitsky, but serves as an important clarification of its content.

It is a way to send a strong political signal, that we are prepared to sanction anyone who by criminal activities – be it a prime minister, a general or a prosecutor – tries to make himself rich at the expense of the citizens. It is a message to anyone who tries to manipulate the rule of law in Europe in order to escape the lack of rule of law in his own country, wherever in the world this may be.

The Magnitsky sanctions shall not be regarded as a resting instrument, only to be used when comfortable, but as an active measure to fight crime that is mixed with the misuse of public power.

When those who undermine rule of law decisively tries to benefit themselves, we in Europe should be able to deny their visas and block the accounts that they have brought illicit funds into from their own countries in order to hide these activities. The money launderers will face a reality where their money is being blocked in the laundromat, be it a bank or another financial institute.

The Magnitsky legislation puts justice to citizens who get robbed, punishes those who violate fundamental human rights and freedoms, rule of law and peace, and should be applied with a global perspective.

In this context, it is a disappointment that so many MEPs in the Socialist and Green group in the European parliament caved in to

Russian interests, in fear of challenging a plutocratic regime, by saying no to naming the Magnitsky legislation by its rightful name: Magnitsky. The Council should not make the same mistake when discussing the proposal of a human rights violations sanctions regime.

What's in a name? In this case, much.

The name is not only a symbol. It is a message and a definition of what we want to achieve. If we give in to robber capitalism, we undermine the market economy and our own democracies. The Greens and the Socialists place themselves on the wrong side in an ongoing conflict about rule of law and the integrity of European democracies.

Del 3. Utmaningar och reformer för tillväxt

Klimathotet

Svek mot globalt miljöansvar (1989)

Debattartikel i Dagens Nyheter

Det finns förmodligen inget enskilt miljöproblem av samma globala dignitet som växthuseffekten. Internationell forskning och vetenskap säger oss att utsläppen av framför allt koldioxid kan ge en höjning av den globala medeltemperaturen på mellan 1,4 och 4,5 grader redan under de närmaste 30–50 åren. För Sveriges del kan det röra sig om temperaturförändringar på uppemot 8–10 grader.

Havsytans nivå kommer troligtvis att stiga. Vissa länder kan helt enkelt komma att mer eller mindre försvinna, som Maldiverna, medan andra länder som Bangladesh kommer att se stora och idag tätbefolkade områden hamna under havsytan. För Sveriges del kan effekterna stanna vid ökad nederbörd och högre temperaturer samtidigt som stora markområden i södra Skånes kustlinje förvinns. Påverkas Golfströmmen påverkas emellertid även våra livsbetingelser dramatiskt.

Det är mot denna bakgrund rent hyckleri att säga sig vilja sätta miljöfrågorna främst när man samtidigt är beredd att ta de ökade koldioxidutsläpp som följer med den förtida kärnkraftsavvecklingen.

Vi kan ibland klaga på andra länder och hävda att dessa inte tar viktiga miljöfrågor på tillräckligt allvar. Men den förtida kärnkraftsavvecklingen innebär att Sverige skiljer ut sig på ett helt annat och klandervärt sätt. Samtidigt som den industrialiserade världen måste söka begränsa och reducera sina koldioxidutsläpp kommer Sverige genom ett medvetet politiskt beslut låta sina utsläpp öka i en betydande omfattning. Det är i hög grad omoraliskt och det kommer att

ställa Sverige vid sidan om i vår tids viktigaste internationella miljösamarbete.

Birgitta Dahl har, trots avvecklingsbeslutets uppenbara konsekvenser för miljön, sökt förneka att det skulle finnas någon motsatsställning mellan ett svenskt tak för koldioxidutsläppen och den förtida avvecklingen. Hon har hävdade att Sverige kan leva upp till det av riksdagen uppsatta taket för koldioxidutsläppen samtidigt som avvecklingen genomförs. Både industri och fackföreningsrörelse har mött detta med öppen misstro.

Nu har också den socialdemokratiska 90-talsgruppen i praktiken underkänt Dahls politik, dock utan att ha modet att dra någon egen slutsats.

Vad gäller den elintensiva industrins förutsättningar för överlevnad skriver gruppen ”Vår slutsats är att riksdagsbesluten är oförenliga i denna del såvida det inte blir möjligt att snabbt och radikalt minska andra koldioxidutsläpp, däribland dem från trafiken.”

Efter att under lång tid ha förringat avvecklingsproblemen och framhållit de förnybara energiformerna som en möjlig ersättning redan under 90-talet, tvingades Dahl under våren att redovisa en lista på nya kraftanläggningar för att kunna göra avvecklingsplanerna trovärdiga internt. Den innehåller planer på en relativt omfattande återintroduktion av fossila bränslen, i strid med folkomröstningen som uttalade att kärnkraften skulle användas ”i avvaktan på att förnybara energikällor blir tillgängliga”. Linje 2 hävdade dessutom på sin röstsedel, tvärt emot vad Birgitta Dahl till försvar för sin återintroduktion av fossila bränslen skriver på DN debatt 22/8, att ”Elproduktion genom olje-och kolkraftverk undviks”.

Ett genomförande av denna planerade utbyggnad av fossilkraft skulle öka Sveriges utsläpp av koldioxid med 12 procent. Skulle denna ökning balanseras genom en minskning av bilismen som 90-talsgruppen hänvisar till, ställer detta krav på att var tredje bil, lastbil och buss ställs åt sidan. Räknar man in den fortsatta avvecklingen som kommer att tvinga fram ytterligare fossilanvändning får man direkt absurda

räkneexempel; vi kan inte avskaffa biltrafiken mer än en gång! Det viktiga och centrala är emellertid att 90-talsgruppen genom sin ovan citerade formulering konstaterar att socialdemokratien saknar en sammanhängande energipolitik.

Miljö- och energiminister Dahl insåg i början av sommaren uppenbarligen det ohållbara i sin situation. Hon försökte då öppna den för att slippa ur sitt dilemma. Genom att hävda att det är den samlade växthuseffekten och inte koldioxidutsläppen som sådana som skall beaktas försöker hon använda riksdagens förbud av freonanvändning från och med 1995 som ett alibi för att öka koldioxidutsläppen, som riksdagen satt ett tak för. Eftersom freonerna är betydligt ”giftigare” som växthusgaser än koldioxid menade Dahl att vi kan kosta på oss en ökning av koldioxidutsläppen utan att Sveriges samlade bidrag till växthuseffekten för den skall ökar.

Förutom att denna argumentation bygger på ett rent tankefel – även om Sverige har förbjudit användningen av freoner från och med 1995 kommer utsläppen att fortsätta lång tid framöver – finns det tre avgörande brister i hennes argumentation, som sedda ur ett globalt miljöperspektiv ej enbart ur det snävt nationella är oacceptabla.

För det första är Sveriges bidrag till växthuseffekten inte större, än att vår minskning eller ökning inte kan bli något annat än marginell. Sveriges förmåga att bekämpa växthuseffekten beror därför inte av den direkta konsekvensen av vårt eget agerande, utan av den indirekta effekt som vårt moraliska föredöme kan ha. En parallell är det svenska freonbeslutet. Så gott som samtliga västliga industriländer har i dag fattat beslut om att stoppa freonanvändningen. Det svenska beslutet i sig hade inte gett någon effekt. Det samfälliga internationella agerandet kan däremot undanröja hotet från freonerna. Betydelsen i det svenska beslutet ligger därför främst i dess påverkan av andra länders inställning till freonförbud. På motsvarande sätt är det inte den samlande växthuseffekten av svenska utsläpp som är den centrala frågan, utan vår påverkan på andra länders utsläpp.

För det andra ger riksdagens beslut att förbjuda freonanvändningen inte något alibi för att öka koldioxidutsläppen. Koldioxiden är den alldeles

klart dominerande växthusgasen. Växthuseffekten kan därför inte bemästras utan ett internationellt samfällt agerande som tar sikte på att begränsa och reducera koldioxidutsläppen. I sin nyligen publicerade rapport om växthuseffekten skriver också Naturvårdsverket: ”koldioxiden svarar för cirka hälften av den befarade temperaturstegringen medan CFC (freoner) står för ytterligare 25 procent. De åtgärder som nu vidtas för att begränsa CFC-utsläppen bidrar till att minska mängden växthusgaser, men är inte tillräckliga för att begränsa växthuseffekten.

För det tredje var riksdagens beslut om ett tak för koldioxidutsläppen – som togs i strid med socialdemokratins – ett uttryck för att riksdagsmajoriteten betraktar växthuseffekten som så allvarlig att man ansåg det befogat att förbjuda freonerna och sätta ett tack för koldioxidutsläppen. Birgitta Dahls ”pedagogiska” grepp med att se till växthuseffekten i sin helhet ger därför inte grund till att Sverige i strid med internationella rekommendationer skall ta ett medvetet beslut om att öka koldioxidutsläppen.

Nu hävdar Birgitta Dahl på nytt i tisdagens DN att hennes energipolitik – som i juni skulle ses mot växthuseffektens helhet – visst är förenlig med koldioxidtaket. De snabba svängningarna ger onekligen en aning om förankringen i verkligheten.

Hon skriver nu att Sverige skall minska sin energianvändning med 50 procent de närmaste decennierna. Det innebär i praktiken en strypning av det svenska samhället, med omfattande miljökonsekvenser som följd. Frånsett om hon menar allvar eller ej, står hennes neddragning av elproduktionens kapacitet i en direkt motsatsställning till en från miljösynpunkt nödvändig effektiv energihushållning. Elkraft är nämligen det mest effektiva sättet att använda energi på. Finns det en minsta osäkerhet om den framtida tillgången på elkraft, ökar nämligen användningen av andra bränslen, som är mindre energieffektiva och som ger större utsläpp.

Sverige har till exempel sedan 1973 kunnat minska sina koldioxidutsläpp med 35 procent tack vare en säker tillgång på kärnkraftsproducerad el. Den ökande elanvändningen har ersatt

miljömässigt sämre energiformer. Denna utveckling vill Birgitta Dahl vända genom att ersätta el med direkt användning av andra bränslen. Men vill man minska den totala energianvändningen och miljöföroreningarna är den god tillgång på elkraft en nödvändig förutsättning!

Dahl hoppas också att ett intensivt besparingsprogram vad gäller elanvändningen skall göra kärnkraften onödig. Förutom att detta från miljösynpunkt ger fel effekter är det orealistiskt att räkna med att elhushållningen skall lösa problemen med kärnkraftsavvecklingen. För vi bara hälften av 80-talets tillväxt av elanvändning kommer Sverige under 90-talet för första gången på moderna tid att riskera brist på el, även om de planerade fossila kraftverken byggs. Konsekvenserna av en sådan politik har de fyra industrifackförbundens ordförande våltaligt belyst i DN förra veckan (DN Debatt 17/8).

Jag håller med Birgitta Dahl om att biobränslen har en intressant potential. Men deras potential har ingenting med kärnkraftsavvecklingen att göra eftersom det främst ger en möjlighet för medelstora och små kommunala värmeverken att ersätta sin kol- och oljeanvändning. Det är bra från miljösynpunkt men påverkar inte det framtida behovet av el.

Naturgasen är heller inte den räddningsplanka som Dahl uppenbarligen hoppas på. Förutom att naturgasintroduktionen av allt att döma ser ut att dröja på grund av osäkra kommersiella villor och Swedas nuvarande ägarkonstruktion innebär naturgas som ersättning för kärnkraft ökade koldioxidutsläpp.

Kommunekologen i Varberg, Kurt Claesson påvisade för en tid sedan konsekvenserna av att ersätta kärnkraftverket i Ringhals med ett naturgasverk: ”Tillskottet av försurande kväveföroreningar från de planerade gaskraftverket blir stort. Försurningens effekter i Varbergs kommun är mycket allvarliga och det visar sig bland annat som fisktomma sjöar, förändrat växt- och djurliv, ökande metallhalter i yt- och grundvattnet, korrosion av vattenledningar, kulturföremål och byggnader, ökad urlakning av näringsämnen i mark och skogsskador. Hälsoeffekterna på känsliga människor kan inte uteslutas.”

Det är oundvikligt att kärnkraftsavvecklingen står i strid med ett globalt miljöansvar. Det är denna grundläggande motsatsställning mellan Dahls miljöpolitik och henne energipolitik som 90-talsgruppen nosar på med sina försiktiga formuleringar. Birgitta Dahls artikel förändrar inte grunden för den bedömning som ledde till att 90-talsgruppen underkände hennes politik. Kvar står att socialdemokratin saknar en sammanhängande energipolitik. Den osäkerhet detta ger upphov till påverkar svensk ekonomi och det drabbar inte bara vår egna miljö utan också våra möjligheter att agera i det internationella miljösamarbetet.

Att vad man kan göra för att minska klimatpåverkan genom minskad kol- och oljeförbränning, eliminerade freonutsläpp och liknande åtgärder kan nämligen genomföras även om kärnkraften användas. Frågan är bara om man sätter miljön främst.

En europeisk energipolitik för klimat, säkerhet och välbefinnande (2007)

Utdrag ur Världen väntar inte

I all sin tydlighet har gaskonflikten också satt fingret på svagheterna i den europeiska energipolitiken. Naturgas har många fördelar men också uppenbara nackdelar. En av dessa är att den kräver en infrastruktur i form av ledningar som skapar ett beroende och ett utelämnande till den man handlar med.

Naturgas utgör 25 procent av energitillförseln i EU. Av denna bidrar Ryssland med 40 procent, en nivå som beror på utvidgningen och de nya medlemsländernas traditionella beroende till rysk energi. Före utvidgningen kom knappt 20 procent av naturgasanvändningen i EU från Ryssland.

Det paradoxala är att det i dag är de gamla medlemsländerna som vill öka sitt beroende medan de nya, visa av erfarenheterna och allvaret i risken, vill minska sitt beroende. Det är ett beroende som till viss del har varit ömsesidigt, vilket vi också såg ledde till att det uppnåddes en

uppgörelse utan att Ukraina tvingades på knä eller ut i kylan. Den naturgasledning som förmedlar den ryska gasen till Ukraina är nämligen samma som distribuerar 90 procent av den ryska naturgasen till Europa. Det gav Ukraina en förhandlingsposition som inte ska underskattas. Det var därför det fanns ett intresse från rysk sida att nå en kompromiss, inte bara för att det är dålig reklam att stänga av energitillförseln till ett land utan också för att ukrainarna hade ett maktmedel att sätta emot, nämligen kontrollen över transiteringen av gas till Europa.

Det understryker behovet av en energipolitik i Europa som minskar beroendet till andra, som lever upp till konkurrenspolitiken krav och behovet av en politisk vilja att nu ta de konflikter som krävs för att klargöra spelreglerna på den europeiska marknaden.

Det som nu hänt och händer i denna fråga kommer att ha stor betydelse för parlamentets behandling av förslagen till den framtida energipolitiken med ökade krav på frikoppling mellan distributörer och producenter av olja och gas, ökat intresse för att diskutera konkurrenslagstiftningen i energimarkandens perspektiv och frågan om ett energicharter med Ryssland som en grund för fortsatt energisamarbete.

Vid toppmötet med ledarna för staterna kring Kaspiska havet hösten 2007 lovade Vladimir Putin ökat stöd till Iran i sina strävanden att bygga kärnkraft, med rysk hjälp. Det var dagen efter att de europeiska utrikesministrarna beslutade om hårdare sanktioner mot de iranska ledarna för att sätta tryck på landet att avbryta sin utveckling av kärnvapentechnologi.

Kring Kaspiska havet finns Ryssland, Iran, Kazakstan, Turkmenistan och Azerbajdzjan. Kring detta hav finns också mycket stora olje- och gastillgångar. En stor del av dem finns utanför rysk kontroll och skulle kunna vara möjliga att nå Europa genom en gasledning på havsbotten. Det skulle på en gång minska utrymmet för Ryssland och Gazprom att kontrollera gasleveranser till Europa och därmed det möjliga politiska inflytandet.

Putins besök säger mycket om den politiska realiteten i denna del av världen. Mycket stora gastillgångar som kan nå Europa, som Ryssland vill kontrollera. Hotet om kärnvapenspridning i denna region, med risken för att ett land som Israel men också europeiska länder kan bli mål. Putin som gärna vill att dessa länder ska luta sig mot Moskva och som gärna urholkar EU och USAs ansträngningar att sätta press på Iran.

Det handlar om en mycket tydlig utveckling av soft power, för att under sig lägga kontrollen över strategiska råvaror och samtidigt dela upp omgivningen i olika intressesfärer. Det är en politik som följer den politiska utveckling som präglar Putins regim och som står i motsats till rättsstat och demokrati. Utrikespolitiken är en spegelbild av inrikespolitiken. Sovjetunionen finns inte längre men det innebär inte att Ryssland har försvunnit.

Tvärtom ser vi i dag en regim som på olika sätt söker öka sitt inflytande över sitt grannskap, från Estland i väster till Georgien och Kazakstan i öster. I en sådan politik är politiska påtryckningar, ekonomisk utpressning och militär maktutövning parallella maktmedel. Det ställer krav på Europa och EU att inte bara kunna utveckla mjuk makt för att stödja utvecklingen mot demokratin i vår omvärld utan också för att kunna möta mjuk makt som används för att destabilisera demokratier och självständiga stater. Vi väntar bara på att Jan Guillou och Aftonbladet ska ta Rysslands parti mot det demokratiska Europa. Det understryker att det inte är så dumt att kunna hålla isär begreppen om demokrati och frihet från diktatur och slutna samhällen. Det är den främsta soft power som ett demokratiskt samhälle har.

Gaskonflikten har också understrukit det ansvar som Europa har för utvecklingen i Ukraina. Det är inte acceptabelt att låtas som att Ukraina antingen inte finns i Europa eller inte vill bli medlem i EU samtidigt som Ryssland på olika sätt försöker återföra landet till den gamla ordningen och den gamla intressesfären. Det är att göra både Europa och Ukraina en otjänst.

Samtidigt som Ryssland gärna ökar Europas beroende till rysk gas vill man föga förvånande därför minska sitt beroende till andra länder för

att kunna transitera gasen. Sedan i höstas driver Ryssland, med den avgångne tyske förbundskanslern Gerard Schröder som styrelseordförande, ett företag - North European Gas Pipeline (NEPG) - som till hälften (51 procent) ägs av ryska Gazprom och till en knapp andra hälft med var sin del ägs av tyska BASF och E.ON - som för övrigt äger Sydkraft - som vars affärsidé är att lägga en pipeline på Östersjöns botten för att gå runt alla tänkbara transiteringsländer.

Med start från det som en gång var svenska Viborg, i den del av det finska Karelen som sedan Fortsättningskriget är inom ryska gränser, ska en ledning dras till tyska Greifswald, som också fram till 1800-talets början var svenskt, ska en ledning dras.

Till mycket höga kostnader och till stora miljörisker kommer Ryssland därmed att minska sitt beroende till andra länder och därmed ha ett större eget manöverutrymme när det gäller gasleveranser. Ekonomiskt sett är det svårt att se hur detta dyra projekt ska kunna vara lönsamt, politiskt sett kommer det ge Ryssland ökad kraft.

Och politiskt har det, tillsammans med hotet om att stänga tillförseln till Ukraina, som nu i en liknande form upprepas gentemot Georgien, gett Europa en ny energidiskussion som kommer att handla inte bara om ökad försiktighet när det gäller naturgas utan också en ny syn på kärnkraft liksom på framförallt biomassa som ett alternativ till naturgas.

Gaskonflikten har framförallt tvingat fram en diskussion om Europas förhållande till Ryssland som inte bara handlar om en vänskaplig partner utan också om en stormakt med ambitioner som sträcker sig utöver vad en normal demokrati har gentemot sina grannar.

Europa måste ompröva energipolitiken. För det första måste vi inse att europeisk ekonomi kommer att behöva mer energitillförsel och ökad elanvändning om vår roll i den globala ekonomin ska kunna förvaras och utvecklas. Om vi inte lyckas med detta kommer energianvändningen flytta till andra delar av världen för att sedan importeras till Europa genom de produkter som blir resultatet.

För det andra måste vi därför våga fatta de beslut som är avgörande för om vi ska klara koldioxidmålen. Det innebär att vi inte bör investera fast oss i en ökad naturgasanvändning och att vi inte ska utveckla ett samarbete med Ryssland som ger ökat beroende och som i sig underlättar en ökad olje användning. EU bör sträva efter säkra oljeleveranser från många olika håll samtidigt som vi öppnar upp för en ökad användning av inhemska biobränslen på kommersiell grund.

Vi bör därutöver ompröva den rådande energipolitik som innebär att närmare 50 kärnkraftsreaktorer står under avveckling, på kortare eller längre sikt. Det är framförallt länder som Tyskland, Belgien och Sverige som måste tänka om. När målet är att på en gång minska koldioxidutsläppen, effektivisera energianvändningen, trygga energiförsörjningen och minska beroendet för att samtidigt säkra energi till rimliga priser är det ansvarslöst att driva fram en avveckling som leder till bristsituationer, högre elpriser, större koldioxidutsläpp och ett ökat beroende till fossila bränslen och deras leverantörer.

Det är snarare så att fler länder än Finland och Frankrike bör överväga ökade investeringar i kärnkraft, inte för att det i sig löser våra energiproblem men för att det bidrar till en bättre balans i vår energimix, lägre koldioxidutsläpp och ökat oberoende.

För Sveriges del är det viktigt att avvisa en naturgasintroduktion eftersom det skapar ett beroende till en dyr infrastruktur som slår ut utvecklingen av bioenergi i olika former helt enkelt genom att de rörliga kostnaderna blir så mycket lägre när investeringarna väl är gjorda jämfört med bioenergi som visserligen kommer att vara totalt sett billigare men med högre rörlig kostnad.

För det fjärde bör vi medverka till att våra baltiska grannländer och Polen blir mindre beroende till Ryssland. Ett led i en sådan ansträngning är att utveckla ett baltiskt elnät som går runt Östersjön, som tar vara på de produktionsmöjligheter som finns och som bidrar till allas leveranssäkerhet och lägre elpriser.

För det femte bör EU och Sverige som ett led i en europeisk energipolitik ifrågasätta den gasledning som från Viborg i Karelen, dagens Ryssland, och Greifswald i Tyskland som till mycket stora kostnader och miljörisker syftar till undvika betydligt billigare transittrafik genom bland annat Polen, vilket skulle öka Rysslands utrymme för att bedriva påtryckningspolitik när det passar utan att det påverkar leveranserna till Tyskland.

För det sjätte bör vi ge de förnyelsebara energiformerna största möjliga marknad, inte ökade subventioner, genom att slå vakt om att den inre marknaden för energi öppnas och förblir öppen. Det innebär bland annat att kommissionen måste vara konsekvent när det gäller statsstöd liksom när det gäller möjligheterna för företag att över gränserna samarbeta och slå sig samman.

Det behövs en europeisk energipolitik som skapar större oberoende, som bygger mer på teknisk utveckling, som lever upp till miljömålen för bland annat utsläppen av koldioxid och som kan utvecklas med hjälp av de krav en marknadsekonomi ställer. Det är inte utökat beroende till Ryssland Europa behöver och vi behöver slå vakt om att enskilda länder inte ska behöva utsättas för politiska påtryckningar genom energipolitiken. Det är heller inte massiva insatser för att subventionera förnyelsebara energiformer vi behöver utan öppna marknader för de kommersiella och teknologiska framsteg nya energiformer kommer att kunna göra med höga oljepriser som bakgrund. En europeisk energipolitik måste vara tydligare än vad kommissionens grönbok är och måste våga ta sikte på de kontroversiella avgöranden som krävs för framtida energisäkerhet och miljömål.

Den svenska klimatpolitiska debatten (2018)

Debattartikel i Svenska Dagbladet

Den svenska klimatpolitiska debatten präglas allt mer av uttryck för ångest och förenklingar, snarare än förnuft och avvägningar mellan utmaningar och hot som är nödvändiga för en framgångsrik klimatpolitik. Demokratin är den enda vägen för att uppnå klimatmålen liksom insikten att politik, ekonomi och teknik måste förenas för att ersätta fossila bränslen och ge effektivare energianvändning.

När akademiker eller debattörer uttrycker stöd för en form av klimatdiktatur, beundran för Kina eller ”omställning av hela vårt samhälle” låter man ångesten ta överhanden synen på demokrati. Det är just i diktaturer som utsläpp kan öka utan kritisk granskning, debatt och politisk förnyelse, och det är bara i demokratier, genom teknisk och ekonomisk utveckling, som vi kan minska utsläppen.

Klimatet är ett av många hot mot mänskligheten, där svält, mänsklig fattigdom, politisk oro och internationella motsättningar också tillhör vår verklighet. Vi måste hantera mångfalden av utmaningar. Ångestens fördumning kan bara leda till misslyckande, i klimatpolitiken och i politiken som helhet.

För det första är klimatfrågan inte ny. Sverige har sedan 1980-talet varit ett ledande land i att motverka climateffekten och mer än andra lyckats minska utsläppen. Tack vare moderata krav på ett tak för koldioxidutsläpp slapp vi då stora fossileldade kraftverk i bland annat Nynäshamn och Stenungssund och vi undgick att bindas ihop i ett stort naturgasnät med Norge och dåvarande Sovjetunionen. Annars hade vi fastnat i fossila bränslen och hindrat den kommersiella utvecklingen av biobränslen och förnyelsebart.

För det andra är det inte minskningen i sig som har varit Sveriges viktigaste insats. För ett enskilt land är den omfattande, men marginell sett till globala utsläppsökningar från länder som Kina, Indien och Ryssland. Däremot har Sverige kunnat visa att minskade utsläpp kan förenas med god ekonomisk tillväxt och hög sysselsättning. Denna långsiktiga utveckling har gett betydligt större effekt än kortsiktiga

symbolåtgärder som skatt på flygbiljetter eller subventioner av elcyklar. Var och en ska självfallet agera ansvarsfullt i sitt eget liv, men det får inte innebära att försumma de stora utmaningarna.

För det tredje är teknikens utveckling – inte tillväxtens avveckling – nyckeln till framgång. Den amerikanska ekonomin har i dag ett större beroende till industrin för solceller än till kolindustrin. Även med en president som förnekar klimathotet leder den tekniska utvecklingen till mindre utsläpp, förutsatt att politiken inte medvetet driver fram en ökad kol- och oljeanvändning. Det gäller än mer globalt. När solceller, förnyelsebara energikällor, nya energiformer som fusionskraft eller nya generationer av kärnkraft blir billigare eller bättre lämpade för användning än fossila bränslen har vi nått långt. Inte genom att ställa om utan genom att ställa in oss på utveckling.

För det fjärde ska vi lyssna på obekväma sanningar och bejaka bekväma sanningar. Sverige har sedan 1990 minskat utsläppen med närapå en tredjedel, vilket beror på ett antal åtgärder, däribland industrins utveckling, utbyggd fjärrvärme, högre användning av biobränslen och den närmast fossilfria elproduktionen vattenkraft och kärnkraft. Vi kan med ny teknik förena minskade utsläpp med ekonomisk tillväxt. Det gäller elbilar, modernare flygplan, solceller och andra nya bränslen, modernare och smartare trafiksystem genom nya generationer mobila bredband, fossilfri ståltillverkning, energieffektiva hus och öppna energimarknader.

Den tekniska utvecklingen förutsätter en global ekonomisk utveckling för att modern teknik ska kunna komma alla till del. Den ekonomiska utvecklingen förutsätter i sin tur en teknisk utveckling. Slutar vi flyga i Sverige påverkar det inte de globala utsläppen men riskerar att försena utvecklingen av bättre flygplan. Minskat flyg för Sverige leder till mindre handel och minskad import från övriga världen, som leder till sämre ekonomisk utveckling och minskad export av ny teknologi från oss.

Klimatutmaningen är så stor och omfattande att den inte låter sig påverkas av ångest eller simplificeringar. Vi bidrar inte till den globala utvecklingen genom symbolpolitikens tro på uppostringar utan genom att gå i täten för teknisk och ekonomisk utveckling. Det kräver modnad

att inse att stora utmaningar bäst hanteras genom att se komplexitet, balans och prioriteringar.

När företrädare för Miljöpartiet säger att de ser demokratin som ett hinder avslöjar de inte bara en bristande respekt för demokratin utan också bristande insikt att det bara är med demokrati och ett öppet samhälle som vi kan mobilisera för en utveckling som förenar välbefinnande med en klimatpolitik som ger resultat.

Miljöpartiets klimatpolitik är en bluff (2018)

Debattartikel i Dagens Samhälle

Svensk och europeisk klimatpolitik måste baseras på mer än kända formuleringar om att vi bara har en jord och att vi måste börja nu. Det faktum att vi bara har en jord och att vi måste börja nu gör att vi inte kan hålla på med symbolpolitik och kontraproduktiva investeringar. Miljöpartiets klimatpolitik är i det perspektivet en bluff liksom de Grönas insatser i Europaparlamentet.

Ständigt över mål utan täckning, ständiga symbolutspel och ständig tro att regleringar löser de problem som bara kan lösas genom teknisk och ekonomisk utveckling. När vi i Europaparlamentet förhandlade fram reglerna för en ny energimarknad var målsättningar förenade med byråkratisk styrning det enda de gröna kunde tänka på, inte de förutsättningar som ger utveckling och omfattande resultat.

Miljöpartiets vurm för höghastighetståg är av den arten. För det första kommer de inte att påverka utsläppen förrän 2040, kanske inte förrän om 50 år. Dessförinnan kommer bygget leda till kraftiga ökningar av CO₂ utsläpp fram tills tågen är i bruk om 20 till 50 år. Klimatministern hoppas att tågen ger minskningar 2040 men fram till dess motsvarar de ökade utsläppen tre miljoner bilar utsläpp.

Tre miljoner bilar utsläpp är i sin tur motsvarande de utsläpp som en kärnkraftsreaktor i användning kan ersätta, i Sverige eller i våra grannländer i Europas gemensamma energimarknad. De rödgröna avvecklar tre reaktorer, som skulle kunna bidra till minskade utsläpp motsvarande 9 miljoner bilar utsläpp genom att avveckla smutsig kolkraft i exempelvis Polen. Mp har förlorat allt grepp om proportioner.

Å ena sidan driver de rödgröna subventioner av elcyklar, som lett till prishöjningar och som konverterar cyklister till elcyklister. Å andra sidan ett projekt på 300 miljarder som kommer att tränga undan en lång rad andra viktigare infrastrukturinvesteringar och som bygger på att man från Stockholm till Paris har höghastighetsjärnvägar, liksom bron över Öresund som Mp var emot, och ytterligare broar på vägen.

Kanske kan då utsläppen minska 2040 eller 2050. Men då har vi en bilpark som är fossilfri. Vi har förmodligen ett flyg som har utvecklats på liknande vis som alla andra transportteknologier, mot mindre energianvändning och nya bränslen. Vi har då en fungerande energimarknad som utvecklar nya energikällor för våra transporter.

Miljöpartiets små symbolprojekt ger marginella minskningar, om ens några. Avvecklingen av kärnkraft ökar däremot utsläppen genom att förutsättningarna för att i Europa fasa ut kolkraft försämras dramatiskt. Miljöpartiets höghastighetståg ger positiva effekter tidigast 2040, då världen har passerat 2018 års planer på tåg.

Det blir som Waxholms fästning, färdig först när den tekniska utvecklingen gjort fästningen passerad av verkligheten. Visst är den vacker där den står i Stockholms inlopp, men den bidrog aldrig till Sveriges försvar, lika lite som Miljöpartiets höghastighetståg kommer ge mer än ökade utsläpp under byggnadstiden. Det gör att Miljöpartiets valparoll ”klimatet kan inte vänta” blir lätt löjväckande. Bättre vore ”inte nu, men kanske sen”.

Jordgubbar hotar inte miljön (2006)

Under de senaste 25 åren har världshandeln expanderat i en takt som ingen hade trott varit möjligt. Det har inneburit att fattiga regioner har bekämpat fattigdomen och tagit snabba steg mot välstånd och social värdighet. Utan handel och transporter hade det inte varit möjligt. Det är inget unikt, Sveriges snabba utveckling som industrination från bondesamhälle byggde på samma fenomen. Skillnaden är bara att globaliseringen är mer omfattande, saknar beroende till geografins gränser och har en omedelbarhet som binder ekonomier samman med varandra, var de än finns. Det har lett till en av de mest unika miljöförändringar mänskligheten har inneburit, fattigdom har för miljarder människor bytts mot växande välstånd. Miljön ger oss större överlevnad och fler människor livsmöjligheter.

Därför får debatten om växthuseffekten inte drabba förutsättningarna för tillväxten av det enkla skälet att det innebär ett steg tillbaka för miljön, den miljö som definieras av människors livsförutsättningar oavsett det gäller växthuseffekten eller ej. Svenska Dagbladet har i dag en genomgång av matens långa resa till våra bord, med budskapet att det är de långa transporterna som skapar växthuseffekten och därmed klimatförändringen. Och det är ju sant eftersom all mänsklig verksamhet bidrar till koldioxidutsläpp, transporter liksom uppvärmning eller industriell produktion. Men innebär det att vissa verksamheter kan pekas ut framföra andra som mer skadliga för miljön, mer onödiga? När det i själva verket är utveckling av jordbruk i den fattigare världen som mer än något annat har utvecklat den fattiga världens miljö och välstånd?

Som motverkar erosion, som leder till växtlighet och som ger ekonomisk utveckling och resurser. På samma sätt som vi kommer att få se att den tidigare fattiga världen allt mer kommer att konkurrera genom industriell produktion som tidigare i Sverige och i Europa ledde till stora koldioxidutsläpp men som nu flyttat ut och som ger dem ekonomisk tillväxt men som kräver transporter? På vilket sätt blir miljön i den fattiga världen bättre genom ökad fattigdom och minskad tillväxt?

En miljödebatt som inte förmår bejaka den ekonomiska utvecklingen på de villkor som är möjliga kommer att bli fundamentalistisk, enkelspårad och bygga på planekonomiskt tänkande. Och den kommer inte att ge oss större möjligheter att motverka växthuseffekten. Jordgubbarna vi köper från Argentina ger inkomster på den argentinska landsbygden, en bättre vardag och en bättre miljö men minskar också Sveriges behov att importera och förbränna olja.

Ju mindre handel vi får, desto mindre utveckling får vi, den handel som gör nytta är inte bara vår export till andra, det är också vår import från dem. Växthuseffekten bekämpar vi bäst både genom en tillväxt som ger oss resurser att möta klimatförändringar och genom att låta efterfrågan och utbudet av energi som inte leder till CO2 utsläpp öka i onödan. Avvecklingen av kärnkraften är ett större problem än importen av jordgubbarna.

Klimat och tillväxt (2006)

Diskussionerna i Nairobi har inte gett de framsteg som krävs för att världen ska kunna kontrollera växthuseffekten och dess konsekvenser. Ett skäl är att det finns få som vill formulera en agenda som erbjuder både möjlighet till ekonomisk tillväxt och minskade koldioxidutsläpp. Ändå är det vad som krävs både för att kunna utveckla ny teknik och för att ha möjligheter att möta de konsekvenser förändringarna i miljön innebär oavsett vilken orsak som ligger bakom temperaturförändringar och klimatförändringar.

Det är ett tydligt faktum att vi möter klimatförändringar. Det finns de som helt och hållet vill skriva dessa på växthuseffekten, och som därmed bortser från hur komplicerad den är, och det finns de som vill skriva dessa enbart på cykliska klimatförändringar och som därmed bortser från att växthuseffekten har konstaterade konsekvenser för klimatet, oavsett om vi också ser cykliska förändringar.

För vår beslutsituation i dag är det uppenbart att man, hur skeptisk man än är till en del av klimatforskningens enskilda slutsatser, finns det ingen anledning att agera utan hänsyn till risken att vi ytterligare spär på en klimatiförändring som kan ge mycket dramatiska förändringar. Och oavsett hur säker man är på att det är växthusgaserna som driver fram klimatiförändringen är det också ett faktum att den är på väg oavsett vad vi gör i dag vilket ställer krav på vår ekonomiska förmåga att möta de krav detta ställer. Det gäller framförallt den fattiga världen som riskerar att bli allra mest utsatt också av geografiska skäl men också oss själva.

Vi måste visa att ekonomisk tillväxt och minskade utsläpp av CO₂ är möjliga att uppnå. En sådan väg är en ökad kärnkraftsanvändning, en annan är en ökad användning av biobränslen och förnybara energiformer. Den första tekniken finns på plats och kan lätt utökas. Om Sverige skulle bygga ytterligare tre kärnkraftsreaktorer skulle vi kunna bära ett större ansvar för minskade utsläpp än många andra samtidigt som vi skulle underlätta för den ekonomiska tillväxten. Motsvarande gäller Europa och andra delar av världen.

Men det gäller också för oss att kunna investera i forskning och utveckling av en lång rad mer framtidsinriktade energiformer. Nya generationer för kärnenergi, nya former för att ta vara solen eller traditionella energikällor. Vi kommer att misslyckas både med Kyoto och med tillväxten om vi inte vågar förena energipolitikens utmaning med miljöpolitikens. I båda fallen är det ett svek mot kommande generationer.

Lärdomar från de senaste 30 åren (2019)

Debattartikel i Dagens Industri

Det finns i grunden bara ett sätt att minska klimatpåverkan. Det är att minska den mängd fossila bränslen som tas upp ur jorden. Allt annat för oss vilse. Sverige är ett av de länder i världen som har minskat sin klimatpåverkan mest, men vi måste dra rätt lärdomar från detta.

För trettio år sedan drev vi moderater igenom att 1990 skulle sätta ett tak för utsläppen av CO₂. Det var det första beslutsamma steget att möta växthuseffektens utmaningar. Som energipolitisk talesman för moderaterna var det för mig självklart bekämpa stora fossileldade kraftverk i Lysekil och Nynäshamn liksom storstilade planer på ett svenskt naturgasnät med norsk och sovjetisk gas. Det hade hindrat utvecklingen av biobränslen, med hög rörlig kostnad men låg fast, medan naturgas har en hög fast kostnad och en låg rörlig, som biobränslen inte kan konkurrera med.

Att vi sade nej då ledde, tillsammans med styrmedel som förstärkte denna inriktning, till en utsläppsminskning fram till i dag på nära 30%. I dag är målen satta mycket högre. Därför måste vi välja långsiktiga och breda lösningar som ger uthålliga resultat.

Fram till 2030 ska EU minska utsläppen med 40%. Det är en framgång, vilket jag vet efter långa förhandlingar i Europaparlamenten mellan dem som genom överbud höll på att omöjliggöra gemensamma bindande mål och dem som inte ville ha mål alls. Den verkliga framgången ligger däremot inte i målen, utan i de förutsättningar som leder till minskade uttag av jordens fossila reserver.

Det finns i dag två lärdomar från de senaste 30 årens utveckling.

Den första är att det inte är Sveriges utsläpp i sig som är avgörande - de förblir marginella i det globala perspektivet - utan vad Sverige inför världen kan visa att vi kan uppnå. Genom att visa att man kan förena minskade utsläpp med en växande ekonomi ger vi ett exempel som inte kan förhandlas bort. Vi förändrar inte världen genom offermentalitet utan genom ekonomiskt tillväxt, teknisk och industriell utveckling och demokratiskt stöd. Annars kommer inte de stora utsläppsländerna att följa efter.

Det andra är att den utveckling vi behöver för att kunna ersätta fossil teknologi med nya teknologier och infrastruktur kräver investeringar, tillväxt och handel. Om vi inte tillåter länder som i dag är fattiga att bli

rikare kommer de inte att ha råd att med investeringar och högre kostnader för att ersätta kol, olja och naturgas.

I dag ökar uttaget av fossila bränslen ur vår jord. För framgång krävs därför att andra energiformer är så överlägsna de fossila till pris och tillgänglighet att kol, olja och naturgas stannar i marken. Så enkelt och samtidigt komplicerat är det.

I stort sett varje debatt som inte har detta perspektiv förlorar relevans för klimatfrågan. Om Sverige minskar sina utsläpp medan andra länder ökar sina ännu mer kommer de globala utsläppen att öka. Om vi i Sverige gör fossila bränslen dyrare i syfte att få ökade skatteintäkter förändras inte utsläppen, men däremot våra tillväxtförutsättningar.

Dyrare flygbiljetter i Sverige har en försumbar påverkan globalt. Inte ens om alla flyglinjer i Sverige läggs ner kommer de globala utsläppen minska, eftersom flyget världen över växer snabbare än det svenska samtidigt som Sveriges möjligheter att investera i nya flygplansteknologier, bränslen och nya industriella teknologier i till exempel svensk stålindustri försvåras.

Den svenska debatten om klimatfrågan har hamnat i en skuggboxning mellan dem som aktivt tvivlar på klimatpåverkan och dem som vill övertrumfa andra. Det har lett till en nyevangelisk inriktning på klimatdebatten där offervilja och undergångsscenarier har tagit över rationell analys av hur vi effektivt och långsiktigt motverkar climateffekten.

Ett exempel på ineffektiv klimatpolitik är att Sverige efter 30 år av minskade utsläpp nu ser tendenser till ökade utsläpp. Medan biljettskatt och subventioner till elcyklar ger en marginell inverkan på Sveriges utsläpp har avvecklingen av kärnkraft lett till större svenska utsläppsökningar och hindrat att vi inom ramen för den europeiska energimarknaden kan minska andra länders fossila produktion av el.

Den avvecklade svenska kärnkraften utgör 20 TWh och skulle kunna ersätta 15% av Polens kolbaserade produktion av el. Det motsvarar en

större förändring av den svenska präglas av tanken att fem myror är fler än fyra elefanter, men bortser från att fyra elefanter väger väldigt mycket mer.

Nya generationer av solenergi, jordvärme och övriga förnyelsebara energiformer, eller storskalig lagring av CO₂ i jorden, liksom nya generationer av kärnkraft eller fusionskraft kommer inte att utvecklas genom ekonomisk stagnation. Självklart ska vi bygga ny kärnkraft, om vi menar allvar med att klimatfrågan är avgörande för vår överlevnad.

Det är viktigare att utveckla flyget och våra möjligheter att globalt bidra till teknisk och ekonomisk utveckling än att göra det svårare för influencers att resa, pensionärer att besöka släktingar eller för det norrländska näringslivet, som utvecklar stålindustri med noll CO₂-utsläpp, att nå världen. Det är viktigare att utveckla elbilar än att stoppa bilåkning.

Elbilen kommer inte att ersätta dagens bilar om det inte finns el. Dagens flyg kommer inte att ersättas med modernare teknologier om vi inte flyger. Vi kommer inte kunna utveckla en svensk stålindustri med noll utsläpp om vi inte har en fungerande infrastruktur för Norrland. När solenergi trumfar olja, när vind och vatten slår kol och när fissions- eller fusionsenergi slår naturgas kommer de fossila bränslena få ligga kvar i jorden, förutsatt att länders ekonomier då har utvecklats så att de kan investera i dessa infrastrukturer och teknologier.

Vi kommer aldrig att nå dit om vi tror att det är självupppoffring och stagnation, obekväma sanningar eller global despoti som löser klimatfrågan. Istället måste vi göra det rationella genom att bejaka bekväma sanningar och insatser som ger stora resultat.

Sverige och Europas samhällen

Ideas from our Societies (2012)

Utdrag ur It takes a will

Every society is based upon an idea, a good or a bad one. That's why civilizations have emerged and why societies have declined, sometimes into poverty, sometimes into tensions and hate taking over the common identity, sometimes into barbarian atrocities.

When the good ideas are not strong enough, not articulated and not supported by the broad majority of citizens there is room for political forces and political leaders turning to the worst of our instincts. Shortmindedness, egoism, chauvinism, nationalism, racism and dislike for the plurality that can shock us, rock our beliefs or simply just disturb us.

Worst of all is when we can't respect the rights of our people just because we define them as "the others".

Europe has showed it all. Communism could emerge because the call for democracy and rule of law wasn't strong enough in Russia. When democracy was weak and occupied by sorting out the past the door was open for the Nazis. And after World War II the dreams of democracy could too easily be crushed in countries that had suffered from the war, the occupations and the lost respect for human life and dignity.

But Europe could also rise and bring nations and people to work only a few years after the war and the atrocities and hate. The birth of the European Union only five years after WWI bare witness about that. And the people behind the Wall and behind the Iron Curtain could by courage and decisiveness overthrow the most brutal and mighty dictators by their words. And the transformation from planned economies to market economies has contributed not only to a rise of prosperity but also to liberty. The change from national economies into a single market is still going on but has delivered not only rising

prosperity and competitiveness but also even bigger opportunities, if we are just to make use of them.

It was all built on ideas and a will that was shared by people all over Europe. And despite all of our problems from the South to the North, from East to West, in rural areas as well as in the cities of Europe, we are all living in a Europe that is so much better than anyone could have believed after the World War or after the fall of the Wall. No generation Europeans before us have experienced the stability in peace and the prosperity we have.

The Union we have is a reason for that as well as a result of it. We should do our utmost to keep it together and to develop it together.

And still, we have a lack of common direction and a lack of common will in order to do that. That's why we see the lack of spirit for reform, the hesitance to take action and the gloomy mood that is not only limiting ourselves but also creates questions of our common destiny.

We need to have the vision about the society we want, the Europe we need and the actions that must be taken. We don't need to look around too much to find the ideas that once made Europe strong. That's what I write about in this booklet.

Freedom and liberty. Plurality and innovations. Creativity and art. Market economy and entrepreneurship. Tolerance and respect. The rule of law and the rights of the citizens. Respect for life and respect for human dignity. Responsibility and care. All those values formed the best of Europe. And all have them goes back to the individuals. Agencies, parliaments, governments, commissions or public authorities can never substitute for what the individuals can and must do. We can lay the ground, the foundation, the level playing field, the laws and the rights. But never replace human minds, care and love.

This is not a dogmatic view. It is the most pragmatic one can find. It's just to look around when and where we have been successful, when and where we have been at our best. And in the societies worst hit by the

crisis, it is not too much of market economy; too much of individual entrepreneurship or too much of the rule of law we have seen.

The same thing is striking when we look around in the world. Democracy, market economy, human rights, liberty, rule of law and plurality gives not only prosperity but also dignity to mankind. That's why the world is changing so rapidly just now, and providing us with new challenges and new opportunities every day.

But in a Europe that is focusing on the crisis and not on the change the direction for action is not obvious. There is not yet a Grand Idea in the middle of our room challenging and tempting us for the next steps.

We discuss endlessly how EU should be designed instead of talking about how Europe should be. We talk about new institutions for tomorrow instead of the decisions we need to day. We talk about pluses and minuses, ins and outs, unions in the union and all the weather directions instead of how to develop the Union we have. Making it more open, more dynamic, more flexible, more innovative, and more successful. More confident. More proud.

There is no wonder why citizens are confused when the discussion about the future European society stops at the voting rules in the institutions and in conflicts about the new institutions we should establish that should solve the problems the old ones didn't, without talking about the decisions we need to take. The result is growing tensions, suspicions and mistrust. In societies and in the Union we can see the centrifugal forces act in the absence of the ideas uniting us.

Rather than discussing the Europe we want, the decisions we should take, the direction we should go and the society we should form together we are obsessed with how and with what competences we should take decisions, as if right ones will fall out automatically as from a machine just we have the right architecture of the Union. They will not.

Ideas are forming societies when people believe in them. Decisions will come out from the institutions we have or we will set up and they will be based upon the ideas that has won.

Europe can be the most dynamic society in the world. Families forming their daily life. People feeling secure about their identity wherever they come from and whoever they are. Entrepreneurs and researchers having the freedom and the tools to find new ways. Artists the openness of intellect as well as no borders. A strong state on all levels but restricted to allow for the many to do the work only they can do, be it the care of their own, the music that can inspire, the innovations that gives us the lead or the news that must be confronted with the views. Strong in the world. Tempting to others.

We will never get there if we are stuck with discussions about outs and ins, net payers and net receivers, Eurobonds and resolution authorities, institutions and treaty changes. We need to deal with all these issues as well but we need to set the agenda for change first.

Inte förpliktigade att ta emot alla, men att visa det civiliserade samhällets kraft (2016)

Utdrag ur Sandkorn och Sandstormar

Flyktingströmmarna innebär en utmaning både för vår förmåga och vår moral. Den innebär inte och den förpliktigar oss inte att ta emot alla eller att tillåta fri invandring. Den ställer däremot krav på en reglerad invandring och ett humanitärt flyktingmottagande som lever upp till internationell lag och våra egna värderingar.

Vi måste möta flyktingar med de värden som vi vill att våra samhällen ska präglas av. Det ställer krav på öppenhet och tolerans men också på vår förmåga att upprätthålla rättsstatens alla regler, både när det gäller asylfrågor och när det gäller att kompromisslöst hävda lag och rätt i varje del av det svenska och europeiska samhället. Det får inte finnas några fickor eller gråzoner där mörkrets krafter kan utöva sin makt över

andra och där rekrytering till våldet och terrorn kan pågå utan att rättsstaten bekämpar detta.

Vi måste göra det med utgångspunkten att vårt samhälle liksom andra har vunnit på vår öppenhet. Det är ingen tillfällighet att Europas starkaste ekonomier också är de som har tagit emot flest. Det beror på den dynamik som vi har men också på den öppenhet vi har haft för människors insatser. I det svenska samhället ser vi det inom äldreomsorgen, transporter, städning, företagande, i affärerna vi handlar i, på restauranger och hotell liksom i forskning och avancerad sjukvård. Vi ser det överallt. Vi har kunnat förena stabil ekonomisk tillväxt med en öppenhet som präglats av reglerad invandring och ansvar för flyktingar.

Det innebär inte att våra möjligheter till detta saknar gränser. Vår arbetsmarknad, vår bostadsmarknad liksom våra offentliga strukturer är gränser som är svåra att definiera men som likväl finns där. Lika viktigt är att den vidare sociala gemenskap kring värderingar och lagar inte fragmenteras genom samhällen som lever sitt eget liv och där värderingar som står i strid med vårt rättssamhälle kan få en fristad.

Det är flyktingar som ska få en fristad i Sverige, inte förakt för kvinnors rätt, inte hederskultur, inte våldsbejakande extremism och rekrytering till terrorism och inte rasism och etniska konflikter. Den antisemitism som vi har sett växa fram i Malmö är ett allvarligt varningstecken, den rymmer i sig många andra hot mot vårt öppna samhälle och mot rättsstaten.

Rättsstaten måste vara absolut gentemot var och en. De som har flytt från förtryck och våld ska inte behöva uppleva hot från samma krafter här. Var och en ska veta att kriminalitet bekämpas och straffas just därför att ingen grupp ska behöva kategoriseras som ansvarig för brottslighet eller terror. Rättsstaten ska döma och straffa de individer som är skyldiga just för att ingen grupp rättslöst ska betraktas som ansvarig.

Det finns de som tror att invandrings- och flyktingfrågan bara är en fråga om att öppna upp och låta geografisk yta vara en definition på hur mycket vi kan ta emot. Så fungerar inte ett mänskligt samhälle. Invandring till Sverige kan inte baseras på att vi skulle upprätta flyktingläger i de stora skogar och vidder som vi har i Sverige. Det är inte den geografiska ytan som är utgångspunkten för ett modernt samhälles förmåga att ta emot människor.

Dynamiken i arbetsmarknaden, skolans förmåga att utbilda nyanlända, bostadsmarknadens flexibilitet, toleransen och de sociala normernas förmåga till sammanhållning är däremot avgörande, liksom den ekonomiska förmågan till utgifter och tillväxt och rättsstatens förmåga att värna vars och ens rätt. Detta gäller Sverige och det gäller hela vårt Europa.

Det är bara genom europeiskt samarbete vi kan mobilisera det bästa i Europa och bredda det ansvarstagande som stora flyktingströmmar kräver. Det är bara genom ett samarbete som Europa kan möta dessa utmaningar på ett sätt som förenar humanitärt ansvar med social kraft. Inget enskilt land kan hantera denna utmaning. EU kommer inte att kunna lösa detta problem genom beslut fattade av oss själva, men vi kan hantera utmaningen på ett sätt som överensstämmer med ett civiliserat samhälles värderingar.

Ett mänskligt samhälle handlar om värderingar, rättsstat och respekt för den enskildes rätt. Allt detta måste upprätthållas för att inte extremismens krafter ska underminera flyktingars rätt och det öppna samhället.

Den grymhet som präglar terrorns organisationer eller regimer som Assads är ytterligare en utmaning. Den kan inte avvisas med att den utövas någon annanstans. Så ser inte världen ut. Vi kan inte låta brott mot mänskligheten pågå inför våra ögon. Det handlar om att värna offren men också om att värna de lagar och regler som vi anser okränkbara.

Det vi tillåter ske i Syrien eller i Libyen riskerar att få sina konsekvenser även i Europa, förutom att det som sker där och på andra platser strider mot de grundläggande värden som vi vill upprätthålla i försvaret av mänsklig värdighet. Vi måste kunna ge dem som flyr terror och krig fristad samtidigt som vi bekämpar terrorismens krafter både här och där och bidrar till fred. Det finns inget land som kan göra detta ensamt. Vi må vara lika kritiska mot hur EU har hanterat flyktingkrisen som vi är mot enskilda länder, inklusive Sverige. Men utan EU skulle varje land stå ensamt, då skulle vår förmåga att hävda humanitetens värden begränsas av länders gränser. Med EU kan vi göra mycket mer än vad vi kan var och en för sig.

Flyktingströmmarna finns där. Inget land kan förtränga detta och inget land kan hantera ansvar och bördor självt. Så ser också Europa ut 2016.

I Sverige råder svensk lag (2016)

Det finns en alltmer utbredd retorik om att det i Sverige råder några bestämda svenska värderingar. Det är fel. I Sverige råder svensk lag. Den är inte en fråga om tyckande eller vädjande utan grunden för rättsstaten och därmed det öppna samhälle som garanterar oss rätten till många olika värderingar. Däremot finns det i vårt samhälle värderingar som gett oss de lagar vi har liksom de påverkar vårt agerande som människor i en mängd olika situationer. Men de råder inte över oss. Det gör lagen.

Det är ett bakslag för rättsstaten och dess institutioner när synen på brottslighet av olika slag leder till tyckande, tävling i politiska fördömanden och till en uttolkning av vilka värderingar som gäller i stället för rättsliga åtgärder och skydd för de enskilda som riskerar att drabbas. Det är svensk lag som gäller.

Det innebär bland annat att kvinnor, eller män, inte ska utsättas för sexuella trakasserier, övergrepp eller våld. Det är i den delen inte en fråga om värderingar som vi ska vädja till människor att omfatta,

undervisa dem i eller hoppas på ett stöd för. Svensk lag ska upprätthållas genom polis, domstolar och rättsväsendets övriga institutioner.

Respekten för svensk lag ska inte och får inte bero på vilka värderingar man har, vilken uppfattning eller vilket tyckande som politiker, polischefer eller människor invandrade eller redan boende i Sverige har.

Svensk lag förutsätter att de som bryter mot den åtalas och straffas i den ordning som lagen föreskriver.

Om detta inte görs får vi dubbla rättsprinciper, en som är den svenska lagstiftningen och en som bygger på förhoppningen om att alla har förstått, omfattat och vill respektera det som mer allmänt är svenska värderingar men där man av olika skäl, ibland identitetspolitiska, i praktiken ställer olika krav på laglydnad.

Där det sker undermineras respekten för de värderingar som har blivit till svensk lag. Vill vi inte upprätthålla lagen när vi ser människor bryta mot den, i tron att det handlar om en värderingsfråga, så urholkar vi inte bara lagstiftningen och rättsstaten utan också de värderingar som ligger till grund för dem.

Det finns ingen entydig kodifiering som säger oss vad vi alla menar med svenska värderingar är annat än det som vi översatt till lag. Faktum är att i den svenska rättsstaten finns det inget som säger att bara vissa svenska värderingar ska präglade samhället.

I Sverige råder, i bemärkelsen styrande för vårt samhälle och dess medborgare, inte någon annan värdering än lagen och lagen säger att vi får ha en mångfald av värderingar utan att någon säger oss vad som är svenskt och inte svenskt. Svenskt eller osvenskt.

Man får ha det som vi tror oss vara säkra på är svenska värderingar, danska värderingar, norska värderingar, arabiska värderingar, japanska värderingar eller grönländska värderingar, liksom man får lov att ha kristna värderingar, inklusive protestantiska, katolska, kalvinistiska,

men också muslimska värderingar, buddistiska värderingar och även socialistiska värderingar liksom liberala, konservativa, kristdemokratiska eller feministiska, ekologistiska och veganistiska ej att förglömma.

Dessa värderingar i sin mångfald får dessutom komma till olika uttryck i storstad, småstad och landsbygd liksom i Skåne, Stockholm och Boden. Men man får inte bryta mot svensk lag. Och svensk lag ska upprätthållas oavsett oberoende om partiledare, polischefer eller någon annan tycker brotten är allvarliga eller ej. Och den ska inte upprätthållas genom en förment värderingsdiskussion som gör det hela till en värderingsfråga, förhoppning eller fråga om egen vilja om man ska följa svensk lag eller ej.

Det vi kallar svenska värderingar är ett vitt begrepp som inte kan definieras eftersom det ständigt formas av oss själva. I stort är de inte just exklusiva värderingar. Principen om jämställdhet mellan män och kvinnor och våra lika rättigheter har nått utanför Sveriges gränser även om de inte dominerar i hela världen. Men svensk lag är unik för Sverige. Och den ska gälla.

Det är statens och dess företrädares uppgift att ansvara för detta, inte att debattera värderingar som om lag handlar om tolkning av identitetspolitik. Land ska med lag byggas. Punkt slut.

En liten pojke i en alldeles för stor rock (2008)

Anförande i samband med firandet av Israels 60-årsdag i Synagogan i Stockholm

Det finns för min del en bild som mer än något annat övertygar mig om värdet av staten Israel. Det är bilden på en liten 6 års pojke, i en stor keps, korta byxor och en alldeles för stor rock.

Han står med armarna uppsträckta, och bakom honom står tyska Gestapo-soldater med gevären riktade mot den sexårige pojken och

hans familj. Det är bilden av den lilla pojken i Warszawa-ghettot. Han och hans familj saknade försvar mot den brutala ondskan. Han blev den enda överlevande i sin familj.

I en civiliserad värld ska varje liten pojke och flicka ha rätt att växa upp i ett samhälle där den enskildes rättigheter skyddas, där man respekteras för vad man är och där den brutala ondskan aldrig fritt fram mot enskilda människor och deras familjer. För judar världen över är Israel garanti för att en sådan stat alltid ska finnas och för att det som en gång hände aldrig ska få hända igen. Det är därför vi i dag har anledning att fira att staten Israel i dag har funnits i 60 år. Existensen av Israel bidrar till en bättre värld.

Det är i Mellersta Östern inte existensen av en demokrati som är problemet utan frånvaron av så många. Det är i frånvaron av demokrati och frihet som människor tvingas leva utelämnade till förtryckares godtycke, sårbara för den brutala ondskan. Det har vi sett i Irak, det ser vi i Iran och i Syrien och vi ser det i land efter land i Mellersta Östern.

Det är i frånvaron av demokrati och rättsstat som människors förhoppningar om en framtid i frihet krossas och hatet frodas. Inte i den enda demokratin som erbjuder judar, araber och kristna, män och kvinnor, tolerans, fri- och rättigheter, demokratiska val för alla och en fri opinionsbildning. En sådan demokrati är värd att fira. Och låt det därför en gång för alla bli sagt, mina vänner. Mellersta Österns förtryckta folk förtrycks inte av några andra än av sina egna förtryckare. Inte av Israel, inte av USA, inte av Europa och inte av Sverige. Utan av sina egna förtryckare.

Vi kan vara oense med en demokrati men inte med demokratin. En diktatur kan fatta goda beslut men diktaturen är aldrig god. En demokrati kan fatta beslut som vi välkomnar, som vi kritiserar eller tar avstånd ifrån men det får aldrig leda till att vi är likgiltiga till demokratin. Demokratin är alltid moraliskt överlägsen diktaturen. Om vi inte vill försvara demokratin där, där den är hotad, kommer vi aldrig kunna försvara demokratin här, när den är hotad.

En demokrati ska alltid ställas till ansvar för sina egna handlingar men kan aldrig läggas till skuld för den terror som riktas mot den, de krig som drabbar den, lika lite som en demokrati bär ansvaret för det hat och den terror som i andra länder leder till självmordsbombningar och massakrer. Det är dem som utför dåden som bär ansvaret, inte demokratin genom sin blotta existens.

Tvärtom, och det är viktigt att säga en dag som i dag, om vi i dag i Damaskus, i Teheran, Beirut, Kairo, Riyadh, Bagdad och kring Persiska viken kunde finna demokratier lika starka som den israeliska skulle vi finna en fred lika stabil som Europas.

Israel är en hotad nation. Det är den enda av Förenta Nationernas medlemsstater som ifrågasätts till sin existens, som hotas med utplåning och som ständigt står inför hot om krig och terror. De många krigen vittnar om denna verklighet, den dagliga terrorismen understryker att det inte är hot som hör gårdagen till. De är en del av Israels vardag. De krig som har drabbat Israel har aldrig handlat om att utvidga demokratin och människors frihet, alltid har det handlat om att eliminera en stat och att köra människor av en annan ras, som det har sagts, i havet. Det har varit krig mot Israel för att det är en judisk stat, mot Israel för att det är ett öppet samhälle och mot Israel på grund av dess judiska medborgare.

Vi firar i dag att Israel har överlevt krigen, uthärdat terrorn och övervunnit hoten. Det har skett till priset av människors vars liv förtjänar att hedras av oss alla. Det som gör att Israel kan fira 60 år av framsteg och utveckling är nämligen att Israel har demonstrerat demokratins förmåga till överlevnad inför militär övermakt och hotet av utplåning.

Det vi ser i Israels existens, det vi ser i Israels utveckling av ett vitalt kulturliv och etnisk mångfald, det Israel manifesterar i form av integration och utbildning, i utveckling av öknar och landskap, i förmågan att förena hela världens historia med ett modernt samhälle där män och kvinnor har lika rättigheter, är mer än något annat ett uttryck för demokratins seger över diktaturen.

I Israels överlevnad och utveckling kan vi alla se demokratins seger men också den förändring, som om den sker i fler länder kan ge fred i Mellersta Östern. Det är fler samhällen av frihet som världen behöver, inte ett enda mindre. 60 år av framsteg, 60 år av forskning, 60 år av jord- och skogsbruk, 60 år av kultur och utveckling, 60 år av försvar för demokratin. 60 år av människors möjligheter att förverkliga sina bästa drömmar. Det är ett samhälle, en nation och en stat värda att fira.

Tack, kära Överlevande (2018)

Anförande i Synagogan i Stockholm, som tack till Föreningen Förintelsens Överlevande för tilldelning av 27 januari-priset

Mina damer och herrar, kära överlevande,

Det är er jag vill rikta mig till ikväll, inte just för den fina utmärkelsen jag har fått. Den lägger jag stolt till mitt hjärta, här ikväll och framöver i min politiska gärning. Men framförallt vill jag rikta mig till er.

Ni är överlevande i ordets konkreta betydelse. Men ni är också överlevare i den ädlaste bemärkelse. Den mest brutala onskans idé besegrades genom er överlevnad, genom att ni kunde föra vidare kunskapen, historien och verkligheten, och genom att ni är här i dag.

Förintelsen, dess offer och denna dag påminner om en enkel men brutal sanning. Antisemitismen stannar inte vid rasismens inskränkta dumhet och fördomar som söndrar samhällen och skapar hat.

Antisemitismen går ett steg längre. Den handlar om mer än förakt för en grupp av människor. Den handlar om att ifrågasätta och upphäva rätten till människors liv. Därmed är den ett hot mot det civiliserade samhällets allra mest grundläggande respekt för människan, för dess rättigheter och alla våras liv.

Ni manifesterar var och en det starkast som kan finnas i oss alla. Det är er vi vill hedra och minnas. Minnas för att försöka förstå och för att

ständigt hindra att människor på nytt bildar vansinnets kollektiv. Men ni är också en påminnelse om att vi varje dag måste vinna mänskligheten.

När jag var i Auschwitz för några år sedan berättade en kvinnlig överlevande något jag aldrig kommer att glömma. Hon berättade att hon som tioårig flicka på vintern i iskall kyla skulle gå över de diken av träck som delade in lägret med kanaler. När hon gick över en spång var det två lägervakter som bara för att de tyckte det var roligt puttade i henne. Ner i träcket. I tiogradens kyla. Som hon sa, det hade de inte behövt göra.

Hon kunde drunknat där. Hon kunde ha förfrusit. Men en äldre fånge hoppade i och lyfte upp henne. Han kunde ha blivit skjuten, drabbats av lunginflammation eller förfrusit. Men han hoppade i och räddade hennes liv. Som hon sa, det hade han inte behövt göra.

Inget gör mig så medveten om människans val som dessa ord. De hade inte behövt putta i henne. Han hade inte behövt riskera sitt liv för att rädda henne. Men de gjorde det. Och han gjorde det. Och hon överlevde.

Nu står vi här 2018. I en tid som vi trodde skulle vara mycket tryggare. Kanske att onskan för evigt skulle vara besegrad. Men vi ser att den ständigt lever.

Men vi vet också att den kan besegras och att våra minnen att våra vinner över deras. Vår heder över deras vanheder. Vår tro på människan som starkare än deras eftergivenhet till onskan. Ni visar att vi alla har det som gör oss starkare än dem.

Och vi kommer inte låta dem vinna. Tack vare er, kära överlevande.

Om hatet och eftergifterna (2005)

Anförande vid Samfundet Sverige–Israels årskonferens i Kristianstad

För sextio år sedan fick andra världskriget sitt slut. Det Europa som formade vår tids världsbild fick sin grund.

Den 8 maj två år tidigare stupade Mordecai Anielewicz på det gömställe som låg på den legendariska adressen Mila 18 i Warszawa. Han blev 24 år och var ledare för det första öppna väpnade motståndet mot Hitlertyskland på tyskkontrollerad mark.

Vid krigets slut två år senare fanns inte längre Nazityskland. Det var nedkämpat och besegrat.

De som en gång hade propagerat för Lebensraum och hetsat för den ariska rasens överlägsenhet, som programmatiskt hade förklarat att judar skulle utrotas, de tog sina liv i en bunker under jord samtidigt som deras militära styrkor ovan jord var förintade och deras land låg i ruiner.

Nazismen var som ideologi avslöjad som en politisk överbyggnad för inskränkthet och fördomar och som ett komplexfullt uttryck för människans sämsta anlag till hat, ondska och brutalitet. Det fanns den 8 maj 1945 ingen tvekan om vem som hade vunnit och vem som hade förlorat.

När upproret i Warszawaghettoen bröt ut var det det första öppna väpnade upproret på nazikontrollerat territorium. Kriget var långt ifrån slut. Stora delar av Europa var ockuperat av tyska trupper. Få kunde tro att de allierade så totalt och så snabbt som på två år skulle ha krossat ett Hitlertyskland som för många framstod som oövervinnligt. Många ställde in sig på ett långvarigt nazistiskt herravälde i Europa.

Upproret skedde i ett Europa där historien stod och vägde. Det fanns ingen som visste hur kriget skulle utfalla. Det tog sin plats i ett plågat ghetto just när Hitlers mordmaskin gick på högvarv.

Före kriget levde 375 000 judar i Warszawa. Före mars 1942 var 80 % av förintelsens offer vid liv. Efter februari 1943 var närmare 80 % av

dess offer döda. Den nationalsocialistiska mordmaskinen skövlade människoliv i en pervers effektivitet som mänskligheten aldrig tidigare hade skådat.

Så såg Europa och framtiden ut för Mordecai Anielewicz och hans sammansvurna när de inledde upproret i Warszawas ghetto, just i den stad där tyskarna genom bombningar hade inlett kriget fyra år tidigare. Deras uppror blev ingen militär vändpunkt men en moralisk.

Nazisternas bödlar möttes för första gången med väpnat motstånd. De mötte ett motstånd som var enkelt men modigt. De tvingades retirera i strider man mot man där deras motståndare på sin höjd hade enkla handeldvapen.

Den 19 april beslutar tyskarna om att likvidera Warszawaghattot. Då fanns fortfarande 60 000 människor i livet där. Det är då det riktiga upproret börjar. Upproret blev en signal om att ingen var så underkuvad och så svag att man inte kunde resa sig, att man inte kunde göra motstånd. Striderna avslöjade att inte ens Hitlertysklands militära övermakt räckte för att övervinna modet hos 700 beslutsamma vars vapenmakt bara bestod av 9 gevär, 59 pistoler och några handgranater.

Det tar den tyske SS-generalen Jurgen Stroop en månad, till den 15 maj, innan han har slutfört sin skändliga mördarverksamhet. Den 15 maj förstör nazisterna den centrala synagogan i Warszawa och mördaren Stroop förklarar Warszawa Judenrein.

Den 8 maj stupade Mordecai Anielewicz, kanske genom att han själv tar sitt liv men förmodligen på grund av tyska gasattacker mot det gömställe som han uppehöll sig vid, nämligen Mila 18 som genom författaren Leon Uris roman med samma namn har kommit att bli legendarisk för mod och motstånd. Mila 18 blir en symbol för judiskt motstånd och för tanken att det judiska folket ska äga sitt eget försvar och sin egen rätt.

Det som kännetecknade Warszawas judar liksom alla andra som gick under i förintelsen var att de saknade ett försvar för sin rätt och för sina liv. De var utelämnade åt den brutala maktens ondska. Mila 18 och

upproret i Warszawaghattot visar att det inte behöver vara så. Man kan försvara sig, man bör försvara sig och man måste kunna stå upp emot hat och ondska.

Sett i detta perspektiv blir upproret i Warszawaghattot inte bara det första väpnade upproret på tyskkontrollerat territorium i andra världskrigets Europa utan också ett första slag för att etablera en statsordning som ger judar ett eget försvar i kraft av det egna modet och den egna viljan, utan beroende till någon annan.

Genom sin motståndsvilja kom de att forma den viktigaste förutsättningen för den blivande staten Israel men också för varje annan rättsstat, nämligen insikten att man både måste och kan försvara sig. Ingen stat kan existera utan denna insikt och varje stat som ger upp den lämnar sina medborgare försvarslösa mot det civiliserade samhällets fiender.

Det finns i dag ingen tvekan vem som vann upproret i Warszawaghattot. Historiens dom är kompromisslös. De som gjöt sina liv mot en militär övermakt utan några egentliga vapen annat än det som kunde skrapas samman i ett ghetto, utan någon annan utbildning än den som rättrådigheten gav, dem minns vi med heder, deras banemän med skam. I Warszawaghattot vann de den blivande staten Israels första slag, nämligen slaget om moral och judars rätt till försvar.

Det finns något i upproret 1943 som är en lärdom för alla tider. De som står för moral och rätt kommer aldrig att kunna kuvas. De kan besegras men aldrig kuvas. Efter andra världskriget hamnade halva Europa under ny diktatur. Den diktaturen föll först när tillräckligt många valde att stå upp mot ovärdigheten och mot förnedringen.

Kvinnorna och männen som gjorde uppror i Warszawaghattot var de första som i kampen för dagens Europa gjorde uppror mot den totala övermakten.

Men de visade också att den totala övermakten kan övervinnas.

Den 8 maj för 60 år sedan fanns det ingen tvekan om vem som vann och vem som förlorade. I dag när vi tittar tillbaka på historien är det lika uppenbart. Europa är fritt och förenat. Staten Israel finns som ett skydd för judar i hela världen, som en rättsstat och demokrati trots de krig man fått utkämpa för att värna sin nation.

Det var inte de tyska soldater som mördade och som gasade husen i Warszawaghettot som vann kriget utan de som stod upp för frihet och rätt, för sitt folks och sin nations rätt att leva i sanning och i frihet. Upproret i Warszawaghettot var ett led i de okuvligas kamp mot ondskan och brutaliteten. Det Europa vi i dag lever präglas av att totalitära idéer har kunnat trängas undan genom enskilda människors mod att stå upp för sin egen värdighet och för att kunna leva i sanning med sig själva. Att enskilda människor vågar dra gränsen, att de totalitära idéerna bekämpas, att det som inte får tolereras inte tolereras.

Det är för mig självklart rätt att Europasamarbetet förhindrar krig mellan länder. Det har fungerat som en hamn och trygghet för länder som i 1990-talets början lämnade decennier av förtryck, koncentrationsläger och avrättningar bakom sig liksom det har fört människor och folk närmare varandra, över gränser som tidigare stod för motsättningar. Det har bidragit till en utvidgning av rättsstat och säkerhet.

Men det är lika självklart fel att förintelsen av sex miljoner judar berodde på nationers krig eller på bristen på det överstatliga samarbetet i 1930-talets Europa. Att förstå vägen till Theresienstadt är både enklare och svårare än så.

Enklare därför att förintelsen så uppenbart var en funktion av rashat, antisemitism och två totalitära ideologier som gav varandra fria händer när man satte människovärdet på undantag. Det var inte kriget som ledde till Theresienstadt utan hatet och eftergivenheten. Det var tvärtom kriget som satte stopp för Theresienstadt, Treblinka, Auschwitz och som ledde vägen till tribunaler där nazistiska ledare dömdes som de brottslingar mot mänskligheten de var.

Svårare därför att ett samarbete som bygger på medborgarnas fri- och rättigheter visserligen står i vägen för den brutala ondskan men likväl inte är tillräckligt. Ondskan försvinner inte på grund av att demokratiers samarbete med varandra. Den ställer krav på var och en.

Israel, en demokrati som firar 70 års överlevnad (2018)

I dag är det 75 år sedan det judiska upproret i Warszawa ghettot inleddes. Det var en heroisk strid som bara kunde sluta på ett sätt, med en tysk övermakt som tillämpade mördandets fulla brutalitet. Det judiska upproret visade att den tyska krigsmakten inte var så oövervinnlig som den själv och andra hade sett sig.

I dag är det i sin tur 70 år sedan Israel bildades. På många sätt som en direkt konsekvens av att judar aldrig mer skulle kunna tvingas till ghettot, utsättas för förtryck och för att förintelsen inte skulle kunna upprepas.

På den grunden bildades den judiska staten genom ett beslut i FN. Den är i dag den enda demokratin i Mellanöstern. Det enda samhälle där män och kvinnor har lika rättigheter i sin egenskap av medborgare och individer. Muslimska kvinnor kan där ta del av samhällslivet på samma sätt som alla andra till skillnad från grannländerna där de är en andra klassens medborgare. Oavsett sexuell läggning, härkomst eller religion kan människor leva i frihet och trygghet, förutom de externa hoten och terrorismens hot.

Det är ett land omringat av brutala diktaturer och hänsynslösa politiska krafter. I norr Syrien, som är sitt eget slagfält där Assad i mer än fem års tid har bedrivit en pågående slakt gentemot sina egna medborgare, i form av brutala och hämningslösa bombningar av civila, genom en militär skoningslöshet mot det som från början var den arabiska vårens krav på demokrati och med Rysslands stöd även när det gäller användningen av kemvapen. Inte bara Ryssland utan även Iran har tagit steget in i Syrien, med sina återkommande hot om att utplåna staten

Israel. Med Hizbollah har man en egen extremistisk terrorrörelse i form av en armé, med sikte på att utöva sin militära förmåga mot Israel.

I Gazaremsan finns under Hamas styre ständig plats och förutsättningar för olika former av krigsinsatser mot Israel, gärna med civila som sköldar. Bomber, raketer, missiler och tunnlar för att slå till militärt på israeliskt territorium. På Västbanken ett korrumpert styre som använder biståndspengar till att finansiera terrorister och deras familjer, där antisemitism är en självklarhet i skola och media. Egypten en korrumpert regim som bekämpar islamistisk extremism men som också vacklar i sin överlevnadskraft med en ekonomi som ständigt undergrävs av den förda politiken.

Det är förunderligt att regeringen Löfven i denna miljö ständigt kritiserar landet med demokrati, fri- och rättigheter och respekt för kvinnor och mäns lika rättigheter. Istället väljer den svenska regeringen att ta sida med dessa regimer mot Israel i internationella fora samtidigt som den anser att förtrycket i dessa länder är en intern angelägenhet som inte kräver kritik. Behandlingen av kvinnor som en grupp bejakas med en utrikespolitik som legitimerar att kvinnor ska reduceras till en grupp där framsteg handlar om lättnader i förtrycket av gruppen snarare än fri- och rättigheter till kvinnor liksom till män.

Det är en moralisk kollaps som präglar svensk utrikespolitik i Mellanöstern. Vi borde tillhöra dem som gratulerade Israel till sin självständighet, sin frihet, öppenhet och demokrati. Då hade vi också en gemensam grund för kritiska samtal om det som är Israels tillkortakommanden liksom om det svenska samhällets tillkortakommanden när det bland annat gäller antisemitism. Demokratins värden ska man inte kompromissa om. Förtryck får aldrig ursäktas. Människors värde får aldrig definieras som om de bara tillhör en grupp uppdelad efter kön eller något annat. Människor ska ha fri- och rättigheter. Det gör Israel till ett undantag från sin omgivning.

Den sociala pelaren: europeisk välfärd i en tid av förändring (2017)

Debattartikel i Svensk Tidskrift

Längs havet vid Sandhammaren ser jag dem ofta, någon gång under förmiddagen, svepa fram längs den skånska kusten, för att värna svensk gräns. Gripenplanen. Ett av världens mest avancerade stridsflygplan. Ett uttryck för svensk världsledande teknologi och en unik industriell förmåga. Med en historia som länkar sig till Österlens byar.

Där genomfördes under mitten och slutet av 1800-talet de olika skiftesreformerna. Den gemensamt brukade marken, med smala strängar av mark som var det privata ägandet, delades upp så var och en fick sin mark utskiftad samtidigt som man flyttade ut ur byn. De i Hagestad by som fick kvar fick den bästa marken, trodde man, och de som fick flytta ner i Mossamarkerna fick den sämre, trodde man. Där hade ju faktiskt människor försvunnit mörka höstdagar, sades det i alla fall. Järarna, ännu längre ner mot havet där skogspartierna men också klitterna i sandhavet började var aldrig föremål för skiftesreform.

Men när skiftena genomförts visade det sig att utdikningsteknologin fanns på plats och nu gjorde mening, samtidigt som den nu arbetande generationen hade full kontroll över sina marker och ägor. Så deras mark blev dubbelt så värdefull, och dubbelt så stor. Men totalt sett blev den ökade produktiviteten när man gick från den gamla bygemenskapens bruk av jorden till den enskilt brukade enorm. Och ledde till ett spannmålsöverskott.

Som tur var hade man i Storbritannien då röstat om tullfrihet för spannmål. Så spannmålen gick på export med skånska hamnar som bas. Och det var i en stor omfattning och en stor marknad. Från St Petersburg till Newcastle. Spannmål var som den tidens olja. Det blev förvisso till bröd men också till foder för Londons hästar. Skeppsfarten på Österlen exploderade och på 1880-talet var Brantevik Sveriges största hamn för segelfartyg, följt på 1890-talet av Skillinge. De gamla Kaptensgårdarna står som ett minne av den tiden och som ett rikt kulturarv i dag.

Spannmålsöverskotten blev till kapitalöverskott där skånska bönder illa

dolde den ödmjukhet vi skåningar är världskända för. Den ökade produktiviteten på gårdarna och slätterna frigjorde arbetskraft och den gamla tidens drängar och pigor blev till nyinflyttade stadsbor. Det var fattigt men ännu fattigare och svårare där de kom ifrån. Kapitalöverskotten gav jobb i form av en ny tids industrier som växte fram.

De skånska tegelbruken som gjorde Eslövsgotiken möjlig. Det nya jordbruksföretaget. Bongs utanför Ystad. Sockerbruken. Det rika Sockerbolaget. Varven där familjen Kockums byggde ett. Skånska Cement som sedan blev Euroc och Skånska Cementgjuteriet som sedan blev Skanska, inklusive Euroc. Gummifabrikerna i Helsingborg och Trelleborg. Kemisten från Riga, som gjorde att Tretorn fick den uthålliga kvaliteten. Perstorp. Lund som attraherade studenter från hela landet.

Nils Poppes Sten Stenson Sten blev en symbol för den snabba och kulturellt omstörtande kunskapsrevolution som den allmänna folkskolan, folkhögskolorna importerade från Danmark och Universitetet gav. Han står såvitt jag minns staty i Eslöv. Skeppsfarten och rederierna i Trelleborg, Malmö och Helsingborg. Verkstadsföretagen och processindustrierna i Röstånga, Klippan och Simrishamn, Sonessons, Bröderna Ivarson i Osby. Perssons lumpsamling som blev till återvinning i Ystad, som idag återfinns i Stena Metall men som också blev basen för Ystads näringsliv i dag. Textilindustrin i Malmö. Malmö som blev vår första Industristad. Och därför också den svenska socialdemokratins födelsestad.

Det växande välståndet gjorde det möjligt och efterfrågat med en järnvägslinje mellan Ystad och Malmö som blev kallad Grevebanan, med stationer vid varje gods som varit med om finansieringen. I Ystad byggdes Sveriges första bil av bröderna Cederholm. Och någon tog med sig idén in till Malmö, till en liten cykelfabrik som började tillverka små lastbilar. Och något namn skulle man ha. Det handlade mycket om Skåne då.

Skånska banken. Skånska även för dem som ville bygga bil och inte

bank. Så Skåne fick det heta men på latin. Scania. Med den skånska gripen som symbol. Och så växte man och slog sig samman med Vagnaktiebolaget i Södertälje. Vabis. Så det blev Scania Vabis. Numera bara Scania. Med gripen som symbol. Världens bästa eller näst bästa lastbilar beroende på var i Sverige man är. Och så slog man sig samman efter andra världskriget med Svenska Aeroaktiebolaget, formerat för att ge det svenska försvaret flygplan. SAAB.

Som började göra bilar inspirerade av flygplansteknologin. Som slogs samman med Scania Vabis och fick gripen som symbol. Och så byggde man världens bästa flygplan. Tunnorna. Draken. Viggen. Bilarna, flygplanen och lastbilarna hade gripen som symbol.

Så byggde man Gripen som nu flyger över Sandhammarens kust som en hälsning till de skiften som fortfarande finns ut i havet som åladrätter men som på land slogs samman och blev början till det svenska ekonomiska undret. Och så byggdes kanske också bilden av skåningen.

Han som på 1930-talet sjöng med darrande röst om Stockholmsarna, att låt dem bara gå på, vi klarar oss nog ändå. Han var faktiskt Sveriges högst betalde skådespelare i sin tid, Edvard Persson, inte för att det var pekoralt eller provinsialt utan för att filmerna i en tid av snabb förändring symboliserade både rötterna och den nya tidens framsteg, välståndet som under några decennier hade frigjorts och blivit till en självmedveten trygghet.

Skiftesreformerna som var den största strukturreformen någonsin. Järnvägen. Hamnarna. Sjöfarten. Exporten som gav ett kapitalöverskott. Den allmänna folkskolan. Den första bilen som blev till en industri, inte på grund av innovationen i sig utan på grund av de reformer som släppte loss nya krafter. Stationssamhällena och industriorterna. De många fabrikerna som på samma sätt sökte sina kunskaper och innovatörer. Den tekniska kunskapen. Hermods. Den sociala rörligheten. Den sociala revolutionen istället för den politiska. Förhandlingarna hellre än konflikterna. Från fattigdom till rikedom.

Så växte den svenska välfärden fram.

Inte bara i Skåne utan runt om i Sverige. Hyttorna och forsarna blev till industrisamhällen. Skogen, gruvorna och stålet gav namn till platser, orter och framväxande städer. Hamnarna blev som spegelbilder ut i världen av hur välfärd skapades genom hårt arbete, företagande och innovationer. Det gamla samhället gav plats för det nya och det var förändringarna i den gamla ordningen som gav plats åt den nya moderna tiden. Sverige blev ett rikt land, så rikt att vi på 1920-talet var Europas rikaste, bara tvåa till den ledande industrinationen Tjeckoslovakien. Så såg det ut i en annan tid och i en annan värld.

Och vi kom ju att stå utanför två världskrig, drabbades aldrig av järnridån och den planekonomi som smulade sönder välfärd genom stora system som lovade välstånd. Vi må ha olika politiska uppfattningar om vad som drev denna utveckling, vad som var hönan och ägget, hästen och kärran, men faktum kvarstår att Sverige i början på 1970-talet var ett av världens absolut rikaste länder.

Det gav oss ett utrymme för att formera välfärdens strukturer, som innebar att de oavsett effektivitet och utformning gav det svenska samhället och alla dess medborgare en välfärd som var större än i andra länder. Det innebar inte, och behövde inte innebära, att vi valde en bättre modell men vi hade bättre förutsättningar att finansiera den än motsvarande i andra länder. Kanske kan man till och med säga att vi hade råd och förutsättningar att försaka effektivitet, produktivitet och sparsamhet till fördel för det generella och för de goda syften som låg bakom varje reform. Det faktum att vi hade de bästa förutsättningarna innebär ju inte att vi valde de bästa modellerna. Snarare var det, tror jag, så att vi genom att vi hade de bästa förutsättningarna kunde välja de dyraste modellerna.

Ett område där vi noterat detta är reformerna av pensionssystemet. Det system som formades i slutet på 1960-talet var färgat av den unika framstegstron som decennier av obruten tillväxt i en liten men inom sina styrkeområden globalt ledande ekonomi hade gett oss. Men det höll inte för de påfrestningar som lägre tillväxt och större konkurrens gav.

Det är nog så att vi nu ser detta med den svenska skolan också. Vi ser med frustration på det faktum att den av allt att döma inte är världsbäst. Att den inte ger svenska elever och studenter kunskap i världsklass och att den inte förmår att ge den enskilde eleven tryggheten och stabiliteten i en gemenskap som ger individen självförtroende och styrka.

Vi ser det på flera olika vis. Dels de väsentligt lägre resultaten i snitt som till betydande del påverkas av de många nyanlända som ibland börjar sin utbildning långt efter de i Sverige födda. Dels hur många av dessa som aldrig slutför sin utbildning. Dels att det snittet även utan de nyanländas bakgrund likväl är lågt i förhållande till andra. Och så ser vi olikheterna som till stor del är geografiska och till stor del beroende på de resultat olika skolformer ger. En del skolor lyckas bättre och andra sämre.

När vi ser på sjukvården ser vi att den svenska har hög kvalitet jämfört med andra länder men att den inte är så unik som vi gärna ville tro för några decennier sedan. Tillgängligheten och snabbheten är högre i många andra länder utan att det drabbar kvalitet och omsorg. Och vi ser för övrigt även här att det skiljer sig åt i olika delar av landet beroende på vilka strukturer som har vuxit fram.

I Sverige kom välfärden att växa fram nära knuten till staten. Staten i det här fallet i form av den offentliga sektorn och staten i form av de beslut och lagar som garanterade alla tillgången till bra pension, skola, sjukvård och äldreomsorg och de offentliga strukturer som formades för att göra detta. Det finns två skäl för detta. Det ena var att den snabba ekonomiska tillväxten gav anledning till snabba offentliga politiska reformer för att snabbt få allting på plats så som politiker ville ha det. Det andra var att Sverige jämfört med många andra europeiska länder hade en stark stat som medborgarna hade förtroende för och som sedan århundraden präglades av centralism och byråkratisk skicklighet.

Så var det inte i andra delar av Europa. I det kontinentala Europa formades många av välfärdens strukturer kring samhällets många olika institutioner. Det var fackföreningarna, som i många länder kom att bli en garant för både sjukvård och inkomsttrygghet, företagen som ibland

var grunden för pensionstryggheten eller de olika privata lösningar som präglade åter andra. I Sverige trängde den starka statens snabba tillväxt undan sådana motsvarande lösningar.

Men sett i detta perspektiv har vi olika europeiska modeller för välfärd. Selektiva bidrag till dem som behöver stöd eller generella bidrag till dem som har en viss situation, liksom privat välgörenhet i varierande mån. Den skandinaviska som är starkt knuten till staten med generella bidrag och stöd. Den kontinentala som är starkt knuten till subsidiaritet och mångfalden i det civila samhällets strukturer. Den sydeuropeiska som präglas av många statliga regleringar men också av det civila samhällets ansvar för tryggheten, från familj till andra sociala gemenskaper. Och så har vi de många olika lösningarna i länderna i Central- och Östeuropa som präglas av personligt ansvar, statliga miniminivåer och privata lösningar parallellt med statliga eller offentliga verksamheter.

Till en stor del beror detta inte bara på ekonomins utveckling och statens roll utan också på värderingar om familjens centrala och oberoende ställning, på kyrkans eller andra sociala gemenskapers roll, på traditioner som statlig reglering av arbetsmarknad och löner eller på synen att det offentliga bara har ett ansvar för att säkra ett minimum, att bara ingripa vid nöd. Och kring alla dessa institutioner, strukturer och värderingar har den europeiska välfärden formats på många olika sätt. Löner har utformats på det viset, pensioner har säkrats, familjers ekonomi har formats och värderingar om det sociala, det familjemässiga, om jämställdheten, om arbetslivet och om skolan har blivit välfärdens många olika strukturer.

Ett annat sätt att säga allt detta är att utlänningar inte är som vi svenskar. De är som de är. En del tycker till och med att det är vi som inte är som dem. Och de förmår ibland inte inse att det är vi som har rätt. De tycker till och med själva att det är de som har rätt. Det finns inte en europeisk social modell utan det finns många olika och vi har alla anledning att bevisa att de förmår leva upp till de sociala krav vi ställer.

Och utifrån allt detta anser jag det finns sju punkter som är viktiga för den europeiska välfärden och för vårt svenska bidrag till dess utveckling, viktigt nog att vi svenskar bidrar till det för utvecklingen av den europeiska välfärden påverkar i hög grad vår egen.

För det första, respektera mångfalden och variationerna. Vi kommer aldrig att kunna och ska inte vilja tvinga på andra våra värderingar och våra strukturer. Värderingarna är våra och har formats av vår historia, genom det privilegium som den svenska välfärden har inneburit för oss som enskilda individer, och genom den samhällskultur som reformationen, den starka statsmakten, det gamla bondesamhället, uppbrottet från det till industrialismen, den sociala rörligheten, den långvariga freden, den omfattande internationaliseringen och den ekonomiska tillväxten har gett.

Vi behöver bara blicka över Sundet hur nyanserna förändras, över Östersjön för att se hur andras historia har gett annorlunda förutsättningar och prioriteringar och runt om i Europa för att se skillnaderna både på välfärdsnivå och sociala modeller.

Tanken på att det polska samhällets värderingar om familj och jämställdhet skulle styra över den svenska socialpolitiken är mig främmande. Den danska arbetsmarknadsmodellen är på många sätt lik vår men också annorlunda genom en lång utveckling. Möjligheterna att bestämma över de sociala trygghetssystemens miniminivåer är radikalt annorlunda i Sverige och i Estland, synen på kvinnors och mäns arbete och föräldraledighet skiljer sig från i Tyskland.

I olika länder har den sociala tryggheten utvecklats så bra att välståndet har gett möjlighet till utifrån de samhälleliga och statliga institutioner som man har valt att luta sig mot och utifrån de prioriteringar man har valt.

Och det är efter den tryggheten man har format sina liv och sin personliga trygghet på.

I södra Europa anser man att mammaledighet ska vara lång för att värna kvinnan och börja redan innan födseln, i Skandinavien och i Sverige anser vi att föräldrarna mellan sig själva ska bestämma och kunna förena arbete med barn så snart de önskar. Där vill man ha långa ledigheter, ibland tvingande, men med låga ersättningsnivåer, här vill vi ha höga ersättningsnivåer och därmed kortare föräldraledighet.

Tanken på att EU ska bestämma över deras välfärd – och ibland tänker sig entusiastiska svenskar att det blir den svenska modellen som styr upp dem – är inte populär hos någon. Då hade de redan tagit andra beslut över välfärdens utformning än vad de har gjort.

Och för all del, i ett öppet samhälle och i ett öppet Europa påverkar vi varandra till att nå det bättre, om vi anser det vara det bättre. Men ska vi likforma genom EU-beslut likformar vi andras välfärd bortom den som de vill ha och det kommer kräva detaljregleringar för att ändra sociala system som formats av sedvana, tradition och värderingar.

Det finns tre olika konflikter inbäddat i tron på att EU ska styra över den sociala utvecklingen. Dels konflikten om maktöverföring från nationella parlament till Europaparlamentet och ministerrådet. Dels konflikten mellan olika välfärdslösningar där människor föredrar sina egna. Dels konflikten när medborgarna känner vrede över att deras välfärd i den nära vardagen regleras bortom deras nära kontroll.

För det andra, gör så att vi kan använda våra olika välfärdssystem utan diskriminering av människor men också utan diskriminering av olika lösningar. När människor rör sig i det Europa som är deras så ska de också kunna ta med sig den sociala trygghet som kan vara rörlig och de ska kunna ta del av den sociala trygghet som finns på plats.

Man ska ha tillgång till sjukvården runt om i hela Europa genom det patientrörlighetsdirektiv som vi nu har, och som jag var med om att driva igenom. Det innebär att människor i det svenska samhället, som betalar svensk skatt, kan få med sig finansieringen om man behöver söka sjukvård i andra länder, eller om man är på plats i ett annat land när man behöver den.

Pensionssystemen bör vara rörliga så att pensionen följer arbetstagaren istället för att den stannar i företaget, fackförbundet eller i det egna landet. Människor som är gifta enligt svensk lag ska kunna ha samma rättigheter som äkta par oavsett om de är av samma kön eller inte. Jobbar man i ett land ska man ha samma rätt till den sociala tryggheten där som i andra länder.

För det tredje, vi måste lägga grunden för en utveckling av den europeiska arbetsmarknaden som präglas av öppenheten för oss alla men med en mångfald av lösningar. Det kommer i sig att driva utvecklingen framåt och leda till att vi närmar oss varandra, på de villkor som olika ekonomier och olika samhällsmodeller ger möjlighet till.

Den svenska modellen är utvecklad i ett land där internationell handel var avgörande för välfärden, gick man så till jobbet i Perstorp, Simrishamn eller i Eslöv. Och det var exportindustrins förutsättningar som var avgörande för den svenska konkurrenskraften, sysselsättningen, skatteinkomsterna och den generella välfärden. De hängde och hänger ihop.

Och därför var det också rimligt och en framgångsmodell att löner förhandlades på ansvar av arbetsmarknadens parter. Centralt gemensamt och inom bransch efter bransch beroende på dess förutsättningar, dess produktivitet och konkurrenskraft, och till slut i Perstorp, Simrishamn och Eslöv.

Den långsiktiga klokheten i detta kunde inte regleras genom lag eller genom med förhandlingar med staten utan i samverkan mellan företagare och arbetstagare, som ibland förhandlade fel men långsiktigt hamnade rätt.

Den europeiska arbetsmarknaden måste därför präglas av respekt för de nationella lösningar och strukturer som vi har men också av respekt för varje arbetstagare som söker sig ett jobb någonstans i Europa.

Den europeiska välfärden bygger på 28 olika pelare. Det innebär, för det fjärde, att debatten om Europas välfärd måste bygga på de pelare

som varje lands traditioner och system för välfärd utgör. Inte på en social pelare lika för alla och som alla måste anpassa sig till. Det står i motsats till den mångfald av samhällelig kultur och gemenskap som formar tryggheten i våra länder och som är den vardag vi lever i.

De är alla var och en pelare i den välfärd som är vår gemensamma förutsättning och de måste utvecklas på sina egna meriter. De bidrar till arbete och företagande men också till att stärka de gemenskaper som är nödvändiga för den välfärd som vi har i vårt land och som man har i andra länder. Vi kan lära mycket av varandra, och vi kan genom att låta de olika modellerna mötas i vår vardag utveckla oss själva. Det är nyttigt att se att sjukvård kan fungera bättre eller lika bra med en annan modell. Det är bra att kunna se hur socialförsäkringssystem bidrar till budgetstabilitet och jobbsökande, hur olika system kan stärka den enskilde likaväl som de kan underordna honom eller henne på ett sätt som vi inte vill.

För det femte måste Europa bryta med årtal av stagnation och bli en globalt ledande kunskapsekonomi, annars kommer vi inte kunna bära upp en ledande välfärd! Det europeiska välfärdssamhället, och det handlar även för oss svenskar om det europeiska välfärdssamhället som en grund för vår välfärd, kommer aldrig kunna vara ledande om våra arbetsmarknader stagnerar, om våra löner viker, om våra innovationer sviker och om bördan av den gamla välfärdens strukturer tynger ner krafterna för att forma den nya välfärden. Det gäller arbete och det gäller företagande.

Det är en europeisk utmaning. Det är den europeiska utmaningen som inte bara kommer vara avgörande för vår välfärd men också för vår sammanhållning, vår politiska styrka, vår säkerhet och vår förmåga att stå upp för frihetliga värden i en tid då dessa är hotade.

De senaste 30 åren har världen gått ifrån att en miljard människor levde i vad som kallas relativ välstånd till att nära 5 miljarder nu gör det. Det är en historisk seger mot fattigdom som saknar motsvarighet i vårt förflutna. Det är de nya globala strukturerna som i land efter land och region efter region bekämpat och besegrat fattigdom. Inte så att

fattigdom inte längre existerar. Inte alls. Den finns fortfarande i allt för stor omfattning trots att en mindre del av mänskligheten och färre personer lever i fattigdom än någonsin. Nu är fattigdomen inte ett öde som står bortom påverkan utan som står inom räckhåll för människors strävanden till välstånd. Fattigdomen och desperationen lever i dag bortom där globaliseringen har nått, där despoter styr och skapar isolering, där handel och marknadsekonomi inte får ersätta korruption och diktaturers styrning av ekonomin.

Det innebär fantastiska framsteg i välfärd. Barn som får äta sig mätta. En kraftigt minskad barnadödlighet. Skola och rent vatten. Mängder av förändringar som inte kan beskrivas med siffror utan bara genom föräldrars glädje att få se sina barn växa upp, unga människors stolthet över kunskaper de kan erövra och känslan av att lägga sig mätt och veta att morgondagen är ljus.

Den globala ekonomins utveckling innebär, för det sjätte, också en kraftigt förändrad global konkurrens. Ett enkelt uttryck för det är att vi i dag har fler mobila telefonabonnemang än människor på jorden. Mer än tre miljarder smartphones. Mobiltelefonen och digitaliseringen har skapat en ny logik i lokala ekonomier som betalningsmedel men än mer som en länk till produktivitet, marknader och innovationer. Därför möter vi mer konkurrens, större utbud, snabbare innovationer, fler som träder in i sina länders arbetsmarknader och globala företag liksom innovationer och uppfinningar som kommer från hela världen från.

Detta är den europeiska välfärdens utmaning. Vi behöver en tid av reformer i hela Europa som bärs upp av en idé om hur vi gör människor stora och kapabla att förändra sin vardag och sina samhällen.

Vi behöver för det sjunde göra vår tids skiftesreformer, folkskolereformer, näringsfrihetsreformer och en ny vision av ett samhälle som inkluderar alla i arbete och i trygghet.

Den inre marknaden för tjänster och produkter. Den öppna arbetsmarknaden för alla. Öppenheten för företagande över hela vår kontinent. Världens största hemmamarknad för nya start-ups och för

nuvarande globala ledare. Europa som ett center för globala företag och global världsledande forskning. Men det kommer inte av vilja utan av förändringar.

Vi behöver öppna upp konkurrens inom nya områden. Inom tjänstesektorn liksom inom finansmarknader. En energimarknad som kan ta tillvara på alla våra möjligheter och ge en bas för den moderna teknologin.

Vi måste lägga grunden för den bästa infrastrukturen vad gäller transporter men också för det moderna kunskapssamhällets viktigaste infrastruktur, nämligen bredband som är snabbare och har en bättre räckvidd än någon annan stans i världen. Europa behöver bli den ledande digitala ekonomin. Vi måste strategiskt satsa på att i Europa ha världens bästa forskning och världens bästa forskningssamhälle.

Vi kan göra det genom att frigöra ekonomiska resurser från regionalpolitik och jordbrukspolitik till forskning, utveckling och innovationer samtidigt som vi skapar skattesystem som underlättar för den nya tidens företagande. Det är ett sätt att genomföra vår tids stora skiftesreformer. Och det kommer att föra med sig en social rörlighet som inte bara har med forskning att göra utan tjänster, industriell produktion, kvalitetshantverk och kreativa näringar.

Europas välfärd kommer i framtiden bygga på att vi kan skapa den globala världens kunskapsbyar här. Idag lever vi i en ny tids social rörlighet. Över hela Europa behöver vi mer arbetskraft samtidigt som vi måste se till att alla som kommit hit, eller som är här, kan bli arbetstagare och inte bidragstagare. Där är den strategiska utmaningen. En välfärd som kan erbjuda människor många lösningar. Så vill jag se den europeiska välfärden växa fram till ett ledande välfärdssamhälle i världen.

Tillväxt och ekonomi

En transatlantisk kapitalmarknad (2006)

Anförande inför Försäkringsförbundets årsmöteskonferens

Det är en paradox att de finansiella marknaderna som är de mest globala i den värld vi lever i samtidigt är de mest lokala. De är utformade utifrån skillnader i hur finansiella institutioner har vuxit fram och är präglade av olika samhällens ekonomiska och industriella struktur.

De ekonomier som av tradition har haft en öppen ekonomi tenderar också att ha de mest öppna och flexibla finansiella marknaderna medan ekonomier av mer slutet slag, eller i vart fall mindre internationellt inriktade har tenderat att ha finansiella marknader av mer statiskt slag, bundna av byråkrati och tradition.

Det är ingen tillfällighet att vi kan se mer av utveckling och förnyelse av de finansiella marknaderna i Norden och i Storbritannien medan marknaderna på kontinenten är mer reglerade och därför också mer skyddade mot konkurrens utifrån.

Samtidigt är det en viktig insikt att ekonomisk utveckling inte är möjlig utan fungerande finansiella marknader och att en snabb tillväxt i form av handel, förnyelse och nya marknader förutsätter ett väl fungerande försäkringssystem. Det är självfallet ett inte ovälkommet påstående i denna krets men likväl sant att den ekonomiska tillväxten har i den ekonomiska historien varit förbunden med att den tidens ekonomi och risker har fått ett stabilt försäkringssystem som kunnat sänka trösklar för risktagande och transaktionskostnader för handel, investeringar och ny konkurrens.

Nu står vi inför en snabb utveckling av den europeiska ekonomin. Den inre marknaden är inom många områden verklighet och kommer att bli det inom andra.

Utvidgningen ger tillsammans med den inre marknaden en snabb utveckling av den gränsöverskridande handeln liksom en rörligare arbetsmarknad. Det är i det sammanhanget intressant att notera att rörligheten på arbetsmarknaden skiljer sig kraftigt. Den genomsnittliga rörligheten på arbetsmarknaden mätt som hur många som byter till nytt jobb efter ett år är drygt 8% i EU med Danmark och Storbritannien som de mest rörliga med genomsnittet 13%, medan Grekland och Sverige har de minst rörliga arbetsmarknaderna med en rörlighet nere på 5%.

Drygt 1,5% av de europeiska arbetstagarna arbetar i ett annat medlemsland, det är en låg siffra men en siffra som kommer att utvecklas, dels som ett led i den fortsatta utvecklingen, dels på grund av att allt fler unga människor i dag väljer att läsa utomlands vilket sänker tröskeln till att ta jobb utomlands och dels för att de nya medlemsländernas befolkning i en högre grad än de gamla söker sig till de länder där det finns jobb.

Utvidgningen har också inneburit att drygt 191 miljarder euro har investerats i de nya länderna samtidigt som exporten i båda riktningarna har ökat med fortsatt handelsöverskott från de gamla till de nya. Det innebär att utvidgningen har varit framgångsrik, den har lett till fler jobb och den har gett alla en högre tillväxt. Den har också bidragit till en snabbare ekonomisk integration som ger Europa en ”inre globalisering” med de fördelar detta har för utvecklingen av Europas konkurrenskraft.

I vilket fall som helst ställer detta nya krav på den europeiska försäkringsmarknaden vad gäller allt ifrån sakförsäkringar, pensionsförsäkringar, inte minst tilläggsförsäkringar som nu är på tapeten i Europaparlamentet, sjukvårdsförsäkringar och sjukpenningförsäkringar. En bredare ekonomi kommer att accelerera trycket på en bredare försäkringsmarknad.

Det är nödvändigt med en snabb utveckling av den europeiska försäkringsmarknaden, både vad gäller lagstiftning och vad gäller aktörernas utveckling.

Mycket är redan gjort vad gäller lagsiftning. Aktionsplanen för finansiella tjänster, återförsäkringsdirektivet, kapitaltäckningsdirektivet och regler för asset management, motorförsäkringar, solvens, försäkringar i e-handel, redovisning i försäkringsbolag är bara några exempel där lagstiftningen har gått framåt snabbt. Det är ett europeiskt regelverk som växer fram för det som ska vara en europeisk kapitalmarknad och försäkringsmarknad.

Trots att mycket har hänt vad gäller lagstiftning har det inte haft så stor effekt på den europeiska försäkringsmarknaden som sådan. Den består fortfarande av nationella marknader som tenderar att vara alltför slutna mot varandra. Det är svårt för utomstående företag i Tyskland, det är kanske ännu svårare i Frankrike. Det beror till en del på starka nationella aktörer och olika traditioner men det beror också på att det finns hinder.

Det som talar för att vi kommer att få se en förändring är det faktum att aktörerna utvecklas. Det är främst kanske på banksidan, men den innehåller som bekant ett och annat försäkringsbolag.

Det är mot bakgrund av vad jag sa tidigare heller ingen tillfällighet att det är i de mer öppna systemen som anpassningen är snabbast. Vi ser inte minst i Norden en snabb utveckling mot gränsöverskridande företag och företag med gränsöverskridande verksamheter. I stort sett har de traditionella bankerna alla försäkringsverksamhet medan de traditionella försäkringsbolagen alla har bankverksamhet.

Även inom Europa ser vi snabba förändringar som i sin tur är drivna av den globala ekonomins allt tätare kontakter. If är med sin verksamhet i Norden och Baltikum ett tydligt exempel. Skandia och Old Mutual signalerar intresset för den europeiska marknaden bortom Europas gränser. Avivas köp av Prudence signalerar hur stora europeiska företag strävar efter att öka sin globala konkurrenskraft med sikte på bland annat den kinesiska marknaden.

Även detta understryker kraven på en lagstiftning som ger konkurrenskraft, tillväxtkraft och förmåga att verka globalt.

Det är nämligen globaliseringen som är den stora utmaningen för de europeiska finansiella marknaderna i allmänhet och för försäkringsindustrin i synnerhet.

Om åtta år kommer 800 miljoner kineser, indier, ryssar och brasilianare att vara medelinkomsttagare i europeisk bemärkelse. Förutom dem kommer vi se en snabbt växande medelklass i en lång rad andra länder i den nya världen.

Det är ett slutgiltigt uppbrott från den världsordning som bar med sig begreppet den tredje världen, som implicit lät Östblocket vara den andra och vi själva – Västvärlden – vara den första utan att det ens behövde sägas.

Alla dessa nya medelinkomsttagare kommer att ställa samma krav på högre utbildning, finansiella tjänster och försäkringar som vi, samtidigt som deras ekonomi kommer att kräva investeringar där och leda till investeringar här med en ny typ av risker, beroende på andra typer av säkerheter, större politisk osäkerhet samt mindre transparens.

Om vi tidigare har kunnat se att det tidiga 1990-talets fastighetskris gav återverkningar på de finansiella marknaderna, hur företagsskandaler som Enron har skakat om dem och hur 11/9 i alla fall kortsiktigt skapade en betydande osäkerhet liksom hur Catharina i New Orleans eller översvämningarna i Centraleuropa, för att inte glömma skogsstormar på den skandinaviska halvön har påverkat de finansiella marknaderna står vi nu inför en förändring som i sig kan innehålla mycket större svängningar om vi inte får väl fungerande marknader.

Den stora förändringen är inte den politiska osäkerheten i olika länder utan att dessa länder kommer ha och i än högre grad kommer ha en ekonomiskt tyngd som påverkar den globala ekonomin i sin helhet. När mycket stora kinesiska banker noterar sig på börsen i Hong Kong med investeringar från stora europeiska banker innebär detta att deras ekonomi blir en del av vår liksom vår ekonomi blir en del av deras.

När europeiska företag investerar stora belopp i stora olje- och gasföretag i Ryssland eller i Bolivia innebär det att man också utsätts

för en större politisk risk. När de oljerika ländernas ekonomier står för en allt större del av investeringar på europeiska börser blir vi också allt mer beroende av den politiska och ekonomiska stabiliteten i dessa länder. Det är inget nytt med att enskilda företag har tagit politiska risker genom investeringar i olika länder, det nya är omfattningen på dessa länders ekonomiska betydelse och därmed den effekt som instabilitet, bristande transparens, politisk godtycklighet och till exempel dåliga redovisningskrav och bristande solvens kan ha för vår ekonomi i sin helhet. Vi ser en internationalisering av risker av ett slag som vi inte tidigare har sett.

Det är mot denna bakgrund som utvecklingen av den transatlantiska ekonomin är av stor betydelse. Den kan bidra till en global stabilitet och globala regelverk som kan få en utomordentlig betydelse för den globala ekonomin. Det är mot den bakgrunden som jag i min rapport om den finansiella sektorn och den transatlantiska ekonomin har föreslagit att Europa och USA vid toppmötet i juni ska sätta upp det gemensamma målet om en transatlantisk kapitalmarknad senast 2010.

Den transatlantiska ekonomin är den i särklass mest dominerande delen av den globala ekonomin. Här utvecklas den nya tidens försäkringstjänster, globala varumärken, avancerad forskning och företagande som står högt på värdeskalan.

Den handlar om mycket mer än handel, det är snarare ägande och direktinvesteringar över Atlanten som binder samman de två ekonomierna. Närmare 3 triljarder dollar utgör basen för denna gemensamma ekonomi i form av ömsesidigt ägande och direktinvesteringar. Det gör också att amerikanska företag i Europa och europeiska företag i USA säljer mer varor och tjänster än vad exporten och importen utgör. Exporten och importen i sin tur utgör till en betydande del intrahandel, det vill säga amerikanska företags handel med amerikanska dotterföretag i Europa och vice versa.

Karaktären på dessa investeringar och denna handel är av avgörande betydelse för vår förmåga till ledning i den globala ekonomin utan att stänga någon ute. Mer än 60% av amerikanska företags forskningsinvesteringar utomlands görs i Europa och i stort sett

motsvarande gäller för de europeiska företagen. Den transatlantiska ekonomin är världens i särklass mest kunskapsintensiva ekonomi och den driver den globala kunskapsutvecklingen mer än något annat.

De investeringar som görs i båda riktningarna, det gäller handelsutbyte och det forskningsutbyte som präglar den transatlantiska ekonomin. Det är i detta ekonomiska utbyte som Europa, och USA, har den största förutsättningen att innovationsmässigt och marknadsmässigt ligga steget före så att vi kan bidra till den globala ekonomins utveckling utan att stå i en motsatsställning till de nya framväxande ekonomiernas utveckling.

Det är i det perspektivet som diskussionerna om textilkvoter och skottullar ska ses. Den största utmaningen mot den europeiska ekonomin och det europeiska näringslivet är inte kinesisk export av vare sig skor eller t-shirts. Det är en mindre del av den kinesiska eller indiska exporten. Mer spännande är det faktum att mer än hälften av världens datahårdvaror produceras i Kina, att Indien är den snabbast växande tjänsteekonomin.

Det är ett led i en global utveckling där vi under det närmaste decenniet kommer att få se en miljard människor i det som en gång kallades den tredje världen blir medelinkomsttagare i europeisk bemärkelse. Det kommer att förändra den globala ekonomins mönster och kraftfält.

På samma sätt som världen aldrig har sett en så stor ökning av arbetsutbud i den globala ekonomin som vi nu ser har världen heller aldrig sett en så dynamisk ökning av nya köpstarka marknader. Ju mer dessa nya länder exporterar, desto mer kommer de att importera. Den avgörande frågan för vår del kommer inte vara vad de exporterar till oss utan vad vi kommer att exportera till dem.

Vårt problem är nämligen inte att de konkurrerar ut europeiska industrier som har låga löner och låg konkurrenskraft. Tvärtom är den stora risken med en protektionistisk politik inom detta område att den lyckas i så måtto att det i framtiden blir vi som exporterar skor och textilier till Kina och Indien medan dessa länder istället exporterar produkter och tjänster med betydligt högre värdeinnehåll.

Den stora utmaningen är nämligen att de redan nu och i framtiden än mer konkurrerar med oss på de olika områden där vår industri i dag är som starkast globalt. Det gäller telekom, det gäller bioteknik och det gäller verkstadsindustri. Utan en snabb utveckling präglad av marknadsdynamik, avreglering för nya marknader och tjänster, kraftigt ökade investeringar i forskning och högre utbildning samt en radikal förändring av företagandets villkor kommer den svenska och den europeiska ekonomin inte ha kraft att utvecklas så snabbt att vi ligger steget före på det vis som vi hitintills har gjort.

Det är i detta sammanhang som den transatlantiska ekonomin redan i dag spelar och i framtiden kan spela en ännu mer avgörande roll för utvecklingen av svenska och europeiska företag i den globala ekonomin.

Den möjliggör en snabb utveckling av nya avancerade marknader och nytt globalt företagande inom gamla och nya områden. Den skapar förutsättningar för europeiska företag att bli globalt ledande genom sin förmåga att utveckla kunskap och marknader. Den driver genom konkurrens fram en snabbare utveckling av innovationer och av konkurrenskraft. Viktigast av allt är att den i kraft av sin kunskaps- och innovationsgrad inte behöver ropa på murar och handelshinder utan tvärtom kan bidra till den ekonomiska utvecklingen globalt.

Den kan i kraft av sin storlek och tyngd bidra till en ökad transparens och öppenhet vad gäller redovisning och riskexponering i den globala ekonomin. Den kan bidra med att utveckla bättre förutsättningar för europeiska tjänsteföretag att verka globalt. Den kan i kraft av sin utveckling och förmåga bidra till utvecklingen av internationella standards och en större öppenhet för tjänstehandel än vad vi hitintills har sett i Världshandelsförhandlingarna.

Basen för denna transatlantiska marknad är kapitalmarknaden och förutsättningarna för direktinvesteringar, företagsköp, en konkurrenspolitik som är så likformig som möjligt och en finansiell marknad som bland annat innebär en öppenhet för försäkringsindustri och återförsäkringar som ger lika möjligheter.

Desto snabbare vi kan komma överens, över Atlanten, om gemensamma redovisningsprinciper, likvärdiga och öppna regler för företagsköp och fusioner, möjligheter att börsnotera och avlista sig samt likvärdiga villkor för återförsäkringsföretag i USA med inhemska, desto snabbare når vi fram till en vital transatlantisk kapitalmarknad som kan bidra till den globala ekonomiska utvecklingen med både innovationer och utvecklingen av nya marknader samt med en global ordning som ger öppenhet och stabilitet för finansiella marknader inklusive försäkringsmarknaden. Det skulle i sin tur ge den globala ekonomin ännu bättre förutsättningar för handel och tillväxt.

The Safest Way to Let Banks Fail (2013)

Debattartikel i Wall Street Journal

The European crisis—and especially this spring’s events in Cyprus—has put the spotlight on a once-taboo question: Can a major bank be allowed to fail?

Looking back at recent financial history, it is quite difficult to find examples of full-fledged bank failures in which losses have been forced upon creditors. Instead there are manifold examples of banks being rescued, either with or without public support. Such rescues have led to the perception that certain institutions are “too big to fail” or “too interconnected to fail.”

These propositions alter the incentives of bank owners and lenders. Because creditors have very seldom faced losses in bank failures, moral hazard has become entrenched in the system.

Why have banks not been allowed to fail? One factor is path-dependence: By not letting banks fail in the past, policy makers face strong pressure not to let banks fail in the future. Time-inconsistency also plays a role: The rewards from letting banks fail—reduced moral hazard chief among them—lie in the future, whereas the costs—financial destabilization and voter outrage—are imminent.

But the biggest obstacle is simply that markets for now simply do not expect big banks to be allowed to fail. There is no concept more fundamental in economics and finance than expectations. When unexpected events occur, disorder can set in at an instant.

This is why the initial agreement to haircut Cypriot depositors caused such unrest. It was jarring enough that deposits—perceived as the safest of all forms of credit—would be hit under the plan. But to hit deposits below the insured level of €100,000 was seen as crossing a red line. Cyprus was, unfortunately to my mind, interpreted as the beginning of an unexpected regime change in how bank failures are dealt with in Europe.

Hence the importance of the European Commission’s Bank Recovery and Resolution Directive, which seeks to establish a pan-European framework to allow for orderly bank resolution. As the European Parliament’s lead negotiator on the directive, I have been studying the Cypriot and other cases of bank failures quite intensively. A few points seem fundamental to me:

First, bank failures must be managed as predictably as possible. One cannot alter the rules of the game without adequate prior notice. Even the most well-considered line of action will have adverse consequences on market and depositor confidence if it is not carried out according to clear ex-ante principles. Formally secured investments such as insured deposits and covered bonds must be fully protected and exempt from the scope of any bail-in.

Second, the bail-in tool is complex to implement. It has many benefits, not least that bank creditors will be more certain of the riskiness of their investments. If the markets have been prepared for it, bailing in creditors will help resolve banks without the use of taxpayer money. But bailing in creditors in large volumes carries risks of contagion, especially when applied to banks whose creditors are to a large extent depositors.

Third and last, bail-in alone probably will not be sufficient in systemic crises. When the payment system—the most basic infrastructure of our

modern economies—is in peril, government has a responsibility to act. Not because it is desirable, but because the alternative is far worse.

If our new bank-resolution rules do not allow for government intervention as a last resort, then future resolutions will be more or less solely dependent on bail-in. In the heat of a systemic crisis, this might cause more problems than it solves—thereby reducing the probability that bail-in is used at all.

Hence the best framework for dealing with a bank in severe stress should allow for both kinds of tools. When a bank is taken into temporary public ownership, for instance, moral hazard should simultaneously be addressed by wiping out previous shareholders and bailing in unsecured debt-holders to the largest feasible extent, with uninsured deposits being preferred in the hierarchy.

If markets know that government can intervene to contain chaos while also imposing losses on shareholders and creditors, then the application of bail-in will be more credible compared to a scenario in which bail-in alone is the only option.

Against this background, I am very satisfied that the European Parliament's Economic and Monetary Affairs Committee backed my main proposals when we voted on the text of the directive last week. Once European finance ministers have reached a common agreement, we can initiate final negotiations on a joint legislative text that will enter into force on Jan. 1, 2015.

Done as outlined above, the forthcoming framework for bank resolution can both reduce moral hazard and enhance systemic stability.

Europe needs a new economic reform agenda (2015)

Debattartikel i Euractiv

Stimulus packages, artificially low interest rates, quantitative easing, and calls for flexibility regarding the implementation of the stability pact and its rules. These are some of the methods recently used to attempt to jumpstart the struggling European economy, or at least overcome the problems. They have all failed. This is because none of them actually address the underlying problem: a lack of competitiveness.

For a long time now, there has been a fierce debate between those who argue for more government spending, allowing for bigger deficits and increased lending, and those who defend budget consolidation and the respect for the stability pact. True, there have been real economic problems in many of the member states of the European Union and many Europeans have suffered greatly. Increased spending and increased debt burden have not helped, but have worsened the problems: lost credibility and lack of investment. One should keep in mind that the average government gross debt of all EU countries rose from 44.3% of GDP in 2007 to 72% in 2013. This increase has undermined welfare, social stability, employment and growth.

Budget consolidation and cost adjustment are unavoidable consequences of having consumed more than you earn for a long time. Without such action, countries would be stuck in austerity, with no money and no lenders.

Such austerity will always hurt the most vulnerable groups, such as the unemployed and the poor. This is because the cutbacks take place in the easiest places, which happens to be in programmes like unemployment insurance schemes and social welfare payments. Reduced public spending is not a sign of control or a measured budget process, but a sign that a government has lost control.

More importantly, neither this austerity nor ‘spenderity’ will work without ‘reformity’. Absent reforms for a better functioning economy, Europe will not escape its troubles.

An illustrative case in point is the initial crisis management of the three Baltic States compared to that of Portugal, Spain and Greece (PSG). Whereas the former carried out determined policy adaptations, the latter decided to spend themselves out of the crisis, without fundamentally changing the way their economies function. The result is telling.

The income gap between the Baltic States and the PGS average has narrowed significantly. Moreover, the average employment rate of the Baltic States started to rise as early as 2010, whereas the PSG rate kept going down at least until 2013.

Another comparison can be made between Germany and France. Many pundits take it for granted that Germany is the economic powerhouse of the Union. But this has not always been the case. Just a little over a decade ago, Germany was considered the sick man of Europe, with slow growth and a bloated welfare state. In 2005, the unemployment rate was 11.3%, significantly higher than in France, where it stood at 8.9%. Now, German unemployment is all but half of what it is on the other side of the Rhine.

This is not surprising, given what has happened in the two countries. In early to mid-2000s, a number of significant reforms were carried out in Germany. Income and corporate taxes were cut and unemployment benefits were lowered, made more restrictive and merged with the social welfare scheme. Also, labour laws were made more flexible. Germany did its homework and is now cashing in on the efforts.

France, on the other hand, has failed to push through any fundamental reforms to increase its competitiveness, its business sector or the functioning of its labour market. Just like his predecessor of the 1980s, François Mitterand, French President François Hollande has had to turn away from the policies on which he ran to win his office. Reality is always a stumbling block for populists. But even though he has

switched to a more realistic middle-of-the-road path, Hollande is very unlikely to carry out measures that would fundamentally change the way the French economy works. France is ranked number 73 in the global list of the Index of Economic Freedom, between South Africa and Kuwait. ‘Flexibility’ with the budget rules does not give growth; it makes the hopes for jobs, investments and growth more flexible, at best.

It’s all very simple. Instead of trying to spend us out of the present problems, from day to day and year by year, we need to do what we know we need to do: structural reforms in each member state, characterised by freedom of establishment, freedom of contracts and agreements, competition and where we have public services, public financing for the individuals to use them, not subsidies to the companies.

In order to achieve that, we do not need institutional change at EU level. In the Treaty of Rome, we all subscribed to an open economy, market reforms, competition over the borders, limits to state aid, and competition laws allowing challengers to enter the market.

In the Stability Pact, the member states subscribed to the need for and the importance of stable public finances, including discipline in this field, understanding that deficits are not a way to finance investments, but to undermine them. And in the Treaty of Lisbon, we all stressed that we needed closer integration and rights for all Europeans, no matter where in the Union they come from.

Instead of deficits and public plans subsidising investments, we need to create the demand for investment. That’s why we need an era of reforms and liberalisation, in order to defend and develop the economic freedom that is the precondition for our prosperity. We need economic strength to be able to stand up for European freedom in a world of new challenges and threats.

The only way forward is through reforms for better functioning markets. Europe needs a new agenda that actually deals with our problems in a serious way. We need an era of liberalisation for our

citizens, our economies and our societies, so that the best of entrepreneurship, innovations, investment, work, employment, welfare and prosperity can flourish. This type of action is the most social policy we can perform because there is no other way to prosperity, social security and new jobs.

There is a need for an agenda of reforms aiming to make the European Union one single internal market characterised by a high level of economic freedom, room for new ideas, deregulation paving the way for Europe to become the global leader for start-ups and for small companies, while also providing our big companies with the best opportunities to operate globally with their centres in Europe.

We must not only identify and discuss the real problems, and the underlying causes of our troubles, but also suggest credible solutions. It is quite simple: a lack of competitiveness reduces the prosperity of our countries, firms and people. We need reforms aimed at making the EU economies more competitive. Europe needs a new agenda. It was formed already in the treaty.

Seven steps for Europe to regain digital leadership (2015)

Debattartikel i Euractiv

For a long time internet, broadband and telecommunications have been and have seen as special sectors of our societies, as new information technologies, futuristic opportunities, and important industries in their own right. That time is over. None of these are sectors that we can decouple from other parts of our societies.

Just as the significance of electricity is not because of the importance of the electricity distribution industry, or the power production industry – it is because of the electrification of our societies in the most extensive sense – the Internet, broadband and the telecommunications industry are enabling opportunities for the whole of our modern society

and the development of a world leading knowledge economy in Europe.

Leadership in internet services, broadband speeds and capacities and innovative telecommunications are the key to global leadership for the European Union, in a fast moving world. Being the most competitive industry, most competitive markets, most leading research and science, best start-ups and growing small companies, most innovative media, best educated citizens, best health care, best governments or whatever! To be a leader means that Europe can be the place where things happen, where new innovations are made, where new world-leading companies are born, and where citizens are the most empowered in the world. That's what this is all about.

This means that we need to make decisions, not on what we want to be but what we want to do, in order to get where we want to be. New goals and new targets are not enough. We need concrete steps, decisive decisions and clear priorities. We need will power to move more than consensus on how things can be.

First of all, we need to implement already-taken decisions regarding the telecommunications market. The decisions about spectrum allocation need to be implemented. The rules for competition need to be respected. National regulators need to allow incumbents to be challenged by new entrants. The lower the prices, the capacities better and the penetration higher the more competition there is. If the European Commission is failing in decisiveness here, it doesn't matter what new targets we will set.

Secondly, we need to allocate more spectrum in a European coordinated manner. The 800Mhz band must be opened up in all countries but now is the time to act regarding the 700Mhz band. Europe needs to secure that we have the best capacities, highest speeds and available resources facing the rapid increase of mobile Internet and new generations of services. Other parts of the spectrum must be reallocated for mobile broadband and WIFI in order to secure sufficient frequencies for growing use, if we want to be the growing economy we are talking about. Terrestrial broadcasting can be reallocated to more

suitable parts of the spectrum at the same time, as on-demand TV will be given new and better opportunities by the internet.

Thirdly, new frequencies and new nets should be opened up for European services and for networks operating all over the EU. This could be done by pan-European operators or national operators cooperating in joint European networks. By the development of shared nets and virtual nets we can quite quickly achieve European networks without roaming but with a better scale of economy attracting more investments, not only in the operators' networks, but also in the services made possible by the capacities of tomorrow. The costs for roaming can only be eliminated by eliminating the need for roaming. The focus for the single telecommunications market must be on legislation for wholesale operators' access to one another's nets and agreements' that will not squeeze out smaller operators, but enable them to compete and to serve their customers all over Europe.

Step number four is to take the lead regarding the fixed cables and black fibre, facilitating the superior speeds and capacities we need. The structural funds need to contribute to financing in those areas where it is not commercially possible, in a way that enforces competition.

Through a combination of enough spectrum for the rapid increase of mobile services and black fibre, Europe will be able to talk in terms of gigabytes instead of megabytes, ensuring our universities, research centres, entrepreneurs and companies the highest speeds in the world and a capacity that leaves room for the exponential increase of mobile data communication that today is a precondition for competitive business and successful societies. Net Neutrality will be reality without blocking or hindering new services emerging on the net.

The fifth step is to create a European framework for copyrights. Services that today are blocked must be made open all over Europe. Otherwise European entertainment industries are doomed to fragmentation and lack of competitiveness. This would be a better system for right-holders and audience alike. For the emergence of competitive European services it is fundamental.

Number six is a European sales law for internet sales and for the digital economy. If you buy a Swedish service or product from Spain, you need to know your rights and the companies need to have one set of rules when they are marketing on one single market.

Number seven is to establish a common system for VAT in the EU, with respect to the different taxes in the member states, but with one structure to manage the VAT payments when services are cross-border.

Doing this will not only give us the lead in the digital economy. It will enforce European competitiveness, integrate our regions and societies and connect us all to a Europe standing strong and united and leading the global economy.

Some fights need to be engaged. Broadcasters will try to hold up the future. National regulators will want to keep the national regulations and the structures they have developed. Some governments will guard their frequencies in the structures of the past. Some incumbents will try to stop their challengers. Different groups will try to block the use of structural funds in order to preserve the past. But it is in our hands to give Europe its strength and leadership back. Nothing less and nothing more is what we should do.

Real recovery requires real reform (2018)

Debattartikel i The Parliament Magazine

The single most important challenge in developing the monetary union, the Eurozone and the banking union is stimulating growth and competitiveness while implementing and living up to the decisions we have already taken.

The current economic recovery is fragile, based on two temporary factors: first, extreme monetary policies such as negative interest rates and quantitative easing, and second, the peak of the business cycle.

Structural reforms for a better climate for entrepreneurship and innovation and new budgetary policies are largely absent from the agenda.

Such reforms need to take place if we are to be successful as a global economy and if we are to be able to live by our own rules for stable and dynamic economies. We need stability in public finances and macroeconomic balances, but we also need dynamism in investments, new businesses and startups as well as new products, services and industries. It is achievements here that will define the development of the European economy.

The changes necessary will not come from new institutions telling us what we need to do, we already know. The idea that a European finance minister would change the European economy is an illusion.

Rainy-day funds at EU level will not change anything. Member states with poor economic policies always tend to be the rainy ones, in contrast with the reforming member states where the sun gives stability, growth and employment.

The belief that various European taxes would provide greater investments and stability ignores the fact that Europe already suffers from the highest tax burdens in the world, on average more than 10 per cent higher than our closest competitors.

We need lower taxes and to create an environment that promotes private investment contributing to growth, with profitable companies competing successfully in the global economy.

I am a Swede in favour of the euro, and I find it striking that my country – as a member of the economic and monetary union but not of the single currency – meets the membership criteria. This is in contrast to most euro countries.

This is because, together with a few others, Sweden takes these rules seriously, with new budget policies and processes aimed at securing the

stability of public finances. We have also carried out structural reforms to create a better functioning economy.

The same goes for the member states that meet the criteria or that are on their way to doing so. Real recovery requires real reforms. Hands-on work is more important than glorious visions about the EU institutions and how to centralise power to them.

This how to do it: First, the growth and stability pact must be respected in the member states, both in meetings but also in reality. Financial stability is the most crucial prerequisite for growth. Those that are in breach of the rules should be sanctioned. This is the only way forward if we are to be serious about the euro and development of the eurozone.

Second, don't introduce new rules in order to compensate for those that are already being ignored. The budgetary capacity to meet the changes in our economies lies, and will continue to lie, with in the member states. We don't need big funds for transfers to member states that don't meet the rules and that don't reform. Instead of conserving deficits by subsidies, they must be tackled with lower spending and higher incomes.

Third, do not believe that new institutions will replace political courage and commitment. A Commission that is soft on structural reforms and the stability pact will not deliver better policies just because it has greater powers.

The main challenge lies in the member states; reforms can't be ordered from the outside, particularly from Brussels. The Eurozone needs to implement all new banking legislation and make sure everyone abides by the rules. Governments and banks in crisis need a back-stop, which should be provided by the European stability mechanism.

Fourth, we need to deepen the internal market, make sure that all parts of services are covered, take a lead in digitalisation and 5G, create a capital markets union and open energy markets.

Fifth, the European economy and the euro will become stronger by making the EU a centre for global trade and for the new knowledge society. We should advocate free and open trade. When the US gets smaller we need to get bigger, by saying no to protectionism, by signing new trade agreements and by upholding the international rule of law.

Finally, we have achieved much more than we give ourselves credit for; a united Europe, a common currency and the biggest internal market in the world. That is the main ground for the monetary union and the euro. It is by using all the opportunities that are provided that we can strengthen the economies of the Eurozone and the EU.

Financial markets in Europe: Is it possible to avoid a crisis? (2018)

Debattartikel i Open Access Government

Is there a way to avoid a financial crisis? The answer is no. Financial crises will come, often as a result of high growth and rapid development. A disruptive change to new technologies may change the logic on the market and the game of competition or crises may suddenly emerge from financial instability, trade wars or conflicts. They can also come from misjudgements on the role of new or old business structures.

Bad investments have bad consequences and good investments will be followed by tougher times. When it happens, it influences financial markets, as financial markets measure the value and the development of the economy. That is how one can attract capital for investments, allocate it to the best investments and disinvest when needed. Financial capital decreases by losses and increases by profits.

The financial market is like a thermometer of the economy that sometimes goes better than expected and sometimes worse. Where there are growing economies and uncertainty about the future, there can be a crisis. Uncertainties in the short-run secure growth and prosperity in the long-run. Only failed economies avoid financial crises, because

of constant stagnation without hope for new achievements. We cannot avoid crises, but we can reduce the magnitude and the consequences.

First, we need financial markets in competition, which can serve different technologies and business models. That is why it is important with a European financial market, to have a Capital Markets Union and competition. With the plurality of business ideas, different technologies, companies to invest in and private investors, we get tremendous risk sharing. There will still be defaults and insolvencies, but most of them will not influence other parts of the economy. Financial markets are about analysing risks, taking risks and distributing them. Better opportunities to analyse risks means better risks will be taken. The more different the risks are, the better they are distributed.

Second, we need different investors. Capital markets union is of interest for anyone who wants to stimulate investments together with stable financial markets. The more capital for investments outside the banking sector, the less exposure for the banking sector to risks of the economy. We need to stimulate private shareholding, private equity, different forms of venture capital and private savings. When private households have better buffers for losses, they have better room for new investments, and stability.

Third, financial markets must be characterised by transparency and efforts directed to the best of the investors, savers or customers. Customers and investors need to know the risks. Investment companies need to serve the interests of the customers to facilitate profits to the company and the leadership. We have made progress in this context via the legislation on Mifid, IDD and Emir.

Fourth, banks need to be as stable as possible. They are the core of financial markets, necessary for payments, saving, investment making, liquidity making and financing investments. In Europe, they are financing the dominating part of small and medium-sized companies. We must ensure that they are not overburdened, unable to finance

necessary investments, which would lead to financial instability when companies fail to grow.

It is good if banks can be based on different legs, like investment making, market maker trading, or their customers but not on their own interest, retail a deposit. Diversified banks normally seem bigger, but also more stable. That is why I opposed the proposed legislation on separating banks in two parts: retail and the rest. It would have hindered development to a better capital market, but also competitiveness on the global market, and reduced investment and market making where it is needed.

Now we are strengthening the credibility of dealing with banks in crises through the banking recovery and resolution directive (BRRD), which is the base of the banking union. We are introducing requirements on subordinated capital that will facilitate bail-in without rocking the financial system or public finances. With higher levels of own capital and sufficient debt for bail, we clarify that banks are exposed to risks just as every other company, meaning that risks in banks will be analysed and distributed the same as financial markets in other parts of the economy. Those who invest in the bank will pay for losses and deficits and will refrain from investing more than they can lose.

Fifth, public finances must be stable and on EU-level. We need a backstop in the form of European Stability Mechanism (ESM) that can stabilise banks when a bail-in is not enough and can lead to deeper crises. The ESM is important to make the bail-in instrument in the BRRD credible, meaning that markets know that bail-in will be used because governments have other alternatives if the situation worsen..

These five points make risks in the financial markets better analysed, taken by those who can take risks and distributed to avoid deep shock. This way we can reduce the impact of a crisis and prepare for new opportunities.

Bättre än bra (2002)

Utdrag ur Sådan är kapitalismen

Bland de roligare stunderna man kan ha i en familj är att titta på fotografier från förr. Glatt kan man skratta åt de befängda personer som man då känner igen, men med alldeles vansinnigt stora glasögon, gigantiskt breda slipsar och märkligt korta kjolar.

Mönstret på klänningarna och frisyerna med permanentade lockar eller uppåtslickade vågor gör att samtliga glada betraktare, även de som själva är fotograferade i sin ungdoms dagar, ställer sig frågan: hur kunde de se ut så? Ännu roligare blir det när man sedan tar fram de gamla glasögonen, antingen de är stora och fyrkantiga eller små och runda à la John Lennon, och provar dem på nytt, kanske tillsammans med en eller annan kvarbliven slips eller klänning. Det som då var så rätt är så fel nu.

Faktum är att man behöver i bland inte behöver gå långt tillbaka i tiden för att finna anledning till dessa skratt över modets växlingar och hur omodernt det som en gång var på topp kan bli. Det är ju det modet vi har nu som är rätt. Så rätt.

Den eftertänksamme kan dock slås av en eftertanke. Om vi i dag skrattar så gott åt modet för tio eller tjugio år sedan, kommer vi och andra skratta lika glatt åt oss? Kommer våra slipsar, skjortkragar, klänningsmönster och glasögon se lika töntiga, klumpiga eller fula ut som vi i dag tycker om modets uttryck för något eller några decennier sedan?

Svaret är ja. Trots att vi i dag anser att vi befinner oss på mänsklighetens absoluta höjdpunkt vad gäller mode – med objektivt sett korrekta och rimliga färger av just det slag som man bör använda sig av, mönster som framhäver just rätt typ av egenskaper och former, bredder och längder som just är ett uttryck för en mer tidlös och evig stil, på en nivå av stil långt ovan den kortsiktigt vulgära – kommer vi ha ett annat mode redan till våren som gör att dagens kommer framstå som lite efterblivet eller i bästa fall användbart som fritidskläder i skogen.

När det gäller modets växlingar finns det inget som är rätt eller fel trots att vi vid varje given tidpunkt drabbas av tidsandans övermod i tron att vi nu har nått just höjdpunkten av smak och kvalitet. Bara det faktum att det som en gång var så rätt och sedan så fel kan bli så rätt på nytt understryker att det som vi är som mest nöjda med ständigt kan ersättas med något annat som ännu bättre ger uttryck för vår självbild och vår tidsanda.

Det intressanta är att vi trots dessa ständiga växlingar, som vi väl känner till, ständigt invaggar oss i tron på att det som nu är, är det rätta och det mest balanserade som egentligen all tidigare utveckling har varit en valhänt ansats fram emot. Trots att det inte finns något som är så föränderlig som just modet upplever vi detta åter och åter igen. Och skrattar åt de gamla korten, precis som andra kommer att skratta åt oss en gång.

Det som drabbas oss när det gäller modet är ett uttryck för något vidare och mycket större. Varje tid har en tendens att tro sig om att vara den yppersta tiden i den mänskliga utvecklingen. Bättre än så här kan det inte bli. Nu har vi äntligen kunnat summera och lägga alla våra erfarenheter till rätta till en modell, ett beslut eller en teknik som faktiskt är det moderna, tycks vi ständigt intala oss själva. Vid varje givet tillfälle tycker vi oss stå på mänsklighetens högsta krön av utveckling.

Det är högst naturligt att vi känner och inbillar oss detta. Vi kan ju se det som har varit men det som kan bli är som bäst en fantasi eller en idé som har betydligt vagare konturer och som dessutom aldrig kan omsättas till sin faktiska och egentliga betydelse för människor och för samhället.

Det är därför som chefen för det amerikanska patentverket en gång kunde säga att nu var alla uppfinningar gjorda, precis som chefen för IBM en gång kunde konstatera att världen bara skulle behöva fem datorer. Eller att människor långt längre tillbaka i tiden kände att pergamentrullen var en utomordentlig idé som slog allt tidigare och som knappast kunde överträffas. Och motsvarande fenomen ledde

andra fram till att om alla människor skulle ha telefoner skulle nästan hälften av befolkningen behöva sitta och koppla samtalen i de manuella växlar som en gång var tidens teknologiska höjdpunkt. Eller att all världens koppar skulle gå åt till att förbinda all världens telefoner och datakommunikation om den fick fortsätta att växa, eftersom kopparledningen en gång var ett oöverträffat medel för tele- och datakommunikation. Vi har nämligen svårt att tänka oss något som är bättre än bra.

Inte minst om det som är bra är bättre än det som en gång var bra.

En gång i tiden hämtade vi mjölk i en spann. Min bedömning är att människor var rätt nöjda med denna teknologi för mjölkdistribution. Ända tills någon utvecklade mjölkspannen med lock. Människor ansåg detta var en klar mjölkdistribution förbättring och var nöjda med denna innovation som gjorde livet lite enklare för mjölkbäraren. Men så kom någon på att man kunde ha mjölken i glasflaskor som var dimensionerade lite mer efter konsumtionen i det enskilda hushållet. Även detta ansåg man vara bra. Faktum är att jag tror att det var väldigt få som på sin tid klagade över mjölkflaskans gammalmodighet och ställde krav på nästa steg i utvecklingen. Men så kom tetrapaken och människor i gemen tyckte detta var mycket modernt och bra och var nöjda med denna modernitetens triumf över mjölkflaskan. De flesta upplevde nog, även om tanken kanske inte utformades så tydligt, att detta var höjdpunkten i mänsklighetens utveckling vad gällde mjölkdistribution. Men så kom brik-paken och den är vi nöjda med och tycker är bra. Men ingen tror väl att den är höjdpunkten och slutet på historien?

Samma sak har skett när det gäller mobiltelefoner. En gång i tiden vägde de 50 kilogram och installerades i bilen eller båten. De var så pass dyra att det fanns väldigt få mobiltelefonanvändare, varför ingen egentligen trodde detta skulle bli en teknik av någon större omfattning. Snarare skulle den vara till för mycket speciella situationer och mycket välbärgade personer som av något skäl ansåg att det var nödvändigt att kunna ringa från bilen eller båten.

Men så kom lite mer kånkbara mobiltelefon-set som man kunde bära med sig, om än med böjd rygg. Det var likväl en så pass fascinerande utveckling att det var svårt att förstå hur man skulle kunna utveckla denna teknologi så mycket mer. Men så kom Ericsson Hotline med en storlek som vi i dag närmast skulle jämföra med en tegelsten. Men den gick att stoppa ner i byxfickor, om de var stora eller tójbara, eller clippa fast vid bältet. De var definitivt en höjdpunkt på mobiltelefonens utvecklingskurva, som också la grunden till Ericssons initiala framgångar på mobiltelefonmarknaden. De flesta ansåg nog denna teknologi var bra och missnöjet med storleken var obefintlig eller i alla fall högst begränsad. Men så kom ännu mindre telefoner, som även om vi i dag närmast anser dem höra hemma på ett museum likväl ansågs vara så pass bra att ingen direkt ansåg sig kunna vara missnöjd. De var bra. Och så vidare. De mobiltelefoner vi i dag har anser vi nog vara bra. Men ingen tror väl på allvar att dagen mobiltelefoner är höjdpunkten på mänsklighetens utveckling av mobiltelefoner.

Den viktiga poängen med dessa reflektioner är att kapitalismens och marknadsekonomis främsta förtjänster inte är att de producerar billigare och bättre varor. Eller att vi kan välja mellan billiga och dyra. Bättre och sämre kvaliteter. Olika sorter eller olika färger. Allt detta är bra och tillhör marknadsekonomis förtjänster, liksom effektiv resurshållning och som det heter allokering av resurser och investeringar.

Men den allra största förtjänsten är att den gör det möjligt för alla att göra bättre än bra. Bättre än vad någon tycker är tillräckligt bra.

Denna förtjänst är ett uttryck för ett värde som är djupt förankrat i det mänskliga samhällets viktigaste och mest civiliserande del, nämligen att vi kan göra bättre än bra för de våra, bättre än bra när vi bryter nya vägar och testar vår fantasi begränsningar, när vi komponerar musik, skriver poem, eller tränar höjdhopp, när vi uppfinner eller startar nytt. Ett samhälle som inte är öppet för att göra bättre än bra blir inte bara ett fattigare samhälle utan också ett samhälle som förnekar några av människans viktigaste drag, ansvaret och omtanken om de närmaste,

frimodigheten och nyfikenheten. Det som utvecklar oss och det som ständigt tillför nya värden åt våra liv.

Varje dag och i varje stund vi gör något bättre än bra skälver jorden till och blir till det bättre. Konsekvenserna av det är långt större än att slipsarna ibland är smala och breda. Varje dag och varje stund är i detta avseende en konflikt mellan det gamla och det nya. En del samhällen värnar det gamla genom sina lagar och regleringar, andra samhällen bejakar det nya genom sin öppenhet och frihet. Sådan är kapitalismen.

Inre marknad för välstånd och politisk kraft (2016)

Utdrag ur Sandkorn och Sandstormar

Utan EU skulle vi inte ha haft en gemensam marknad. Vi skulle inte ha haft en gemensam handelspolitik som lett till att tullar i hela EU har sänkts. Vi hade varit utan en gemensam konkurrenspolitik som motverkar marknadsmissbruk och statsstöd som snedvrider marknaden.

Vi hade inte haft en gemensam miljöpolitik eller klimatpolitik, eller fiskepolitik, eller energimarknad, eller lagar som underlättar för banker att bedriva verksamheter över gränserna. Vi hade inte haft en fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och människor.

Vi hade inte haft en gemensam järnvägspolitik som binder samman vår infrastruktur, vi hade inte haft en politik för att binda samman våra nätverk av vägar, sjötransporter, gas, el, eller vår mobiltelefoni och den digitala ekonomin. Vi hade inte haft en gemensam forskningspolitik som lyfter det bästa ur den europeiska forskningen och vi hade inte haft ett europeiskt forskningssamhälle som höjer vår förmåga i världen.

Vi hade inte haft en gemensam grannskapspolitik som bidrar till stabilitet i vår omvärld. Vi hade inte haft en utvidgningspolitik som bidragit till att transformera tidigare diktaturer och planekonomier till rättsstater och en del av den gemensamma marknaden.

Estland skulle stå ensamt. Sverige skulle stå ensamt. Polen skulle sakna förankring i det gemensamma. Frankrike skulle agera självt. Tyskland skulle dominera. Storbritannien skulle vara avskilt från de andra. Italien skulle vara för sig självt. Ja, vad skulle vi vinna på detta? Inte mer beslutanderätt eftersom de gemensamma besluten handlar om frågor som inte ens Tyskland själva kan bestämma över. Nationalstaten är för liten för att hantera den globala ekonomins förutsättningar.

För de främlingsfientliga, för de nationalistiska krafterna, för socialister som vill reglera, för Putin och för Europas fiender, och de är som sagt många, skulle allt detta däremot vara bra. För dem handlar nämligen den politiska logiken om att styra över människors liv och då vill man antingen hålla människor utanför eller innanför det egna ramverket för samhället.

Men för den europeiska ekonomin, säkerheten, stabiliteten, rättssäkerheten, friheten och den gemensamma styrkan i världen skulle det vara dåligt.

Och mot denna verklighet; vad är det som gör det så skojigt och förment intellektuellt uppriskande att Storbritannien skulle gå sin egen väg dominerat av dem som vill sätta nya gränser, styrt och lett av politiker som Farage och Corbyn som båda är Putinförståare, eller av Boris Johnson som inte lyckas få ett enda exempel på europeisk byråkrati rätt utan bara upprepar falska skrönor?

På vilket sätt skulle Sverige eller något annat land vinna på att vi inte längre har en gemensam marknad men 28 olika som definierar sig själva i sin egenhet och i protektionism? På vilket sätt skulle verklighetens faror bli mindre för att Europas länder går sin egen väg?

För min del är det bättre att jordgubbarna är reglerade, vilket de inte är, än att freden, säkerheten och öppenheten hotas i en tid då farorna är större än någonsin. Allra bäst är om vi kan äta italienska och spanska jordgubbar i väntan på de svenska. Blott Sverige svenska jordgubbar

har men i Italien och Spanien finns det italienska och spanska som bidrar till den europeiska jordgubbsmarknaden!

Freden har vi i vilket fall som helst gemensamt så varför inte vara öppna för jordgubbar, bilar, kläder, ost, maskiner, rör, byggnadsmateriel, transportörer, miljöteknik, IT, telekom, kunskapstjänster, sjukvård, energi och allt annat som bildar en modern ekonomi.

Vi kan med början nu ta de nya stegen för att göra världens största ekonomi till världens mest dynamiska marknad, där vi är ledande när det gäller nyföretagande och start-ups, där småföretag lätt får tillgång till hela Europa och där våra globala ledare kan ha sin självklara hemvist i en öppen ekonomi som blir till ett centrum för den globala.

De möjligheter som den europeiska ekonomin i dag erbjuder är redan större än för bara några decennier sedan men de möjligheter som en fördjupning av den inre marknaden ger är större än vad någon enskild nationell ekonomi kan uppbåda. Så ser det också ut i Europa 2016. Det gäller inte minst den digitala ekonomin som ger Europa större möjligheter än andra delar av världen. Skälen är många.

För det första fungerar den digitala ekonomin som en spjutspets för att öppna upp den inre marknaden helt och hållet. Det är med digitaliseringen som vi kan göra världens största ekonomi till en dynamisk marknad med större möjligheter än någon annan i världen.

För det andra har Europa en telekomindustri och ett IT-företagande som tidigare har gett oss globalt ledarskap och som vi nu åter kan uppnå.

För det tredje innebär Europas 500 miljoner en marknad präglad av större efterfrågan och av mer kunskap än någon annan marknad i hela världen.

Digitaliseringen har slagit igenom med full kraft och skapat en ny tid och nya förutsättningar inom alla vårt samhälles områden. Nu handlar det inte längre om vi ska vara ledande när det gäller telekom, digitala

tjänster utan hur vår ekonomi ska kunna vara ledande med digitaliseringen som bas.

Med utvecklingen av 3G mobiltelefoni inleddes en modernisering, där europeisk telekomsektor blev globalt ledande med företag som Ericsson, Nokia, Siemens och Alcatel.

Med 4G inleddes en digitalisering av tjänster bortom det som var den mobila telefonin. Vi såg den mycket snabba utvecklingen av appar, som i själva verket är en länk ut till den ekonomiska verkligheten och nya tjänster. Vi fick en digital sektor där Europa tappade ledningen och där USA dominerar genom allt ifrån Apple, Facebook till Google och en lång rad andra plattformar som påverkar ekonomins grundläggande förutsättningar.

Ett litet exempel på detta är Uber men begreppet Uberisering gäller något vidare, nämligen omedelbara mötesplatser för både utbud och efterfrågan som förändrar konkurrensvillkor för transporter, hotell, hantverk och en lång rad andra tjänster, och i förlängningen även välfärdstjänster.

Med 5G kommer nästa steg som kommer att sätta tryck i denna förändring. Då blir det digitala det normala och då får vi den fulla industrialiseringen av dessa tjänster. "Internet of things" blir "Internet of everything", maskin till maskin och pryl till pryl. Hamnar vi efter här hamnar vi efter som samhälle när det gäller välfärd, tillväxt och nya jobb.

Sjukvård och hemtjänst, övervakning och stöd till sjuka eller äldre, pedagogiska stöd till elever eller anställda i livslångt lärande, förarlösa fordon, full tillgång till samhällsservice i glesbygd, industriell utveckling, energidistribution, trafikstyrning och en oinskränkt tillgång till den globala marknaden oavsett var i Sverige vi befinner oss.

För Europa kan gemensamma steg göra att världens största ekonomi blir till världens mest konkurrenskraftiga digitala marknad och ingen kan vinna mer på detta än Sverige eftersom vi redan i dag är ledande.

Det är därför jag driver att vi ska öppna upp för mer spektrum som ger större förutsättningar för mobilt bredband, som är avgörande och drivande för utvecklingen av nya tjänster och för en ekonomi som tar ledningen i 5G, samtidigt som vi bör öppna upp för operatörer som verkar i hela EU med paneuropeiska tjänster, att vi ska riva de hinder som ger oss 28 nationella marknader för mobiltelefoni, att vi ska se till att underlätta för utläggningen av optisk fiber som ger högre hastigheter och större kapacitet och att vi ska använda EU-strukturfonder och fonder för infrastruktur till att underlätta för den snabba utbyggnaden där de kommersiella investeringarna inte räcker till.

Vi kan bestämma oss för att bli ledande och det ligger inom räckhåll för de politiska beslut vi kan fatta att vi därför skapar oss de bästa möjliga förutsättningarna för europeiskt näringsliv att ta täten. Det finns sannolikt inga beslut som mer kan stärka tillväxten och europeisk ekonomi än de vi kan fatta gemensamt för att göra EU till världens ledande digitala marknad.

Det är ytterligare en bild av Europa 2016.

Svenska banker ska stå trygga (2016)

Krönika i Ystads- och Trelleborgs Allehanda

Banker är på en gång det mest lokala och det mest globala i den moderna ekonomin. Lokala som en trygghet och som en tillgänglighet för människor och företag i sydöstra men globala för att kunna erbjuda kapital, säkerheter, investeringar och betalningar världen över.

Det ömsesidiga beroendet ger en väldig trygghet när det gäller att ta risker genom att omvandla lån till säkerheter som obligationer eller andra värdepapper. Då försvinner risken från banken som lånade ut till företaget och andra tar över risken och tillför samtidigt mer kapital. Därmed kan banker också låna ut mer och ta större risker. Det är detta

som lett till att den globala ekonomin växt så snabbt under de sista 30 åren.

Men när det blir en ekonomisk kris slår det in i banksystemet och i de enskilda bankerna även där de är som stabilast. Detta är inget nytt, världen har upplevt ständiga finansiella kriser. För att minska risken för kriser och för att minska krisernas konsekvenser, behövs det därför gemensamma regler som gör alla banker så stabila som möjligt. Under de senaste åren har jag i Europaparlamentet varit ansvarig för lagstiftning som nu ligger till grund för bankunionen och Europeiska unionens bankkrislagstiftning.

Den bankkrislagstiftning som i dag gäller i Sverige och som också är grunden för euroområdet krishantering drev jag igenom för att uppnå att när banker håller på att gå i konkurs så ska det vara ägarna och de större långivarna som ska stå för förlusterna, inte skattebetalarna. När EU-kommissionen av politiska skäl ville driva fram en uppdelning av stora banker fick jag ansvaret för den lagstiftningen och fick en majoritet bakom mig för att säga nej till en splittring som skulle skapa risker, minska utlåning och investeringar.

Före jul fick jag ansvaret för att se över hela den banklagstiftning som nu gäller för EU, när det gäller i vilken ordning förluster ska fördelas på privata investerare och långivare och hur alla banker ska kunna ha en förmåga att ta förluster utan att det drabbar själva bankens säkerhet.

Det är viktigt med regler som ger säkerhet men det är samtidigt viktigt att banker tvingas anpassa sig till riskerna så att de kan låna ut pengar till nya och små företag. Min ambition med den europeiska banklagstiftningen är att den ska ge bäst stabilitet i världen, transparens så riskerna är tydliga och kan täckas upp, att större risker leder till bättre kapitaltäckning och att utlåningen till vanliga företag och hushåll kan fungera utan de störningar som vi sett under tidigare finansiella kriser. Bankerna i Skåne är en del av den europeiska banksektorn och de ska stå trygga och starka där även när de möter andra bankers risker

Tiden närmar sig för en anslutning till euron (2018)

Debattartikel i Dagens Industri

När finanskrisen 2008 drabbade Europas länder var det många som ville lägga skulden på euron. Få regeringar förklarade att det var deras brist på reformer och deras okontrollerade utgiftspolitik som hade lett till stora handelsunderskott, offentliga underskott och vikande konkurrenskraft. Det var helt enkelt enklare att skylla på euron.

Ett skäl till att finanskrisen slog så pass hårt på de offentliga underskotten var att stora länder som Tyskland och Frankrike inte själva hade levt upp till stabilitetspaktens regler om maximala underskott och att i goda tider eftersträva överskott. På det viset bidrog Tyskland och Frankrike till att underminera stabilitetspaktens skydd av euroekonomiernas stabilitet.

I inget av fallen var det euron som valuta som var problemet utan regeringars hantering av den ekonomiska politiken. Den hade lett till en långsiktigt förlorad konkurrens- och tillväxtkraft, missköta statsfinanser och stora underskott. Som så många gånger tidigare visade det sig att regeringar som ökar utgifter, lånar pengar och lovar höjda pensioner inte får kritik för att de riskerar välfärd och trygghet.

Det blev i stället efterföljande regeringar som fick anpassa sig till ekonomins verklighet och genomföra reformer som alltid är impopulära tills de ger resultat av jobb och tillväxt.

Det var lätt att skylla på euron. För alla som varit mot euron var det ett gyllene tillfälle att säga att allt var eurons fel. Likaså för regeringar som hade misskött sina ekonomier. I en del länder trodde socialdemokrater när krisen väl brutit ut att krisen kunde hävas genom att spendera ännu mer.

Nu är det dags att teckna bilden av vad som faktiskt hände. Problemen uppstod genom en politik som byggde på löften snarare än reformer, dysfunktionella statsförvaltningar och ekonomier som präglades av monopol och privilegier.

Samma skeende drabbade Sverige då regeringen Carlsson fick avgå för att återuppstå dagen efter utan Kjell-Olof Feldt som finansminister, men med krav på stopplagar på grund av den försummade ekonomin. Med löften om nya bidrag, skenande bidragssystem och vikande konkurrenskraft hade Sverige letts in i 1990-talskrisen. Inflationen drev upp tillgångsvärden utan att det fanns tillväxt under.

Lehman Brothers-konkursen utlöste en kris på grund av den instabilitet som redan fanns. Länderna i södra Europa drabbades allra värst, eftersom försummelserna var som värst där. Storbritannien lider fortfarande av underskott som länder i euroregionen till stor del har tagit sig ur. Länder som Sverige och Polen klarade sig relativt väl på grund av fortsatt välskötta statsfinanser.

De baltiska länderna drabbades svårt av den finansiella instabiliteten men genomförde snabbt reformer och kom med i euron för att där uppnå den trygghet och stabilitet som en större valuta ger. I Spanien, Portugal, Grekland och Italien försökte man inledningsvis lösa krisen genom att inte låtsas om den och sedan göra ont värre genom ökade offentliga utgifter och större underskott. Det ledde till accelererande räntor, trots euron, och till att de med stora utlandslån inte längre kunde finansiera sina skulder.

Det hade inte blivit lättare för dem om de hade haft drachmer, lira eller pesetas. Lika lite som Storbritannien fick det lättare med pundet. Det brukar då sägas att euron tvingade fram brutala sparåtgärder. Det är fel. Det var det faktum att pengarna var slut och att lånen tog slut som tvingade fram sparåtgärder och som fick en plötslighet och brutalitet som en långsiktigt ansvarsfull ekonomisk politik hade undvikit. Genom euron fick alla dessa länder lån som de kunde använda för en mjukare övergång. Utan lånen hade de tvingats till besparingar som hade gått än djupare in i samhällets grundläggande funktioner.

Det brukar också sägas att utan euron hade dessa länder kunnat devalvera sig ut ur krisen. Det är en felsyn. För det första hade de andra länderna också devalverat för att slippa hantera problemen. För det andra hade den typen av konkurrensdevalveringar utlöst protektionism

bland EU-länderna. För det tredje hade det för länder som Grekland inneburit en fortsatt väg utför som vi såg när det var som värst.

Nu har reformer vänt utvecklingen i stället för att ohämmad populism hade accelererat den. För Sveriges del är det min bestämda uppfattning att vi bör vara med i euron. Redan nu hade den gett oss en större valutastabilitet. Det hade gett oss en bättre konkurrenskraft när vår krona har varit övervärderad och det hade skapat stabilare välstånd när den nu undervärderas. Vi är redan i dag en del av det monetära samarbetet även om vi inte tagit steget in i euron.

Paradoxalt nog uppfyller vi kraven på euron till skillnad från flera länder i eurozonen. Det är en styrka för oss. När Storbritannien lämnar är det bara Danmark kvar som inte har åtagit sig att gå med. Det innebär att vi blir politiskt ensammare när det gäller all den lagstiftning som handlar om den finansiella sektorn och när det gäller diskussionen om konkurrenskraft och den inre marknaden.

Vi står utanför bankunionen vad gäller tillsyn och krishantering medan vi däremot, vilket sällan noteras, har varit drivande i den regelbok och lagstiftning som är bankunionens platta. Själv har jag ansvarat för att driva bankkrislagstiftningen till färdiga lagar för EU i sin helhet och för euroområdet och ansvarar nu i parlamentet för den revision som görs.

Bankunionen bör vi gå med i när vi har full delaktighet i euron, annars förlorar vi viktig kontroll över vår egen ekonomi. Vi bör däremot nu sträva efter en hybridlösning där vi står fast vid de lagar som är gemensamma med närmare samarbete kring tillsyn och krishantering av stora banker, istället för de ständiga utspel som drev Nordea ur landet.

Euron bör vi gå med i inte som en symbolhandling utan för att det är bra för Sverige. En lämplig tidpunkt är när eurozonen i stort uppfyller kraven på sina egna regler. Dit är vi nu på väg. Då kan vi utifrån en styrkeposition gå med och göra både euron och vår egen ekonomi starkare.

Skattepolitiken ska förbli nationell (2017)

Debattartikel i Norrbottens-kuriren

Svenska folkets rätt att sig själva beskatta är en grundläggande utgångspunkt för den svenska grundlagen och för svensk suveränitet. Lika självklart är vi en del av den gemenskap och legala union som den Europeiska unionen är. Båda sakerna är förenliga eftersom EU inte har rätt att besluta om skattefrågor. Det är en fråga som medlemsstaterna själva styr över. Det är en självklarhet eftersom skatterna måste vara en avspegling av de offentliga utgifterna och den egna budgetpolitiken.

Det är bara så regeringar och nationella parlament kan ta det fulla ansvaret för de offentliga finansernas stabilitet. Prioriteringen av offentliga utgifter måste matchas med prioriteringen av skatter för att bidra till både ekonomisk tillväxt och en finansiering av utgifterna. En skattepolitik bortom nationella regeringars kontroll underminerar skattebasen samtidigt som den leder till en annan prioritering av offentliga utgifter. Därför är skattepolitiken en nationell kompetens och därför bör den förbli det.

Ändå finns det i Europaparlamentet och i EU-kommissionen ett starkt stöd för att göra skattepolitiken till en EU-kompetens eftersom man på så vis tror sig kunna finansiera fler utgifter även om det sker på medlemsstaternas bekostnad. Det är bra att finansminister Magdalena Andersson (S) med kraft klargjorde att Sverige inte stöder att kommissionen tar initiativ till att upphäva enhällighet i rådet under åberopande av konkurrenspolitiska skäl.

Däremot är det beklagligt när delar av regeringens egna partier röstade emot Anderssons linje när vi i Europaparlamentet beslutade om kamp mot skatteflykt, som det finns en stor enighet om, men där det också fördes in förslag om att göra skattepolitik till EU-kompetens.

I slutomröstningen när hela rapporten skulle antas, röstade halva S-gruppen liksom samtliga MP-ledamöter för en politik som innebär att kommissionen uppmanas att utnyttja möjligheten att upphäva kravet på enhällighet under åberopande av konkurrensskäl, som avser helt andra

fall. Rapporten ställde också krav på att enhällighetskravet som sådant ska tas bort.

Det handlar om en maktförskjutning som underminerar den maktbalans som finns och som inte har stöd i fördraget. En förändring av fördraget kräver enhällighet mellan medlemsstaterna, men i praktiken är det viktigt att flera medlemsstater står fast för att inte ett enskilt land ska vika sig inför trycket. Majoriteten gav ett ökat tryck på dem som är emot och stödde kommissionen i sin vilja att ändra fördraget.

Så därför måste frågan ställas till Magdalena Andersson när sex av åtta av regeringsunderlagets ledamöter röstar mot finansministern: vilken är regeringens politik? Och hur ska regeringen, om den står fast vid Magdalena Anderssons uppfattning se till att den hävdas gentemot dem som vill underminera den svenska riksdagens ställning?

Om EU, euron och faktoiderna (2018)

För någon dag sedan publicerade jag i Dagens Industri en artikel om att Sverige bör vara med i euron. Det vållade en hel del debatt. En del som förvånar mig, en del som jag stött på tidigare och en del inlägg som trodde sig se domedagen, vilket inte förvånar mig alls eftersom domedagsåkallelse är det vanligaste när någon vill kritisera något som man inte riktigt kan komma på vad det är för fel på.

Ibland uppstår så kallade faktoider som blir sannare ju oftare de upprepas och än mer ju oftare de står oemotsagda. En sådan faktoid är att det var eurons fel att länderna i Sydeuropa hamnade i en djup ekonomisk kris. Så var det självfallet inte eftersom en del länder även där klarade sig bättre när man reformerat, andra länder hamnade aldrig i krisen och en del tog sig ur den mycket direkt.

En annan faktoid är för övrigt att det var EU som tvingade dessa länder att spara. Det är den mest befängda eftersom tvingades dra ner på sina utgifter eftersom de inte hade inkomster eller lån nog att betala dem

med och det i själva verket var EU som genom lån gjorde att de kunde värna några av de viktigaste utgifterna.

Krisen, dess djup och dess omfattning berodde på den förda politiken och inte på valutan, även om det för ansvariga politiker var lättare att skylla på euron. För media som definitionsmässigt applåderar ökade utgifter, höjda bidrag och offensiva underskott samtidigt som man fördömer besparingar och konsolideringar var det främmande att det kunde vara en politik som man antingen hyllat eller varit tyst inför som ledde till att pengarna tog slut, långivarna tröttnade, investeringar avtog och arbetslösheten växte. Men ekonomin kan inte analyseras utifrån om avsikter är förment goda eller utmålade som om de är dåliga utan utifrån de långsiktiga förutsättningar som skapas.

Men i samma anda som utgiftshöjningar och offensiva underskott hyllas, eftersom det är som ett gyllene trick för att slippa göra det svåra eller besvärliga, så ses alltid devalveringar som ett alkemistiskt trick som är för bra för att vara sant. Och man glömmer att om något är för bra för att vara sant så är det för bra för att vara sant.

Den svenska 1990-talskrisen utbröt i det sena 1980-talet som en följd av en devalveringspolitik som följdes av ständiga utgifts- och skattehöjningar där ingen märkte att vi förlorade konkurrenskraft och stabiliteten i de offentliga finanserna förrän det var för sent. Devalveringen efter kronfallet 1992 gav en injektion, då liksom tio år tidigare, men den långsiktiga tillväxten följde av det omfattande reformpaket som genomfördes både före och efter.

På 1970-talet drabbades alla europeiska ekonomier av det som kallades eurosclerosis, eftersom kontinuerliga devalveringar skylde över bristen på reformer, samtidigt som de ledde till ständiga konkurrensdevalveringar där konkurrenskraften byggde på billigare valuta istället för ekonomier som kunde ge starkare tillväxt.

Därför förvånas jag alltid över dem som har ett liberalt synsätt, att de så gärna framhåller devalveringen som ett medel för tillväxt. Det är ett sätt att smita ut bakvägen utan att reformera och det är ett sätt att

underminera normal marknadsekonomi genom att dopa den genom devalveringar. Devalveringar är inte bra, framförallt inte om du har en svag ekonomi, för den blir nämligen då ännu svagare.

En annan faktoid som jag ibland upplever som tröttsam är den ytliga demoniseringen av EU. Jag tillhör dem som dagligen står upp emot förslag som jag ogillar av olika skäl. De blir inte bättre för att de förs fram på europeisk nivå. Men de blir heller inte sämre. Och goda förslag och viktiga reformer som förs fram på europeisk nivå, liksom de grundläggande förutsättningar som formar den europeiska ekonomin är inte bara av godo utan avgörande när de hanterar det som är våra gemensamma utmaningar och möjligheter.

Om Sverige skulle vara med i euron hade vi varit sig av det skälet eller något annat haft en europeisk skatte- och finanspolitik. Snarare är det så att den skepsis som vi har, och som vi bland annat delar med finnar, ester, letter, litauer, holländare och irländare liksom med de flesta tyskar, hade spelat en större roll och fått större genomslag. Den förnyade stabilitetspakten fick vi igenom bland annat med hjälp av de krav som svenska företrädare ställde i både rådet och i parlamentet. Det innebar större makt för kommissionen att agera och strängare krav i linje med den svenska budgetlagstiftningen.

Nu ser vi hur den svenska regeringen vill underminera den svenska budgetlagstiftningen, men det är vare sig EU:s fel, eurons fel eller kronans fel utan regeringens. I parlamentet har jag däremot fått stöd för att vi inte ska införa en flexibilitet i tolkningen av stabilitetspakten. De som vill införa gemensam skattepolitik eller gemensamma transfereringar kommer göra det oavsett var vi befinner oss, utanför eller innanför, men de har det lättare att göra det inom euron med konsekvenser för oss, om vi står utanför.

I den ytliga demoniseringen av EU tillhör att ta upp ett förslag som man ogillar och på ett oproportionerligt sätt ta den som symbol för EU i sin helhet. Det är lika begåvat som att ta upp kärnkraftsutfasningen, vinstförbuden, förläggningen av myndigheter utanför Stockholm, projekteringen av höghastighetståg, blockaden av länkar kring

Stockholm, utredning av nedläggning av Bromma eller politik för att hindra folk från att flyga som uttryck för den svenska regeringsformen, grundlagen i sin helhet eller indelningen av Sverige i landsting.

Eller snarare, det är att använda det omtalade förbudet mot vedspisar som ett uttryck för antipati mot Sverige och det politiska systemet, eller de offentliga bidragen till mer eller mindre våldsbejakande organisationer som upprepade gånger på grund av regeringens låtgåmentalitet och byråkratisk inkompetens fortsätter att utdelas. Eller att säga att Transportstyrelsen haveri beror på att vi har en regering.

Genom EU har vi en gemensam ekonomi som bidragit till handel, investeringar och tillväxt. Vi håller samman länder som annars hade varit ryska lydkriken, utsatta för samma krigsföring som Ukraina, vi kan liberalisera energimarknader, telekommarknader, öppna upp finanssektorn vilket ger bättre marknad och större stabilitet. Det var inte bankunionen som drev iväg Nordea utan Vänsterpartiet som drev med sig regeringen i ständiga skatteutspel mot banker.

Det är klart att en gemensam valuta förenklar. Det är klart att den inte löser alla problem utan problem måste lösas på andra sätt, genom reformer och ansvarsfull finanspolitik. Det är klart att en stabilitet i valutan mot dem vi handlar mest med underlättar. Det är klart att en övertvärdering och en undervärdering av vår valuta på grund av att den är liten försvårar för oss. Det är klart att vi behöver ett tydligt regelverk för att utveckla den gemensamma ekonomin oavsett valuta. Och det är klart att den gemensamma valutan kräver sina regler när det gäller tillsyn, bankkrishantering och finansiell stabilitet. Men det är likväl en fördel för Sverige av ekonomiska skäl och det ger oss en större roll att påverka det som ändå kommer att påverka oss.

Man ska ha ett mycket högt förtroende för att just svenska politiker kan välja sin särpräglade form av regleringar som är så pass mycket bättre att de kompenserar för att vi genom medlemskap i EU har gemensamma marknader för tjänster, varor, finansiell sektor, energi, telekom och transporter. Det gäller oavsett regeringar. Och man måste ha barnatro att en regering som förbjuder vinster, bekämpar flyg, fasar

ut kärnkraft och reglerar allt som rör sig skulle leda till en ökad avreglering och öppnare marknader så att vi bara därigenom blir världens friaste ekonomi.

Nu har vi istället del i en av världens största marknader som bygger på avreglering, konkurrens och etableringsfrihet. Om det vore så att jordgubbar varit reglerade – en annan tröttsam faktoid – hade jag kunnat att tänka mig att leva med det också, till förmån för öppna marknader och en sammanhållning som stärker ekonomi och säkerhet.

Forskning och framtidens digitalisering

Sveriges och Norges dag (2006)

Dagens inledda rymdfärd den svenske astronauten Christer Fuglesang, med norskt påbrå, påminner liksom dagens firande av Nobelpriset om en gemenskap mellan Sverige och Norge som en gång tog formen av union och som i dag lever genom ett nära grannskap. Rymdexpeditionen som genomförs av NASA är också ett uttryck för den allra tidigaste vetenskapens kännetecken att vilja ifrågasätta och utforska världsordningen.

Det var grekerna som allra först grundlade denna disciplin, att våga se bortom det uppenbara och söka en förklaring till det som andra ansåg vare sig skulle utforskas eller förklaras, bara accepteras. Det ligger i sakens natur att den typen av frågetecken inte har någon uppenbar synlig fördel samtidigt som det är den fria forskningen som skapat vår civilisation. Och den fria forskningen förändrar ständigt vår syn på oss själva. Det gäller rymdforskningen som sätter in mänskligheten i ett ännu större perspektiv med upptäckter som leder ännu längre och det gäller den forskning som i dag får pris.

En gång kan vi se en större nytta av rymdforskningen än vad vi i dag kan föreställa oss, vare sig det gäller vår jords överlevnad, klimatforskning eller nya möjligheter bortom det som är vår horisont.

Det är ett kännetecken för de senaste årens Nobelpris att de i de flesta olika discipliner tar fasta på den enskilde aktören i det minsta lilla perspektivet. Det är en inriktning på vetenskapen som tar sikte på att förstå den ordning vi ser omkring oss genom att förstå hur och varför dess minsta enskilda aktörer agerar. Det är en inriktning på vetenskap, oavsett om det rör sig om fysik, kemi eller medicin, eller ekonomi, som skiljer sig från tron att sanningen om människan kan finnas i den stora övergripande läsningen.

Vi är beroende av samspelet mellan partiklar, celler, organismer, kvarkar, strängar, DNA och RNA, företag, kunder och

mikroperspektivets många aktörer. De agerar inte utifrån en stor upphöjd plan utan i en ständigt pågående process av spontan ordning, evolution och aktion. Varje förändring omkring oss påverkar oss men påverkar också hur vi agerar gentemot omgivningen.

Det tycks vara en minsta gemensam nämnare för den vetenskap som i dag belönas och som de senaste årtiondena har gett de stora framstegen i att förstå både människan och samhället. I en tid då politiken gärna tar sig an den patriarkala formen med sin tro på de stora och övergripande lösningarna kan det vara värt att komma ihåg att samhället formas av de enskildas insatser som beror på den omgivning den enskilde finner, inte på de stora övergripande besluten om stegen framåt.

Det borde få sina konsekvenser inom många områden. Inom ekonomi och näringspolitik liksom inom familje- och socialpolitik. Det är genom att kunna fatta de bästa besluten för den egna omgivningen under eget ansvar som den enskilde aktören bäst kan bidra till ett bättre samhälle, vare sig vi talar om föräldrar, forskare, arbetstagare, musiker eller företagare. Det är nämligen ändå deras beslut som vi blir beroende av och deras beslut beror som sagt på de signaler deras omgivning ger dem.

En dag som i dag kan det understrykas att det i allra högsta grad gäller forskning. Den som tror att forskningsframstegen beror på de stora politiska programmens inriktning mer än den enskilde forskarens förutsättningar har inte förstått skillnaden mellan Europa och USA och varför fem av fem vetenskapspris i dag delas ut till amerikaner som är verksamma i USA.

Vill vi ha ett samhälle som präglas av forskning bör vi göra så att det lönar sig att vara forskare och som underlättar för forskarens insatser.

Det leder oss till en enkel slutsats att om vi vill ha mer av forskning till Europa och till Sverige så måste vi öka den svenska forskningsmiljön och det gör vi inte genom att styra forskningen utan genom att ge forskare större och bättre villkor för fri forskning. Statens anslag till forskning via olika forskningsråd och institutioner framgår i regeringens forskningsbudget.

Det uppgår i dag till 7 miljarder förutom den grundforskning som finansieras direkt till universitet och högskolor och via andra vägar. Om vi i Sverige bestämmer oss för att öka dessa forskningsanslag till det dubbla men genom att ge nytillskottet direkt till universiteten skulle detta inte vara någon dramatiskt kostnadsökning för statsbudgeten men det skulle öka det svenska forskarsamhällets omfattning dramatiskt.

Fler forskare skulle få bättre resurser i Sverige men Sverige skulle också få fler forskare. Och fler forskare och mer forskning skulle också ge fler forskningsintensiva företag med ökade forskningsinvesteringar i Sverige. De nya jobb som bör växa fram i Sverige skulle då i större utsträckning växa fram i det kunskapsintensiva samhället där framtidens konkurrenskraft och nya jobb ligger.

Det samma borde gälla Europa. Från och med det nya året börjar EU'sjunde forskningsprogram. Det har blivit bättre än tidigare och kommer vara lättare för fler att delta i men det lider likväl av en brist och det är ett det inte fördubblas i en tid då andra länders utveckling fördubblas i hastighet gentemot vår egen. Det bör vara Sveriges budskap till Europa en dag som i dag, att vi bör dubbla finansieringen av den fria forskningen, på nationell och gemensam nivå. Till dess får vi glädjas att just denna – Nobeldagen – dag är en stor dag för både Sverige och Norge, både i rymden och på jorden.

Vi behöver ha frontforskning i Europa (2006)

Debattartikel i Dagens Industri

Den europeiska forskningspolitiken är en del av det europeiska samarbete som bör ha högsta prioritet. Vi behöver i Europa ha den frontforskning som gör att europeisk forskning kan vara världsledande på strategiska områden. Europas eftersläpning gentemot USA beror inte bara på att amerikanska universitet och forskningsinstitutioner har en bättre finansiering utan också på större konkurrens lärosäten emellan om finansiering, forskare, studenter och vetenskaplig inriktning.

På just detta spår kan europeisk forskningspolitik bidra.

Finansiellt innebär det sjunde forskningsprogrammet med en budget på 500 miljarder kronor att den forskning som är framstående och ledande kan få ytterligare lite mer pengar, men framför allt bidrar det till ökad rörlighet av forskare, idéer och ökat samarbete, med den spridning av kunskap och framgångar det innebär.

Inrättandet av ett Europeiskt forskningsråd innebär att EU också kommer att ge prioritet åt grundforskning, och inte bara industriellt baserad forskning i strävan att kunna bygga upp de ”centers of excellence” som attraherar forskare, privat och offentlig forskning och kunskapsföretagande.

Ett problem med tidigare forskningsprogram har varit att de har varit alltför byråkratiska, krävt stort arbete för osäkra ansökningar, inneburit lång väntetid på besked, byråkratiska regler för hanteringen och en otillräcklig finansiering av de kostnader som uppstår när ett forskningsprojekt startas.

Min utgångspunkt som företrädare för EPP-ED, parlamentets största partigrupp, i denna fråga har därför varit att minska byråkratin, snabba på handläggningstider, öka utnyttjandet av modern elektronik, stimulera fler företag att delta, underlätta för de olika deltagarna att själva komma överens om hur man ska arbeta och dela resultaten, få en mer projektmässig ledning av forskningssamarbete mellan forskningsinstitutioner och företag samt förbättra finansieringen så att forskningsprojektens indirekta kostnader inte urholkar forskningsinstitutionernas budgetar.

Detta levde inte kommissionens ursprungliga förslag upp till, men den lagstiftning som parlamentet, efter förhandlingar med ministerrådet, i dag beslutar om gör det.

- Små- och medelstora företag kommer att kunna få upp till 75 procent av sina kostnader för ett forskningsprojekt täckta.

- Ingen deltagare kommer att tvingas stå för andras kostnader, om andra deltagare misslyckas med att leva upp till kraven.
- De avgörande besluten om hur samarbetet ska organiseras och resultaten fördelas kommer att beslutas mellan deltagarna själva, och inte av kommissionen.
- Indirekta kostnader ska täckas fullt ut, men forskningsinstitutioner kommer liksom små och medelstora företag att kunna få använda ett schablonbelopp som de första åren motsvarar vad de europeiska universiteten har begärt (60 procent)
- De intellektuella rättigheterna kommer att kunna användas globalt inom ramen för de deltagande företagens verksamheter globalt.

Förhoppningsvis kommer fler svenska företag och forskningsinstitutioner efter dagens beslut kunna pröva och göra erfarenheten att det europeiska forskningssamarbetet stärker svensk forskning och konkurrenskraft.

Fler steg för forskningen (2006)

Anförande i Europaparlamentet i debatt om det sjunde forskningsprogrammet

Mr President,

I do not want to spoil the party here tonight. I think we can be proud of what we have achieved, the European Research Council, the search for excellence in different programmes, but I think it is necessary to state tonight that this is not enough.

It is not enough if we compare it with what we should be able to do at European level, and it is important for the representatives of the

Council as well as for you, Commissioner, to remember that and to underline that we cannot wait for another seven years to step up the efforts we need in order to keep up with other parts of the world if we are to be the world's leading knowledge economy.

As a shadow rapporteur I am proud of what we have achieved from our side. We wanted to make it easier for SMEs to have access to research programmes, and we have achieved that. We wanted to have better funding for SMEs, and we have achieved that. We wanted to ensure that universities were able to get into the projects without losing money through indirect costs, and we have achieved that. We also wanted less bureaucracy, and we have achieved that. We wanted to free up opportunities to use intellectual property rights, and we have achieved that.

We are happy about what we have achieved, but that demonstrates that we need to take further steps.

Developing the electronic communications market (2011)

Anförande om spektrumprogrammet vid den polska ordförandekonferensen i Warszawa

Ladies and Gentlemen,

In 1943 the chairman of IBM famously stated that in his view, the world wouldn't need more than five computers. Today we can note that he was slightly wrong. In 2020, which is the year of our common efforts to make Europe a leading knowledge economy, the forecasts say that there will be 50 billion devices connected to the Internet. That's quite a difference. Not 5 but 50 billion. And the flow of information from each of these devices will be many times larger than from the five forecasted computers.

The IBM chairman should be forgiven. In his time, computers were something new and fantastic. And they were something totally different

than the computers, laptops, smart phones and phones of today. Also society was totally different. That's my important point here today. The society of today is totally different from the society not only in the 40's but also in the 80's and 90's.

However, there are more recent experts who have made similar gaffes about the future. In 1981 Bill Gates, a person that few would argue is unable to discuss computers, said that "640 kilobytes of memory is all anybody with a computer would ever need."

Would ever need!

Ladies and Gentlemen,

640 Kilobytes. Today the memory of a normal phone is counted in gigabytes. My regular mobile phone has a memory card of 1561 MB free and the phone memory itself has 228 MB free.

But also Bill Gates should be forgiven.

In 1981, we lived in another world. There was no Internet. No WebPages. No Facebook. No Twitter. No revolutions. Well, the revolutions started here in Warsaw and Gdansk. Solidarnosc. Heroes of our time. The modern Poland was borne out of this movement of heroes. And the Polish presidency is the heritage of this movement.

In spite of no Internet. But the media technology had already changed. Satellite TV made borders hopeless to defend against information and modern media.

When the Soviet Union fell, it imploded because of the economy's failure, the development of modern technologies, and, more than anything else, thanks to citizens and leaders with courage. But no Internet and no World Wide Web.

It took until 1995 and 1996 before we saw modern web pages, as we know them today.

The modern Internet that today is the core of most sectors of our societies has only 15 years of development behind it. And yet, it is so crucial for growth and productivity in our economies, so fundamental for competitiveness, so important for the Arab spring.

The force of information has proved that it can rock societies and undermine dictatorships. It's the fear of regimes like the Chinese or the Iranian and the hope for students calling for freedom.

And it is the key to future growth, development and competitiveness. Neither IBM och Microsoft can be blamed for not seeing the magnitude of a development that lay in the future and couldn't be foreseen.

Their mistakes should be forgiven because they could not foresee the magnitude of the modern information society and the logics of Internet and the digital society. Today, we do not have the same excuse because we are living in the change, with the exponential growth of new services and ever growing mobile data traffic.

We must not repeat these mistakes if we are serious about competitiveness and European leadership. We cannot ignore a fundamental shift that is not in making, not in future, but right here. We are in the midst of this revolution. And we must make the best of it. Anything else would be inexcusable.

For the last 5 years we have seen how the media that assisted freedom movements in the 1980's converges with the Internet. Television is now not only broadcasted from satellites or terrestrial. It is also broadbanded. And only these last few years we have seen the emergence of apps, symbolising new services that neither IBM, Microsoft nor the heroes of Solidarnosc could foresee.

The important thing with the apps is not the apps as such but the services they offer and distribute. As we are speaking, they are changing the logic of our economies. And we are only in the beginning of this process.

This is the digital agenda becoming reality. Information, debates, discussions, e-health, e-trade and all other services we can see develop right now. We are only in the beginning. There is much more to come, to surprise us in the future. And I mean literally tomorrow or maybe even today.

The question is if we want to be in the lead in this development. If we want the world's biggest economy to take the leadership in order to be the number one regarding competitiveness, innovation and markets. If that really is our sincere ambition, we can't build our policies on presumptions making the same mistakes as we are laughing at today.

A decade ago, Nokia was the rising star of mobile telephony. Now that our phones are small computers sending and receiving enormous amounts of data, Apple is the lead, higher up in the value chain, making much more money than Nokia. It is one of many examples. The US is overtaking Europe.

I want Europe to be number one. Not number two and not number three, or number four.

We all know we are challenged. That we need to reform in order to get the growth that can take us out of the huge crisis of debts and deficits. If we remain being 27 different markets we will be overtaken by other regions in the world offering bigger and more dynamic markets for new generations of telecom, devices and services, not to mention business models, information, communication, education and knowledge.

That's why I as rapporteur for the European Parliament on the Radio Spectrum Policy Program have proposed and achieved support that we should set our ambitions high, to be the best.

But that requires reforms that can make Europe the home of the most rapid development of telecom, devices, technologies, new services and digital markets.

In the US they aim to be the leaders. They aim to open up 500 more MHz for mobile broadband. And the mobile data traffic is accelerating

there as well as here. In China they open up and are keen on creating the world's best preconditions for mobile data traffic.

And so is the case in South Korea. In Japan. We were leading in the 1990's. Now we are not.

Today in the US, there is an annual growth rate that between 2009 and 2014 will increase the data traffic 40 times. That is four zero. And the same applies in Europe. New generations of smartphones and tablets will increase the amount of services, users and traffic. If we are to be the leaders, we must be in the lead of this development.

It is not a question of if we need more spectrum for mobile broadband, but how much and how soon.

If we are to see the highest possible capacity and broadband speeds to emerge from Europe, we must create one single digital market. If we are to realise the vision of a 500 million consumer market where telecom services know no borders, sufficient and appropriate spectrum must be made available within the Union. The differences in 27 different national markets must not stand in the way for a European leadership.

We are now aiming for opening up the 800 band, and although some Member States already have freed up and auctioned out the 800 band, all Member States must make the necessary efforts to open up this band.

In my role as rapporteur, I have been very firm on keeping the deadline of 1 January 2013 because I do not want us to lose time, I do not want us to lag behind, I want us to be in the lead, to create a strong Europe where all SMEs, businesses and citizens can benefit from the many opportunities that the freeing up of the 800 Mhz band will bring.

Derogations should be used when appropriate, but the default rule should be that Member States shall free up this band for electronic communication services by 1 January 2013.

The 800 band is a step in the right direction. But it is not enough. That's why I have proposed and received an overwhelming majority in the European Parliament for a target of making 1200 Mhz available for wireless data traffic until 2015. This is a minimum target in order to reach the ITU forecast, from 2006, made 5 years ago, of 1800 Mhz the year 2020.

This allocation should take place in the most cost effective bands under 2 GHz, as well as in the unlicensed part of the spectrum in higher frequencies in order to help the spread of WiFi and other short-range applications.

I find it interesting that a number of Governments in Europe, as opposed to the government in US and in other parts of the world, say that we don't need more, that they don't think the traffic will grow in the same pace as all forecasts have said.

They might make them self to be right, because if we don't increase and try to be in the lead, we will limit the traffic, and the growth, and the jobs, and the services, and the development, not globally, but here in Europe.

The may be right that we in 2020 as number three or four in the world will not need that much spectrum. If the lead of the development takes place in other parts of the world they may be right.

But just as the IBM chairman was wrong with his 5 computers and Bill Gates was wrong with his 640 Kilobytes, they will be terribly wrong regarding the development and our opportunities. So as rapporteur for the European Parliament I will insist, with the full support from all the main political groups, that we need to prepare ourselves to be number one. That should not be a radical idea for anyone.

Enough spectrum to phase out roaming

Anförande vid 7th annual EU Spectrum Management Conference

To generate growth and to get out of the crisis Europe must secure leadership regarding the use of Internet, broadband, mobile data traffic and Internet services. These are crucial for growth, productivity and competitiveness. We all know that. All governments know that. Commission knows that. The industry knows it. And the rest of the world knows it. It is just to act. If we want to achieve growth, will say.

It is trivial to say to an audience like this, but the growth and development of mobile data traffic and Internet services corresponds to growth in the economy. Increased information and services spin off from this. Increased productivity. New innovations. More trade. More competition. More shared science and know how. More activities in the economy. More exchange.

So all the activities that are required for growth and competitiveness are leading to more data traffic and more use of Internet. If the capacity hinders all these activities we will get less growth, less productivity and less competitiveness. And from another perspective: the more activities we can open up for in the Internet, broadband and through mobile data traffic the more growth, productivity and competitiveness we will achieve. It should be an easy choice.

Two things must be done and I will explain why.

First we must, from now on, take the step to start opening up the 700 MHz band for mobile data traffic. We must do it as soon as possible and we should use the opportunity to for the first time launch a number of European licenses for the 700 MHz band. Member states could own their shares and get their money as with national licenses, with the difference that each of them will get more out of more valuable European licences.

Second we must use the European funding for broadband in order to achieve coverage where commercial investors can't invest – thereby connecting the worlds biggest digital market – and in order to reach to

our university, cities and capitals levels of capacity, above what today is commercially possible – that has so far been seen nowhere.

We should make all the classical universities of Cambridge, Oxford, Salamanca, Bologna, Sorbonne, Heidelberg, Prague and Tartu, just mentioning a few, and if I might add the most noble of them all, the University of Lund, to global network and knowledge centres, attracting, developing and distributing excellence.

And all the cities that once lay behind the Iron Curtain, Warsaw, Berlin, Prague, Vienna, Budapest, Belgrade, Bucharest and Sofia, all these famous cities could by this, each of them, be a global centre by itself.

We can do it. It's just a matter of understanding the magnitude of change and to act decisively.

My first point of departure for Europe's Digital Agenda is the remarkable growth in mobile data traffic that we are facing.

Even the most ambitious predictions about internet connectivity, demand development and capacity requirements keep being overrun by reality. All the time. To illustrate the magnitude of change let me just present a snap-shop on some recent figures from the Ericsson study I guess that most of you have seen, and it doesn't differ from other corresponding studies and forecasts:

- Global data traffic is expected to grow 15 times by the end of 2017
- By 2017, 85% of the world's population will have 3G coverage. For many people around the world, the mobile phone will be the only means of accessing the internet.
- Total smartphone subscriptions are expected to reach around 3 billion in 2017.

- The total number of mobile subscriptions globally will reach around 9 billion in 2017, of which 5 billion will be for mobile broadband

These are impressive figures that will require ambitious policies. If Europe is to be home to the new digital revolution where new services and innovations create prosperity and economic growth, we need to have the fastest broadband speeds in the world.

The Radio Spectrum Policy Program (RSPP) adopted last year is an important step but we need to do more already now.

First, the recently adopted spectrum program is one important remedy to address this challenge and will play a crucial part in Europe's efforts to deploy superfast broadband. More frequencies and more capacity mean higher speeds and more growth.

Second, a first cornerstone in this equation is the 800 MHz band which will be freed up for mobile broadband by 2013 thanks to the RSPP. I am glad to see that outstanding issues with neighbouring countries were resolved at the WRC conference in February this year. This will facilitate the roll out of 4G in Europe.

Third, the RSPP also gives a clear mandate to the Commission to assess and report by 1 January 2015 if there is a need to harmonise additional spectrum bands. The obligation on Member States to de facto report capacity requirements and their current use of spectrum is something they can not shy away from.

Finally, freeing up 1.200 MHz for mobile broadband by 2015 as stipulated by the RSPP is instrumental for taking Europe to a frontier position. And reaching the already decided target of up to 1200 MHz requires more spectrum.

But market developments will continue to overrun our predictions. If Europe wants to take the global lead, we must do more.

And that's my second point of departure for Europe's digital agenda. And that's where the 700 MHz band comes in. To consider this as a part of the RSPP was a part of my report that Parliament adopted in 2011, although the resistance in Council was too strong for an agreement. But it is still of vital importance, because of its strategic importance for mobile data traffic and because of its international interoperability. And the agreement to assess the future need and to set a target on 1200 MHz was based on the need to have an eye on the 700 MHz band.

At the WRC-12 in January/February in Geneva, Europe found itself in an unfortunate and defensive situation in relation to other regions with regard to the discussion on new spectrum for mobile broadband communications.

While the Arab and African countries suggested to extend broadband allocations into the 700 MHz band, EU Member States remained passive and hesitant, resulting in a postponement of this decision until 2015!

It is my firm belief that Europe can not afford to be reactive and hesitant in this issue if we want to take the global lead. Our policies must be future looking instead of conserving old structures. The problem of the broadcasting industry is not a shortage of spectrum; it is outdated business models that have not kept pace with the speed of development.

To meet future capacity requirements we must start serious discussions about freeing up the 700 MHz band (and frequencies below) to mobile broadband. Voluntary industry agreements are preferable but legislative action should not be out ruled.

We should also seek solutions for more broadband capacity in the 1.4 and the 2.4 GHz band as well as looking at higher frequencies around 3000 MHz.

Until next WRC 2015 Europe must intensify its discussions on the 700 MHz band in order to make it available for mobile broadband. Either

by encouraging the broadcasting and mobile industries to find a mutually beneficial solution or by legislation.

My third point of departure is that the Digital Agenda needs targets that are relevant in view of the rapid development.

The EU's current target that all Europeans should have access to 30 Mbps by 2020 (50% 100 mps) broadband is already outdated. Other global actors are moving ahead with much higher speeds and capacity.

If Europe wants to become a global leader in mobile and telecoms we can not rely on outdated targets but must set world leading targets and we need to deliver on these ambitions.

Due to extensive fiber investments triggered by the exponential growth in mobile data traffic national regulators are reviewing their targets. I would like to launch the discussion that the target that 50 % of households should have access to 100 mbps should be by 2015 and not 2020. And we need to sharpen the target for 100 % of the households in the same way, as well as the targets for 2020.

We must set targets in gigabytes instead of megabytes.

In my role as rapporteur within the EPP group (the biggest group in the European Parliament) for the broadband report in the European Parliament on trans-European telecommunications network I am proposing the following actions:

- Much more ambitious targets regarding household coverage and capacity by 2015, following the lines above, as well as 2020, securing global lead and excellence latest at that time.
- If otherwise not, as a criteria for public funding, meaning that it shall only be available in cases where there is no market interest, regarding coverage but also higher capacities.
- A real push for the deployment of ultrafast broadband which can deliver speeds with criteria's ranging from at least 1 Gbps and

beyond. In order to trigger market investments funds could be used in high density areas and for example university campus, only if these networks deliver world-leading speeds up to 1 Gbps or maybe substantially higher.

- Technology neutrality must be an overarching principle. Investments in fixed and mobile and its different technologies are equally important.
- Projects that receive funding should not block services on their networks.
- Broadband networks that receive funding must be open for competition in the retail market.

With RSPP, with the opportunities to use Internet abroad, by structural reforms in the new roaming directive and by an increased and targeted funding for the best broadband in the world we can take the lead. It's just to decide.

A single market for telecoms (2013)

Anförande vid ECTA Conference i Bryssel

Dear friends of competition, dear distinguished guests,

It is a great honor to have been invited to present my views on the timely theme of this year's ECTA conference – "A single market for telecoms".

It might come as a surprise to you but the world of cartoons and Walt-Disney can offer us some useful insights about the state of the European telecoms market. Do you remember which fairytale that was written by the Grimm brothers and that included elements such as a magic mirror, a poisoned apple and 7 dwarfs? I am of course speaking about Snow White.

At the beginning of this fairy-tale, as I am sure you remember, the queen asked her magic mirror every morning "Magic mirror in my hand, who is the fairest in the land". The mirror always replied "My queen you are the fairest in the land". A mirror never lies and the queen was very pleased with this. But then one day when Snow White reaches the age of seven she became even more beautiful than the queen itself and when the queen once again asks her mirror, it responds "My Queen, you are the fairest here so true. But Snow White is a thousand times more beautiful than you".

What's the relation between Snow White and European telecoms market you might wonder? Well, in my interpretation of snow white, the queen could be replaced by the EU and snow white could be replaced by emerging economies that aspires to become world leaders in telecoms.

For a long time the EU used to be the only player in town. We used to be global leaders in telecoms.

There was a time when we broke up traditional monopolies and started to deregulate and liberalise goods and services. The number of fixed lines operators doubled between 1998 and 2003 and new entrants were allowed on the market, giving consumers lower prices and a greater range of services to choose from.

There was a time when the world leading telecom companies was Nokia and Ericsson. There was a time when we developed a common GSM standard that created interoperability between handsets, networks and services. EU suppliers were able to develop product and services to a 'home market' of hundreds of million people.

Increased competition and the GSM standard gave the EU a frontier position in telecoms and contributed to the industrial development in the EU for a decade. Then snow white arrived and the EU was no longer the only player in town.

Since then the global telecommunications landscape has fundamentally changed.

The telecom market has shifted to the advantage of big and densely populated markets such as China and India where telecom operators and telecom companies can provide hardware, software and mobile calls at much lower prices than in small fragmented national European markets. In regions of the world where competitors will have immediate and rapid access to big markets for each new generation, the cost for the next generation will be covered much faster than anywhere else, be it infrastructure, technology or services. They will not only have the economy of scale, which they didn't have only ten years ago but they will also be driven by the scale of innovations.

Asia Pacific will by the end of the year have almost 900 million mobile broadband subscriptions, which is double the amount compared to the EU.

Africa added 27 million mobile subscriptions in the first quarter of 2013 and now has a total of 775 million mobile subscriptions. China has more than 1 billion mobile subscriptions out of the around 7 billion mobile subscriptions. These economies will grow even stronger when they transform these mobile subscriptions into 2,3 and 4 G.

What is perhaps even more concerning is that the EU is losing out on the global race toward both fixed ultrafast broadband and 4G.

South Korea (population 50 million) has more 4G subscriptions than the whole of the EU (population 500 million). 17 of the 27 EU member states still don't have 4G at all.

The countries that offer the highest internet speeds in the world are now primarily located outside the EU. Only 2% of all homes in Europe have speeds of 100 Mbps or above. At the end of 2011 the European Union had 4.5 million fibre subscribers, compared to 54.3 million fibre subscribers in the Asia Pacific region and 9.7 million in North America.

So what is the conclusion of all this? Should we like the queen in the fairy tale try to kill snow white?

No, of course not. Competition is good and better results and increased digital ambitions around the world is good for Europe.

The first important conclusion to draw, however, is that the EU is no longer in the lead. Like to queen in Snow White we need to look our self in the mirror and realise that we are no longer the only player in town. There is a sense of urgency to this that I believe that all political leaders and heads of governments must realise.

The second conclusion to draw is that a single European market for telecoms is a crucial ingredient to create more growth and jobs in the EU. I don't have to inform this public about the growth generating potential that lies within the ICT sector, but this message must be spread to head of states and governments.

The third conclusion to draw is that business as usual no longer is an option.

I think there are a couple of things we need to do. Let me start with the lowest hanging fruits so to speak.

1. Formulate more ambitious targets for the digital agenda. The digital agenda targets for 2020 are already outdated and surpassed by reality. A more ambitious target would be 100 Mbps for all and 1 gbps for 50 % of the population by 2020. If we want to be in the lead we need to formulate targets that are in the lead.

2. Deliver what we already have agreed on. We need a more vigorous implementation of the legislative measures that came from the Framework such as the Radio Spectrum Policy Program. The derogations that more than 10 Member States have asked for on the 800 MHz band is a derogation for economic growth. It hinders the roll out of 4g in Europe and it hinders economic growth.

3. We need to address the economic loss of a fragmented market for electronic communication services for businesses, which amounts to 90 billion. Creating a single, harmonised Pan-European business communications market should be a priority.

A key question in addressing fragmentation in European telecom markets is how we find ways for operators and market players to more easily create economic of scale and distribute products and services to 500 million consumers. I believe we should do the following:

- We urgently need a political decision to ensure that the 700 MHz band is opened up for mobile broadband in all EU Member States. Pan European licences, where different operators comes together in various consortium has the potential to deliver economic of scale, as well as creating much needed capacity in our mobile networks.
- While the current regulatory framework have served consumers and operators well we need to overcome the national structures on which the framework is built on. We will never be able to create a single market for telecoms unless we create the right conditions for market players to easily operate on a 500 million consumer market.
- Streamlining spectrum authorisation procedures across the Member States is a step in the right direction. But we must avoid a piecemeal approach with various pieces of legislation are overlapping each other. Better then to include this in a holistic review of the regulatory framework.
- To those voices that are calling for less competition and regulatory holidays I would like to ask: When in history has competition been negative for consumers, investments and innovation? The answer to the fragmentation of EU's telecom markets is not less competition, but different rules that can encourage a pan-European competition between operators.

In 10 years time when we ask the mirror, who is the globally leading internet and telecommunications hub in the world, I don't want it to be Asia, Latin America or the US. I want the answer to be Europe.

Opportunities and challenges from 5G and digital economy (2016)

Presentation vid EU:s högnivådialog om spektrumfrågor

Ladies and Gentlemen,

The development of digital services is day after day leaving a surprised world behind it.

Forecasters, experts, politicians and business people have time after time underestimated not only the speed and the magnitude of change but also the disruptive character of the development. I will not tire you with early forecasts about the needed numbers of computers or about the speeds in the future. It is so to say difficult to forecast, especially about the future.

This mainly has to do with the fact that the digital technologies we talk about are not only evolving but also changing character. What was once used for calculation or word processing and which was at that time fantastic as such, became e-mail, at that time fantastic as such, and search engines, fantastic as such, and social forums, fantastic as such, have developed into a fairly new brave world but on the users' side much more than on the governments' side. It is a fairly fantastic world.

The point is that what we see is not one gradual linear development, not even a gradual exponential one, but a number of parallel and exponential developments in new areas into new services and new opportunities that are beyond the linear developments forecasted yesterday. That's why forecasting has proved to be so wrong.

If you forecast that new and higher speeds will allow you to download not only one DVD per second but 1000, or 10 000, you overlook both

the fact that you do not really download DVD's anymore, and that the point is not that you today could do it much faster than yesterday and tomorrow even faster.

The point is that we are doing new things with the new speeds, new services and new products, replacing old ones or even making them obsolete. And all these new services are more and more a function of growth, enterprising and economic activities out there in the real world.

That's why this is not any more about the telecom sector. And it is not any more about the digital sector. This is about our societies and economies that are becoming digital per se and this establishes fundamentally new logics in sector after sector in our economy.

That's why I think that the Commission proposal on the use of the 470-790 MHz frequency band in the European Union is probably the single most important proposal in order for Europe to recover from the crisis and to regain economic leadership.

Not because it is the most complex proposal or the most complicated area – the refugee crisis, security policy, Syria, Russia, the single market, consolidating public finances and structural reforms are as single items more important – but this proposal can lead the way to a change that has far reaching and powerful consequences for the good of the European economy and the European society in all areas.

If Europe can take the lead regarding the launch of 5G this will have an impact on European competitiveness, innovations in Europe, the development of the single market, development of new global companies, Europe's attractiveness for investments, investments in infrastructure, global lead on research, development and sciences and the inclusive character of Europe. The world's biggest economy can have the world's best consequences of being in the lead in an area, which will define competitiveness and speed of innovations for a long time.

This is not about leadership in an industrial sector, such as telecom, or digital development, this is about industry and development. This is about leadership for Europe.

Once upon a time there was a discussion about electricity as a single phenomenon that could be useful for, some thought, medical purposes, for lighting houses and the development of electricity was a special issue. Today it is not. Production of electrical power is of course important but more as one of the very many industrial sectors we have.

The thing is that our whole society is based upon electricity and it is not possible to think about a modern society without taking electricity for granted. We are electrified, so to say. It is not the electrical industry we talk about today, it is about a society that has developed by electricity.

The same will apply for 5G. If 3G was modernisation by digitalisation, 4G digitalisation of services, 5G will be industrialisation, or normalisation, meaning that the normal of all sectors in our societies and economies will be based upon digitalisation. Just as electricity is normal and was a part of a past wave of industrialisation.

It will define competitiveness, emergence of new services and products, production, marketing, sales and distribution. Health care, transports, communications, participation and everything. It will not be about Internet of things. It will be Internet of everything.

Regarding 3G we were in the lead. Regarding 4G we are lagging behind, in a way that has very clear economic and competitive consequences. When it comes to the launch and the development of 5G our strategy and our goals must be to take the lead because now it is not about modernising telecom, digitalising services or about lower costs for telecom. Now it is about the European economy as a whole.

Many of you know that I have been a strong advocate for releasing the 700 MHz band to mobile services as soon as possible.

For me this is a crucial step in order catch up regarding 4G and to make Europe lead regarding the launch of 5G and the next wave of industrialisation.

We need to be decisive in order to be first, otherwise we decisively will become number two, three or four in a global economy where you cannot be number two because number one is immediately available everywhere, and where being number two can be seen as being the first loser.

The Commission is now finally also taking concrete action in this area and I look forward to start discussions in the ITRE committee and with all stakeholders as soon as possible.

The proposal must allow early movers in the market to release the spectrum as soon as possible while providing strong incentives for others to catch up. The experience from the 800 MHz band shows that we need stronger incentives to ensure that Member States do not delay the actual assignment of the 700 MHz band. I take note of the various deadlines that the Commission has proposed and I will support a line where we will be very firm against those who may be calling for derogations that could delay this process even further.

We cannot again lose time as we did on the 800 MHz band. When it comes to the lower part of the UHF band we should allow enough flexibility for Member States that no longer rely on DTT as their main distribution platform for delivering TV. Internet television and IPTV are now changing the DTT landscape. For example, YouTube is the biggest TV channel for young people in Sweden and several international TV channels are reaching out to more people via YouTube and Internet television than via their linear broadcasting. And this is only the beginning. Our policies must be future looking instead of conserving old structures.

Together with a big majority in the European Parliament, I have in the past pushed for ambitious spectrum reform. We pushed the Commission to present ambitious spectrum proposals in the Telecoms Single Market proposal. I took the initiative to set the world-leading

target of freeing up 1200 MHz for wireless broadband in the Radio Spectrum Policy Program. I introduced this target because I want Europe to be in the lead.

We should offer the best opportunities for investors to invest in our economy and in our digital single market. We must not aim for anything less than being Number 1. This should also be the guiding principle when we now start to discuss how to reform spectrum policy in the regulatory framework.

The market is changing, the demand for wireless services is changing and the cross border dimension is changing. The only thing that does not seem to change is national regulators fear of losing control over their national kingdoms. Instead of conserving national silos in spectrum management, we must embrace this change and ensure that our rules on spectrum are able to deliver high fast connectivity for all citizens everywhere.

We can disagree on how spectrum should be managed in the future. We can disagree on the level of EU coordination, if we want to preserve national kingdoms and fragmented markets or if we instead want to increase coordination and build one single digital market.

We can disagree on all this. But it is more difficult to disagree with facts. And one fact in this debate is that the demand for spectrum will continue to increase.

Another fact is that national borders will be much more hindering or even damaging in the future than in the past. We have only seen the beginning of the proliferation of services and applications that need access to spectrum. Driverless vehicles, Internet of things that are moving and internet of things that are all over Europe or the world, Internet of medical care, internet of everything.

We are no longer talking about limited telephone calls from someone here to someone there, or access to media, video or mail from there to here. We are talking about services, products and production in a continuous state without defined borders.

When we now start thinking about a broader spectrum reform, I want to ensure that we do everything possible to make Europe 5G ready. And not only 5G ready by the way, I want Europe to become the globally leading continent when it comes to 5G deployment.

The 5G needs, and the accelerating growth of data traffic, would amount to several hundreds of additional MHz. Freeing up the c-band – 3400 to 4200 MHz – in the next coming steps will be crucial in order to make the full development of 5G possible. And as the Commission envisages, the sub-700MHz will be important for national deployments but we will see that the frequencies above 6GHz will also be essential.

Clearly we can't address this issue in 28 different ways; we need one coordinated approach. And we need to form that now.

First, if we want Europe to be in the lead of the global digital economy we need more investments that can deliver high speed internet for everyone. In this context, we have to set out and agree on clear and consistent objectives and principles for a successful European spectrum policy.

Second, we need to revisit the issues of spectrum assignment procedures and licence conditions.

We need to create a predictable environment, which gives operators the possibility to create economic of scale at the lowest possible cost. We need to continue to discuss how to achieve greater consistency in spectrum assignment in terms of for example timing of auctions, renewal conditions and licence durations. As you may remember, I got the support from Parliament to push for longer licence durations in the TSM negotiations. This is essential to safeguard returns on 5G investments.

Another idea from TSM which I brought forward and which I think is worth pushing is to include a pan-EU or multi-countries assignment procedure in the framework. This would give Member States the possibility to jointly organise a spectrum auction with a common timetable and conditions.

Third, we need flexibility. The spectrum regime that underpins a successful 5G deployment will evolve over time with new applications and services with new needs entering the market. Common rules for tradability and sharing of spectrum will be essential. If you don't use the spectrum, you should lose it or trade it!

Fourth, we need to create incentives for ensuring full coverage all across Europe. The consequences of white spots are no longer only that your telephone conversation gets cut off. The stakes are much higher than that. What happens if a connected car loses connectivity when it crosses a border or if your e-health application stops sending signals to your doctor? To ensure coverage we need a framework that encourages nationwide investments.

Fifth, the allocation should not be designed in a way that it defines the competition, rather the other way around, competition should define how we proceed with allocation and actions, but also how we can develop shared use, cross-border functioning networks allowing for small and big operators to offer pan-European services, and accepting new entrants on commercial ground. Competition has been driving investments, more traffic and higher penetration and must be defining the process of consolidation.

Sixth, we cannot rely on outdated targets; we need to set our world-leading 2020 targets for the year 2020, not based on our targets of today. Let us always talk about Gigabits instead of Megabits when we define what shall be achieved by 2020 and let us deliver on those ambitions.

Finally, and this is a key factor to a successful 5G deployment, we need common rules for unhindered spectrum access to dense networks. Wi-Fi and small cells will be crucial to boost wireless capacity in high-density areas and we need to make it much simpler and easier to roll out these networks.

We need to be prepared for the on-going rapid development we can see already today, with mobile data traffic increasing exponentially. 5G

will make things even more exponential; if this is a way you can use this phrase.

The important step that was taken by 4G was that applications and platforms changed and developed all the time in order to link up the economy outside the telecoms and the direct digital sphere. Mobile data traffic became a sign of economic activities, economic growth and productivity. 5G will define the economic activities, the growth and the productivity in the whole society. And the change will be remarkable when it reaches out to more or less all economic activities in society, just as electricity.

But the main difference with the transformation that came via the electricity is Moore's law, which says that semi-conductors will double their capacity every second year.

If we transform the consequences of this into economic development, we will see a doubling of services to half the price.

The more efficient use we can have of the broadband, the more valuable services will be, by lower and lower prices, but higher and higher volumes of traffic. And this exponential development will in itself put strain on the net and will make investments more and more profitable, access more and more valuable when prices will still decrease.

I know that there will be a lot of resistance to changes in spectrum management. But stay reassured; I will, together with other MEPs, continue to push for change. Spectrum has become too important to be dictated by a few and I look forward to a wide debate on this in the coming months and years.

Thank you very much.

Ett enat Europa

Om vad EU är för djur och de konstitutionella frågorna (2019)

För en svensk är en av de mest chockerande erfarenheter man kan göra att saker och ting kan fungera på ett annat sätt än vi anser det normala och riktiga, och likväl fungera. För min del kom denna insikt första gången i en engelsk telefonautomat, som fungerade annorlunda än den svenska modell jag varit van vid var alla telefonautomaters utgångspunkt. Det var så, om jag minns det rätt från stunden, jag skulle ringa hem från en språkresa i Bornemouth att man först slog numret och när någon sedan svarade skulle man lägga i mynten, till skillnad från de svenska där jag lärt mig att man först la i mynten, därefter fick ton och kunde ringa. Men det fungerade i England också. Faktum är att de hade riktigt många telefonautomater.

Det var en aha-upplevelse som jag senare kom att kalla telefonautomatsyndromet. Att saker och ting kan fungera annorlunda än vi är vana vid men ändå fungera. Tusen och åter tusen svenskar möter varje år dessa uppenbarelser, först med misstro och sedan med den världsvana det ger att tro sig kunna det mesta bara för att man lärde sig det uppenbara.

Det samma gäller i mycket större skala och med mycket större vikt hur svenskar, och även andra nationaliteter, betraktar hur Europeiska Unionen fungerar. Eftersom det inte är samma parlamentariska system, med samma politiska partier och samma typ av regering som i Sverige, finns en misstrogenhet. En del, även de mer erfarna och insatta, menar att det är komplicerat och invecklat. Andra tror att det bara är tjänstemän som styr, att det är som det heter icke folkvalda byråkrater som styr Europa.

Åter andra menar att det finns ett demokratiskt underskott, något som har blivit ett faktoidbegrepp som är lätt att använda för att avfärda det som är annorlunda än man är van vid. Och så finns det de som anser att det är ett slutet och trögt system som är svårt att påverka. Sedan finns

det de som anser att det inte går att fatta beslut utan att man måste för att vara en god europé centralisera och ge mer makt över Europa åt de centrala institutionerna i Bryssel i tron att man därmed gör Europa starkare eller bättre. Och självfallet de som anser att det är rörigt och överskådligt. De har alla fel. Det är bara annorlunda.

EU är ingen nationalstat utan en union. Den Europeiska unionen. Man hör på namnet att det är en union, en union av medlemsstater. Dessa har tillsammans överlåtit lagstiftningsmakt inom olika områden till de gemensamma institutionerna. Det innebär enkelt uttryckt att för att vi ska kunna ha en gemensam marknad måste vi ha gemensamma regler som vi då måste lagstifta om gemensamt. Alternativet är att varje medlemsstat lagstiftar om sina regler för det ena eller det andra – innehålllet av kemikalier i leksaker eller i färger eller utsläppen från bilar – men då får vi olika bestämmelser och en djungel av byråkrati som blir ohanterlig för varje enskilt företag eller person och det blir ingen gemensam marknad.

Det innebär i sin tur större utrymme för nationella monopol och monopolister samt mindre konkurrens, inte bara över gränserna utan i varje land där lagstiftningen nu är sådan att etableringsfrihet på lika villkor råder. Det skulle i sin tur innebära att små länder skulle få anpassa sina lagstiftningar till de större länderna men utan att det fanns en klarhet om att det var samma regler som gällde. De stora skulle bestämma mer och de små mindre. Men det skulle också innebära att de länder som reglerar tyngre skulle dominera över andra eftersom de länder som vill ha produkter säljbara överallt skulle få anpassa sig till den tyngre regleringsbördan.

Det EU gör är nämligen att öppna marknader. Den inre marknaden med varor, tjänster, kapital och människors fria rörlighet. EU stiftar gemensamma lagar som ger var och en samma frihet och rättigheter oavsett om man är grek eller dansk. EU är nämligen en legal union. Land ska med lag byggas och så byggs också Europa. Alternativet är alla de olika lagar som alla länders olika byråkrater och lagstiftare annars hade drivit fram. EU öppnar marknader för handel, för konkurrens och för investeringar.

Därför har vi nu en gemensam inre marknad för varor, en framväxande marknad för tjänster, och vi har en gemensam energimarknad, telekommarknad, finansiella marknader, transporter, flyg, post och järnväg för att inte nämna lagstiftning om hamnar och sjövägar. Fria media som har rätt att distribuera över allt. Digitala tjänster som följer individen. Det har lett till en ökad konkurrens inom alla dessa områden. Stora företag som tidigare hade monopol lever i dag under den konkurrens som ger dem mindre makt men bättre utbud. Nationella monopol har fallit genom konkurrenslagstiftning, genom den gränsöverskridande konkurrensen och genom etableringsfrihet. Det handlar om en gigantisk marknadsekonomisk reformprocess som fortsätter och som fortsatt kräver en utveckling av ekonomi och företagande.

Väldigt mycket lägre flygpriser. Lägre telekompriser, avvecklade extra kostnader för roaming och surf, en utveckling som jag har gått i täten för genom att sätta målen om ökade kapaciteter, ökad fördelning av spektrum och frekvenser för mobila bredband och gränsöverskridande nättjänster för telekomoperatörer. Gemensam bankkrislagstiftning har jag bidragit med, som nu blir en bas för stabilitet och ökad konkurrens samtidigt som det är bottenplattan för eurozonens bankunion. Lägre priser på livsmedel och på alla andra varor. Offentlig upphandling över gränserna. Öppna marknader.

Men öppna marknader kräver sina lagar. Därför är det EU som lagstiftar om bankers kapitalkrav och krisberedskap, om telekomoperatörers konkurrensvillkor och marknadsförutsättningar, om medicinska instruments standards med mera, med mera. Annars hade nämligen alla dessa frågor lagstiftats om i 32 olika länder, EU plus Lichtenstein, Norge, Island, som är medlemmar i EES, och Turkiet som är med i tullunionen.

De som tror att den svenska lagstiftningen eller den brittiska skulle vara libertariansk eller regelfri har inte möt vare sig dessa länders lagstiftare eller byråkrater, än mindre deras gold-plating av gemensamma lagar eller den regleringsiver som präglar nationella parlament lika mycket

som Europaparlamentet. Men en viktig skillnad är att när det gäller Europaparlamentets regleringsiver så finns det en motkraft som jag kommer till nedan.

Den gemensamma marknaden leder också till gemensam miljölagstiftning, liksom det faktum att vi har en gemensam miljö. Och så har vi så klart gemensamma utmaningar inom forskning, klimat och omvärldens hot mot oss, som kräver gemensamma tag. En gemensam politik för att stå fast mot Putin, för att ta itu med kinesisk statskapitalism och för att värna Europa i en tid då Trump med flera vill underminera internationella handelsavtal och en världsordning som bygger på allas rätt.

Det finns ingen av dessa lagar som kommer till utan att folkvalda har varit med om att besluta dem. Varje medlemsstat och Europaparlamentet. Inte en lag. Medborgarna företräds genom sina regeringar som har sin bas i de nationella parlamenten och genom direktvalda ledamöter i Europaparlamentet. Varje lag passerar dessa två institutioner och måste få stöd från båda.

Då kommer vi in på det här med telefonautomaten. Vi har i EU en demokratisk process som är utformad i Montesquieus andra om maktindelning, inte i parlamentarismens centralism. Det handlar om maktbalans, om att ingen ska kunna bli överkörd och att hänsyn ska tas till alla som påverkas av besluten. Det räcker inte med en enkel majoritet utan det krävs lite mer av samförstånd. Europeiska unionen styrs genom maktindelning, som är präglad av samma tanke som det amerikanska systemet. Vi har den lagstiftande makten – Europaparlamentet och ministerrådet som fungerar som två olika kammare – samt den verkställande makten – kommissionen – samt den dömande, nämligen EU-domstolen. Domstolen ser till att värna den enskildes rätt, medlemsstaternas suveränitet och att besluten som fattas är inom ramen för fördraget.

Kommissionen är den verkställande med rötter i varje land och är fördragets väktare. Kommissionen beslutar inga lagar och fattar inga andra beslut än de som de genom fördraget har att besluta om inom

ramen för lagarna. Som en svensk myndighet när det gäller att se till att lagstiftningen genomförs, respekteras och att beslut fattas i enlighet med lagen.

Parlamentet och ministerrådet stiftar lagar. Först genom att varje lagförslag behandlas inom varje institution, inom varje kammare så att säga, sedan genom att förhandla utifrån dessa två olika resultat det gett. Det innebär att medlemsstaternas intressen tas tillvara, både när det gäller det allmänna medlemsstatsintresset liksom den enskilda medlemsstaten. I parlamentet tas hänsyn till de många olika synpunkter som förs fram från varje land och från dem som berörs. Det leder till att varje lagförslag kommer ut annorlunda än det kom in. Både i ministerrådet och i parlamentet krävs en majoritet som förutsätter en bredare konsensus. Det är ingen som kan driva igenom sin uppfattning bara för att man har en liten majoritet. Det finns ett behov av att ta hänsyn till alla för att det ska kunna bli ett beslut. Så fungerar en union.

Det innebär också att det i parlamentet inte finns någon majoritetssida eller minoritetssida, ingen regeringssida eller oppositionssida. Kommissionen kommer inte ur någon majoritet i parlamentet utan genom nomineringar från alla medlemsstater och godkännande i parlamentet. Därför måste varje fråga vinna sin majoritet och samtycke från de många, även i de små enskilda delarna. Annars blir det ingen majoritet.

Den här processen är öppen, från början till slut. Kommissionen har sina offentliga konsultationer och i parlamentet är utskottsmötena offentliga. Det är lätt att göra sig hörd och påverka om det finns stöd för det. Det är inte som i nationella parlament en process som inte låter sig rubbas eftersom regeringen styr sin majoritet. Majoriteten styr istället processen här.

Alltså, inga byråkrater som stiftar någon lag, bara lagstiftande som genom två olika kanaler ser till att besluten är förankrade och har ett brett stöd, en öppen process och påverkansbar.

Finns det då ett demokratiskt underskott? Ja det beror på vad man menar är normalpunkten. Då är vi tillbaka till telefonautomaten. Varje demokratiskt system har sina brister beroende på vad man kräver av den. Ett underskott förutsätter att det finns något som underskottet förhåller sig till. I Sverige kan man självfallet finna många underskott, inte minst efter DÖ och JÖK. Eller det faktum att beslut inte alltid följer det som människor i detalj vill ha när man frågar i opinionsundersökningar. Det beror på att många beslut hänger samman med varandra. Vill man ha ökade bidrag kan man inte lika lätt sänka skatter som om man vill minska bidragsberoende. Därför innebär det demokratiska alltid ett mandat till dem som man valt, och ett underskott i många detaljer.

I Storbritannien har man envalskretsar vilket minskar proportionalitet men normalt underlättar för starka majoriteter och regeringsskiften. I USA har man ett liknande system med de brister det har men också goda förutsättningar för maktskifte när väljarna vill det. Så kan man gå vidare.

Varje demokratiskt system har sitt underskott, just eftersom det är ett demokratiskt system som alltid är öppet för sina ofullkomligheter och medborgarnas krav. Det söker sig ständigt fram för att anpassa sig efter folkets vilja, i en öppen medvetenhet om att det inte finns en enkel uttolkning av den.

Motsatsen till demokratins underskott är diktaturens överskott. Överskott på makt ställt mot underskott eller frånvaro av frihet, rätt och inflytande. Frånvaron av demokratins sökande efter folkvilja blir ibland just bara frånvaron av lag och rätt.

Demokratin drivs av sina underskott. Nya opinioner skapar nya krav som slår igenom i debatt och i beslut. Granskningen av makten håller makten på plats och leder till maktskifte. När människor vill ha en ny inriktning på samhällets utveckling eller ställer krav på vissa frågor så tvingas systemet anpassa sig. Det blir kanske inte direkt men alltid på längre sikt. När många olika hänsyn står emot varandra kan inte alla vinna. Men underskotten täpps ständigt till, till skillnad mot maktens

överskott som inte anpassar sig annat än till maktens egna intressen. Demokratin är förknippad med sina underskott liksom diktaturen med sina maktöverskott.

Denna demokratins förmåga att förhålla sig till folkviljan är dess överlägsenhet. Det är nämligen inte bristen på perfektion som är demokratins problem. Perfektion är snarare något som underminerar dess lyhördhet och föränderlighet.

Den avgörande punkten för demokratin är alla medborgares rätt att genom sin röst påverka utfallen. Det är genom denna möjlighet som makten anpassar sig, antingen genom valen eller genom insikten om att man måste förhålla sig till folkviljan. Självfallet är ett högre valdeltagande bättre som ett uttryck för att förankra den politiska viljan men det är allas rätt att rösta som är den avgörande skiljepunkten mellan demokratins och despotins system.

De som hävdar att ett lågt valdeltagande underminerar den demokratiska legitimiteten bidrar mot denna bakgrund till att underminera den. Därför alternativet till att alla har rätt att rösta är att någon annan bestämmer. Det blir alltid i någon form maktens många olika överskott.

Nu har vi en union som stiftar lagar om vars och ens rätt. Inte bara om rätten att rösta och kandidera utan också om yttrandefrihet och rätten att hävda sina åsikter i media och genom det öppna samhällets många olika fora.

Varje lag måste passera genom medlemsstaternas prövning och samtidigt Europaparlamentets majoritet. Det är inte svåröverskådligt utan transparent. Det kan självfallet bli bättre men då är vi beroende till olika uppfattningar om hur demokratins funktion borde se ut.

För en union är maktbalansen mellan lagstiftande, verkställande och dömande makt avgörande. Det leder till att enskilda majoriteter inte kan övertrumfa minoriteter. Det tvingar fram hänsynstagande till det som är viktiga intressen för länder eller olika grupper. Det är motsatsen till

centralism. Det bygger också på att makten är fördelad och decentraliserad. Sociala frågor och skola, arbetsmarknad och frågor som beror det lokala eller nationella förblir frågor för dem som kan dem bäst och bäst kan anpassa sig till mångfalden av olika uppfattningar i ett Europa som präglas av mångfald.

De som tror sig vara Europavänner för att de vill centralisera mer, eller för att de ständigt vill diskutera den institutionella strukturen glömmar bort Europa för politikens egna strukturer. Ungefär som om svensk politik och visionär debatt skulle ha som huvudfråga om finansministern ska vara ordförande i Finansutskottet, vilket vore en idé som stred mot vår maktindelning. Centralister tror att det är EU's institutioner som är Europa och glömmar bort att det är Europas folk, länder och kulturer det handlar om att förena och stärka.

De tror ofta att politiska problem ska lösas genom att någon annan får makten och glömmar att vi har kunnat öppna marknader, uppnå en ledande klimatpolitik och stärka grannskapspolitik liksom politiken mot Ryssland och Kina just med de demokratins förutsättningar vi har. Det är inte enkelt men det är det aldrig att lösa politikens motsättningar. De stora reformer som präglade Europa de senaste decennierna vittnar om den beslutskraft som finns. Det som ibland saknas är beslutsvilja. It takes a Will.

En konstitution för Europeiska unionen (2003)

Anförande i Sveriges riksdag under debatt om förslaget till ett nytt fördrag om konstitution för EU

Fru Talman,

Moderaternas och mitt engagemang för Europa är inte ett engagemang för EU som sådant – kommissionen, parlamentet, ministerrådet. Det är inte de som vi älskar, lika lite som vi älskar fullmäktigesammanträden eller riksdagssammanträden, utan det är friheten, öppenheten och möjligheterna för människorna som för oss är Europasamarbetet.

Det är vår utgångspunkt när vi bedömer detta konventionsförslag liksom när vi värnar om att fördjupa Europatanken i den svenska politiken och det svenska samhället. Det handlar om att öppna gränser och stärka den enskildes frihet och möjligheter. Mot den bakgrunden kan man göra en summering av det som har uppnåtts under vårt medlemskap och unionens verksamhet.

Det är rätt fantastiskt om vi blickar på detta. Vi har sett att Europa i dag är på väg att återförenas. Den del av Europa som under årtionden levde isolerat från det övriga Europa är i dag demokratiska rättsstater, marknadsekonomier och öppna samhällen på väg in i det Europa som är vårt gemensamma. Det är en fantastisk förändring som radikalt förändrar säkerheten och tryggheten i vår del av världen mer än kanske något annat.

Det är lite grann en ironisk paradox att inte minst de partier som är allra mest emot Europasamarbetet är de som allra mest understryker hur mycket tryggare och säkrare freden har blivit i vår del av världen.

Vi har sett hur den gemensamma marknaden erbjuder företag och människor nya möjligheter. Vi har sett, som utrikesministern påpekade, hur vi fått ett större utbud av varor och tjänster och lägre priser. Vi har sett att vi har fått ökad handel, tillväxt och fler jobb. Vi har sett att medlemskapet har gett en stabilitet åt den svenska ekonomin och de svenska offentliga finanserna med lägre inflation och lägre räntor som exempel.

Vi har sett hur vi har kunnat få ett gemensamt grepp om miljöfrågorna på ett annat sätt än vad som över huvud taget hade kunnat vara möjligt. Vi har sett hur medborgarnas frihet – arbetstagare, studenter eller vilka vi än är – har blivit större i det nya Europa. Det är viktigt att säga detta. Det är vad Europadebatten faktiskt handlar om.

Det är också det som de som är emot fördjupningen i Europasamarbetet ställer sig emot. Tanken att de framgångar vi nu har sett i utvecklingen av Europa, och att vi inte skulle ha haft det europeiska samarbetet och därmed inte den mekanism som har uppnått allt detta, är den tanke som

också bör sporra oss att gå vidare. Jag håller nämligen med om att det vi behöver är mer samarbete och inte mindre.

Vi ser det när det gäller Irak. Vi ser det när det gäller utvecklingen i stora av Afrika, där det behövs insatser. Vi ser det när det gäller den typ av slavhandel som är en faktisk del i vårt moderna samhälle över gränserna i Europa. Vi ser det i frågorna om vikten av att uppnå en världsordning präglad av fri handel, där den fattiga världen har full möjlighet att handla med vår del av världen.

Vi ser en mängd olika uppgifter där de gemensamma besluten är krävande, och det kräver förändringar. Det är mot denna bakgrund som man ska betrakta konventets förslag. Det är en union som ger medborgarna och demokratin större möjligheter. Vi vill från vår sida vara mycket omsorgsfulla när vi resonerar om konventet. Dess förslag är en grundval för hur vi ska utvecklas i ett Europa som är större och som ska erbjuda större möjligheter.

Först och främst gäller det tydligheten som nu uppnås. Vi slår fast att Europeiska unionen är ett mellanstatligt samarbete som också har överstatliga element. Men det är det mellanstatliga som är grunden, och det är medlemsstaterna som överlämnar kompetensen. Unionen har ingen annan kompetens än den som vi har tilldelat den.

Beslut blir inte bättre för att de fattas i Europaparlamentet eller ministerrådet. Men ibland är det bättre att vi fattar besluten gemensamt. Då har vi de institutionerna som ett gemensamt demokratiskt verktyg. Vi tycker att det är viktigt att kompetenserna för vad som ska fattas beslut om gemensamt och vad som ska beslutas nationellt tydliggörs. Vi tycker att det är bra att det också byggs in en tydlig subsidiaritetsreaktion.

Vi moderater vill gärna skärpa denna. Vi vill se till att de nationella parlamenten ska kunna kräva och be att få det prövat av domstolen om en åtgärd strider mot det som är subsidiaritetsreglen och regeln om var ett beslut bäst ska fattas. Där vill vi gå vidare. Vi kommer att ge den synpunkten till regeringen i det fortsatta förhandlingsarbetet med förhoppningen att vi ska kunna vinna stöd för detta i riksdagen.

Vi vill ha en klarhet i att det är unionsrätten som har företrädare framför de nationella ländernas rättssystem. Men vi vill förtydliga det som är en grund för samarbetet, och som också framgår i konventionsförslaget. Allt beslutsfattande i unionen måste bygga på respekt för och hänsyn till medlemsstaternas nationella identitet och de konstitutionella traditioner som finns i medlemsländerna. Detta vill vi ska klargöras ytterligare i den text som ska bli det slutliga resultatet.

Vi vill gå vidare när det gäller utrikes- och säkerhetspolitiken. Vi tycker att det är bra med de förslag som förs fram i konventets förslag. Om vi blickar runt dagens Europa och dagens värld ser vi just detta att det som behövs är mer samarbete och inte mindre. Det gäller Irak, Afghanistan, stora delar av Afrika, eller om vi går ännu närmare vår egen kontinent, det före detta Jugoslavien. Där såg vi för ett tiotal år sedan hur vår kontinent stod handfallen och passiv inför massakrer som skedde i vår tid. Vi hade inte mekanismerna och möjligheterna att fatta beslut. Där måste vi se till att Europa gemensamt kan agera.

Vi moderater vill slå vakt om den maktdelning som säkrar att Europeiska unionen blir ett mångfaldens Europa. Vi vill ha demokratiska institutioner som balanserar varandra, var och en demokratiskt utformad och var och en kanaliserande medborgarnas önskemål. Därför motsätter vi oss en vald president i Europeiska rådet.

Vi motsätter oss att Europeiska rådet institutionaliseras därför att detta snedvrider maktbalansen till förmån för att olika länder ingår överenskommelser sinsemellan. Vi vill ha klarhet på denna punkt. Jag vill ställa en fråga till utrikesministern: Om riksdagen fattar samma beslut som i våras, kommer regeringen att driva den linjen i denna fråga eller kommer man att göra som i våras, driva sin egen?

Ett nytt konstitutionellt fördrag för Europa (2003)

Anförande i Sveriges riksdag under debatt om förslaget till ett nytt konstitutionellt fördrag

Fru talman! När Winston Churchill höll sitt berömda tal i Fulton 1946 konstaterade han att en järnridå hade fallit ned i Europa. Bakom den låg alla dessa stora europeiska städer som han beskrev i det talet. I dag kan vi konstatera att Warszawa, Prag, Budapest, Bratislava, Tallinn, Riga och Vilnius, alla dessa städer och många andra, nu är en del av det Europa som formas med demokratins, rättsstatens och marknadsekonomens system som grund.

Vi ska vara medvetna om att för människor i Europa är detta en utveckling som i vardagen och framtiden ger enorma möjligheter till ett bättre liv än kanske någonsin tidigare i europeisk historia. Vi ser redan i dag det otänkbara i ett krig mellan Frankrike och Tyskland. Vad det nu gäller är att vi kan konstatera att Europeiska unionens utvidgning i vår del av världen till länder som Estland, Lettland och Litauen också förbättrar säkerheten i vår del av världen så mycket att inte minst motståndspartierna är de som vill ha de allra största växlar på denna nya säkerhet.

Vad utmaningen nu gäller är att förverkliga visionen om att krig och konflikter i alla de övriga delarna av Europa ska kunna bli lika otänkbara som ett krig mellan Frankrike och Tyskland är i dag. Det är ett fredsprojekt som präglas av frihet för människor, öppenhet i stället för gränser och gemensamma värden som ger respekt för mångfald. Det är ett Europa som präglas av samarbete över gränserna, över Östersjön, över Alperna, över Europas stora floder och över de gränser där vi tidigare har sett järnridå och murar. Det är detta faktum att skillnaden mellan människor nu läggs till grund för en dynamisk utveckling i stället för skiljelinjer mellan folk som är det stora framsteget i det europeiska projektet.

Det är en stor tid vi lever i. Vi har i den här kammaren olika uppfattning om hur detta konventionsförslag ser ut. Men det är en stor tid. Jag vill samtidigt konstatera en sak. Alla de möjligheter och den ökade fred och

säkerhet som de allra flesta av oss ser står Miljöpartiet och Vänsterpartiet vid sidan om. Där Vänsterpartiet tidigare i diktaturerna såg demokratier har man i dag mage att beskriva denna demokratis och frihetens utveckling som en mörkrets utveckling mot ickedemokrati. Det säger mer om Vänsterpartiet och motståndspartierna än om Europeiska unionens frihet och demokrati. Det är denna dag värt att komma ihåg att ni inte har någon del i de framsteg och i den utveckling som det absoluta flertalet av Europas folk i dag känner.

Det är visionen av detta Europa som vi moderater har kämpat för, friheten och öppenheten. Nu ska vi lägga en grund för en konstitution och ett gemensamt samarbete som skyddar och värnar frihetens idéer i ett samarbete där lika mycket kommer att hända de kommande 15 åren som har hänt under den period vi har bakom oss.

Det gäller att slå vakt om att det som nu sker kan ske i den goda riktningen och slå vakt om att så lite så möjligt kan ske i den dåliga riktningen. Historien har lärt oss att bägge möjligheterna hela tiden finns. Det är upp till oss själva att genom en fast grund säkra det som är avgörande värden för ett gott samhälle.

Vi moderater har uppfattningen att beslut inte blir bättre för att de fattas i Bryssel. Men det behövs beslut som är gemensamma. Vi vill ha en gemensam maktutövning som är stark men begränsad.

Den ska vara stark för att värna frihet och öppenhet och nationernas mångfald men begränsad för att de ska kunna förverkligas. Den ska vara stark för att värna freden men begränsad för att genom sin maktutövning träda enskilda nationella intressen för när. Den ska vara stark för att värna den inre marknaden men begränsad för att ge marknadsekonomi och företagande utrymme att skapa den mest konkurrenskraftiga ekonomin i världen. Det är ett lika viktigt mål att uppnå de kommande 10, 15 åren som det vi nu har sett har uppstått under den tid som har varit.

Vi ser framför oss ett Europa som präglas av det bästa av det samarbete som har lett oss fram till där vi är i dag. Det ska vara baserat på en maktindelning mellan Europaparlamentet, ministerrådet, kommissionen, domstolen och de nationella parlamenten. Denna maktindelning ger en mångfald av vägar in i form av demokratiskt inflytande och kontroll.

Det ger i ministerrådet medlemsstaterna en möjlighet att hävda nationella intressen och i parlamentet en säkerhet om att det finns ett folkligt inflytande. Det ger i domstolen en säkerhet att de regler och lagar vi har fastställt också är de som präglar förhållandet mellan nationerna och det gemensamma samarbetet.

Denna maktindelning måste vi slå vakt om eftersom den är så avgörande. Jag vill gärna säga det. De som i denna kammare senare i dag kanske kommer att hävda att de vill ha ett samarbete som bara grundar sig på mellanstatlighet säger i praktiken nej till de framsteg som vi har uppnått under den gångna 15 åren. De har bara varit möjliga genom denna förening av mellanstatlighet och överstatlighet.

Det finns inte en större demokrati i att statsministrar och ministrar ensamma träffas och kommer överens utan att man har ett gemensamt majoritetsbeslutsfattande.

Låt oss se på vad det faktiskt handlar om. Vi kommer med de nya reglerna att ha ett beslutsfattande som först och främst förutsätter en majoritet av medlemsstaterna i rådet och dessutom att det finns en representation av 60 % av befolkningen bakom de beslut som fattas i rådet plus att det krävs en majoritet i parlamentet. Det är en säkerhet för demokratiskt inflytande och kontroll som vi inte tidigare sett.

Vi klargör också – och det slår vi fast gemensamt – att den europeiska unionen inte har någon kompetens annat än den som medlemsstaterna överlämnar. Vi har i utskottet varit mycket tydliga. Det sker ingen ny typ av kompetensutlämning som inte är förenlig med svensk grundlag.

Jag säger detta därför att alla de som har bekämpat de 15 senaste årens europeiska utveckling kommer att fortsätta att göra det i dag i denna

kammare i sin iver att riva detta projekt som har gett framsteg och demokrati åt Europas folk. Det är viktigt att göra klart att det är där skiljelinjen går.

Vi säger ja i betänkandet till beslutsfattande av det slag som föreslås i konventet. Vi vill ha ett roterande ordförandeskap just av det skälet att vi vill att den del av samarbetet som är mellanstatligt ska byggas på att det finns en likvärdighet och kontrollerbarhet, men också därför att det har gett en förnyelse av agendan och en politisk majoritet. Vi vill ha en röstande kommissionär från varje land. Vi säger ja till en starkare subsidiaritet.

Riksdagen har på ett flertal punkter skärpt den svenska profilen. Den kritik som vi anser att man kan rikta mot regeringens skrivelse till riksdagen gällde att den var profillös. Den handlade om att förutspå vad som skulle kunna ske i förhandlingarna. Man hade ingen bestämd profil och bestämd vision om hur Europa ska styras. Men det har utskottet gett i ett tydligt och skärpt uppdrag när det gäller vald ordförande, när det gäller att stärka subsidiariteten så att man också ska kunna gå till domstol och när det gäller att förtydliga förhållandet mellan den nationella företrädesrätten och respekten för de konstitutionella traditioner och politiska identiteter som finns i de olika länderna.

Det är inte så som nej-partierna kommer att hävda i debatten, nämligen att den nationella företrädesrätten innebär att allt vad grundlagar heter får lägga sig. Tvärtom klargörs redan i det förslag som i dag finns den respekt och den hänsyn som måste tas. Dessutom har vi inte lämnat över någon annan kompetens än den kompetens som vi har lämnat över.

Vi slår i detta betänkande fast vad som inte ska finnas i EU. Det gäller skattepolitiken, den ekonomiska politiken och en lång rad av delar av de sociala områdena som vi anser är nationella angelägenheter.

Vi slår också i betänkandet från moderat sida fast att vi vill ha en starkare utrikespolitik baserad på de värden som vi anser att den Europeiska unionen företräder i sitt eget arbete: friheten, demokratin och respekten för mänsklig värdighet. Det är detta som vi anser att en

stark men begränsad union ska hävda för att ge människorna frihet och för att Europa ska bli ett öppet samhälle – ett samhälle präglad av tolerans och där skillnader blir till dynamik.

Det är denna union och detta samarbete som vi vill förverkliga. Vi anser att det förslag som i dag finns, med det förhandlingsuppdrag som riksdagen ger regeringen, ger goda förutsättningar för detta. Vi har andra upp fattningar på en del områden, men vi är övertygade om att nu läggs en grund för att Europa och dess folk ska kunna utvecklas under frihetens och demokratins former på ett sätt som gör det möjligt att nå nya mål.

The pursuit of Europe (2012)

Utdrag ur It Takes a Will

In order to pursue its destiny, Europe needs to know its past to be able to pursue its future. But now Europe is stagnant, refusing to see and confront its problems. The bad ideas are given too much attention, at the expense of the good ones.

The new enlightenment should be a wave of ideas of creation, brilliance and dynamism, similar to the ones that laid the ground for the industrial revolution, democracy and human rights.

As I see it, the core of this evolution should be respect, in many different ways.

First, a new respect for knowledge. It was when superstition had to give way for knowledge that the first industrial revolution took place. By the same token, we need to do the same thing in this second enlightenment. Knowledge is, and will be even more so in the future, our only competitive advantage.

And just as information and efforts were decentralised then, they need to be so now, in order for the second industrial revolution to take place.

Knowledge is best built by millions of people in a trial and error process. Knowledge is to gather, receive and disseminate information. In that way, clusters of knowledge companies and knowledge workers will be created. These clusters will be ever as strong as any steel mill.

Also the entrepreneur deserves respect. We should show more respect for the creative power of the individual. Humankind is capable of wonders, when each individual is given the right and the possibility to create. He or she who creates deserves respect.

Such a society and such an economy must necessarily have the individual in focus; each person with his or her talents or capabilities must be in the limelight. Which of course requires respect.

Which, in turn, requires and creates respect for people, for those who are different, who look different, speak a different language or have a different religion. That each and every individual, beyond nation and culture, deserves respect was an outcome of the first enlightenment. It is something that needs to be recalled in Europe these days.

The European Union is based on the four freedoms. The free flow between member states of goods, services, capital and not least people. This openness is impossible to uphold without respect. A respect towards one another.

Respect for the individual should not be something we merely talk about, but something that really matters. And we should not just talk the talk of freedom, but also walk its walk.

Respect requires freedom. Therefore, if we want to be a Europe of respect then we must be Europe of freedom. The pursuit of Europe is thus a pursuit of respect through freedom, where each man and woman has the right to pursue his or her happiness.

Therefore we need to use our forgotten intellectuals, to initiate and develop a new enlightenment. I would like to see a new Europe. A continent building on its past, intellectually, politically and

economically, to create a new start, a new enlightenment and a new industrial revolution. Europe can be number one.

One centuries-old slogan – that was the result of the enlightenment – is the motto of the French revolution: *liberté, égalité, fraternité*. It could be very useful also for the second enlightenment. It was never the motto that was bad, it was the revolution that left the motto behind for other values without any respect for life and human dignity.

As already mentioned, we need liberty and freedom for all, for people, the individual, for the entrepreneur. For those who are different. For those who we dislike. Also our enemies deserve respect as individuals.

We also need equality. Equality before the law is the foundation for any decent society, for any successful economy and for democracy, the rule of law and respect for human rights.

The European Union is based on the equality of each member state, on the idea that each person from any member state has the same rights as any other person. This right is the basis of the peaceful cooperation we have been pursuing since WWII, but also the foundation for the successful internal market.

Which automatically leads us to the third word of the motto, fraternity. As a member of the European Parliament, I cooperate on a daily basis with people that less than 25 years ago would have been my enemies in the cold war. That is how the links of brotherhood, created by the victory of freedom and decency over evil barbarism – by human design – have tied us together.

The day when Croatians and Serbs will be represented in this parliament, be seated next to each other and take part in political debates in the same way that Germans and Frenchmen today discuss with each other without reflecting on their past grievances, will be another step in the construction of a Europe of fraternity.

The pursuit of Europe must be the pursuit of respect, the pursuit of freedom. It is through the pursuit of liberty, as envisioned by the intellectuals of the first enlightenment, as expressed in the American declaration of independence and on the statue of liberty, that the contemporary pursuit of Europe must take place.

In the pursuit of Europe, we need Tocqueville's belief in freedom and understanding of the dangers of socialism. We need to build on his insights that liberal equality before the law, creating a level-playing field for each individual in the economic and political life, is not the same thing as socialist equality of outcomes. There will be no social Europe without economic growth, and no economic growth without economic freedom.

We need Bastiat's understanding of the importance of free trade and free competition, to the benefits of everyone. As well as his capacity to communicate this. Without a well-functioning internal market, also for services, Europe will never be able to be number one. Then the pursuit of Europe will be the pursuit of mediocrity.

We need Hayek's teaching of the dangers of central planning, his insights about the importance of decentralisation of power. A European Union that wants and strives to do too much will finally end up doing nothing.

And we need Milton Friedman's knowledge of markets and of the failures of Keynesian stimulus policies. We will never be able to spend our way out of a crisis that was largely caused by too much spending.

The best of European values, that once laid the ground for the idea of free and open societies, that once made it possible to form the New World, that after WWII gave Europe a new start, that after the fall of the Iron Curtain could unite Europe, that have opened up global markets and defeated poverty for billions of people, that today can bridge historical differences on the Balkans, that today have secured a framework of rule of law and democracy can form the grand idea that Europe needs today.

We only need to stick to them, see to it that we follow what we have agreed, fulfil the idea of rule of law on the European level and make ideas come true. That's how simple it is!

The pursuit of Europe should be the pursuit of happiness. A happiness built on European values.

Det var rätt beslut att utvidga EU österut (2017)

Debattartikel i Dagens Nyheter

Nu på söndag går den andra omgången av det franska presidentvalet av stapeln och trots att mycket pekar på att den liberala mittenkandidaten Emmanuel Macron vinner finns det mycket att oroas över. Den centrala striden har inte varit en traditionell politisk konflikt utan snarare att den liberala demokratin utmanas av extrema krafter. Nu behöver de demokratiska krafterna över hela Europa ta ett samlat grepp för försvaret av vår demokrati.

I Frankrike har vi sett hur extrema ideologier från olika delar av det politiska spektret vunnit mark. Tillsammans fick den nationalistiska Marine Le Pen och den uttalade kommunisten Jean-Luc Mélenchon över 40 procent i den första omgången av presidentvalet. Det är två kandidater som på varsin kant försöker återuppliva gamla maktstrukturer, en misstro mot rättsstaten samtidigt som de romantiserar kollektivistiska värden.

Förutom det kalla krigets tydliga motsättning mellan demokrati och förtryck har det blivit lättare att tänja politikens och demokratis gränser inom det tidigare Västeuropa. Men det är mer än ett franskt problem ett europeiskt. I länder som Rumänien, Bulgarien, Slovakien, Ungern och Polen ser vi hur denna konflikt är än tydligare och hur demokratis värden stundtals åsidosätts.

Det är viktigt att förstå att demokratin är ung i dessa länder; under de många decennier som det kommunistiska förtrycket präglade Öst- och Centraleuropa kunde inte gamla tiders värderingar utsättas för den moderna upplysning vi har sett i övriga Europa. Det fanns inget utrymme för kritik eller debatt. Det skapar ett större utrymme att nu relativisera betydelsen av demokratis och rättsstatens institutioner.

Vi ser det från Polens norra gräns till Bulgariens södra. I Rumänien ser vi hur den socialdemokratiska regeringen driver en antizigansk politik samtidigt som de i februari i år försökte legalisera korruption för upp till en halv miljon kronor. I Ungern fortsätter Viktor Orbán att testa gränser och urholka rättsstatens och det öppna samhällets oberoende institutioner. I Slovakien en statsminister som öppet formulerar och söker vinna väljare på rasism. I Polen en regering som vill att den politiska makten i en revansch på historien ska överordnas domstolar och media. I Bulgarien ser vi korruption och rysk påverkanspolitik genom den gamla tidens maktstrukturer.

En del hävdar nu att dessa länder kom med i EU för tidigt eller att vi behöver markera genom att slänga ut dem ur den europeiska gemenskapen. Inget kunde vara mer fel.

Dessa länder har inte varit demokratier i ens 30 år. Det är sant att demokratin och dess institutioner inte har satt sig men det är just det som gör grundvalarna för den Europeiska unionen så betydelsefulla. Ett medlemskap i EU är en uppstärkning och en inramning av rättsstat och demokratisk sammanhållning. Hade dessa länder inte varit medlemmar hade de varit offer för parallella skeenden som dem vi i dag ser i Ukraina, Vitryssland och Moldavien. Vi hade kunnat se ryska militära operationer i Bulgarien som riktade attacker och direkta hot mot Rumänien eller Slovakien.

I sanning är det länder som i över 40 år på grund av slutenhet och planekonomi rånades på sin möjlighet till modernisering och öppenhet. Det vi behöver göra nu är att med tydlighet visa att stegen måste gå framåt, samtidigt som vi inte utesluter eller isolerar dem. Det finns inget som skulle spela Moskva eller nationella anti-demokratiska

krafter mer i händerna än att driva dessa länder i armarna på en gemenskap baserad på rättslöshet och obskyr maktutövning där staten och det nationella överordnas demokratin och människors rätt.

Låt oss inte glömma bort att länder som Spanien, Grekland och Portugal var diktaturer så sent som på mitten av 1970-talet. Deras transformation gick inte över en natt och till denna dag ser vi hur dessa länder från tid till annan har en mindre principiell syn på den liberala demokratin än exempelvis norra Europa. När motsvarande strömningar av det slag som vi ser i länderna i Central- och Östeuropa också påverkar ett land som Frankrike visar det på allvaret i den utmaning som vi står inför.

Det förringar inte vårt ansvar eller situationens allvar. Det demokratiska Europa är hotat genom inre och yttre fiender till demokratin. Det är tydligt när extremister som vill nedmontera den liberala demokratin åtnjuter över 40 procent av väljarnas stöd i Frankrikes första presidentomgång. Likaså är det tydligt när Rumänien söker legalisera korruption eller Ungern stänga fristående universitet. Grundproblemet är att demokratins värden för allt för många väljare och makthavare framstår som relativa. Nu krävs aktion och långsiktighet.

För det första måste vi visa att demokratins grundvalar är absoluta värden som måste respekteras. Det går inte i ena fallet att se mellan fingrarna för totalitära idéer och populistisk politik för att i det andra fallet fördöma den. Både Le Pen och Mélenchon hotar republikens grundläggande värden och ska behandlas därefter i den politiska debatten. Detsamma gäller Ungerns konservativa Fidesz och Rumäniens socialdemokratiska Partidul Social Democrat. Oförmågan att se de gränslinjer som måste dras för att värna demokratin handlar om större värden än partipolitik och ursäktas inte av någon politisk inriktning.

För det andra behöver vi alla förstå att slaget om demokratin och rättsstatens ideal är en lång resa. Den slutade inte 1991 eller i dag och heller ej i morgon. Bakslag för demokratins ideal har skett gång på gång

i vår historia men endast när vi inte kan vända dem till framgångar har vi förlorat. Mer måste investeras i framtida generationer i våra unga europeiska grannländer liksom i vårt eget land och utbyte över gränserna är fundamentalt för att bygga ett starkare EU. De som tror att vi skyddar den europeiska demokratin genom att utesluta medlemsländer i EU eller sätta dem på undantag stärker bara mörkrets krafter och spelar Putin i händerna.

För det tredje behöver vi flytta fram och förstå vikten av den Europeiska unionen. Det är inom EU som demokratins ramverk stärks och det är med samarbete vi kan stärka det över hela Europa. Detta varken kan eller ska vara kravlöst men det behöver vara konstruktivt. Det vore en svår tid för Frankrike med sämre ekonomi och mer motsättningar om Marine Le Pen vinner på söndag men det vore inte slutet på den franska republiken.

Länder är samhällen och mycket större än regeringar och politiska majoriteter som är tillfälliga. Polen, Slovakien, Ungern, Bulgarien och Rumänien kommer att utvecklas vidare i en demokratisk process om vi låter dem stanna inom EU-samarbetet och bli granskade mot den standard som gäller fria samhällen. Vill vi att demokratin ska vinna får vi inte låta mörkrets krafter ta hem segern genom att lämnas för sig själva.

Georgia is a country of old Europe

Debattartikel i Euractiv (2018)

In the aftermath of the Russian revolution, the Democratic Republic of Georgia declared itself independent on 26 May 1918. This year we mark its centennial, and also ten years since the Russian invasion of Georgia in August 2008, with Russian troops still present in the occupied territories, which is a clear violation of Georgia's sovereignty. The European Union must give Georgia the support and attention it deserves.

Georgia is a country of old Europe, with which we have common history and which aspires to be more closely integrated with what we can call new Europe. It is characterised by influences from many cultures and a neighbourhood full of contradictions and conflicts. Georgia has been the most successful country in the region in creating a more open society, through important reforms, but Georgians also know better than most not to take freedom for granted.

The 1918 independence of Georgia was short-lived and the Soviet takeover three years later caused 70 years of oppression and stagnation, until Georgia regained independence in 1991. The market reforms, anti-corruption measures and increased cooperation with Europe, which was seen in the early 21st century, has now slowed down and there are many challenges facing the nation with regards to corruption, the judicial system and media freedom, to mention a few. However, there is still a strong commitment to the West.

Many forces wish to undermine Georgia's democratic development. When Russia invaded Georgia in 2008, it was part of a broader development of Russian military rearmament, support to separatist groups, propaganda, economic blockades and the provision of passports to Russian speaking minorities. Russia is a constant threat to stability, but Russia does not and should not have a veto on Georgia's future.

Russia must stop its military build-up in the occupied territories of South Ossetia and Abkhazia and withdraw all its forces from Georgia. What we saw with the Georgian citizens Archil Tatunashvili and Giga Otkhoshvili, and systematic violations of human rights by Russian occupational forces are unacceptable. We should as members of the European Union impose sanctions on those responsible for, or covering up for, such violations as listed in the "Otkhoshvili-Tatunashvili List".

Our engagement with Georgia should be both bilateral and multilateral. As one of the Eastern Partnership countries, Georgia remains part of the initiative to increase regional cooperation and integration with Europe. We should continue to deepen cooperation on energy policy,

infrastructure, trade and other political issues, but also in areas such as disinformation and cyber defence where we have common concerns.

The EU has already been helpful in breaking harmful monopolies in the energy sector. For countries with ambitious reform agendas, such as Georgia, we should continue to offer a more-for-more policy. The next step can be to open up the customs union, energy union or the digital union. We should also ensure that there are sufficient funds to achieve economic reforms. The visa free regime, which is now in place, has allowed Georgians to travel freely to Europe and thus increased areas of contact among our people.

We share with Georgia a truly European tradition and a joint history and we should work to shape a common future. To those in Georgia seeking a European path, we as Europeans have to demonstrate our sincere commitment to Georgia and talk about European values. More importantly, we ought to emphasize Georgia's fundamental right to decide its own path. Democracy – just like independence – requires hard work, but it is worth fighting for.

Historien står och väger (2005)

Utdrag ur Frihetens värden

Utvecklingen på Balkan kan åter flamma upp, med tragiska konsekvenser för dess folk och en osäkerhet för länder på Balkan som i dag är medlemmar eller kandidater. Den politiska dynamiken i Kaukasien berör Europa och utgör också en länk av instabilitet i förhållande till Ryssland. Utvecklingen i den muslimska världen och i Mellersta Östern har en uppenbart avgörande betydelse för den globala säkerheten och för medborgarna i Europa.

De som vill dra en skiljelinje mellan den muslimska kulturen och Europa är många. Många är också de som vill använda denna skiljelinje till att skapa motsättningar av hat och våld. Det är en skiljelinje som riskerar att löpa mitt i europeiska samhällen och mellan deras

stadsdelar. Det användes för att etablera motsättningar på Balkan under 1990-talet och det kan göras igen.

Linjen har många dimensioner för den skär igenom den globala säkerhetspolitikens viktiga motsättningar, den påverkar säkerheten i London och Madrid, den har betydelse för den regionala säkerheten på Balkan, den har sin betydelse i vår syn på Turkiet liksom många muslimers syn på detta land och den finns bokstavligen i Tensta och Rinkeby liksom i förorterna i Paris.

Den följer inte främst geografins gränser utan snarare de gränser som människor själva väljer att dra upp. Den både finns och inte finns för den kan skapas över en dag likaväl som den kan försvinna över natten. Den växer sig starkare där den stänger människor ute, den tynar bort när den reduceras till en fråga om människors personliga tro i ett öppet samhälle. Det är en säkerhetspolitisk utmaning som vi vet lite om annat än att de sätt vi möter den på kommer att påverka våra egna samhällens stabilitet och trygghet liksom vår säkerhet i ett vidare perspektiv.

Utvecklingen i Ukraina kan ta en annan väg än den vi i dag ser, kanske koordinerad med en fortsatt auktoritär utveckling i Ryssland och diktaturen i Vitryssland. En djup konflikt mitt i ett av Europas största länder med gränser både mot EU-medlemmar och med Ryssland innebär instabilitet, risk för andras inblandning och i sin yttersta förlängning risken för inbördeskrigets brutaliteter.

Ett Europa som inte förmår välkomna de nya medlemsländerna med öppenhet och en dynamisk ekonomi kommer att se nya gränser växa fram mellan de nya och de gamla med ett ökat utrymme för reaktionens krafter. En ekonomisk stagnation i gamla medlemsländer underblåser motsättningar mellan dem som känner sig inkluderade i det moderna samhället och de som känner sig utanför med de konsekvenser det får i form av ökat utrymme för extrema krafter.

Länder i vår närhet som Iran kan komma att utgöra ett allt större hot mot sin omvärld med de effekter det får för världssamfundet. Ett Iran med kärnvapen och medeldistansmissiler är ett hot mot regionen med

konsekvenser även för oss. Utvecklingen i Afrika påverkar oss genom flyktingproblematiken men också genom det faktum att det i den moderna världen inte finns en regional konflikt som inte också kan få en global spridning med risk för terror av den nya tidens slag.

Rysslands väg mot demokrati har stannat upp. Det ställer krav på Europa att stå upp för demokratins värden men skapar också en utmaning för en region som blir alltmer beroende av rysk gas och olja.

Den amerikanska viljan att stå upp för en partner som upplevs vända sig bort när det behövs och som anses betyda allt mindre ekonomiskt kan försvaga vår säkerhetspolitiska situation i en tid då de säkerhetspolitiska hoten är fler och mångfacetterade just på grund av att den globala konfliktlinjen inte längre löper mitt i Europa.

Östersjön är ett europeiskt innanhav som löper en ständig risk av en stor oljekatastrof. Den miljö vi lever i förutsätter en gemensam europeisk politik för att bli bättre och för att vi ska undvika katastrofer.

Slavhandel med människor är ett europeiskt faktum även om vi skriver om det med begreppet trafficking. Tung brottslighet och terrorism kan underminera våra samhällens stabilitet.

Mycket gott kan hända på 15 år men också mycket ont.

Utmaningen

Det europeiska samarbetets utmaning är att skapa en så stor säkerhet som möjligt för en stabil utveckling som sker inom ramen för demokrati, rättsstat och mänskliga fri- och rättigheter. Samtidigt måste vi använda samarbetet för att kunna utveckla den ekonomiska vitaliteten och välbefindandet.

Vi har möjligheten att binda länder samman i fredligt samarbete. Vi kan skapa en starkare grund för ökat välbefindande. Vi kan möta den globala ekonomins utveckling genom att anta den europeiska utmaningen. Vi kan möta gränsöverskridande brottslighet, terrorism och slavhandel. Vi bör bidra till internationell säkerhet och stabilitet och vi kan göra det.

Det är detta som måste vara utgångspunkten för utvecklingen av Europeiska unionens fördrag över hur vi tillsammans ska styra över det gemensamma, hur vi som medlemsländer ska ge det gemensamma mandat och samtidigt värna om mångfalden. Det finns för mig tre skäl till varför det behövs ett nytt fördrag för Europeiska unionen.

Utvidgningsprocessen måste få fortsätta

För det första behöver vi kunna utvidga unionen. Det ligger i vårt intresse av fred och stabilitet att inte bara Bulgarien och Rumänien blir medlemmar 2007 om de uppfyller reformkraven utan att även länder som Kroatien och Makedonien liksom de andra länderna på Balkan Bosnien-Hercegovina och Serbien-Montenegro kan bli det.

Tillsammans med Turkiet, som i ett europeiskt perspektiv är en del av denna region, kommer detta att innebära att det hörn av Europa som under århundraden har varit en av våra källor till ofred och oförsonlighet, bland annat på grund av skiljelinjen mellan kristna och muslimska samhällen, kommer att kunna vara en pelare för säkerhet i hela Europa och i vår omvärld.

Ukrainas utveckling ur krisen efter det manipulerade valet 2004 kom att frigöras av hoppet om en delaktighet i det europeiska samhället. Att den förhoppningen kunde vara så stark beror på den framgång som har präglats Europeiska Unionens utveckling, med utvidgningen 2004 som ett viktigt led. Det ger oss just därför ett ansvar för de kommande stegen och för att ge Ukraina ett medlemskapsperspektiv.

Allt detta kommer att ta tid. Det är inte dagens svar på frågan om dessa länder uppfyller kraven på medlemskap som gäller utan morgondagens. Det är förknippat med betydande ansträngningar och utmaningar men också möjligheter. Konsekvenserna av att nu stänga utvidgningens möjligheter skulle kosta oss mycket mer utan några motsvarande möjligheter.

I utvidgningens perspektiv måste vi dessutom se de länder som på många sätt redan upplevs som medlemmar men inte är det. Norge, Island och Schweiz hör hemma i EU när de vill.

Allt detta innebär att ett nytt fördrag måste ge möjlighet till fortsatt utvidgning och beslutsfattande med väsentligt fler länder än de 27 som Nicefördraget möjliggör.

Varje utvidgning ska bygga på att ett nytt land uppfyller kraven på demokrati, respekten för mänskliga fri- och rättigheter och den enskilda människans värdighet.

Europarådets konvention om mänskliga fri- och rättigheter ska vara en grund för varje medlemsland och för EU. EU ska inom de områden där det finns en gemensam europeisk kompetens kunna fatta beslut med en majoritet som bygger på antalet medlemsländer och befolkning. Röstreglerna i rådet måste utgå från att varje medlemsstat är lika viktig som stat men också på att varje medborgare har lika rätt till demokratiskt inflytande.

Det nya Europa förutsätter mångfald och öppenhet

För det andra måste Europeiska unionen präglas av en mångfald förenad med öppenhet snarare än av kraven på likformighet.

Det är länderna, ekonomierna och människorna som ska integreras, inte de sociala reglerna, familjepolitiken och arbetsmarknadernas löneavtal, för att ta några exempel. Ett starkt europeiskt samarbete förutsätter mångfald och variation av det enkla skälet att centralism och överstatlighet inom områden som är en funktion av olika kulturer, varierande ekonomiska förutsättningar och skilda sociala system snarare utlöser motsättningar och byråkrati än att ta vara på de förutsättningar som varje land har för sig.

Varje medlemsstat ska ha en likaberättigad roll vad gäller roterande ledarskap för ministerråden och Europeiska rådet liksom vad gäller kommissionärer.

Den fria rörligheten

För det tredje måste den fria rörligheten för kapital, varor, tjänster och människor bli verklighet. Det är den fria rörligheten som gör att Europa kan utvecklas med olika modeller och traditioner sida vid sida, med största möjliga utbyte, och med reformer som utvecklar gemenskapen i sin helhet.

Reglerna för hur den gemensamma lagstiftningen får direkt effekt i varje land ska vara tydliga liksom hur subsidiariteten ska hävdas. Europeisk beslutskompetens bygger på ett mandat från medlemsländerna. Det ska vara enhälliga beslut för att föra ny kompetens till det gemensamma samarbetet.

Unionens ekonomiska resurser ska komma från medlemsländerna och inte bygga på egna resurser som beslutas frikopplat från de olika medlemsstaternas budgetpolitik. Därmed förankras det grundläggande uppdraget till EU så nära medborgarna som möjligt.

Brottsbekämpning måste stå under demokratisk kontroll

För det fjärde måste vi tillsammans kunna bekämpa gränsöverskridande brottslighet, terror och människohandel. Vi behöver på unionens nivå kunna bekämpa den brottslighet som berör oss alla gemensamt och som inget land var för sig kan bekämpa.

Det är få som har invändningar mot att detta område blir föremål för gemenskapslagstiftning med beslut i både råd och parlament. Ett nytt fördrag måste säkra en demokratisk kontroll från Europaparlamentet över lagstiftning i varje fråga som rör medborgarnas rätts säkerhet och integritet.

Europa måste vara en politisk kraft

För det femte måste vi kunna utveckla en politisk kraft för att hävda Europas politiska värden. Det måste gälla i diskussionerna om en fri världshandel och i synen på hur mänskliga fri- och rättigheter ska

hävdas. Vi behöver tillsammans kunna utveckla en utrikespolitik som innebär att vi kan bidra till det internationella samfundets insatser för säkerhet och stabilitet även när det ställer krav på militär förmåga. Vi måste kunna agera som en partner till USA i uppdraget att hävda demokratiska värden. Om vi inte kan vara en kraft kommer andra att vara det.

Vi bör utveckla en tydlig plan för demokrati och frihet för människorna i Mellersta Östern vars fred och säkerhet i allra högsta grad påverkar vår säkerhet. EU bör ha som ett uttalat mål att stödja demokratiska grupper som verkar för mänskliga fri- och rättigheter. EU skall stödja och underlätta ett fritt informationsflöde till alla dem som lever i diktaturernas grepp.

De grupper som står för demokratiska värderingar måste få internationell uppmärksamhet, ekonomiskt och moraliskt stöd och dialogen med deras regimer bör utformas beroende på hur de behandlas. Europeiska unionen har med sin bredd en utrikespolitisk förmåga som bör användas för att stödja utvecklingen mot demokrati.

EU måste kunna föra en utrikespolitik som har konsekvens och kraft. Den bör bygga på en kvalificerad majoritet i rådet men med en förutsättning för varje land att ställa sig vid sidan om när det berör viktiga nationella intressen. Militära insatser ska alltid vara frivilliga. Det exekutiva utövandet av utrikespolitiken bör göras av kommissionen med rådet som uppdragsgivare.

Det är dessa utgångspunkter som bör prägla inte bara unionens politik utan också de krav som måste ställs på ett nytt fördrag.

Ett nytt fördrag

Det ska innehålla dagens tydliga maktindelning mellan parlament och ministerråd, kommissionen och domstolen. Vi ska inte ha en parlamentariskt utsedd kommission eller regering utan ett parlament som är starkt att pröva varje förslag och utöva demokratisk kontroll över varje kommission utan hänsyn till politiska bindningar.

Ett nytt fördrag måste fokusera mer på de gemensamma uppgifterna än på den europeiska arkitekturen. Det är verkligheten och det är öppenheten som binder länderna och folken samman. Visionen om Europa får inte handla om fördragets utformning utan om öppenheten och friheten samt förmågan att fatta gemensamma beslut i de frågor som är gemensamma.

Ett Europa som är fast förankrat i demokrati och mänskliga fri- och rättigheter, som binds samman i marknadsekonomi och öppna gränser med respekten för den enskilde som gemensam nämnare kommer att vara ett starkt Europa, starkare än vad något fördrag kan göra oss. Den makt som vi behöver kunna utöva handlar om att värna det gemensamma, inte om att motarbeta mångfalden.

Ett större Europa är ett friare Europa

Det är medlemsländernas och medborgarnas Europa vi talar om som i en framtid kan komma att omfatta människor i huvudstäder som Reykjavik och Ankara, industristäder som Donets och Gent, jultomtens Anatolien och Rovaniemi, kuststäder som Faro och Tromsö, gamla korsvirkestäder som Strasbourg och Ystad, Italiens och Nordens Venedig, lilla och stora Paris, stora London och lilla London, Hansans Lübeck, Visby, Tallinn och Gdansk, Granada och Sarajevo, medelhavets Valletta och Valencia, Bender och Stralsund, Prag och Edinburgh, för att nämna bara några av alla de platser i Europa som minner både om europeisk upplysning, kulturell mångfald, länkar mellan länder och gemensam historia.

Det kommer aldrig att bli likt och likadant men om människornas frihet och rätt är densamma över hela detta område, om ekonomin binds samman och de gemensamma värdena kommer till uttryck i en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik kommer det vara ett Europa som genom sin mångfald och sin öppenhet ger sina medborgare ännu bättre möjligheter till fred och välbefinnande än vad vi idag ser.

Vi kan i dag inte veta hur Europa 2020 kommer att se ut. Vi vet inte hur de kommande 15 åren kommer att gestalta sig. Men vi kan göra en

sak. Vi kan lägga den bästa möjliga grunden för att de kommer att präglas av fred, demokrati och personlig frihet. Vi kan göra vad vi kan för att välbefinnandets krafter ska kunna växa sig så starka som möjligt. Vi kan göra vad vi kan för att nya länder ska kunna omfattas av ett samarbete som utvidgar frihet, demokrati och rättsstat.

Vi kan investera i politiska beslut som ger kvinnor och män största möjliga rätt att leva sina liv i lycka och välbefinnande. Som ger äldre en möjlighet att uppleva glädjen i det faktum att vi inte bara blir äldre utan också är yngre när vi blir gamla. Som ger unga alternativ och möjligheter att skapa sig en framtid där den bästa frågan är: varför inte!

En stadga för den utveckling vi kan lägga grunden för förutsätter att vi tar stegen mot ett nytt fördrag men än mer att vi är beredda att möta den europeiska utmaningen. Den utmaningen kan vare sig konstitution eller fördrag möta, de må vara aldrig så fulländade. Den ligger i våra egna händer och beror på kraften i vår politiska vilja. Det är det som är den europeiska utmaningen.

Sista tåget ut före Brexit (2019)

Krönika i Svenska Dagbladet

Med lite vemod och uppgivenhet ser jag St Pancras internationella järnvägsstation glida bort bakom mig när Eurostar-tåget rör sig mot den tunnel som förbinder Storbritannien med kontinenten, under den kanal som, som det brukar heta, separerar kontinenten från England.

För min del förmodligen det sista tåget ut från EU-landet Storbritannien och från Europeiska unionens stora finanscentrum London. Nästa gång jag tar tåget från London blir det från ett land utanför EU.

Det är tragiskt. För den som läst sin Wodehouse, Austen, böckerna om Biggles, Hornblower, Robin Hood, Ivanhoe och Worrals, ej att förglömma Blytons vi Fem, de Sex och de Sju är det ett uppbrott från en kultur som förblir gemensam men som vi likväl skiljs ifrån.

Det gäller också den politiska kultur som bidragit till att forma så mycket av Europa. Allt behöver vi inte tacka för. Det var här som Marx och Engels formulerade kommunismens vansinne. Men tänkare som Adam Smith, Edmund Burke, Mary Wollstonecraft, liksom Locke och John Stuart Mill, öppnade Europa för framtiden.

Deras politiska kultur formades med bidrag från Europa. Erasmus av Rotterdam eller Bastiat som satte frihandeln i centrum för brittisk ekonomi. Och i modernare tider Hayek eller Isaiah Berlin. Storbritanniens styrka har varit dess öppenhet för andra och deras tankar. Ingen Burke utan Franska revolutionen. Ingen Magna Charta utan normandernas invasion. Inget kungahus utan Tyskland. Inget portvin utan Portugal. Portvinet som i sin tur lade grunden för frihandelns teori genom import mot export av textilier.

Vårt gemensamma språk som de generöst delar med sig av har sina rötter i det germanska och det franska. Och det nordiska. Från Window till Strand i London som var nordbornas namn på flodkanten längs Themsen.

Detta utbyte har vuxit de senaste 40 åren. EU-medlemskapet vände den brittiska ekonomin bort från Internationella Valutafondens stöd och ekonomisk stagnation, öppnade det gamla slutna brittiska samhället för nya tankar, konkurrens och social rörlighet. Den inre marknaden blev den moderna brittiska ekonomins bas och gjorde den på nytt till ett globalt center. Säkerheten, freden och friheten. Churchill, Thatcher och även Blair. Cool Britannia.

Under kommande veckor är det ingen som vet vad man ska göra. De kommande åren vet ingen hur det blir. Samväldet är en gammal hägring som inte längre finns annat än i huvudena på en äldre generation och kring Trafalgar Squares pampiga byggnader.

I diskussionen om försvars- och säkerhetspolitik, som jag deltog i, visste ingen vad som skulle ske förutom att Storbritannien självklart stannar i Nato. Men i övrigt ville man ha kvar så mycket som möjligt av det som man sagt att man ska lämna.

Det är som att britterna i sin strävan efter Kontroll förlorade kontrollen. Kontrollen med stort K blev som den Heliga Graal, den finns inte trots att man ständigt söker den. Konkurrenskraft, tillväxt, innovationer eller auktoritära regimer låter sig inte kontrolleras.

Vi har tillsammans format institutioner och lagstiftning som öppnar marknader och som gör att vi kan kontrollera riktning i en värld som är föränderlig och hotfull. Nu lämnar britterna det samarbetet, utan att veta hur och vart.

Det slår mig när tåget ökar hastigheten att jag lämnar ett land som i jakten på en Kontroll som inte finns har förlorat kontrollen över sin egen framtid. Vare sig Churchill eller De Sju hade gillat det.

EU är en Union mer än någonsin (2019)

Anförande till ett seminarium om Nationalstatens Återkomst

Ögonblicksbilder är fascinerande men också farliga. De bortser från förändringen, utvecklingen och rörelsen.

När Europaparlamentet inledde sin första session för den nya mandatperioden i juli 2004 tågade de nya medlemsstaternas ledamöter in under sina länders flaggor. Det var stor symbolik. Men det var än mer verklighet. Det var inte bara en utvidgning till nya medlemsländer utan en återförening av Europa. Ett Europa som hade varit delat sedan järnridån växte fram 1945.

Nu kom dessa huvudstäder att bli huvudstäder i det nya Europa, med Sofia och Bukarest på väg in i gemenskapen. Rumänien och Bulgarien blev medlemmar 2007, kanske för tidigt sett till deras reformprocess men helt säkert inte en dag för sent sett till den säkerhetspolitiska situation som för deras del kunde ha varit densamma som Ukrainas idag.

Tallinn som under årtionden varit Sveriges okända närmaste huvudstad, Riga som en gång varit Östersjöns och Sveriges rikaste stad och Vilnius som varit ett Centraleuropeiskt centrum för kultur blev huvudstäder i det nya öppna Europa. Och i dag förhandlar EU med de stater på Balkan som vill följa Slovenien och Kroatien i spåren.

Europa 2004 var i detta perspektiv en triumf för den liberala demokratin och för idén om ett sammanhållet och öppet Europa. Det var det slutliga slutet på det som Lundahistorikern Klas-Göran Karlssons ord rubricerat "Det moderna trettioåriga kriget" nämligen Europa mellan 1914 och 1945.

Försoningen mellan Frankrike och Tyskland, återföreningen av Europa och slutet på den östliga gräns och de konflikter som blev följden av det Ottomanska imperiets invasioner av Europa öster österifrån.

Dagens Europa är ett bättre Europa än vad någon generation européer har upplevt. Trots problemen, trots utmaningarna och trots hoten är Europa öppnare, rikare, fredligare och säkrare.

Det finns ett mindre utrymme än tidigare för nationers motsättningar. Det finns ett mindre utrymme för det öppna samhällets fiender att underminera demokratin. Det finns en större kraft att mobilisera mot omvärldens hot och det finns en större bas för att i den globala ekonomins konkurrens hävda europeiskt välstånd.

Under den här tiden har Europa förändrats mer än vad vi tänker på i vardagen. Den inre marknaden firade 25-årsjubileum förra året. Bara två år efter utvidgningen trädde tjänstedirektivet i kraft, som öppnade upp den europeiska tjänstemarknaden.

Konkurrens och öppenheten för medier har lett till att vi i dag har en större mediefrihet och mångfald än någonsin, värt att lägga på minnet i ett land där man för bara 30 år sedan fängslade dem som sände radio privat och där det stora monopolet för radio och tv leddes av statsministerns tenniskompis.

Konkurrensen har förändrat och breddat marknad efter marknad och bundit samman våra ekonomier i ett gemensamt välstånd och konkurrenskraft. De öppna marknaderna har bundit samman Europa kring arbete, företagande, handel, innovationer, investeringar och en konkurrens öppen för alla.

De kräver sina regleringar, men alternativet hade varit 32 nationella regleringar, med utrymme för varje lands byråkrater att överträffa varandra. Och jag kan försäkra er, de svenska lagstiftarna och byråkraterna hade stått på medaljpallen i den olympiaden, liksom de finska och de brittiska. Istället för en djungel av byråkratier och regleringar har vi gemensamma standards och lagar som ger var och en samma rätt oavsett var i unionen vi är.

Östersjön är idag en av Europas mest integrerade ekonomiska regioner med ett kluster av konkurrenskraftiga ekonomier, men utan EU hade de baltiska staterna sannolikt varit ryska lydriken.

Utan EU hade några av länderna kring Medelhavet fallit djupt ner i den dirigerade ekonomins förfall. Utan EU hade länder som Polen och övriga Visegradländer gått miste om den ekonomiska utveckling som gett dessa länder stabilitet och ett välstånd som definierar dem inför framtiden. Grekland hade varit ett Balkanland, inte bara till geografi utan även till politik och ekonomi. I alla fallen med omfattande konsekvenser för Europas ekonomi och säkerhet.

Telekommarknaden, utan extra kostnad för surf och roaming. Tågsektorn, där mer måste ske på marknaden. Transporterna med en konkurrens som ger snabbhet. Energimarknaderna. Flygmarknaden. Banksektorn och de finansiella marknaderna. Forskningen. Fler handelsavtal med omvärlden: "When the US gets smaller, the EU needs to get taller, when China gets meaner, we need to get keener."

Så många som läser i ett annat land, som forskar på ett utländskt universitet och som bidrar till att minska underskottet på rörmokare, byggnadsarbetare, läkare eller sjuksköterskor i länder som saknar dem.

Ögonblicksbilder är farliga för de visar inte samhällets förändringar, bara de kortsiktiga skeenden som präglar oss just nu. Vi har mer av nationalism och en utveckling där identitet står i konflikt med individualitet i allt fler länder.

Trump, Putin, Erdogan, Orban är i olika skala exempel på de som vill att makt ska stå ovanför rätt, istället för att rätten ska stå ovanför makten. Det är i sanning inte ett europeiskt fenomen utan ett internationellt som med kraft utmanar Europa.

Rumänien, Tjeckien, Slovakien och Polen har regeringar som förenar dessa tendenser med samma främlingsfientlighet som Orban uppvisar.

Vi ser längtan efter det totalitära än tydligare i det sönderfall som präglar Mellanösterns nationalstater och som föder några av vår tids mest brutala inbördeskrig liksom en religiös extremism som hotar öppna samhällen och som har lett fram till den antisemitism som också har blivit alltför påtaglig i en stad som Malmö.

Så ser den nya världen ut. Men EU etablerades en gång för att möta denna typ av hot.

Det handlar därför, som jag ser det, inte om Nationalstatens återkomst, den har funnits där hela tiden som en förutsättning för integrationen, utan om en ny identitetspolitik förenad med gammaldags nationalism av sämsta slag, där den enskildes frihet och rätt underordnas nationalismens kollektiva föreställningar om ett folk, dess fiender och dess rätt.

Det sämsta sättet att möta dessa nya motsättningar är emellertid att tro att man gör det genom att underminera nationalstaten i EU.

EU är dess medlemsstater. Det är en union av stater med gemensam lagstiftning. EU är en legal union som genom lagstiftning bygger gemenskap, frihet och rätt.

Sverige kan inte lösa flyktingfrågan någon annanstans, som många nu tycks tro, eller genom att tvinga lösningar på andra länder som deras folk inte accepterar.

Däremot måste Europas länder gemensamt formulera hur vi hanterar EU:s gränser och hur vi kan leva upp till rättsstatens krav, grundläggande moral och internationell rätt. Men frågan löses inte genom att kringgå medlemsstaterna. Det är nämligen medlemsstaterna som är EU och som äger dess fördrag.

De förändringar och reformer som har lett oss fram till i dag är steg som tagits genom medlemsstaternas och parlamentets gemensamma lagstiftning, där ingen blir överkörd men majoriteten leder riktningen.

Om vi inte ska låta dagens motsättningar bli institutionaliserade och mer än ögonblicksbilder måste vi möta dem genom den demokratiska processen, inte genom den auktoritära demokratiska.

Polen, Ungern och Rumänien, om jag ska nämna bara just dessa tre, är länder som präglas av den enkla sanningen att ”efter befrielsen kom friheten”. Den friheten och den rätten gäller även öppenhet för tankar och idéer som vi ogillar eller som i ett svenskt synsätt är gammaldags, väl traditionalistiskt eller väl sökande efter en nationell identitet som aldrig kan återvinnas i en modern värld.

För det längre perspektivet är det viktigt att inse att friheten också ger ramar och institutioner som vi gemensamt måste försvara, därför att de är förutsättningarna för demokratins nästa och nästa steg. Vårt förhållningssätt till länder som Polen, Ungern och Rumänien måste vara ett annat än förhållningssättet till dagens regeringar. Demokratien har ett längre perspektiv än nuet och nuets ögonblicksbilder.

Sammanhållningen måste handla om att hålla samman kring reformer och möta de hot vi står inför, men också om att värna de folk och de medborgare som är en del av den gemensamma rätten. Den kräver i sin tur en sammanhållning kring just dessa lagar och den rätt som gör Europa unikt.

Nationalstaten fanns alltid där. Den var en förutsättning för att EU kunde bli allt mer av en union.

Det är nationalismen som vi måste möta. Inom institutionerna, inom demokratins ramar och dess långa sikt och genom att påpeka att en union som är allt mer av en union inte står i motsatsställning till nationalstater. Det är nationalismen som är hotet, inte att nationalstaten är där den alltid har varit. Vi bör inte låta nationalstaten bli nationalismens fotfäste utan vara en bas för en starkare union.

Det kan vara värt att komma ihåg att en union är just en union. Inte en nationalstat i sig. Det är inte bara dess styrka utan dess allra mest grundläggande förutsättning. Ögonblicksbilderna av de problem i vi möter i dag ska sättas in i det längre perspektiv som de senaste 15 åren ger oss, och de möjligheter de närmaste decennierna ger.

För att förstå och rätt tolka den ögonblicksbild vi har av dagens EU måste vi både se varifrån vi kommer och vart vi kan gå.

EU är mer union än någonsin, en union av nationalstater som överlåtit makt till gemensam lagstiftning. Så länge vi har det perspektivet och den insikten kan vi möta nationalismens iver att utveckla motsättningar istället för att ge den syre. Det är nämligen friheten och rätten som är Europeiska unionens främsta styrka.

Avslutande ord: Ljusets fiender

Man kan ha lika många politiska uppfattningar om besluten som tas i Europeiska unionen som man kan ha på de beslut som fattas i Sveriges riksdag eller i Storbritannien. Men att vilja bryta det europeiska samarbetet är att vilja bryta upp Europa, vårt rättsliga och ekonomiska samarbete och vår förmåga att gemensamt ta oss an vår framtid och våra utmaningar. Det är att bryta ett samarbete som syftar till att ge individer lika rättigheter över hela vår kontinent till förmån för en maktutövning där den enskildes frihet blir en funktion av gamla gränser och nationella regleringar.

Så varför vill de så gärna att vi inte ska kunna fatta beslut som är gemensamma i ett Europa som har en gemensam ekonomi, miljö och säkerhetspolitisk situation? Varför vill de inte att Europa ska samarbeta med lagen som grund? Det innebär att den nationella makten över individer sätts före individens frihet. Det får till konsekvens att nationella motsättningar överordnas gemensamma intressen.

Precis som varje annan del av världen formas Europa antingen genom den starkes makt eller lagens rätt. En stor del av dem som jublar över Storbritanniens utträde gör det i förhoppningen om att nationell lagstiftning ska ge mer makt åt den egna politiska eliten, även om det innebär mindre frihet för den enskilde. I bakgrunden av denna förhoppning vilar tanken på att man inte behöver ta hänsyn till andras makt. Men sådan är inte verkligheten

Den brittiska folkomröstningen har lett till en kaotisk situation i Storbritannien. De löften som gavs inför folkomröstningen är redan hävda. Nu strävar regeringen efter att lämna den inre marknaden helt, i motsats till de löften som lämna-sidan gav. Den inre enigheten i unionen är satt på spel och parlamentet har hamnat på undantag. Näringslivet upplever sig inte alls vara tyngt av den gemensamma lagstiftningen på den inre marknaden utan vill fortsatt lyda under den. Pundets fall och sänkta tillväxtprognoser visar hur mycket av brittiskt välstånd som står på spel. Plötsligt har förhoppningen om ett yttligt

handelsavtal med USA – i en underdånig bilateral relation med en maktfullkomlig amerikansk administration – kommit att ersätta ett fullständigt deltagande på den egna ekonomins viktigaste marknader.

Det är svårt att veta varför populisterna och alla de andra som ivrar för ett uppbrott från europeiskt samarbete tycker det är bättre om vi står ensamma än tillsammans. Varför vore det att värna svenska intressen om vi ställde Sverige åt sidan av de gemensamma beslut som fattas på våra viktigaste marknader? Varför skulle vi som enskilda nationer kunna uppnå mer?

Den stora frågan nu är hur Storbritannien ska kunna hantera ett minskat inflytande i Europa med en ökad kontroll över den egna ekonomin som i sin tur är en del av den europeiska. Det är klart att det brittiska parlamentet kan stifta sina egna lagar om kemikalieanvändning, livsmedelssäkerhet, utsläpp och säkerhetskrav i bilar, för att ta några exempel. Men så fort de vill exportera något så måste de förhålla sig till andra länders lagar, regler, byråkratier, tullsystem och transporter.

Det kan vi självfallet alla göra. Vi kan ha svenska lagar för avloppsrör och vi kan ha svenska lagar för tillsatser i godis och vi kan ha olika i allt, om vi därmed menar att självständigheten ligger i att vi har vår egen byråkrati blandad med alla våra grannländers byråkratier. Men vad är poängen, och var ligger självständigheten, i att varje land i Europa ska ha olika lagar i varor och tjänster som vi ändå vill ska kunna vara gemensamma? När vi ändå behöver acceptera alla andras regelsystem när vi uppträder i ett modernt samhälle som är större än den gamla nationalstaten? Om vi vill exportera och importera?

Europeisk lagstiftning har vi, och ska bara ha, när det gäller det som är gemensamt. Det är för att undanröja den byråkratiska snårdjungeln av 28 olika lagstiftningar, regelverk och byråkratier som vi har en gemensam inre marknad. Det innebär självfallet inte att lagarna eller byråkratin nödvändigtvis blir bättre, eller lever upp till vars och ens politiska uppfattning, men den gemensamma lagstiftningen leder i alla fall till att vi har *en* gemensam lagstiftning, *ett* regelverk och *en* byråkrati i stället för 28. En lag är mindre än 28.

Och man måste ha en mycket aningslös uppfattning om det egna landets förmåga att lagstifta om det som tidigare varit gemensamma frågor på nationell nivå för att välkomna 28 olika regelverk och byråkratier. Tror någon att en rödgrön regering skulle förenkla lagarna för små företags regelvillkor, förutom att blotta utträdet ger dem en oöverskådlig byråkratidjungel att övervinna om de vill exportera och handla i Europa. Tror någon att svenska regeringar som brukar förgylla europeisk lagstiftning med ett extra mått av regler skulle bli ortodoxa liberala utanför EU? Skulle Vänsterpartister och Socialdemokrater präglas av avregleringsyra, Miljöpartiet av en ivrig tillväxtpolitik och alliansens partier av en motvilja mot miljölagstiftning, skatteregler och höga standards för livsmedel?

Den brittiska finansmarknaden har redan i dag fler regler än de gemensamma som är specifika för Storbritannien, något som skapar större bördor för brittiska banker och finansbolag. De har högre kapitaltäckningskrav, de får betala en större avgift för att finansiera framtida finanskriser och de har tvingats dela upp investmentverksamheter från insättningsverksamhet. Det kan man tycka är bra eller dåligt, men det är mer regleringar. Och de får lov att ha dem som medlem i EU.

Man kan ha synpunkter på konsumentskydd, på miljökrav och på mycket annat men det allra mesta följer av nödvändigheten av att samarbeta över gränserna. Tror någon att Storbritannien eller Sverige genom att agera själva kan motverka luftföroreningar och tror någon att vi ensamma skulle komma tillrätta med överfiskningen i Östersjön? Den gemensamma energipolitiken syftar till att vi enkelt ska kunna handla med varandra och bidra till trygghet i försörjningen, den inre marknaden till att europeiska företag ska kunna växa och bli globala ledare samtidigt som de bidrar till investeringar, tillväxt och nya jobb.

Allt detta kokar ner till frågorna som kan ställas om och gentemot populisterna och alla dem som ivrar för ett uppbrott från europeiskt samarbete: Varför är det bra att inte samarbeta? Och varför är det att värna svenska intressen att ställa Sverige åt sidan av de gemensamma beslut som fattas på våra viktigaste marknader? Eller varför är det

roligt, lustigt eller frestande att tänka sig att vi inte ska ha några gemensamma beslut och någon gemensam marknad alls? Att vi ska sakna gemensam förmåga, vara utanför inflytande över det som är vår gemensamma verklighet och vara utelämnade åt bara det som vi som enskilda nationer kan uppnå, var för sig?

På vilket sätt blir Storbritannien starkare av att vara ensamt? Det är det scenariot som nu är de brittiska politikernas plåga och det är därför de talar om att både äta och behålla kakan. Både få vara med i den inre marknaden men inte påverka dess lagstiftning? Vari ligger triumfen?

Europa utan EU vore ett undermåligt och på sin höjd symboliskt stöd för länder som Estland, Lettland och Litauen, som redan i dag lever under en rysk påverkanspolitik. Dessa länder vore, trots Nato som de inte varit med i om inte EU fanns, ryska lydriken utsatta för rysk påtryckningspolitik, lagstiftning och maktutövning.

På vilket sätt vore det till en glädje för Sverige att dessa länder kom under Moskvas skuggor? Att vi åter en gång fann att länderna på andra sidan Östersjön tillhörde ett annat rättssystem med en ekonomi präglad av politisk maktfullkomlighet och korruption? Jag vet att många av hejklackens ledamöter inte vill tro regimen Putin om något ont, men är de inte medvetna om att det blir allt mörkare för frihet, marknadsekonomi, rättsstat och mänskliga fri- och rättigheter i Ryssland?

Det finns många problem i vårt samhälle men lutar man sig tillbaka kan man ändå se att Europa i dag har bättre förutsättningar än någonsin att vara fredligt och fritt, om vi håller samman. I stället för en kontinent delad mellan förtrycket och friheten har vi ett återförenat Europa med en gemensam ekonomi, vi har en gemensam demokrati och vi har rättsstaten förankrad som ett gemensamt system även om detta utmanas av både politiska rörelser och vissa regeringar.

Den nygamla nationalismen

Över vår kontinent är det allt fler som bekänner sig till en nationalism som går bortom nationell gemenskap och stolthet. Det är en ny sorts

nationalism, som tillsynes inte handlar om den egna nationen och stoltheten över det egna landet utan snarare om misstron mot människor från andra länder, kulturer och religioner. Det är en nationalism som överordnad ideologi som inte har att göra med den egna nationens identitet och traditioner.

Det är en nationalism som inte handlar om den egna historien eller glädjen över det egna samhället utan om ett motstånd mot det civiliserade samhällets utgångspunkter om att vi alla är lika värda, att man är oskyldig tills motsatsen är bevisad, att mångfald ger en valfrihet för den enskilde individen, att individens rätt och frihet är samhällets grundläggande förutsättning för civilisation och utveckling.

Det är en nationalism som oberoende av nation mindre handlar om ”vi” och mer om att vara emot ”dom”. Att vara emot människor som på olika sätt genom sina tankar, idéer, företagande, uppfinningar och innovationer rubbar det man anser sig vara och riskerar att göra några andra mer framgångsrika än oss själva. På ”vår” bekostnad om det inte är vår framgång. Inte för att vi blivit fattigare genom företagande, handel eller mångfald utan för att denna globaliserade nationalism handlar om något annat än nationen. Den handlar om osäkerheten inför framtiden och drömmen om det förgångna. Tron på att den egna nationens traditioner och historia återupplivar en överhöghet och en makt över andra och därmed kan styra vår egen framtid oberoende av andra.

I Storbritannien handlar det om drömmen om Imperiet och en tid då Britannien styrde över världens hav, med undersåtar i varje världsdel i ett samvälde där solen aldrig gick ner. I Österrike drömmen om det gamla Österrike med Ungern, Rumänien, Tjeckien, Slovakien, Slovenien, Kroatien och Serbien, det som en gång var det Habsburgska. I Ryssland härskar än drömmen om ett imperium från Vladivostok till Östersjöns alla västliga stränder. I USA handlar det om en tid då landet var den enda och absolut dominerande makten i en delad och fattig värld. I dag är USA både rikare och mäktigare men delar både rikedom och makten med fler.

Det var bättre förr, är den sanna ideologiska utgångspunkten för denna globala nationalism som lever i föreställningen att vi kan slippa dagens problem genom att frikoppla oss från världen och luta oss tillbaka på det vi tror var gårdagen.

Det var en annan värld där mycket kunde tas för givet och mycket var självklart. Ända tills allting föll. Och tragedin bakom den nygamla nationalismen är att den lutar sig mot minnen och föreställningar som löstes upp i en ny tids verklighet där demokratin, rättsstaten och friheten överordnades den gamla makten. Den höll inte den nya tidens mått. För det var inte bättre förr. Det var fattigare. Det var våldsammare. Det var hungrigare. Och det var dödligare för nyfödda, unga liksom för äldre. Det var ofriare och det var fler krig.

Drömmarna om det förgångna är inte ens en fråga om gångna tiders verklighet utan en illusion som maskerar de mer grundläggande stämningar det egentligen handlar om. När forna tiders stormakter tog kontrollen över andra länder och samhällen i andra delar av världen, inte för att man nödvändigtvis ville dem illa utan för att man ändå menade sig vilja väl och framförallt ansåg sig veta bättre och ha rätten på sin sida. Dessa drömmar och föreställningar om det förgångna och den egna överhögheten rymmer en mångfald former av främlingsfientlighet, medveten och omedveten misstro mot det främmande och andra kulturer och ibland är de spetsade med ren rasism.

Dem som vill att vi ska lösa framtidens problem genom att återvända till en tid då man föreställer sig att dessa problem inte fanns stör de i sig mycket olika politiska figurena Farage, Hofer, Le Pen, Putin eller Trump inte så mycket. Det är ju inte rätten utan makten som blir det viktiga när den gamla tiden romantiseras. En enda ordning som gällde och den innebar ordning och reda. De nya nationalisterna vill alla vara i klump och i kollektiv, därför ringaktar de i varierande form den enskildes rätt.

Därför blir den globala världsordningens rättssystem och dess institutioner för att värna den enskildes och enskilda länders rätt något för de svaga som missgynnar de starka som en gång kunde driva

igenom sin rätt. Det är svårt att förstå vad de nya nationalisterna menar med tanke på konsekvenserna av det uppbrott de vill göra. Men i själva verket är det allt för enkelt: de gillar makten mer än rätten, för de utgår från att de ska ha makten. Ett civiliserat samhälle bygger däremot på att rätten överordnas makten.

Från vårt naturtillstånd har vi sett hur makten normalt varit överordnad rätten. Den starkare kunde ta den andres ko eller hem, de som var fler kunde styra över de som var färre. Makten gav rätten.

Det är i grunden den enklaste samhällsformen. Jag vill ha ditt hem. Jag tar ditt hem. Du får finna dig i att jag tar ditt hem. Eller hustru, döttrar, mark, boskap eller vad det än kan tänkas vara. Den starkes rätt har definierat stora delar av världshistorien och vi ser det fortfarande i förfärande stor omfattning. Så tog kommunismen makten över Ryssland och etablerade Sovjetunionen. Så tog Nazismen över Tyskland. Så delade Sovjetunionen och Tyskland Europa sig emellan. Och så vidare ut i Europas värsta tragedier och förnedring. Drömmen om den idylliserande och romantiserade makten bygger på en föreställning om ett perfekt samhälle som inte tillåter den enskildes rätt.

Det civiliserade samhället är mer komplicerat. Om du tar min ko, eller slår ner min bror, tar jag inte tillbaka den, och jag hämnas inte. Jag vänder mig till de rättsliga institutioner vi har. Till länsman, till kungen, till rätten, till domstolen eller till polisen och rättsväsendet. Även om jag anser mig veta att du är skyldig dömer och bestraffar jag dig inte förrän det är bevisat och jag låter det rättsliga systemet hantera detta i stället för att det blir en hämndens vendettor mellan dig och mig. Det är svårt och det tar århundraden att utveckla samtidigt som det kan raseras på några år. Det är också frustrerande eftersom det innebär att de som vi tycker oss veta är skyldiga kan få gå utan straff.

Rättsstaten och det civiliserade samhället kräver förtroende och tillit, till rättsstatens och demokratins institutioner. Om vi tror eller säger att valen är riggade undergräver vi förtroendet och tilliten liksom när vi säger att en domare som är mexikan inte kan döma rättvist. Om vi menar att den offentliga makten utövas som en konspiration av eliten mot folket undergräver man folkets förtroende till sin egen rätt att välja

sina ledare. Säger vi att alla media hänger ihop för att förtiga sanningen misstror vi till slut sanningen hur den än presenteras.

Och omvänt. Om den offentliga makten inte förmår upprätthålla rättsstatens principer, om den låter opinion påverka den offentliga maktens utövning och dess tillämpning av regler i stället för att låta lagarna styra underminerar man till slut det förtroende och den tillit man måste förtjäna. Om medias rapportering och nyhetsflöde domineras av strävan att hävda politiska uppfattningar eller för att driva en gemensam politisk agenda undergrävs till slut medias trovärdighet som en faktor för öppenhet och en balanserad verklighetsbild i ett pressfrihetens samhälle.

Pressfriheten är den viktigaste korrigerande och balanserande faktorn i ett öppet samhälle, men om förtroendet för media i allmänhet undergrävs vänds det mot den fria pressen som sådan. Illusionen om den upphöjda sakligheten hyllas ibland, både av medias företrädare och av dem som vill förkasta pressfriheten. Den ena gruppen avvisar all form av kritik mot media som kritik mot pressfriheten och den andra menar att all kritik mot enskilda media är att se som pressfrihetens misslyckande. Båda grupperna bortser från att poängen med pressfriheten är den kritiska granskningen och de skilda perspektiven, inte den upphöjda sanningen.

Världshistorien har ständigt pendlat mellan en utveckling där makten överordnats rätten eller där rätten överordnats makten.

Där rätten har överordnats maktens utövning har individer och familjer kunnat leva i trygghet och i frihet att utveckla sina egna liv, egna drömmar, egna tankar liksom egna sociala nätverk, från familjer till samhällen, politiska rörelser eller religiösa gemenskaper.

Den spröda civilisationen byggd på individens rätt har mobiliserat individers förmåga och arbete liksom deras sociala ansvar på ett sätt som makten själv aldrig kan uppnå. Våra stora civilisationer har formats och är i dag formade på individens rätt och på att rätten är överordnad makten. Det har varit en relativ process och inte alltid

förenad med det som är demokratins utgångspunkt, men den har ändå skapat skillnaderna mellan despotier och upplysta samhällen.

Den globaliserade nationalismen har som en gemensam nämnare att den misstror rättens överordnade ställning gentemot makten. Den leder, menar den, till att skyldiga kommer undan, inte minst de grupper som bär skuld och frågan om skuld avgörs ofta i deras ögon av vem man är. Den leder också till att de överordnade nationalistiska värdena kan ifrågasättas i en fri och öppen debatt utan att någon kan hindra det.

Individens rätt hindrar den starke från att fatta precis de beslut som man känner är folkets, i stället för en vek elit som lutar sig mot rättsordningens subtila principer. Det kan handla om gränser som, oavsett internationell rätt och andra nationers suveränitet, måste överträdas och territorier som måste invaderas för att upprätta det sant ryska. Det kan på samma sätt handla om öar som man i strid med internationell rätt och andra länders krav helt sonika anser rättmätigt tillhör det kinesiska folket därför att de helt enkelt anses kinesiska.

Vi ser det i så många fall när det gäller att få tyst på kritiska sanningar som stör den ideala bilden av det utopiska samhället som på historiens grund måste förverkligas. Det handlar om makten och det handlar om rätten.

Frihandelsavtal handlar om att i rättslig ordning definiera enskilda aktörers rätt till handel i en öppen marknadsekonomi som i sin tur bygger på individens rätt. Internationell rätt reglerar nationers rätt oavsett om de är små eller stora, oavsett om de är starka eller svaga. Den internationella rättsordningen är en grund för fria nationer och för fredlig samverkan där alternativet är maktens och styrkans ordning där friheten och rätten får stryka på foten.

Problemet med allas rätt är att den upplevs som hindrande för den som anser sig ha rätt. Och makt.

Europeiska unionen handlar om ett samarbete grundat på en rättsordning som motverkar att stora länder bestämmer över små, som ger alla lika rättigheter inom unionen oavsett om man är grek eller

dansk, eller polack eller britt. Allas rätt innebär att vi ofta tvingas ge någon annan rätt eftersom lagarna sätter oss lika. Demokratins rätt innebär att vi ibland är i majoritet och ibland minoritet. Den globala nationalismen är emot internationellt samarbete eftersom det definitionsmässigt sätter upp spärar och regler för vad var och en kan göra och sätter alla under en gemensam rättsordning.

Där alla har lika rätt är det viktigt att vi står bakom rätten i stället för att påstå att rätten står bakom oss. Det finns nämligen ständigt många som vill att ”vi” ska ha mer rätt. Förnekar vi andra lika rätt förnekar vi också vår egen lika rätt. Och så undergrävs rättssamhället.

Jag säger ofta att de hot mot demokratin och friheten, liksom mot vårt välstånd, som vi i dag står inför, är av den arten som EU en gång bildades för att kunna möta. De kriser vi möter är inte tillkomna genom samarbete utan framväxta ur bristerna på samarbete och rättsordning i andra delar av världen. Rysslands aggressiva utrikes- och säkerhetspolitik. Mellanösterns sammanfallande stater. Flyktingkrisen som ingen riktigt har en ordning för att hantera, vare sig enskilt eller tillsammans. Den globala ekonomins utmaningar som blir allt större om vi inte själva rör oss snabbare. Klimatfrågan som kräver ett gemensamt ansvar. Kinas framväxande makt.

Den osäkerhet vi ser är större än tidigare. Stora faror skyms i horisonten och vår världsordning ifrågasätts både av andra och oss själva.

För mig är detta en tid för ny upplysning. En upplysning om den enskildes rätt och frihet. Hur det civiliserade samhällets framsteg formas av öppenhet, mångfald, samhällelig gemenskap och individens rätt som alla är varandras förutsättningar. Om hur samhällen utvecklas i ljuset av mångfald, yttrande- och tankefrihet, fria media och fri forskning. Om hur konsten och kulturen frodas av att stå fria från staten och kunna utvecklas i dynamik. Om hur marknadsekonomi och fri handel ger välstånd och hur en rättslig ordning som respekteras av alla ger trygghet och stabilitet. Att varje individ har något att göra skillnad med som är upp till honom eller henne att utveckla.

Vi behöver bli ett frihetens centrum i en värld där friheten och rätten hotas och där ytterst människors värdighet riskerar att gå förlorad. Ett växthus för forskning och kunskap, för innovationer och teknisk utveckling. Det är i Europa som detta en gång inträffade och det var detta som gav vår kontinent århundraden av ledarskap baserad på rättsstatens värden, även om detta inte alltid präglade handlingarna gentemot andra. Det är i samarbete vi kan utveckla detta.

Genom att hålla samman en union som återförenat Europa och skapat världens största marknad och ekonomi. Genom att stå fast vid den lilla statens rätt och den lilla människans frihet. Alla de länder som i dag är fria och demokratier har en gemenskap i denna värld som är den största rikedom nämligen allt det välstånd och all den kunskap som fria samhällen kan utveckla. Förhoppningsvis med USA som en allierad, med Kanada, Australien, Nya Zeeland, Japan, Latinamerikas framväxta demokratier, Indien och alla andra världens samhällen där rätten är överordnad makten.

Där nationens frihet är större än nationens historia. Där individers rätt formar samhällets gemenskap och statens makt. Där utvecklingens krafter förenas för att ta fram det bästa som människor kan skapa och form.

